Mentalno zdravlje za sve:
uloga psihologije u dostupnoj i kvalitetnoj podršci

KNJIGA SAŽETAKA

GKHP33 | GODIŠNJA KONFERENCIJA HRVATSKIH PSIHOLOGA

Organizator: Hrvatsko Psihološko Društvo

Suorganizator: Hrvatska psihološka komora

Mentalno zdravlje za sve:
uloga psihologije u dostupnoj i kvalitetnoj podršci
4.–7. 11. 2026.
Hotel Olympia, Vodice
GKHP33
GODIŠNJA KONFERENCIJA HRVATSKIH PSIHOLOGA
Hrvatsko Psihološko Društvo

SADRŽAJ

Predgovori 9
PLENARNA PREDAVANJA 13
SIMPOZIJI 27
USMENA IZLAGANJA – Psihologija u fokusu 151
USMENA IZLAGANJA – Psihologija u akciji 173
POSTER IZLAGANJA 211
OKRUGLI STOLOVI 245
PANEL RASPRAVE 255
RADIONICE 259
PREDSTAVLJANJE KNJIGA 275
STRUČNI DOMJENCI 279
SASTANCI STRUČNIH SEKCIJA 283
KAZALO AUTORA 293
ZAHVALA SPONZORIMA 299

NAPOMENA:

Osim tehničkih prilagođavanja sažetaka za tisak, urednici nisu intervenirali u tekst. Jezična redaktura je autorska, samo su u manjem broju slučajeva izvršene manje korekcije koje nisu izmijenile smisao teksta.

Organizator

Hrvatsko psihološko društvo

Suorganizator

Hrvatska psihološka komora

Pod visokim pokroviteljstvom
predsjednika Republike Hrvatske gospodina Zorana Milanovića,

Ministarstva zdravstva i Ministarstva rada,
mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike Republike Hrvatske

Organizacija 33. godišnje konferencije hrvatskih psihologa
potpomognuta je sredstvima

Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske

33. GODIŠNJA KONFERENCIJA HRVATSKIH PSIHOLOGA

Vodice, 4. – 7. studenoga 2026.

Mentalno zdravlje za sve: uloga psihologije u dostupnoj i kvalitetnoj podršci

Znanstveno-stručni skup
s međunarodnim sudjelovanjem

Hrvatsko
Psihološko
Društvo

Organizator
Hrvatsko psihološko društvo

Suorganizator
Hrvatska psihološka komora

33. GODIŠNJA KONFERENCIJA HRVATSKIH PSIHOLOGA
Vodice, 4. – 7. studenoga 2026.

Mentalno zdravlje za sve: uloga psihologije u dostupnoj i kvalitetnoj podršci

Sažetci priopćenja

Uredništvo
Sanja Šimleša, Irena Miletić, Marina Šimanović

Programski odbor
Sanja Šimleša – predsjednica PO-a, Marina Šimanović – tajnica PO-a, Ana Babić Čikeš, Siniša Brlas, Ivan Buljan, Irena Burić, Jasminka Despot Lučanin, Zrinka Greblo Jurakić, Gordana Keresteš, Miljana Kukić, Gordana Kuterovac Jagodić, Anita Lauri Korajlija, Sandra Nakić Radoš, Miranda Novak, Marina Olujić Tomazin

Organizacijski odbor
Gina Lugović – predsjednica OO-a, Andreja Bogdan, Jasna Čurin, Jasminka Horvatić, Damir Lučanin, Ivana Rak, Mirjana Škrapić

Grafička urednica i urednica e-izdanja
Irena Miletić

Tehnički organizator konferencije
Vivid Original d.o.o., Zagreb

ISBN (tiskano izdanje): 978-953-8644-00-9

ISBN (elektroničko izdanje): 978-953-8644-01-6

Predgovori

Poštovane kolegice i kolege,

u ime Programskog odbora s posebnim zadovoljstvom pozivam vas na Godišnju konferenciju hrvatskih psihologa 2026., pod nazivom „Mentalno zdravlje za sve: uloga psihologije u dostupnoj i kvalitetnoj podršci“.

Nakon prošlogodišnje konferencije u Splitu, na kojoj smo otvorili važne rasprave o suvremenim izazovima mentalnog zdravlja i ulozi psihologije u vremenu društvenih promjena, ovogodišnja se konferencija prirodno nadovezuje na ta promišljanja te produbljuje pitanja kako osigurati da psihološka podrška bude doista dostupna, uključiva i kvalitetna za sve koji je trebaju.

Tema konferencije 2026. godine usmjerena je na izazove s kojima se mnogi od nas svakodnevno susreću u različitim područjima psihološke prakse, osobito na prepreke u pristupu psihološkoj podršci i sustavima skrbi u različitim okruženjima, uključujući zdravstvene, obrazovne, radne i druge društvene kontekste. Ovaj skup ujedno predstavlja nastavak i produbljenje tema otvorenih na prošlogodišnjoj konferenciji u Splitu, koja je zaključena zajedničkom porukom više od 600 psihologinja i psihologa o zabrinjavajućim društvenim trendovima, uključujući porast nasilja i potrebu za dostupnijim i odgovornijim sustavima skrbi za mentalno zdravlje. Suvremene teškoće mentalnog zdravlja sve se češće prepoznaju kao rezultat složenog međudjelovanja osobnih, razvojnih i društvenih čimbenika. Posljednjih godina svjedočimo i razvoju novih konceptualnih okvira, promjenama u jeziku kojim govorimo o teškoćama i potrebama te sve većem naglasku na kontekst, prava i subjektivna iskustva pojedinaca. Ujedno živimo u razdoblju povećane globalne neizvjesnosti i društvenih napetosti koje dodatno utječu na osjećaj sigurnosti, stabilnosti i dobrobiti pojedinaca i zajednica. Takve promjene potiču nas da, uz individualni rad, promišljamo i šire kontekste u kojima ljudi žive. U tom prostoru psihologija ima važnu ulogu u prepoznavanju prepreka, zagovaranju pristupačnih i pravednih sustava te razvoju kvalitetnih, osjetljivih i održivih oblika podrške. Konferenciju vidimo kao mjesto susreta različitih profesionalnih iskustava i pristupa, otvorenog razgovora i zajedničkog promišljanja o ulozi psihologije, ali i drugih srodnih struka u suvremenom društvu.

Uz znanstveni i stručni program, vjerujemo da su važni i neformalni trenuci – druženje, glazba i ples u konferencijskom prostoru – koji mogu pridonijeti ugodnoj atmosferi i učiniti duge konferencijske dane ljepšima. Upravo zato posebnu ćemo pažnju posvetiti i tim dijelovima programa. Pozivamo vas da svojim znanstvenim i stručnim doprinosima sudjelujete u oblikovanju programa konferencije te da nam se pridružite na susretu koji povezuje različite stručnjake psihološke zajednice i srodnih struka. Radujemo se vašem sudjelovanju i susretu 2026. godine.

Srdačno,

Izv. prof. dr. sc. Sanja Šimleša,
predsjednica Programskog odbora 33GKHP

Poštovane kolegice, poštovani kolege,

S posebnim zadovoljstvom, najavljujemo i pozivamo vas na još jednu godišnju konferenciju hrvatskih psihologa s međunarodnim sudjelovanjem koja će se, nakon 20 godina, po drugi put održati u Vodicama, u Kongresnom centru Hotela Olympia, od 4. do 7. studenoga 2026. godine.

Središnja tema ove konferencije je „Mentalno zdravlje za sve: uloga psihologije u dostupnoj i kvalitetnoj podršci".

I na ovoj konferenciji, ponovno se bavimo mentalnim zdravljem s obzirom na brojne izazove i krize s kojima se kao pojedinci i društvo svakodnevno susrećemo i suočavamo. Kakav je utjecaj svih tih izazova na naš svakodnevni život, kako se s njima nosimo i koje su posljedice koje kao pojedinci i zajednica proživljavamo samo su dio važnih pitanja na koje ćemo kroz različite oblike rada pokušati odgovoriti na ovoj konferenciji. Ali, s obzirom na glavnu temu, stavit ćemo poseban naglasak i na naše resurse i čimbenike otpornosti koji su važni za suočavanje i uspješno nošenje te prevladavanje različitih kriznih situacija koje svakodnevno živimo. Kao i na svakoj konferenciji, dobrodošli su i drugi sadržaji s kojima se kao struka bavimo i koji nisu izravno povezani s glavnom temom konferencije.

Ova 33. godišnja konferencija, naš godišnji susret u Vodicama, tradicionalno je izvrsna prilika za susret kolegica i kolega, za nova učenja vezanima ponajprije za psihologijsku praksu ali i za upoznavanje s novim područjima psihologijske djelatnosti i izazovima koji su pred nama. Konferencije su oduvijek bile središnji godišnji skupovi psihologinja i psihologa te mjesta druženja i susreta kolega i prijatelja. Naši ljubazni domaćini, osoblje Hotela Olympia kao i kolegice i kolege s područja Šibensko-kninske županije, najavljuju i vrlo lijepi društveni program.

Dobrodošli u Vodice,

dobrodošli na 33. godišnju konferenciju hrvatskih psihologa!

Josip Lopižić, mr. spec.,
predsjednik Hrvatskog psihološkog društva

Poštovane kolegice i kolege,

Vraćamo se nakon dvadeset godina u Vodice. Okrugli brojevi su nam uvijek dobar izgovor za druženja, sjećanja, ali i za učenje i uživanje. Od te 2006. godine, kada smo zadnji put ovdje boravili, puno toga se promijenilo. Doživjeli smo ugodna i manje ugodna iskustva, borili se sa sobom i svijetom, stekli neprocjenjiva znanja, a u međuvremenu su stasale i nove generacije koje nastavljaju naše puteve, unoseći novu energiju u našu struku.
Čast mi je i veliko zadovoljstvo pozdraviti vas u ime Organizacijskog odbora 33. godišnje konferencije hrvatskih psihologa.

Središnja tema našeg ovogodišnjeg susreta, „Mentalno zdravlje za sve: uloga psihologije u dostupnoj i kvalitetnoj podršci“, poziva nas da promišljamo o našoj odgovornosti prema svakom pojedincu i društvu u cjelini.

U već tradicionalnom stilu, želimo da se ovdje, u neposrednoj blizini Velike Mrdakovice i njezine antičke povijesti, osjećate zadovoljno, sretno i nadahnuto. Neka vas tišina starih liburnskih nekropola podsjeti na trajnost ljudske prirode, a novi izazovi potiču na profesionalni rast.

Kao stručnjaci koji stoje uz djecu, mlade, obitelji i starije, svakodnevno svjedočimo njihovim suočavanjima sa životnim olujama. Često smo i sami poput Vrančićevog „homo volansa“ – koristimo svoj znanstveni i ljudski padobran kako bismo sigurno skočili u nepoznata područja ljudske psihe, uvijek s ciljem da osiguramo dostupnu i kvalitetnu podršku onima u potrebi. Taj skok u nepoznato radimo svakodnevno, jer vjerujemo da mentalno zdravlje ne smije biti privilegija, već pravo dostupno svima.

Želja nam je da vas ova konferencija podsjeti zašto ste odabrali ovaj poziv - da vas održi mladima, poletnima i izdržljivima. Naš je zadatak razumjeti kontekst, povezati niti i doprinijeti procesima zacjeljivanja pojedinca i zajednice kroz vrhunsku psihološku djelatnost. Uz miris mora i ugodan ambijent Hotela Olympia, napunimo baterije za sve osobne i profesionalne izazove koji su pred nama.

Vi samo dođite, a za sve ostalo ćemo se pobrinuti mi.

Do skorog susreta u Vodicama!

dr. sc. Gina Lugović, prof. mr. spec. kliničke psihologije,
predsjednica Organizacijskog odbora 33GKHP

PLENARNA PREDAVANJA / KEYNOTE LECTURES

1. KLINIČKA PSIHOLOGIJA U SVIJETU U KOJEM VIŠE NIŠTA NIJE ISTO 15
Nataša Jokić-Begić

2. AUTISM AND ADHD IN CLINIC, RESEARCH AND SOCIETY: YESTERDAY, TODAY, TOMORROW 17
Sven Bölte

3. ADOLESCENT DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF CLOSE RELATIONSHIPS: IMPLICATIONS FOR WELLBEING 19
Susan Branje

4. IZMEĐU EKRANA I ODNOSA: TKO DANAS OBLIKUJE RAZVOJ DJECE? 21
Marina Merkaš

5. OD ZNANJA DO DJELOVANJA: MENTALNOZDRAVSTVENA PISMENOST KAO TEMELJ PODRŽAVAJUĆE ZAJEDNICE 23
Ljiljana Muslić

NOVI POZVANI FORMATI

1. HPD FORMAT: PROFESIONALNA ODLUKA 25
Jasminka Despot Lučanin

2. PSIHOLOG U DIJALOGU 25
Irena Burić

PLENARNA PREDAVANJA

Prof. dr. sc. Nataša Jokić-Begić

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet,
Odsjek za psihologiju, Zagreb

Nataša Jokić-Begić diplomirala je i magistrirala psihologiju te doktorirala na Medicinskom fakultetu u Zagrebu s temom iz područja kliničke psihologije. Radi kao redovita profesorica u trajnom zvanju na diplomskom i doktorskom studiju psihologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Predaje kolegije vezane uz psihičke smetnje, njihovo prepoznavanje i ublažavanje. Znanstveni je interes otpočetka karijere vrlo aktivno usmjerila prema istraživanju etioloških čimbenika anksioznosti, pojavnih oblika anksioznih poremećaja i njihovom liječenju, kao i prema psihičkim manifestacijama stresa. Osim navedenog, klinički i istraživački se bavi fenomenom transrodnosti. Bila je voditeljica nekoliko znanstvenih projekata. Objavila brojne znanstvene i stručne radove u domaćim i inozemnim časopisima. Autorica više poglavlja u knjigama i udžbenicima. Nositeljica više kolegija iz područja kliničke psihologije na svim razinama studija psihologije na matičnom fakultetu. Suradnica je na nekoliko kolegija na diplomskoj i poslijediplomskom studiju medicine. Mentorica je diplomskim, specijalističkim i doktorskim radnjama. Dugogodišnja je koordinatorica za studente s invaliditetom na matičnom fakultetu. Licencirani je kognitivno-bihevioralni terapeut. Dobitnica je više nagrada Hrvatske psihološke komore i Hrvatskog psihološkog društva, te nagrade Grada Zagreba u 2024. godini. Nacionalna je predstavnica u Europskom udruženju kliničkih psihologa, te je bila predsjednica međunarodnog društva za istraživanje stresa, anksioznosti, traume i otpornosti (Stress, Anxiety, Trauma and Resilience Society, STAR).

KLINIČKA PSIHOLOGIJA U SVIJETU U KOJEM VIŠE NIŠTA NIJE ISTO

Klinička psihologija danas raspolaže snažnim znanstvenim dokazima o mehanizmima psihopatologije i učinkovitosti psiholoških tretmana. Unatoč tome, prijenos znanja u svakodnevnu kliničku praksu nije linearan ni potpun. Jaz između istraživanja i terapijske stvarnosti ostaje jedno od ključnih pitanja suvremene struke. U predavanju će biti razmotreni suvremeni translacijski pristupi koji povezuju znanstvene spoznaje, teorijske modele i kliničku praksu. Poseban naglasak bit će na pitanju mijenja li se psihopatologija brže nego što je postojeći dijagnostički i teorijski okviri mogu pratiti.

Digitalizacija svakodnevice, transformacija društvenih odnosa i novi oblici fluidnih identiteta oblikuju specifične obrasce ranjivosti. Dok farmakološki napredak i rane intervencije mijenjaju trendove kod poremećaja s dominantno biološkom etiologijom, u praksi svjedočimo porastu novih fenomena. To uključuje stanja poput kiberohondrije, poremećaja slike tijela, ali i suptilnije oblike algoritamske anksioznosti te krize vrijednosti u svijetu stalne digitalne validacije.

U izlaganju se pobliže objašnjava nužna evolucija biopsihosocijalnog modela u biopsihosocijalno-digitalnu perspektivu. Taj prošireni okvir, koji se danas sve više nameće u struci, integrira neurobiološke mehanizme i društvene uvjete s digitalnim okruženjem kao novom, presudnom razvojnom nišom mentalnog zdravlja.

Kroz sintezu suvremenih istraživanja i upečatljivih primjera iz prakse, ponudit će se i promišljanja o budućim trendovima: koji će poremećaji rasti u učestalosti, čija će se klinička slika transformirati, a koji će ostati stabilni. Ako praksa registrira promjene prije nego što ih istraživanja uspiju zahvatiti, klinička psihologija mora istodobno jačati empirijsku osnovu i teorijske okvire razumijevanja. Zaključno, translacijska klinička psihologija promatra se kao dvosmjerni proces koji zahtijeva ponovnu hrabrost kliničke interpretacije i sustavno uvažavanje autentičnog životnog konteksta onih kojima je pomoć namijenjena.

CLINICAL PSYCHOLOGY IN A WORLD WHERE NOTHING IS THE SAME ANYMORE

Today, clinical psychology possesses robust scientific evidence regarding the mechanisms of psychopathology and the efficacy of psychological treatments. Nevertheless, the transfer of knowledge into daily clinical practice is neither linear nor complete. The gap between research findings and therapeutic reality remains one of the defining challenges of the modern profession. This lecture will examine contemporary translational approaches that bridge scientific insights, theoretical models, and clinical practice. Particular emphasis will be placed on the question of whether psychopathology is evolving faster than our existing diagnostic and theoretical frameworks can track.

The digitalization of everyday life, the transformation of social relations, and new forms of fluid identities are shaping specific patterns of vulnerability. While pharmacological progress and early interventions are shifting trends in disorders with a predominantly biological etiology, practice is witnessing a surge in novel phenomena. These include conditions such as cyberchondria and body dysmorphic disorder, as well as more subtle forms of algorithmic anxiety and a crisis of values in a world of constant digital validation.

The presentation elaborates on the necessary evolution of the biopsychosocial model into a biopsychosocial-digital perspective. This expanded framework, which is increasingly gaining prominence in the field, integrates neurobiological mechanisms and social conditions with the digital environment as a new, critical developmental niche for mental health.

Through a synthesis of contemporary research and compelling clinical examples, the lecture will offer reflections on future trends: which disorders will increase in frequency, which clinical presentations will transform, and which will remain relatively stable. If practice registers changes before research can capture them, clinical psychology must simultaneously strengthen its empirical foundation and its theoretical frameworks of understanding. In conclusion, translational clinical psychology is viewed as a bidirectional process—one that demands a renewed courage for clinical interpretation and a systematic respect for the authentic life context of those seeking help.

Prof. dr. Sven Bölte

Karolinska Institutet, Center of Neurodevelopmental Disorders (KIND), Stockholm, Sweden (Švedska)

Sven Bölte profesor je dječje i adolescentne psihijatrije na Odjelu za zdravlje žena i djece na Karolinska Institutu (KI) te viši klinički psiholog na Odjelu za dječju i adolescentnu psihijatriju u Centru za psihijatrijska istraživanja, u okviru zdravstvenog sustava regije Stockholm, Švedska. Ravnatelj je KI Centra za neurorazvojne poremećaje ("KIND"), urednik časopisa AUTISM i The Scandinavian Journal of Child and Adolescent Psychology and Psychiatry te pridruženi urednik časopisa Journal of Autism and Developmental Disorders i Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health.

Između ostalog, osnivač je Znanstvenog društva za spektar autizma (www.wgas.org) te međunarodni trener i supervizor za primjenu dijagnostičkih instrumenata ADOS i ADI-R. Za svoj je rad primio brojna priznanja, uključujući nagrade Life Watch Nordiska Priset, Årets Ljus (društvo Attention), Psynk award GNET (Udruženje švedskih općina i regija), Autism CRC Achievement in Autism Research (Australija) te priznanje Fellow of the International Society for Autism Research (INSAR).

Profesor Bölte autor je više od 500 izvornih znanstvenih radova, preglednih članaka, poglavlja u knjigama te dijagnostičkih instrumenata i intervencijskih postupaka u području autizma, ADHD-a i drugih neurorazvojnih stanja. Njegovi su radovi citirani više od 42.000 puta (H-indeks 100).

AUTISM AND ADHD IN CLINIC, RESEARCH AND SOCIETY: YESTERDAY, TODAY, TOMORROW

This lecture provides a concise, scientifically grounded overview of the historical evolution, contemporary interpretation, and future conceptualization of autism and ADHD. Particular attention is given to how shifting scientific paradigms, societal attitudes and methodological advances have influenced the understanding of neurodevelopmental conditions over time. A central focus of the lecture is the increase in diagnoses rates in many high-income countries and its implications, considering epidemiological data, changes in classification systems, heightened awareness, service availability and cultural factors that contribute to the documented rise in identified cases. The lecture further addresses the growing influence of the neurodiversity framework, analysing its conceptual foundations, scientific relevance and implications for clinical practice, education and social policy. Finally, the talk introduces the International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) as a complementary model to diagnostic systems. The ICF's emphasis on functioning, participation and contextual factors is presented as a means to better understand heterogeneity, guide interventions and promote person-centred support across the lifespan.

AUTIZAM I ADHD U KLINIČKOJ PRAKSI, ISTRAŽIVANJU I DRUŠTVU: JUČER, DANAS, SUTRA

Ovo predavanje donosi sažet, ali znanstveno utemeljen pregled načina na koji se razumijevanje autizma i ADHD-a mijenjalo kroz vrijeme - od ranijih pristupa do suvremenih i mogućih budućih smjerova. Posebna se pozornost posvećuje promjenama u znanstvenim paradigmama, društvenim stavovima i metodološkim pristupima, koje su tijekom vremena uvelike oblikovale razumijevanje neurorazvojnih stanja i načine njihova definiranja i tumačenja. U središtu predavanja nalazi se sve veća učestalost dijagnosticiranja u mnogim visoko razvijenim zemljama te njezina moguća objašnjenja i implikacije. Pri tome se u obzir uzimaju epidemiološki podaci, promjene u klasifikacijskim sustavima, veća razina osviještenosti, dostupnost usluga, kao i širi društveni i kulturni čimbenici koji pridonose većem broju osoba kod kojih se prepoznaju obilježja autizma i ADHD-a. Predavanje se također osvrće na sve veći utjecaj pristupa neuroraznolikosti te razmatra njegove teorijske pretpostavke, znanstvenu utemeljenost i implikacije za kliničku praksu, obrazovanje i javne politike. U završnom dijelu predavanja predstavlja se Međunarodna klasifikacija funkcioniranja, onesposobljenosti i zdravlja (MKF/ICF) kao komplementarni okvir postojećim dijagnostičkim sustavima. Njezin naglasak na funkcioniranju, sudjelovanju i kontekstualnim čimbenicima omogućuje bolje razumijevanje individualnih razlika, planiranje intervencija i pružanje podrške usmjerene na osobu tijekom cijelog životnog vijeka.

Prof. dr. Susan Branje

Utrecht University, Department of Education and Pedagogy, Utrecht, The Netherlands (Nizozemska)

Susan Branje redovita je profesorica razvoja i socijalizacije u adolescenciji na Odsjeku za mlade i obitelj te pročelnica Odjela za obrazovanje i pedagogiju na Sveučilištu u Utrechtu u Nizozemskoj. Doktorirala je razvojnu psihologiju na Sveučilištu Radboud u Nijmegenu, nakon čega se zapošljava na Sveučilištu u Utrechtu. Trenutačno obnaša dužnost predsjednice Međunarodnog konzorcija društava za razvojnu znanost.

Njezina istraživanja usmjerena su na socijalni i emocionalni razvoj u adolescenciji, s posebnim naglaskom na ulogu odnosa s roditeljima, prijateljima i romantičnim partnerima u poticanju dobrobiti i razvoja identiteta te prevenciji psihosocijalnih teškoća. Središte njezina istraživačkog interesa jest razumijevanje adolescencije kao razdoblja relacijske reorganizacije, u kojem mladi razvijaju sve veću neovisnost uz očuvanje autonomije i istodobnu snažnu uključenost u svoj socijalni kontekst.

U svojim istraživanjima ispituje kako svakodnevne interakcije s članovima obitelji i prijateljima doprinose individualnim razlikama u raspoloženju, ponašanju i prilagodbi. U tu svrhu koristi višemetodski pristup i podatke iz više izvora, uključujući intenzivne longitudinalne nacrte i metode uzorkovanja iskustva, što omogućuje proučavanje procesa kako na razini svakodnevnih iskustava, tako i kroz dulja razvojna razdoblja.

ADOLESCENT DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF CLOSE RELATIONSHIPS: IMPLICATIONS FOR WELLBEING

During adolescence, youth develop their identity and also reorganize their relationships with parents and friends toward more individuality. How adolescents navigate these developmental changes plays a central role in shaping well-being and psychosocial adjustment. Identity develops in the context of daily interactions with important others such as parents and friends. Ideally, the development of identity allows adolescents to develop a unique and coherent sense of self that also provides a sense of belonging and inclusion. Comparably, in the development of relationships with parents and friends, adolescents need to acquire or maintain a balance between autonomy and relatedness. Failing to achieve this balance might result in lower wellbeing and mental health problems. The current presentation will address how adolescents can navigate these developmental changes and how relationship processes can facilitate or hamper these developments. Using findings from longitudinal and intensive within-person studies, it will address how parent–adolescent relationships, characterized by warmth, autonomy support, and low psychological control, are consistently linked to a more coherent identity, higher well-being and psychosocial functioning at the individual and day-to-day level. In addition, it will address friendship processes that facilitate positive identity development, as well as the interlinkages between parent–adolescent relationships

and friendships. Together, these findings show how uniqueness and belonging, as well as autonomy and relatedness, go together and strengthen each other.

VAŽNOST BLISKIH ODNOSA ZA DOBROBIT ADOLESCENATA

Tijekom adolescencije mladi razvijaju vlastiti identitet, ali istodobno i reorganiziraju odnose s roditeljima i vršnjacima u smjeru veće individualnosti. Način na koji se adolescenti nose s tim razvojnim promjenama ima ključnu ulogu u oblikovanju njihove dobrobiti i psihosocijalne prilagodbe. Identitet se razvija u kontekstu svakodnevnih interakcija s važnim osobama, poput roditelja i prijatelja. U optimalnim uvjetima, razvoj identiteta omogućuje adolescentima izgradnju jedinstvenog i koherentnog osjećaja sebe, koji istodobno uključuje i osjećaj pripadnosti i uključenosti.

Slično tome, u razvoju odnosa s roditeljima i vršnjacima adolescenti trebaju uspostaviti ili održati ravnotežu između autonomije i povezanosti. Neuspjeh u postizanju te ravnoteže može dovesti do niže razine dobrobiti i pojave teškoća u mentalnom zdravlju. Ovo izlaganje usmjerit će se na to kako adolescenti mogu uspješno navigirati ovim razvojnim promjenama te kako odnosi mogu poticati ili otežavati te procese.

Na temelju nalaza longitudinalnih i intenzivnih istraživanja unutar pojedinca, bit će prikazano kako su odnosi roditelj–adolescent obilježeni toplinom, podrškom autonomiji i niskom razinom psihološke kontrole dosljedno povezani s koherentnijim identitetom, većom dobrobiti i boljim psihosocijalnim funkcioniranjem, kako na razini pojedinca, tako i u svakodnevnim iskustvima. Također će se razmotriti uloga prijateljstava u poticanju pozitivnog razvoja identiteta te međusobna povezanost odnosa s roditeljima i vršnjacima. Ovi nalazi zajedno upućuju na to da se jedinstvenost i pripadnost, kao i autonomija i povezanost, međusobno nadopunjuju i osnažuju.

Prof. dr. sc. Marina Merkaš

Hrvatsko katoličko sveučilište,
Sveučilišni odjel za psihologiju, Zagreb

Marina Merkaš redovita je profesorica razvojne psihologije na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu. Dio doktorskog rada izradila je na Sveučilištu u Gentu, a profesionalno iskustvo stjecala je u obrazovnom, kliničkom i znanstveno-istraživačkom okruženju. Njezini znanstveni interesi usmjereni su na razvoj i dobrobit djece i adolescenata, s naglaskom na ulogu obitelji, roditeljstva i digitalnog okruženja u odrastaju. Posebno se bavi istraživanjem uloge digitalnih tehnologija i umjetne inteligencije u razvoju i dobrobiti djece i adolescenata. Sudjelovala je u više od 20 nacionalnih i međunarodnih znanstvenih projekata te je objavila oko 50 znanstvenih radova. Aktivno sudjeluje u radu domaće i međunarodne znanstvene zajednice kroz više od 100 konferencijskih izlaganja, kao i kroz pozvana predavanja i sudjelovanje u stručnim raspravama. Kao članica međunarodnih stručnih društava te mentorica na više sveučilišta, kontinuirano doprinosi razvoju psihologijske struke i obrazovanju mladih stručnjaka. Njezin znanstveni i stručni rad usmjeren je na razumijevanje suvremenog razvojnog konteksta te unapređenje dobrobiti djece i mladih.

IZMEĐU EKRANA I ODNOSA: TKO DANAS OBLIKUJE RAZVOJ DJECE?

U vremenu u kojem su pametni telefoni, društvene mreže i chatbotovi sastavni dio svakodnevice djece i adolescenata, ne iznenađuje niz pitanja koja sve češće postavljaju roditelji i stručnjaci: Koliko je štetno djeci od najranije dobi davati mobilne uređaje? Kada je pravo vrijeme za prvi mobitel? Može li intenzivno korištenje društvenih mreža ugroziti mentalno zdravlje? Kakvu ulogu nove tehnologije, poput chatbotova, imaju u dječjem razvoju? Ovo predavanje polazi od tih pitanja, ali ih promatra kroz prizmu suvremenih spoznaja razvojne psihologije. U središtu predavanja nalaze se rezultati recentnih istraživanja provedenih u Hrvatskoj u okviru nekoliko većih projekata. Ti rezultati pružaju uvid u obrasce i motivacije korištenja digitalnih tehnologija kod djece i adolescenata, kao i u složene povezanosti između dječjeg i roditeljskog korištenja tehnologije te dječjeg zdravlja, razvoja i dobrobiti. Također će biti prikazane spoznaje o fenomenu ometanja tehnologijom (tzv. tehnoferencije) i različitim oblicima roditeljske medijacije. Polazeći od hrvatskog istraživačkog konteksta, predavanje će ponuditi implikacije za praksu i znanstveno utemeljene preporuke relevantne za stručnjake u području zdravlja, obrazovanja i savjetodavnog rada. Zaključno, iako su digitalne tehnologije sveprisutne te donose i koristi i rizike, predavanje će naglasiti da kvaliteta odnosa roditelj–dijete ostaje jedna od ključnih odrednica dječjeg razvoja i dobrobiti.

BETWEEN SCREENS AND RELATIONSHIPS: WHO SHAPES CHILDREN'S DEVELOPMENT TODAY?

In a time when smartphones, social media, and chatbots have become an integral part of the everyday lives of children and adolescents, it is not surprising that a number of questions are increasingly being raised by parents and professionals: How harmful is it to give mobile devices to children from an early age? When is the right time for a first mobile phone? Can intensive use of social media jeopardize mental health? What role do new technologies, such as chatbots, play in child development? This lecture starts from these questions but examines them through the lens of contemporary findings in developmental psychology. At the core of the lecture are findings from recent studies conducted in Croatia as part of several larger research projects. These findings provide insight into patterns and motivations of digital technology use among children and adolescents, as well as into the complex associations between children's and parents' technology use and children's health, development, and well-being. The lecture will also present insights into the phenomenon of technology-related interference (so-called technoference) and different forms of parental mediation. Drawing on the Croatian research context, the lecture will offer implications for practice and evidence-based recommendations relevant to professionals in the fields of health, education, and counselling. In conclusion, although digital technologies are ubiquitous and bring both benefits and risks, the lecture will emphasize that the quality of the parent–child relationship remains one of the key determinants of children's development and well-being.

Dr. sc. Ljiljana Muslić, spec. klin. psih.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo,
Služba za promicanje zdravlja, Zagreb

Ljiljana Muslić voditeljica je Odjela za promicanje mentalnoga zdravlja u Službi za promicanje zdravlja Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, Referentnog centra Ministarstva zdravstva za promicanje zdravlja.

U više od 30 godina profesionalne karijere bavila se psihoedukativnim, psihosocijalnim te savjetodavnim radom unutar različitih djelatnosti i sustava zaštite mentalnog zdravlja, od rada u nevladinim udrugama i na projektima u zemlji i inozemstvu, preko sveučilišta, do sustava socijalne skrbi i javnog zdravstva. Razvijala je i provodila niz psihoedukativnih programa za djecu, mlade i odrasle, kao i edukacije za različite skupine stručnjaka u zemlji i inozemstvu. Povremeno sudjeluje u obrazovanju studenata medicine, psihologije i socijalne pedagogije.

Osposobljavala se na različitim domaćim i međunarodnim edukacijama iz psihoterapije i različitih psihoterapijskih tehnika te individualnog i grupnog savjetovanja i psihodijagnostike. Objavila je više od 25 znanstvenih i stručnih radova te poglavlja u knjigama, uredila četiri stručna priručnika. Aktivna je članica Društva za psihološku pomoć, Hrvatskog psihološkog društva te Europskog društva za traumatski stres. Trenutno je članica Razreda za kliničku i zdravstvenu psihologiju Hrvatske psihološke komore.

Godine 2024. dobila je priznanje 'Marulić: Fiat Psychologia' za osobito vrijedan doprinos razvitku i promicanju primijenjene psihologije u Hrvatskoj.

Područjem zdravstvene pismenosti počinje se baviti 2013. godine dolaskom u Hrvatski zavod za javno zdravstvo, a od 2016. godine njezin znanstveni i stručni interes usmjeren je na mentalnozdravstvenu pismenost. U sklopu Nacionalnog programa promicanja zdravlja Ministarstva zdravstva Živjeti zdravo izradila je edukativni program PoMoZi Da sa skupinom stručnjaka za mentalno zdravlje iz akademske zajednice, javnog zdravstva, odgoja i obrazovanja te kliničke prakse. Program se provodi od 2020. godine s ciljem unaprjeđivanja mentalnozdravstvene pismenosti odgojno-obrazovnih djelatnika u osnovnim i srednjim školama. Besplatan je i dostupan u većini županija putem ovlaštenih edukatora, stručnjaka za mentalno zdravlje djece i mladih iz županijskih zavoda za javno zdravstvo ili osnovnih i srednjih škola.

OD ZNANJA DO DJELOVANJA: MENTALNOZDRAVSTVENA PISMENOST KAO TEMELJ PODRŽAVAJUĆE ZAJEDNICE

Mentalnozdravstvena pismenost predstavlja važnu odrednicu očuvanja i unaprjeđivanja mentalnog zdravlja u suvremenom društvu. Također je jedan od ključnih koncepata u razumijevanju kako temeljne kompetencije o mentalnom zdravlju možemo učiniti dostupne svima, ne samo stručnjacima. Istraživanja pokazuju da skup znanja i vještina koji čine mentalnozdravstvenu pismenost

posebno doprinosi očuvanju mentalnog zdravlja u vremenima kada su potrebe za psihološkom podrškom sve veće.

Od svojih početaka, kada se primarno odnosila na znanja i vjerovanja o mentalnim poremećajima, mentalnozdravstvena pismenost se razvila u širi okvir koji uključuje razumijevanje mentalnog zdravlja, prepoznavanje poteškoća, smanjenje stigme, usvajanje vještina pružanja podrške te jačanje spremnosti na pružanje podrške, odnosno traženje pomoći. Taj razvoj odražava važan pomak: od informiranosti prema odgovornosti i djelovanju – kako pojedinca, tako i zajednice.

U plenarnom izlaganju bit će predstavljen razvoj koncepta i ključnih istraživanja na globalnoj razini od 1995. godine do danas, kao i njegova primjena u hrvatskom kontekstu kroz istraživanja i razvoj intervencija u području mentalnog zdravlja od 2017. na dalje. Posebno će se prikazati iskustva razvoja, provedbe i evaluacije edukativnog programa mentalnozdravstvenog opismenjavanja učitelja i nastavnika, kao primjera kako se znanstvene spoznaje mogu pretočiti u strateške mjere i održive multisektorske intervencije. Predavanje će također ponuditi okvir korištenja spoznaja o mentalnozdravstvenoj pismenosti u planiranju psiholoških aktivnosti i podrške u zajednici i izgradnji zajednica koje ne samo da razumiju mentalno zdravlje nego i djeluju.

NOVI POZVANI FORMATI

Prof. dr. sc. Jasminka Despot Lučanin

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija,
Odsjek za psihologiju (u mirovini), Zagreb

HPD FORMAT: PROFESIONALNA ODLUKA

„HPD format: profesionalna odluka" novi je pozvani format ovogodišnje konferencije, osmišljen kao poseban oblik sudjelovanja usmjeren na refleksiju složenih profesionalnih pitanja u psihološkoj praksi. U ovom formatu jedan pozvani psiholog, uz moderaciju, izlaže i promišlja jednu konkretnu profesionalnu odluku koju je donio u situaciji bez jednoznačnog rješenja.

Za razliku od klasičnih izlaganja, HPD format nije usmjeren na predstavljanje rezultata ili općih preporuka, nego na sam proces profesionalnog odlučivanja – na promišljanja koja su odluci prethodila, na granice profesionalne odgovornosti te na dileme koje su odluku pratile. Razgovor vodi moderator, koji osigurava jasnoću fokusa i strukturu razgovora. Format uključuje i prostor za pitanja, raspravu i razmjenu iskustava s publikom.

Gošća ovogodišnjeg HPD formata je prof. dr. sc. Jasminka Despot Lučanin s Odsjeka za psihologiju Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, na kojem je radila do umirovljenja 2022. godine.

Pozivamo sudionike konferencije da nam se pridruže u promišljanju stvarnih profesionalnih odluka koje oblikuju svakodnevnu praksu psihologa.

Prof. dr. sc. Irena Burić

Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar

PSIHOLOG U DIJALOGU

„Psiholog u dijalogu" novi je pozvani format ovogodišnje konferencije. Za razliku od klasičnih izlaganja, ovaj format omogućuje fokusirano bavljenje ključnim profesionalnim pitanjima kroz iskustvo i perspektivu jednog istaknutog psihologa, u strukturiranom razgovoru koji vodi moderator.

Naglasak nije na predstavljanju rezultata, nego na profesionalnom iskustvu, dilemama s kojima se psiholozi susreću u radu, promjenama u struci te odnosu psihologije prema aktualnim izazovima sustava skrbi za mentalno zdravlje.

Gošća ovogodišnjeg formata „Psiholog u dijalogu" je prof. dr. sc. Irena Burić, redovita profesorica na Odjelu za psihologiju Sveučilišta u Zadru.

Očekuje nas sadržajan, iskren i inspirativan razgovor koji će otvoriti nova pitanja i potaknuti na promišljanje.

SIMPOZIJI

1. IZGRADNJA MOSTOVA PREMA DIGITALNOJ UKLJUČENOSTI: PARTICIPATIVNO ISTRAŽIVANJE ISKUSTAVA MLADIH OSOBA U SPEKTRU AUTIZMA U OKVIRU PROJEKTA BRIDGE 29
   Voditeljica: *Jasmina Stošić*
2. MENTALNO ZDRAVLJE NA SPORTSKOM TERENU: ODREDNICE PSIHOLOŠKE DOBROBITI SPORTAŠA I TRENERA 35
   Voditeljica: *Zrinka Greblo Jurakić*
3. PSIHOONKOLOGIJA – PSIHOLOŠKA POMOĆ U SUOČAVANJU S BOLEŠĆU, IZAZOVIMA LIJEČENJA, PREVLADAVANJU ŽIVOTNIH PREPREKA I TRAŽENJU NOVIH PERSPEKTIVA 41
   Voditelj: *Damir Lučanin*
4. ŠTO OBLIKUJE RANI RAZVOJ? UČENJE, PONAŠANJE, KOMUNIKACIJA I JEZIK KOD DJECE TIPIČNOG RAZVOJA I DJECE S AUTIZMOM 47
   Voditeljica: *Sanja Šimleša*
5. ZDRAVSTVENA PSIHOLOGIJA U RAZLIČITIM KONTEKSTIMA: PONAŠANJE, STAVOVI I PRILAGODBA 53
   Voditeljica: *Lada Perković*
6. MENTALNO ZDRAVLJE STUDENATA: OD ISTRAŽIVAČKIH SPOZNAJA DO SUSTAVA PSIHOLOŠKE PODRŠKE 61
   Voditeljica: *Ana Babić Čikeš*
7. MENTALNO ZDRAVLJE TIJEKOM TRANZICIJE U RODITELJSTVO – ULOGA DIGITALNE TEHNOLOGIJE 67
   Voditeljice: *Gordana Keresteš* i *Anita Lauri Korajlija*
8. PSIHOLOGIJA U SLUŽBI PERIPARTALNOG MENTALNOG ZDRAVLJA: PSIHOLOŠKA PODRŠKA OD PLANIRANJA TRUDNOĆE DO RODITELJSTVA 73
   Voditeljica: *Sandra Nakić Radoš*
9. TIJELO KAO OGLEDALO ODRASTANJA: PSIHOLOŠKI, SOCIOKULTURNI I DIGITALNI ČIMBENICI MENTALNOG ZDRAVLJA ADOLESCENATA 81
   Voditeljica: *Miranda Novak*
10. OD ZNANOSTI DO PRAKSE I NATRAG: PREMOŠĆIVANJE JAZA IZMEĐU ZNANSTVENIH SPOZNAJA I PSIHOLOŠKE PRAKSE 89
    Voditeljica: *Gordana Kuterovac Jagodić*
11. IZAZOVI ŠKOLOVANJA DJECE S INDIVIDUALIZIRANIM PRISTUPOM: MUKE U ŠKOLI I KOD KUĆE IZ PERSPEKTIVE RODITELJA, S OSVRTOM NA KVALITETU ŽIVOTA 97
    Voditeljica: *Marina Olujić Tomazin*
12. PRISUTAN ILI UKLJUČEN? PUT DJETETA S TEŠKOĆAMA OD VRTIĆA DO RAZREDA 105
    Voditeljica: *Sanja Šimleša*

13. XXXIII. VOJNOPSIHOLOGIJSKI SIMPOZIJ „PROFESOR ŽELIMIR PAVLINA“ 111
Voditeljica: *Ida Šintić Verem*
14. PSIHOLOGIJA U SLUŽBI PROMOCIJE I ZAŠTITE LJUDSKIH PRAVA – DRUGO IZDANJE, VEĆA ODGOVORNOST 121
Voditeljica: *Iva Žegura*
15. MENTALNO ZDRAVLJE OD RANE I PREDŠKOLSKE DOBI I ULOGA PSIHOLOGA 127
Voditeljica: *Kamea Jaman*
16. RANA INTERVENCIJA: PODRŠKA OBITELJI OD PRVIH SUMNJI DO UKLJUČIVANJA U USLUGE 135
Voditeljica: *Marina Šimanović*
17. RODNO UTEMELJENO NASILJE: JESMO LI KAO PSIHOLOGINJE I PSIHOLOZI DIO RJEŠENJA ILI DIO PROBLEMA? 143
Voditeljica: *Maja Mamula*

1. **Simpozij: IZGRADNJA MOSTOVA PREMA DIGITALNOJ UKLJUČENOSTI: PARTICIPATIVNO ISTRAŽIVANJE ISKUSTAVA MLADIH OSOBA U SPEKTRU AUTIZMA U OKVIRU PROJEKTA BRIDGE** 30

Voditeljica: **Jasmina Stošić**

2. INTERNET KAO PROSTOR UČENJA, POVEZIVANJA I RIZIKA: PERSPEKTIVE MLADIH OSOBA U SPEKTRU AUTIZMA, OBITELJI I STRUČNJAKA 31
Jasmina Stošić

3. „S DRUGE STRANE EKRANA“ – PERSPEKTIVA STRUČNJAKA O DIGITALNOJ UKLJUČENOSTI MLADIH U SPEKTRU AUTIZMA 32
Sanja Aguila Munoz, Sanja Radić Bursać

4. ANALOGNI RODITELJI U DIGITALNOM SVIJETU – PERSPEKTIVA RODITELJA MLADIH OSOBA U SPEKTRU AUTIZMA 33
Natalija Lisak, Matea Begić Alić

5. „KAO DA BI NETKO OBJASNIO ŠTO OVA OSOBA MISLI": DIGITALNA ISKUSTVA I POTREBE MLADIH U SPEKTRU AUTIZMA 34
Natalija Vrbas Novak, Sanja Šimleša

IZGRADNJA MOSTOVA PREMA DIGITALNOJ UKLJUČENOSTI: PARTICIPATIVNO ISTRAŽIVANJE ISKUSTAVA MLADIH OSOBA U SPEKTRU AUTIZMA U OKVIRU PROJEKTA BRIDGE

Jasmina Stošić
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *jasmina.stosic@erf.unizg.hr*

Digitalno okruženje danas predstavlja jedan od najznačajnijih prostora u kojem mladi ljudi uče, komuniciraju, izražavaju identitet i ostvaruju socijalne kontakte. Za mlade osobe u spektru autizma internet često nudi jedinstvene prednosti — veću kontrolu nad socijalnom izloženošću, vrijeme za obradu informacija, mogućnost povezivanja s osobama sličnih interesa te prostor za emocionalnu regulaciju — ali istovremeno nosi i specifične rizike vezane uz senzorno i kognitivno preopterećenje, socijalnu ranjivost te nedostatak prilagođene podrške. Unatoč rastućem prepoznavanju važnosti digitalne uključenosti, dosadašnja istraživanja i politike rijetko sustavno adresiraju iskustva autističnih mladih osoba, njihovih obitelji i stručnjaka koji s njima rade. Ovaj simpozij predstavlja rezultate Erasmus+ projekta BRIDGE – Building Relationships for Inclusive Digital Growth and Engagement, koji je okupio partnere iz pet europskih zemalja: Hrvatske, Grčke, Cipra, Španjolske i Irske. Istraživanje je kombiniralo pregled istraživanja i nacionalno mapiranje usluga s kvalitativnim, participativnim metodama, uključujući intervjue, fokus grupe i radionice suoblikovanja. Prvo izlaganje daje uvid u ciljeve, metodologiju i sveukupne nalaze projekta na razini svih uključenih zemalja. Sljedeća tri izlaganja usredotočena su isključivo na hrvatski dio istraživanja te detaljnije prikazuju nalaze iz perspektive triju ključnih skupina dionika u Hrvatskoj. Iz perspektive mladih osoba u spektru autizma razmatraju se njihovi obrasci korištenja interneta, prednosti koje prepoznaju u digitalnom okruženju, rizici s kojima se susreću te oblici podrške koji bi im mogli biti korisni. Perspektiva roditelja i skrbnika obuhvaća njihove načine praćenja i usmjeravanja korištenja interneta, glavne brige povezane s digitalnim iskustvima mladih te potrebu za jasnijim i prilagođenijim smjernicama. Izlaganje posvećeno stručnjacima prikazuje njihova iskustva u pružanju podrške mladima, rizike koje uočavaju u praksi te područja u kojima prepoznaju potrebu za dodatnom edukacijom i resursima. Na taj se način širi europski nalazi povezuju s detaljnijim uvidom u iskustva i potrebe dionika u hrvatskom kontekstu. Simpozij nastoji ponuditi višeperspektivan prikaz digitalnog života mladih osoba u spektru autizma te otvoriti prostor za promišljanje o mogućnostima unapređenja podrške digitalnoj uključenosti.

Ključne riječi: autizam, mlade osobe, participativno istraživanje, internet

INTERNET KAO PROSTOR UČENJA, POVEZIVANJA I RIZIKA: PERSPEKTIVE MLADIH OSOBA U SPEKTRU AUTIZMA, OBITELJI I STRUČNJAKA

Jasmina Stošić
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *jasmina.stosic@erf.unizg.hr*

Digitalno okruženje predstavlja sve značajniji prostor svakodnevnog života mladih osoba u spektru autizma, u kojem razvijaju interese, uče, reguliraju emocije i grade samostalnost, ali se istodobno susreću s različitim rizicima. U okviru Erasmus+ projekta BRIDGE (Building Relationships for Inclusive Digital Growth and Engagement) provedeno je participativno transnacionalno istraživanje u Hrvatskoj, Cipru, Grčkoj, Španjolskoj i Irskoj, usmjereno na iskustva mladih osoba u spektru autizma u digitalnom okruženju te na perspektive njihovih obitelji i stručnjaka. Istraživanje je provedeno kvalitativnim participativnim pristupom, kroz fokus grupe, individualne intervjue, radionice i aktivnosti suoblikovanja. U istraživanju su sudjelovale 124 osobe: 53 mlade osobe u spektru autizma, 42 člana obitelji/skrbnika i 29 stručnjaka. Poseban naglasak stavljen je na načelo „ništa o nama bez nas“, pri čemu se mlade osobe u spektru autizma promatraju kao aktivni izvori znanja, a ne samo kao sudionici istraživanja. Kako bi se omogućilo njihovo smisleno sudjelovanje, korišteni su vizualni i konkretni poticaji, fleksibilni načini komunikacije, senzorno prilagođena okruženja te različiti oblici sudjelovanja uživo i online. Rezultati pokazuju da internet ima višestruku pozitivnu ulogu u životu mladih osoba u spektru autizma, osobito u području emocionalne regulacije, učenja i razvoja interesa, kreativnosti, socijalnog povezivanja i osjećaja pripadnosti. Zdrava uporaba interneta pritom se ne određuje isključivo količinom vremena provedenog online, nego ravnotežom, svrhovitošću i osobnom dobrobiti. S druge pak strane prepoznaju se teškoće samoregulacije, poremećaji spavanja, senzorno i kognitivno preopterećenje, cyberbullying, prijevare, manipulacija i narušavanje privatnosti, kao i novi izazovi povezani s umjetnom inteligencijom i deepfake sadržajima. Podrška se u partnerskim zemljama često pokazuje fragmentiranom i nedovoljno prilagođenom specifičnim potrebama autističnih mladih. U zaključnim preporukama naglašava se potreba za konkretnom i vizualno potkrijepljenom edukacijom te jačanjem suradnje mladih, obitelji i stručnjaka, uz pristup koji istodobno podržava sigurnost, smisleno korištenje digitalnih tehnologija i autonomiju mladih osoba.

Ključne riječi: internet, BRIDGE projekt, mlade osobe, autizam

„S DRUGE STRANE EKRANA“ – PERSPEKTIVA STRUČNJAKA O DIGITALNOJ UKLJUČENOSTI MLADIH U SPEKTRU AUTIZMA

Sanja Aguila Munoz, Sanja Radić Bursać
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Nastavno-klinički centar, Zagreb
✉ *sanja.aguila.munoz@erf.unizg.hr*

Digitalno okruženje predstavlja sve značajniji prostor svakodnevnog života mladih osoba u spektru autizma, onaj u kojemu ostvaruju niz vlastitih razvojnih zadataka i zadovoljavaju temeljne psihološke potrebe, dok im je stručna podrška u ovome području u Hrvatskoj i dalje rijetka i nesustavna. U okviru Erasmus+ projekta BRIDGE (Building Relationships for Inclusive Digital Growth and Engagement) provedeno je participativno istraživanje koje je, među ostalim, obuhvatilo i perspektivu stručnjaka koji rade s djecom i mladima u spektru autizma. Izlaganje prikazuje nalaze vezane isključivo uz tu skupinu sudionika u hrvatskom dijelu studije. U istraživanju je sudjelovalo sedmero stručnjaka (tri edukacijska rehabilitatora, dva socijalna pedagoga, jedan psiholog i jedan psihijatar), s radnim iskustvom od 6 do 20 godina, zaposlenih u različitim ustanovama koje pružaju podršku mladima osobama u spektru autizma i njihovim obiteljima. Podaci su prikupljeni putem individualnih polustrukturiranih online intervjua te analizirani metodom tematske analize. Rezultati pokazuju da stručnjaci prepoznaju brojne prednosti upotrebe interneta za djecu i mlade u spektru autizma, od emocionalne regulacije i osjećaja pripadnosti do razvoja jezičnih/komunikacijskih, socijalnih i akademskih vještina. S druge pak strane uočavaju i značajne rizike povezane s doslovnim tumačenjem sadržaja, teškoćama procjene tuđih namjera te podložnošću manipulaciji i zlouporabi. Stručnjaci posebno naglašavaju važnost zajednički dogovorenih pravila vezano uz upotrebu digitalne tehnologije umjesto zabrana, potrebu za konkretnom i vizualno potkrijepljenom edukacijom za rad s ovom populacijom te nedovoljnu pripremljenost sustava odgoja i obrazovanja o opisanoj tematici. U zaključnim preporukama ističe se potreba za sveobuhvatnim pristupom, u vidu ulaganja u ciljane edukacije te jačanja suradnje između stručnjaka, obitelji i samih mladih osoba u spektru autizma.

Ključne riječi: mladi u spektru autizma, upotreba interneta, perspektiva stručnjaka,

ANALOGNI RODITELJI U DIGITALNOM SVIJETU – PERSPEKTIVA RODITELJA MLADIH OSOBA U SPEKTRU AUTIZMA

Natalija Lisak, Matea Begić Alić
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *natalija.lisak@erf.unizg.hr*

Roditelji i skrbnici jedna su od najvažnijih poveznica između mladih osoba u spektru autizma i digitalnog svijeta. U ovom radu predstavljena je roditeljska perspektiva o digitalnim navikama i dobrobitima interneta za njihovu djecu. Prikazano je i kako prate i usmjeravaju njihovo korištenje interneta, o čemu brinu te koje im smjernice nedostaju. Provedeno je ukupno šest intervjua, s pet majki i jednim ocem u dobi od 34 do 61 godine. Njihova djeca imaju između 14 i 23 godine. Podaci su obrađeni tematskom analizom (Braun i Clarke, 2006). Rezultati pokazuju da roditelji svoju djecu vide prvenstveno kao publiku, a ne stvaratelje digitalnog sadržaja. Mladi uglavnom gledaju sadržaj na YouTubeu, igraju videoigre slušaju glazbu ili rješavaju školske zadatke, dok korištenje društvenih mreža kod ove skupine gotovo u potpunosti izostaje. Najizraženijim dobrobitima roditelji smatraju emocionalnu regulaciju, produbljivanje intenzivnih interesa te činjenicu da je internet, za dio djece, jedini kanal komunikacije s vršnjacima. Glavne su im brige prekomjerno vrijeme pred ekranima, „gubitak veze sa stvarnim svijetom“, izloženost neprimjerenom sadržaju, elektroničko nasilje u razrednim grupama te dječji strah od neuspjeha. Također, ističu da strategije nadzora postaju manje učinkovite što je dijete starije. Zbog osjećaja da pripadaju „analognoj generaciji“, roditeljima je teško držati korak s napretkom tehnologije. Razgovore s djecom o internetu opisuju kao kratke i reaktivne, a suradnju sa stručnjacima i školom gotovo nepostojećom. Roditeljima bi uvelike pomoglo praktično i individualizirano vođenje kroz digitalni svijet, centralizirano mjesto s provjerenim informacijama strukturiranima prema dobi djeteta te kratki videomaterijali koji bi djeci jasno objašnjavali razloge u pozadini postavljenih pravila (odgovarali na pitanje „zašto“). Ovi nalazi jasno upućuju na to da podrška digitalnoj uključenosti ne smije ostati isključivo pojedinačna roditeljska odgovornost, već zahtijeva sustavan odgovor kroz škole, stručne službe i javne politike prilagođene osobama u spektru autizma.

Ključne riječi: mladi u spektru autizma, perspektiva roditelja, digitalne navike, podrška

„KAO DA BI NETKO OBJASNIO ŠTO OVA OSOBA MISLI": DIGITALNA ISKUSTVA I POTREBE MLADIH U SPEKTRU AUTIZMA

Natalija Vrbas Novak, Sanja Šimleša
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Nastavno-klinički centar, Zagreb
✉ *natalija.vrbas.novak@erf.unizg.hr*

Za mlade u spektru autizma internet je više od prostora za zabavu: prostor je učenja, emocionalne regulacije, kreativnog izražavanja i povezivanja. Njihova su iskustva ipak rijetko istražena iz njihove perspektive, a digitalne se usluge razvijaju bez njihova sudjelovanja. Cilj je istraživanja bio ispitati kako mladi u spektru autizma koriste internet, koje prednosti i izazove pritom prepoznaju te kakvu podršku i prilagodbe smatraju potrebnima za sigurno i smisleno korištenje interneta. Sudjelovalo je 13 mladih u spektru autizma (14–24 godine): devet u dvjema uživo radionicama suoblikovanja i osam u dvjema mrežnim fokus-grupama, pri čemu su neki sudjelovali u obje aktivnosti. Prilagodbe su uključivale vizualne rasporede, mogućnost usmenog, pisanog i digitalnog odgovaranja (QR kod), senzorno prilagođen prostor sa zonom za predah te „stop/skip/break" znakove za komunikaciju potreba. Podaci su obrađeni tematskom analizom. Mladi internet koriste raznoliko: od YouTubea, glazbe i igranja videoigara do aktivnog stvaranja sadržaja (objavljivanje videa, alati umjetne inteligencije). Kao prednosti ističu pronalaženje zajednica sličnih interesa, emocionalnu regulaciju („glazba mi je kao čokolada") i trenutak „učenja nečeg novog", koji opisuju kao najvrjednije iskustvo na mreži. Kao izazove navode senzorno preopterećenje (reklame, pretrpanost sučelja), kognitivno iscrpljivanje („doomscrolling") i tumačenje socijalnog konteksta. Sami predlažu personalizirane filtre sadržaja, vizualno prilagođena sučelja i asistenta utemeljenog na umjetnoj inteligenciji koji bi „prevodio" socijalne signale („kao da bi netko objasnio što ova osoba misli"). Nalazi pokazuju da mladi u spektru autizma već samostalno razvijaju strategije samoregulacije, ali bez sustavne podrške. Izlaganje otvara pitanje kako ih uključiti u suoblikovanje digitalnih alata i usluga te kako njihove prijedloge prevesti u autizmu prilagođene smjernice. Iskustvo projekta pokazuje i da su opisane prilagodbe procesa preduvjet stvarnog sudjelovanja mladih, a ne dodatak istraživanju.

Ključne riječi: autizam, mladi, digitalna uključenost, participativno istraživanje

1. **Simpozij: MENTALNO ZDRAVLJE NA SPORTSKOM TERENU: ODREDNICE PSIHOLOŠKE DOBROBITI SPORTAŠA I TRENERA** 36

Voditeljica: **Zrinka Greblo Jurakić**

2. DOŽIVLJAJ NASILJA OD STRANE TRENERA, PREDNATJECATELJSKA ANKSIOZNOST I SAMOPOUZDANJE SPORTAŠA 37
Mia Novotny, Klara Saganić, Zrinka Greblo Jurakić

3. ULOGA MENTALNE ČVRSTOĆE I STRAHA OD POGREŠKE U ODNOSU DOŽIVLJENOG PSIHIČKOG NASILJA I PREDNATJECATELJSKE ANKSIOZNOSTI SPORTAŠA 38
Klara Saganić, Mia Novotny, Zrinka Greblo Jurakić

4. ZAŠTO JE SPORTAŠIMA TEŠKO POTRAŽITI PSIHOLOŠKU POMOĆ? ULOGA SRAMA I STAVOVA OKOLINE PREMA PROBLEMIMA S MENTALNIM ZDRAVLJEM 39
Renato Jurčec, Ida Dukić, Zrinka Greblo Jurakić

5. „A KAKO STE VI, TRENERU?“: POVEZANOST PERFEKCIONIZMA I OBILJEŽJA RADNOG OKRUŽENJA S DOŽIVLJAJEM STRESA KOD SPORTSKIH TRENERA 40
Marin Križić, Ida Dukić, Zrinka Greblo Jurakić

MENTALNO ZDRAVLJE NA SPORTSKOM TERENU: ODREDNICE PSIHOLOŠKE DOBROBITI SPORTAŠA I TRENERA

Zrinka Greblo Jurakić
Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Zagreb
✉ *zgreblo@fhs.hr*

Suvremeni pristupi mentalnom zdravlju u sportu naglašavaju da je, uz individualne karakteristike, za razumijevanje dobrobiti sportaša i trenera važno razmotriti i kvalitetu međuljudskih odnosa, socijalne norme i vrijednosti te specifične organizacijske uvjete sportskog okruženja. U tom kontekstu, posebnu pažnju potrebno je posvetiti obilježjima i posljedicama različitih oblika nasilja u sportu, uvjerenjima koja mogu pridonijeti većoj toleranciji nasilnih ponašanja te osobnim i socijalnim preprekama koje sportašima mogu otežati donošenje odluke o traženju stručne psihološke pomoći. Pored navedenog, obilježja sportskog okruženja, uključujući specifične zahtjeve trenerskog posla, mogu biti povezana i s dobrobiti sportskih trenera, zbog čega je važno identificirati činitelje rizika, kao i činitelje koji mogu pridonijeti očuvanju i unaprjeđenju njihove dobrobiti. U prvom izlaganju bit će predstavljeni rezultati istraživanja u kojem je ispitana povezanost doživljaja psihičkog i fizičkog nasilja od strane trenera s prednatjecateljskom anksioznošću i samopouzdanjem sportaša. U drugom izlaganju, dodatno će se analizirati odnos između doživljaja psihičkog nasilja od strane trenera i prednatjecateljske anksioznosti sportaša, pri čemu će naglasak biti stavljen na medijatorsku ulogu mentalne čvrstoće i straha od pogreške. U okviru trećeg izlaganja bit će predstavljeni rezultati istraživanja o mentalnom zdravlju sportaša te činiteljima povezanima sa stavovima prema traženju stručne psihološke pomoći, dok će posljednje izlaganje biti usmjereno na analizu osobnih činitelja i obilježja radnog okruženja povezanih s doživljajem stresa kod sportskih trenera. Sa znanstvenog aspekta, rezultati istraživanja koji će biti predstavljeni u okviru simpozija upućuju na to da je za razumijevanje odrednica psihološke dobrobiti sportaša i trenera važno ispitivati međuodnos individualnih karakteristika, kvalitete interpersonalnih odnosa, socijalnih normi i vrijednosti te organizacijskih obilježja određenog sportskog okruženja. S praktičnog aspekta, empirijski nalazi upućuju na važnost prevencije nasilnih ponašanja u sportu, provedbe aktivnosti usmjerenih na podizanje svijesti o važnosti traženja stručne psihološke pomoći te stvaranja radnih uvjeta koji podržavaju dobrobit sportskih trenera.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, psihološka dobrobit, stres, nasilje, sport

DOŽIVLJAJ NASILJA OD STRANE TRENERA, PREDNATJECATELJSKA ANKSIOZNOST I SAMOPOUZDANJE SPORTAŠA

Mia Novotny, Klara Saganić, Zrinka Greblo Jurakić
Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Zagreb
✉ *mnovotny@fhs.hr*

Iako bavljenje sportom može značajno doprinijeti tjelesnom i mentalnom zdravlju sportaša, suvremeni autori upozoravaju na zastupljenost nasilja u sportu i njegove negativne učinke na različite aspekte dobrobiti sportaša. Temeljem navedenog, osmišljeno je istraživanje čiji je cilj bio ispitati na koji je način doživljaj nasilja od strane trenera/ica povezan s prednatjecateljskom anksioznosti i samopouzdanjem sportaša. U istraživanju je sudjelovalo 87 sportaša i 94 sportašice u dobi od 18 do 30 godina (M = 21.40, SD = 2.68) koji aktivno sudjeluju na sportskim natjecanjima u individualnim (33.7 %) i timskim sportovima (66.3 %). Sudionici su ispunili Upitnik doživljaja nasilja od strane trenera, Skalu anksioznosti u sportu i podljestvicu Samopouzdanja iz Upitnika stanja natjecateljske anksioznosti te odgovorili na pitanja o demografskim karakteristikama i obilježjima sportskog iskustva. Analizom razlika utvrđeno je da se sportaši i sportašice ne razlikuju prema učestalosti kojoj su izloženi nasilju od strane trenera/ica. Prema dobivenim rezultatima, 64.9 % djevojaka i 66.7 % mladića doživjelo je neki oblik psihičkog nasilja od strane trenera/ica, dok je o doživljaju fizičkog nasilja od strane trenera/ica izvijestilo 27.7 % sportašica i 23 % sportaša koji su sudjelovali u istraživanju. U odnosu na sportaše, sportašice iskazuju značajno višu razinu prednatjecateljske anksioznosti i nižu razinu samopouzdanja, a isti obrazac utvrđen je i kod sudionika/ca individualnih sportova u usporedbi sa sudionicima/ama timskih sportova. Prema rezultatima regresijske analize, višu prednatjecateljsku anksioznost očekujemo kod sportašica, sudionika/ca individualnih sportova i onih koji češće doživljavaju psihičko nasilje, dok je više samopouzdanje učestalije kod sportaša, sudionika/ca timskih sportova te onih koji su rjeđe izloženi psihičkom nasilju od strane trenera/ica. Dobiveni rezultati ukazuju na važnost prevencije nasilnih ponašanja radi zaštite dobrobiti sportaša, ali i u svrhu stvaranja uvjeta koji podržavaju optimalnu sportsku izvedbu.

Ključne riječi: nasilje, sport, prednatjecateljska anksioznost, samopouzdanje

ULOGA MENTALNE ČVRSTOĆE I STRAHA OD POGREŠKE U ODNOSU DOŽIVLJENOG PSIHIČKOG NASILJA I PREDNATJECATELJSKE ANKSIOZNOSTI SPORTAŠA

Klara Saganić, Mia Novotny, Zrinka Greblo Jurakić
Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Zagreb
✉ *ksaganic@fhs.hr*

Psihičko nasilje najzastupljeniji je oblik nasilja u sportu, a njegova primjena nerijetko se opravdava navodnim pozitivnim učincima na mentalnu čvrstoću, sportsku izvedbu i motivaciju sportaša/ica. Stoga je osmišljeno istraživanje čiji je cilj bio utvrditi obilježja povezanosti psihičkog nasilja od strane trenera/ica s mentalnom čvrstoćom i strahom od pogrešaka kod sportaša/ica te ispitati medijatorsku ulogu ovih varijabli u objašnjenju odnosa između doživljaja psihičkog nasilja i prednatjecateljske anksioznosti sportaša/ica. Pored navedenog, ispitana je i percepcija doživljaja nasilja od strane trenera/ica u kontekstu motivacije sportaša/ica. U online istraživanju sudjelovalo je 181 mladih sportaša/ica (51.9 % djevojaka) prosječne dobi 21.4 godine (SD = 2.69). Sudionici istraživanja ispunili su Upitnik doživljaja nasilja od strane trenera, Skalu anksioznosti u sportu, Inventar mentalne čvrstoće te Upitnik za procjenu neuspjeha u izvedbi koji mjeri strah od pogreške, odnosno potencijalne negativne posljedice neuspjeha. Pored navedenog, sudionici su odgovorili na pitanje o tome na koji način nasilno ponašanje trenera/ica djeluje na njihovu motivaciju za bavljenje sportom. Dobiveni rezultati pokazuju da je doživljaj psihičkog nasilja od strane trenera/ica negativno povezan s mentalnom čvrstoćom te pozitivno povezan sa strahom od pogreške kod sportaša/ica. Nadalje, utvrđeno je da mentalna čvrstoća i strah od pogreške djelomično posreduju kao medijatori u odnosu psihičkog nasilja i prednatjecateljske anksioznosti, a utvrđen je i izravan efekt psihičkog nasilja na prednatjecateljsku anksioznost. Najveći broj sudionika (46.4 %) navodi kako je nasilno ponašanje trenera/ica smanjilo njihovu motivaciju do te mjere da su razmišljali o prestanku bavljenja sportom, 42.9 % smatra da su ih takva ponašanja motivirala da se više trude kako bi ostvarili bolje rezultate (17.9 %) ili dokazali treneru/ici da su u krivu (25 %), što upućuje na to da kratkoročno povećanje truda ne treba poistovjećivati s pozitivnim učinkom nasilja. Dobiveni rezultati upućuju na važnost prevencije nasilja u sportskom okruženju te osporavanja neutemeljenih pretpostavki o njegovim pozitivnim učincima.

Ključne riječi: psihičko nasilje, sport, mentalna čvrstoća, prednatjecateljska anksioznost, motivacija

ZAŠTO JE SPORTAŠIMA TEŠKO POTRAŽITI PSIHOLOŠKU POMOĆ? ULOGA SRAMA I STAVOVA OKOLINE PREMA PROBLEMIMA S MENTALNIM ZDRAVLJEM

Renato Jurčec, Ida Dukić, Zrinka Greblo Jurakić
Osnovna škola Josipa Kozarca Semeljci, Semeljci
✉ *jurcecrenato11@gmail.com*

Na donošenje odluke o traženju stručne pomoći mogu utjecati različite osobinske i okolinske karakteristike. U sportskom okruženju, u kojem se naglašavaju mentalna čvrstoća, izdržljivost i sposobnost nošenja s pritiskom, problemi mentalnog zdravlja mogu se doživljavati kao znak slabosti, što kod sportaša može smanjiti spremnost na traženje stručne pomoći. Cilj istraživanja bio je utvrditi zastupljenost simptoma depresivnosti, anksioznosti i stresa kod sportaša te ispitati povezanost stavova prema traženju stručne psihološke pomoći sa sramom povezanim s problemima mentalnog zdravlja te s percepcijom stavova obitelji i sportske zajednice prema psihološkim poteškoćama. U online istraživanju sudjelovalo je 264 nogometaša (M_{dob} = 25.02, SD = 4.84). Sudionici su ispunili Skalu depresije, anksioznosti i stresa, Upitnik stavova o traženju stručne psihološke pomoći, Upitnik o stavovima prema problemima s mentalnim zdravljem te Skalu stavova zajednice prema osobama s poteškoćama mentalnog zdravlja. U ispitanom uzorku, 30 % sudionika pokazuje simptome depresivnosti, 31 % povećanu razinu simptoma anksioznosti, a 22 % povećanu razinu stresa. Najveći broj sudionika izvijestio je o umjerenim simptomima depresivnosti i anksioznosti te o blagoj do umjerenoj razini simptoma stresa. U skladu s očekivanjem, pozitivniji stavovi prema traženju stručne pomoći povezani su s nižom razinom eksternaliziranog i internaliziranog srama vezanog uz probleme s mentalnim zdravljem te s percepcijom pozitivnijih stavova prema problemima s mentalnim zdravljem od strane obitelji i sportske zajednice. Analizom razlika između sportaša s i bez simptoma depresivnosti, anksioznosti i stresa nisu utvrđene statistički značajne razlike u stavovima prema traženju stručne pomoći, što znači da sama prisutnost psiholoških problema nije praćena većom spremnošću na traženje pomoći. Stavovi obitelji i sportskog okruženja značajno doprinose objašnjenju internaliziranog i eksternaliziranog srama, a izraženiji sram povezan je s višim razinama depresivnosti, anksioznosti i stresa. Dobiveni rezultati upućuju na to da programi usmjereni na promicanje važnosti traženja stručne psihološke pomoći ne bi trebali uključivati samo sportaše, već i njihove obitelji i članove sportske zajednice.

Ključne riječi: sportaši, mentalno zdravlje, sram, stavovi prema problemima s mentalnim zdravljem, traženje psihološke pomoći

„A KAKO STE VI, TRENERU?“: POVEZANOST PERFEKCIONIZMA I OBILJEŽJA RADNOG OKRUŽENJA S DOŽIVLJAJEM STRESA KOD SPORTSKIH TRENERA

Marin Križić, Ida Dukić, Zrinka Greblo Jurakić
Nogometni klub „Kralj Tomislav“, Zagreb
✉ *marin.krizic18@gmail.com*

U posljednje vrijeme sve više pažnje posvećuje se mentalnom zdravlju sportaša, dok je dobrobit sportskih trenera značajno podzastupljena u znanstvenoj i stručnoj literaturi. U svom poslu treneri se suočavaju s brojnim izazovima koji, uz vođenje treninga i sudjelovanje na natjecanjima, uključuju brigu o potrebama sportaša, prilagodbu specifičnim zahtjevima sportskog kluba te promjenjiv raspored rada obilježen čestim putovanjima, večernjim terminima i obavezama tijekom vikenda. Temeljem navedenog, cilj provedenog istraživanja bio je ispitati povezanost osobinskih i okolinskih činitelja s doživljajem stresa kod sportskih trenera. U online istraživanju sudjelovalo je 173 nogometnih trenera i trenerica (M_{dob} = 38.40, SD = 9.78) koji su ispunili Skalu konflikta radne i obiteljske uloge, prilagođenu verziju Višedimenzionalnog upitnika perfekcionizma u sportu, Upitnik zahtjeva, kontrole i podrške na poslu te Skalu percipiranog stresa. Rezultati regresijske analize pokazali su da je viša razina stresa karakteristična za trenere/ice koji postižu više rezultate na skali neadaptivnog perfekcionizma te izvještavaju o nižem stupnju percipirane kontrole na poslu, dok su adaptivne perfekcionističke težnje povezane s nižom razinom stresa. Regresijskim modelom objašnjeno je 28 % varijance doživljenog stresa, pri čemu je neadaptivan perfekcionizam ostvario najveći pojedinačni doprinos. Dodatnim analizama utvrđeno je da percepcija kontrole, podrške i pritiska od strane sportskog kluba objašnjava 14 % varijance neadaptivnog perfekcionizma trenera, pri čemu je percepcija visokih očekivanja od strane kluba jedini statistički značajan prediktor. U skladu s očekivanjem, treneri/ce koji rade sa sportašima starijim od 18 godina izvijestili su o višim razinama percipiranog pritiska. Treneri/ce s umjerenom i visokom razinom stresa izvještavaju o značajno nižem stupnju kontrole i podrške na poslu, većem konfliktu između radne i obiteljske uloge te izraženijim perfekcionističkim brigama. Dobiveni rezultati upućuju na važnost provedbe programa namijenjenih unaprjeđenju dobrobiti sportskih trenera kroz jačanje osobnih potencijala, ali i unaprjeđenje organizacijskih uvjeta rada.

Ključne riječi: sport, treneri, stres, perfekcionizam, konflikt radne i obiteljske uloge, kontrola i podrška na poslu

1. **Simpozij: PSIHOONKOLOGIJA – PSIHOLOŠKA POMOĆ U SUOČAVANJU S BOLEŠĆU, IZAZOVIMA LIJEČENJA, PREVLADAVANJU ŽIVOTNIH PREPREKA I TRAŽENJU NOVIH PERSPEKTIVA** 42

Voditelj: **Damir Lučanin**

2. PSIHOLOG U ONKOLOGIJI: OD PROCJENE DO PODRŠKE 43
Ivona Poljak

3. ULOGA PSIHOLOGA NA ODJELU GINEKOLOGIJE: PSIHOONKOLOŠKA SKRB ZA MENTALNO ZDRAVLJE ŽENA TIJEKOM MULTIDISCIPLINARNOG LIJEČENJA GINEKOLOŠKIH KARCINOMA 44
Karin Kuljanić, Ivana Rede

4. SVE ZA NJU – 18 GODINA PSIHOLOŠKE PODRŠKE ONKOLOŠKIM PACIJENTIMA U ZAJEDNICI 45
Maja Erceg Tušek, Ljiljana Vukota

5. PSIHOSOCIJALNA PRILAGODBA ŽENA OBOLJELIH OD RAKA DOJKE: MOŽE LI SVAKI PSIHOLOG IMATI ULOGU? 46
Gordana Kuterovac Jagodić

PSIHOONKOLOGIJA – PSIHOLOŠKA POMOĆ U SUOČAVANJU S BOLEŠĆU, IZAZOVIMA LIJEČENJA, PREVLADAVANJU ŽIVOTNIH PREPREKA I TRAŽENJU NOVIH PERSPEKTIVA

Damir Lučanin
Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb
✉ *dlucanin@gmail.com*

Uključivanje psihologa specijaliziranih za pomoć onkološkim bolesnicima u zdravstvene timove u Hrvatskoj trenutno nije dostatno potrebama. Psihoonkologija danas predstavlja važno, interdisciplinarno područje medicine i psihologije koje se bavi dvama ključnim aspektima karcinoma kao oboljenja: psihološkim i socijalnim utjecajem bolesti na pacijente, njihove obitelji i njegovatelje. Posljednjih godina, polje psihoonkologije doživljava tranziciju od akademskog priznanja prema globalnoj integraciji u svakodnevnu onkološku skrb. Cilj ovoga simpozija je prikazati neke trendove i sadržaje rada psihologa u onkologiji, te na taj način proširiti spoznaje i potaknuti interes psihologa za rad u onkologiji. Uloga psihologa u onkologiji obuhvaća procese od početne procjene emocionalnog stanja do kontinuirane psihološke podrške oboljelima i njihovim obiteljima. U simpoziju će biti prikazane različite prakse i različite mogućnosti podrške psihologa oboljelima od karcinoma i njihovim bližnjima. Tako će kolegica Ivona Poljak izložiti rad pod naslovom „Psiholog u onkologiji: od procjene do podrške“. Cilj ovoga rada je prikazati ulogu psihologa u sveobuhvatnom zbrinjavanju onkoloških bolesnika na Klinici za onkologiju KBC-a Zagreb. Bit će prikazani podaci iz evidencije Ambulante za psihološku potporu o osnovnim karakteristikama pacijenata i obilježjima rada psihologa. Rad s naslovom „Uloga psihologa na odjelu ginekologije: Psihoonkološka skrb za mentalno zdravlje žena tijekom multidisciplinarnog liječenja ginekoloških karcinoma“ izradile su kolegice Karin Kuljanić i Ivana Rede. Ovaj rad prikazuje praksu psihologa i podatke longitudinalnog praćenja pacijentica kroz četiri vremenska perioda na Odjelu ginekološke onkologije na Klinici za ginekologiju i opstetriciju KBC Rijeka. Naslov „SVE za NJU - 18 godina psihološke podrške onkološkim pacijentima u zajednici“ jasno određuje osnovni cilj rada kojega su priredile Maja Erceg Tušek i Ljiljana Vukota iz Udruge žena oboljelih i liječenih od raka SVE za NJU. Bogata i razgranata djelatnost ove udruge žena oboljelih i liječenih od raka bit će prikazana kroz oblike rada i pružanja pomoći oboljelima, te prikazom dimenzija pruženih usluga. Kolegica Gordana Kuterovac Jagodić s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu priredila je rad pod naslovom „Psihosocijalna prilagodba žena oboljelih od raka dojke: može li svaki psiholog imati ulogu?“. Cilj ovog izlaganja je ukazati na mogućnosti doprinosa psihologa koji rade u različitim područjima psihološke prakse – u sustavu odgoja i obrazovanja, radnim organizacijama, privatnoj praksi, savjetovalištima te psihoterapijskom, partnerskom i obiteljskom radu. Posebna će se pozornost posvetiti tome što psiholozi u različitim sustavima mogu prepoznati i podržati za dobrobit oboljelih i njihovih bližnjih.

Ključne riječi: psihoonkologija, rak dojke, psihološka podrška, stručna podrška u zajednici

PSIHOLOG U ONKOLOGIJI: OD PROCJENE DO PODRŠKE

Ivona Poljak
Klinički bolnički centar Zagreb, Klinika za onkologiju, Zagreb
✉ *ipoljak2@yahoo.com*

Psihološka potpora oboljelih od malignih bolesti unutar bolničkog sustava uključuje psihološku procjenu, intervencije usmjerene na emocionalne, ponašajne i kognitivne teškoće te jačanje njihovih kapaciteta za suočavanje s bolešću i procesom liječenja. Često se provode i razgovori s članovima obitelji. Rad psihologa obuhvaća pružanje emocionalne potpore, razvoj adaptivnih strategija suočavanja, smanjenje psihološke uznemirenosti te očuvanje i unapređenje kvalitete života. Ovisno o potrebama pacijenta, primjenjuju se individualno savjetovanje, psihoedukacija i druge psihološke intervencije, prilagođene fazi bolesti i liječenja te individualnim karakteristikama oboljelih. Posebna se pozornost usmjerava na prepoznavanje i pravodobno pružanje podrške kod simptoma anksioznosti, depresivnosti, straha od progresije bolesti i teškoća prilagodbe. Psiholog pritom surađuje s članovima obitelji i drugim članovima multidisciplinarnog tima. Klinika za onkologiju KBC-a Zagreb obuhvaća četiri zavoda, unutar kojih je organizirano sedam odjela, Dnevna bolnica i Poliklinika, čime je omogućeno sveobuhvatno zbrinjavanje onkoloških bolesnika. Cilj ovog rada bio je prikazati osnovne karakteristike pacijenata obuhvaćenih radom psihologa te procijeniti prosječan broj pacijenata s kojima psiholog dolazi u kontakt tijekom jednog tjedna. Prikupljeni su podaci (N = 157) retrospektivno iz evidencije Ambulante za psihološku potporu. Za svaki mjesec u godini odabran je jedan tjedan, sukcesivno prema kalendarskom redoslijedu, čime je dobiven uvid u opseg rada psihologa tijekom različitih razdoblja godine. Prikupljeni su podaci o dobi, spolu te načinu dolaska na psihološku intervenciju (ambulantno ili hospitalno). Također je prikupljen podatak o potrebi za uključivanjem psihofarmakološke terapije. Na temelju podataka analizirana je struktura pacijenata prema spolu i vrsti zdravstvene skrbi te procijenjeno prosječno tjedno opterećenje psihološke službe. Dobiveni podaci mogu pridonijeti boljem razumijevanju potreba za psihološkom podrškom te planiranju organizacijskih i kadrovskih kapaciteta psihološke službe u okviru onkološke skrbi.

Ključne riječi: psihoonkologija, multidisciplinarnost, psihološka podrška

ULOGA PSIHOLOGA NA ODJELU GINEKOLOGIJE: PSIHOONKOLOŠKA SKRB ZA MENTALNO ZDRAVLJE ŽENA TIJEKOM MULTIDISCIPLINARNOG LIJEČENJA GINEKOLOŠKIH KARCINOMA

Karin Kuljanić, Ivana Rede
Klinički bolnički centar Rijeka, Zavod za kliničku, zdravstvenu i organizacijsku psihologiju, Rijeka
✉ *kkuljanic@gmail.com*

Krajem 2001. godine započelo se je sa sustavnom brigom za mentalno zdravlje žena na Odjelu ginekološke onkologije na Klinici za ginekologiju i opstetriciju KBC Rijeka. Cilj rada je prikazati postupke u radu psihologa na odjelu ginekologije i psihoonkološku skrb za mentalno zdravlje žena tijekom multidisciplinarnog liječenja, uključujući prikaz longitudinalnog praćenja pacijentica. Prisustvo i aktivno sudjelovanje psihologa na sastancima multidisciplinarnog tima za ginekološku onkologiju pridonijelo je ukupnoj kvaliteti liječenja. Pacijentice su se longitudinalno pratile u četiri vremenska perioda: prije zahvata ili operacije, prije odlaska iz bolnice, nakon mjesec dana od zahvata, tri mjeseca nakon zahvata te nakon završenog onkološkog liječenja. Dodatna skrb za mentalno zdravlje pružana je pacijenticama na odjelu u početku uz krevet pacijentice ili jedinici intenzivnog liječenja, a kasnije u ambulanti. Primjenjivali su se upitnici za mjerenje kvalitete života EORTC QLQ C30, uz upitnike anksioznosti i depresivnosti, te specifični upitnici kvalitete života za određen tip karcinoma (jajnika, endometrija, karcinoma vrata maternice i karcinoma vulve). Diferencijacija specifičnim upitnicima za pojedinu vrstu karcinoma je potrebna kako bi se obuhvatile nuspojave i specifičnosti liječenja te se pristupilo rješavanju nuspojava i poboljšanju kvalitete života pacijentica. Utvrđeno je kako se razina kvalitete života i emocionalni status mijenjaju tijekom onkološkog liječenja bez obzira na tip karcinoma: najniži rezultati su dobiveni nakon operativnog zahvata, a najviše poboljšanje je zabilježeno tri mjeseca nakon operacije, a ne nakon završenog onkološkog liječenja. Ovaj rezultat je u skladu sa znanstvenim spoznajama iz literature, te će se potkrijepiti u prezentaciji primjerima iz prakse. Od 2019. godine uveden je trijažni upitnik Toplomjer emocija koji se sustavno primjenjuje i u ostalim multidisciplinarnim timovima u KBC Rijeka (npr. MDtim za dojku). Psiholog u multidisciplinarnom timu onkološkog liječenja je ravnopravan i aktivan član, a iskustvo rada psihologa na ginekološkom odjelu upućuje kako je promptni pristup pacijentici vrlo bitan u skrbi za mentalno zdravlje i bolju kvalitetu života.

Ključne riječi: psihoonkološka skrb, mentalno zdravlje žena, kvaliteta života, ginekološki karcinom

SVE ZA NJU – 18 GODINA PSIHOLOŠKE PODRŠKE ONKOLOŠKIM PACIJENTIMA U ZAJEDNICI

Maja Erceg Tušek, Ljiljana Vukota
Udruga žena oboljelih i liječenih od raka SVE za NJU, Zagreb
✉ *maja@svezanju.hr*

Udruga SVE za NJU osnovana je 2008. godine s ciljem pružanja informacija, edukacije, psihološke i logističke podrške oboljelima i liječenima od onkoloških bolesti te njihovim bližnjima putem stalnog projekta - Centra za psihološku pomoć koji djeluje od 2010. Cilj rada je prikazati iskustva 18 godina rada Udruge žena oboljelih i liječenih od raka SVE za NJU uključujući prikaz primijenjenih postupaka psihološke i logističke podrške oboljelima i njihovim bližnjima. Uz redovne stručne programe, provode se zdravstvene kampanje, komplementarni programi i povremene aktivnosti kojima se poboljšava kvaliteta života osoba oboljelih i liječenih od raka. Tijekom uvodnog razgovora psihologinje uzimaju anamnezu nakon čega uključuju korisnice u programe podijeljene na psihološke tretmane, praćenje za vrijeme aktivnog liječenja, stručna savjetovališta (prehrana, informiranje o nasljednim karcinomima, pravno savjetovalište), predavanja zdravstvenih stručnjaka, radionice, smještaj i komplementarne programe. Koordinatorica svakodnevno pruža informacije i navigira korisnike kako bi lakše ostvarili određena prava i uključili se u programe podrške koji su im potrebni u Udruzi ili drugdje u sustavu ili zajednici. Programi Centra dostupni su korisnicima diljem Hrvatske (telefon, online, uživo). U 2025. godini upisane su 303 nove korisnice što je ukupno 3496 registriranih korisnica od 2010. do 2025. godine. U pojedinačnim programima individualnog savjetovanja u 2025. obavljeno je 3355 individualnih razgovora s psiholozima/savjetodavnim terapeutima/psihoterapeutima te su održane 44 grupe podrške. Predstavnice Udruge na stručnim skupovima redovito naglašavaju da psihosocijalna skrb za oboljele od raka treba biti integrirana u rutinsku skrb te se zalažu za poboljšanje statusa pacijenata u društvu. Na stranici Psihoonkologija.hr pacijenti mogu napraviti samoprocjenu distresa te pronaći adresar stručnih savjetovališta dostupnih u zdravstvenom sustavu i zajednici. U 18 godina Udruga SVE za NJU postala je pružatelj sveobuhvatnih usluga i često polazna točka za informiranje i usmjeravanje na različite usluge u sustavu i zajednici za onkološke pacijente i njihove bližnje.

Ključne riječi: onkologija, psihoonkologija, stručna podrška u zajednici

PSIHOSOCIJALNA PRILAGODBA ŽENA OBOLJELIH OD RAKA DOJKE: MOŽE LI SVAKI PSIHOLOG IMATI ULOGU?

Gordana Kuterovac Jagodić
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb
✉ *gkuterovac@ffzg.unizg.hr*

Dijagnoza raka dojke ne utječe samo na fizičko zdravlje žene, već može zahvatiti različita područja njezina psihološkog i socijalnog funkcioniranja – sliku o sebi, partnerske i obiteljske odnose, roditeljsku ulogu, seksualnost, radno funkcioniranje, osjećaj sigurnosti i planiranje budućnosti. Psihosocijalna skrb stoga predstavlja važan dio cjelovite skrbi za žene oboljele od raka dojke i njihove obitelji. Psihoonkolozi imaju dragocjenu i specifičnu ulogu u pružanju psihološke podrške, no s obzirom na potrebe žena i ograničenu dostupnost specijalizirane psihoonkološke skrbi, važno je promišljati i o ulozi drugih psihologa. Cilj ovog izlaganja je ukazati na mogućnosti doprinosa psihologa koji rade u različitim područjima psihološke prakse – u sustavu odgoja i obrazovanja, radnim organizacijama, privatnoj praksi, savjetovalištima te psihoterapijskom, partnerskom i obiteljskom radu. Žena koja se suočava s dijagnozom raka dojke može istodobno biti korisnica različitih psiholoških usluga, a psiholog koji nije specijaliziran za psihoonkologiju može imati važnu ulogu u prepoznavanju njezinih potreba, pružanju podrške unutar vlastitih kompetencija, očuvanju svakodnevnog funkcioniranja te pravodobnom upućivanju u specijaliziranu psihosocijalnu ili zdravstvenu skrb. Posebna će se pozornost posvetiti tome što psiholozi u različitim sustavima mogu prepoznati i podržati: prilagodbu na promjene u obiteljskim i partnerskim odnosima, roditeljsku ulogu, povratak na posao, emocionalne teškoće, promjene slike o tijelu i identitetu, strah od povratka bolesti te potrebe članova obitelji. Naglasit će se važnost razlikovanja područja vlastite kompetencije od situacija koje zahtijevaju dodatna psihoonkološka znanja ili uključivanje drugih članova multidisciplinarnog tima. Izlaganje će ponuditi okvir za promišljanje o tome kako psihološka struka može pridonijeti psihosocijalnoj prilagodbi žena oboljelih od raka dojke i izvan neposrednog onkološkog sustava – kroz dostupnost podrške u svakodnevnim životnim kontekstima, međuprofesionalnu suradnju i pravodobno prepoznavanje potrebe za specijaliziranom pomoći.

Ključne riječi: rak dojke, psihosocijalna prilagodba, psihološka podrška, psihoonkologija, psihološka praksa

1. **Simpozij: ŠTO OBLIKUJE RANI RAZVOJ? UČENJE, PONAŠANJE, KOMUNIKACIJA I JEZIK KOD DJECE TIPIČNOG RAZVOJA I DJECE S AUTIZMOM** 48

Voditeljica: **Sanja Šimleša**

2. DJETETU USMJERENI POKRETI KAO PODRŠKA UČENJU OPONAŠANJEM U HODANČADI 49
Ana-Marija Bohaček, Maja Cepanec

3. PONAVLJAJUĆA PONAŠANJA U RANOM RAZVOJU: KOLIKO SU ZAPRAVO SPECIFIČNA ZA AUTIZAM? 50
Sana Čačko, Sanja Šimleša

4. NIJE VAŽNO SAMO KOLIKO GOVORIMO DJETETU: ULOGA KONVERZACIJSKIH IZMJENA U JEZIČNOM RAZVOJU 51
Monika Rosandić Grgić, Sanja Šimleša

5. JEZIČNE SPOSOBNOSTI DJECE S AUTIZMOM – KAKVE VEZE KOMUNIKACIJA IMA S TIM? 52
Klara Popčević, Jasmina Ivšac Pavliša

ŠTO OBLIKUJE RANI RAZVOJ? UČENJE, PONAŠANJE, KOMUNIKACIJA I JEZIK KOD DJECE TIPIČNOG RAZVOJA I DJECE S AUTIZMOM

Sanja Šimleša
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *s.simlesa@gmail.com*

Rani razvoj ne odvija se u vakuumu, nego u svakodnevnim izmjenama između djeteta i odrasle osobe. Razvojna psihologija naglašava dvosmjernost tog odnosa: dijete vlastitom komunikacijom aktivno oblikuje okruženje iz kojega uči, a odrasla osoba spontano prilagođava vlastito ponašanje i time podupire djetetovo učenje. Usporedba autistične djece i djece tipičnog razvoja u istoj razvojnoj fazi omogućuje da se prepozna koji obrasci rane interakcije pridonose razvoju učenja, komunikacije i jezika te u čemu se razvojni putovi razlikuju, a u čemu su sličniji nego što se pretpostavlja. Simpozij okuplja četiri istraživanja koja tu temu zahvaćaju iz različitih kutova. Prvo izlaganje eksperimentalno provjerava utječu li djetetu usmjereni pokreti (povećana amplituda, ponavljanje radnje i izraženija facijalna ekspresivnost) na učenje oponašanjem u djece u dobi od 18 mjeseci, odnosno kako odrasla osoba vlastitim ponašanjem podupire rano socijalno učenje. Drugo izlaganje usmjereno je na ograničena i ponavljajuća ponašanja: koji ih oblici razlikuju u dvjema skupinama i koliko su ta ponašanja specifična za autizam s obzirom na to da se javljaju i u tipičnom razvoju. Treće izlaganje provjerava imaju li konverzacijske izmjene i majčina jezična proizvodnja posredničku ulogu u odnosu između djetetovih komunikacijskih funkcija i obilježja njegove jezične proizvodnje te pokazuje različite obrasce u dvjema skupinama. Četvrto izlaganje ispituje odnos leksičkih i gramatičkih sposobnosti autistične djece i djece tipičnog razvoja izjednačene veličine rječnika te doprinos komunikacijskih obilježja objašnjenju varijabilnosti njihove jezične proizvodnje. Zajedno, izlaganja pokazuju da se rani razvoj ne može objasniti ni samo obilježjima djeteta ni samo obilježjima okoline, nego njihovim međuodnosom. Nalazi imaju implikacije za procjenu, jer upućuju na to da pojedina ponašanja treba tumačiti s obzirom na vrstu, izraženost i razvojni kontekst, te za savjetodavni rad s roditeljima i odgojiteljima, gdje kvaliteta uzajamne interakcije postaje jednako važan cilj kao i količina poticaja.

Ključne riječi: rani razvoj, autizam, rana interakcija, komunikacija i jezik, socijalno učenje

DJETETU USMJERENI POKRETI KAO PODRŠKA UČENJU OPONAŠANJEM U HODANČADI

Ana-Marija Bohaček, Maja Cepanec
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *ana-marija.bohacek@erf.unizg.hr*

Oponašanje je jedan od ključnih mehanizama ranog socijalnog učenja putem kojeg dijete usvaja nove radnje i načine uporabe predmeta promatrajući druge osobe. U interakcijama s djecom rane dobi odrasli spontano prilagođavaju vlastite pokrete povećavajući njihov opseg, ponavljajući radnje te ih naglašavajući izraženijom facijalnom ekspresivnošću. Takve prilagodbe, opisane kao djetetu usmjereni pokreti, mogu povećati perceptivnu istaknutost relevantnih elemenata radnje, usmjeriti djetetovu pažnju i olakšati učenje. Cilj istraživanja bio je ispitati utjecaj djetetu usmjerenih pokreta na učenje oponašanjem u djece u dobi od 18 mjeseci. U istraživanju je sudjelovalo 120 djece urednog razvoja (60 djevojčica i 60 dječaka) iz 11 dječjih vrtića sa zagrebačkog područja. Djeca su slučajnim odabirom raspoređena u četiri eksperimentalna uvjeta (n = 30) koji su se razlikovali s obzirom na prisutnost djetetu usmjerenog govora i pokreta tijekom demonstracije novih radnji. Uspješnost oponašanja radnji s predmetima procijenjena je Frankfurtskim testom oponašanja za djecu. Djetetu usmjereni pokreti operacionalizirani su povećanom amplitudom pokreta, ponavljanjem demonstrirane radnje najmanje tri puta i izraženijim facijalnim entuzijazmom. Rezultati su pokazali da prisutnost djetetu usmjerenih pokreta značajno doprinosi uspješnosti učenja oponašanjem. Djeca su uspješnije oponašala nove radnje s predmetima kada su one demonstrirane uz obilježja djetetu usmjerenih pokreta nego kada su ta obilježja bila odsutna. Nalazi ovog istraživanja pridonose boljem razumijevanju uloge djetetu usmjerenih pokreta u podržavanju učenja djece rane dobi, osobito kroz isticanje relevantnih obilježja i cilja demonstrirane radnje. Naglašavanje ključnih elemenata pokreta, ponavljanje radnje i povećana ekspresivnost mogu predstavljati razvojno primjerene strategije kojima roditelji, odgojitelji i stručnjaci podržavaju učenje tijekom igre i svakodnevnih aktivnosti.

Ključne riječi: djetetu usmjereni pokreti, oponašanje, hodančad

PONAVLJAJUĆA PONAŠANJA U RANOM RAZVOJU: KOLIKO SU ZAPRAVO SPECIFIČNA ZA AUTIZAM?

Sana Čačko, Sanja Šimleša
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Nastavno-klinički centar, Zagreb
✉ *sana.cacko@erf.unizg.hr*

Ograničeni i ponavljajući obrasci ponašanja jedno su od temeljnih dijagnostičkih obilježja poremećaja iz spektra autizma (PSA), no različiti oblici ponavljajućih ponašanja javljaju se i tijekom tipičnog ranog razvoja. Stoga za kliničku procjenu nije važna samo njihova prisutnost, već i to o kojim je oblicima ponašanja riječ te koliko su učestali i izraženi. Razumijevanje razlika u obrascima ponavljajućih ponašanja između autistične djece i djece tipičnog razvoja može pridonijeti njihovu preciznijem tumačenju u dijagnostičkom postupku. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati izraženost ograničenih i ponavljajućih obrazaca ponašanja kod autistične djece i djece tipičnog razvoja te utvrditi razlike između dviju skupina u pojedinim vrstama tih ponašanja: stereotipnim senzoričko-motoričkim, samoozljeđujućim, kompulzivnim, ritualnim, istovjetnim i ograničenim ponašanjima. U istraživanju je sudjelovalo 72 djece u dobi od 3 do 7 godina: 31 dijete tipičnog razvoja i 41 dijete s dijagnozom PSA bez pridruženog intelektualnog razvojnog poremećaja. Ponavljajuća ponašanja procijenjena su Revidiranom ljestvicom ponavljajućih ponašanja (Repetitive Behavior Scale – Revised, Bodfish i sur., 2000), koju su ispunjavali roditelji. Autistična djeca postigla su statistički značajno više rezultate na pet od šest podljestvica: senzoričko-motoričkoj, kompulzivnoj, ograničenoj, istovjetnoj i ritualnoj. Razlika na podljestvici samoozljeđujućih ponašanja nije bila statistički značajna. Ponavljajuća ponašanja bila su prisutna i kod djece tipičnog razvoja, ali u znatno manjoj mjeri. Roditelji autistične djece procijenili su i da ta ponašanja u znatno većoj mjeri opterećuju dijete i njegovu okolinu. Nalazi upućuju na to da ponavljajuća ponašanja sama po sebi nisu dovoljan pokazatelj odstupanja, nego da ih je potrebno tumačiti s obzirom na vrstu, izraženost i razvojni kontekst. Preciznije poznavanje obrazaca koji razlikuju autističnu djecu od djece tipičnog razvoja može pridonijeti kvalitetnijoj procjeni u ranoj dobi.

Ključne riječi: ponavljajući obrasci ponašanja, autizam, tipični razvoj, rana dijagnostika, RBS-R

NIJE VAŽNO SAMO KOLIKO GOVORIMO DJETETU: ULOGA KONVERZACIJSKIH IZMJENA U JEZIČNOM RAZVOJU

Monika Rosandić Grgić, Sanja Šimleša
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Nastavno-klinički centar, Zagreb
✉ *monika.rosandic@erf.unizg.hr*

Brojne teorije jezičnog razvoja naglašavaju važnost jezičnog okruženja kojemu je dijete izloženo kao jednog od ključnih čimbenika njegova jezičnog razvoja. S druge strane, sociopragmatičke teorije među glavne pokretače jezičnoga razvoja ubrajaju djetetove komunikacijske funkcije, što potvrđuju brojna istraživanja koja upućuju na povezanost komunikacijskog i jezičnog razvoja. U ovom su istraživanju povezana navedena dva pristupa, uz pretpostavku da dijete vlastitom komunikacijom aktivno oblikuje jezično okruženje iz kojega uči jezik. Preciznije, ispitalo se imaju li konverzacijske izmjene i jezična proizvodnja majke posredničku ulogu u odnosu između djetetovih komunikacijskih funkcija i obilježja njegove jezične proizvodnje. U istraživanju je sudjelovalo 30 djece tipičnoga razvoja (TR) i 30 djece s dijagnozom poremećaja iz spektra autizma (PSA). Sva su djeca imala uredan neverbalni kognitivni status te su se nalazila u istoj fazi jezičnog razvoja, definiranoj veličinom rječnika od 100 do 400 riječi i početnom fazom kombiniranja riječi u rečenice. Podatci su prikupljeni tijekom tridesetominutnog Protokola dječje igre, polustrukturirane interakcije majke i djeteta. Odnosi među varijablama ispitani su medijacijskim analizama. Rezultati su pokazali različite obrasce posredničke uloge konverzacijskih izmjena u odnosu između komunikacijskih funkcija i količine djetetove jezične proizvodnje u djece TR-a i autistične djece. U djece TR-a utvrđene su i izravna i neizravna povezanost, dok je kod autistične djece odnos bio u potpunosti posredovan konverzacijskim izmjenama. Nasuprot tomu, količina i složenost majčine jezične proizvodnje, kao pokazatelji strukturalnih obilježja majčina jezika, nisu imale posredničku ulogu u odnosu između djetetovih komunikacijskih funkcija i njegove jezične proizvodnje. Rezultati upućuju na važnost konverzacijskih izmjena kao mogućeg mehanizma povezivanja komunikacijskoga i jezičnoga razvoja, pri čemu se njihova uloga razlikuje u djece TR-a i autistične djece. Nalazi imaju i praktične implikacije za savjetodavni rad s roditeljima jer sugeriraju da u poticanju jezičnog razvoja nije važna samo količina i sadržaj roditeljskoga jezika, nego i održavanje uzajamne interakcije, odnosno duljina konverzacijskih izmjena.

Ključne riječi: konverzacijske izmjene, komunikacijske funkcije, tipičan razvoj, autizam

JEZIČNE SPOSOBNOSTI DJECE S AUTIZMOM – KAKVE VEZE KOMUNIKACIJA IMA S TIM?

Klara Popčević, Jasmina Ivšac Pavliša
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *klara.popcevic@erf.unizg.hr*

Mnoga autistična djeca u ranoj dobi pokazuju teškoće u jezičnom razvoju. Te teškoće mogu se očitovati u narušenom odnosu leksičkih i gramatičkih sposobnosti, a njihov nesrazmjer mogao bi posebno doći do izražaja u hrvatskom jeziku koji ima bogat morfološki sustav. Među različitom autističnom djecom prisutne su i velike razlike u jezičnim sposobnostima što bi se moglo objasniti razlikama u narušenim komunikacijskim sposobnostima. Cilj je ovog istraživanja utvrditi odnos leksičkih i gramatičkih sposobnosti u autistične djece te utvrditi doprinos komunikacijskih obilježja u objašnjenju varijabilnosti njihovih ekspresivnih jezičnih sposobnosti. U istraživanju je sudjelovalo 30 djece s dijagnozom poremećaja iz spektra autizma urednih neverbalnih kognitivnih sposobnosti i 30 djece tipičnog razvoja (TR) prosječne kronološke dobi od 24 mjeseca. Skupine su bile izjednačene prema veličini ekspresivnog rječnika zbog čega je skupina autistične djece bila kronološki starije dobi. Snimljeni su i analizirani jezični uzorci 30-minutnih polustrukturiranih interakcija sudionika s njihovim majkama uporabom Protokola dječje igre u laboratorijskim uvjetima. Rezultati pokazuju da se skupina autistične djece ne razlikuje značajno od skupine djece TR-a jednake veličine rječnika u različitim mjerama gramatičkog razvoja. Učestalost komunikacije, udio komunikacijskih funkcija združivanja pažnje i raznolikost komunikacijskih funkcija doprinose objašnjenju varijance nekih mjera morfološkog i sintaktičkog razvoja. Zaključuje se da jezični profil autistične djece u ranoj dobi obilježava tipičan odnos leksičkih i gramatičkih sposobnosti u morfološki razgranatom hrvatskom jeziku. Neka od komunikacijskih obilježja mogu objasniti varijabilnost određenih gramatičkih sposobnosti autistične djece. Ovi rezultati djelomično potkrepljuju stajalište da je komunikacija temelj razvoja jezika i kod autistične djece te da intervenciju valja usmjeriti na poticanje onih komunikacijskih vještina koje doprinose i razvoju jezičnih sposobnosti.

Ključne riječi: autizam, jezične sposobnosti, komunikacijske sposobnosti, spontani jezični uzorci

1. **Simpozij: ZDRAVSTVENA PSIHOLOGIJA U RAZLIČITIM KONTEKSTIMA: PONAŠANJE, STAVOVI I PRILAGODBA** 54

Voditeljica: **Lada Perković**

2. ŠTO SE KRIJE IZA OBLAKA? ČIMBENICI SVE RAŠIRENIJE UPORABE E-CIGARETA MEĐU ADOLESCENTIMA 55
Zrinka Pukljak

3. OD METAFORE DO ZNANOSTI: EMOCIONALNA BOL KROZ PONAŠANJE, STAVOVE I PRILAGODBU 56
Morana Radman

4. PSIHOLOŠKA PRILAGODBA NAKON PARCIJALNE AMPUTACIJE STOPALA: ŠTO ZNAMO, A ŠTO TEK TREBAMO ISTRAŽITI? 57
Lada Perković

5. KADA POKRET POSTANE PRIJETNJA: PSIHOLOŠKI ČIMBENICI KVALITETE ŽIVOTA OSOBA S HIDRADENITIS SUPPURATIVA 58
Melita Rukavina

6. KONSTRUKCIJA I PRELIMINARNA VALIDACIJA SKALE STAVOVA ZDRAVSTVENIH DJELATNIKA PREMA MIGRANTIMA U ZDRAVSTVENOJ SKRBI 59
Iva Takšić, Morana Radman, Maja Kralj

ZDRAVSTVENA PSIHOLOGIJA U RAZLIČITIM KONTEKSTIMA: PONAŠANJE, STAVOVI I PRILAGODBA

Lada Perković
Sveučilište u Zagrebu, Fakultet zdravstvenih studija, Zagreb
✉ *lada.perkovic@zvu.hr*

Zdravstvena psihologija ima važno mjesto u kliničkoj praksi i razumijevanju psiholoških procesa povezanih s tjelesnim zdravljem i bolešću. Njezin doprinos obuhvaća razumijevanje zdravstvenih ponašanja, iskustva bolesti i boli, psihološke prilagodbe i kvalitete života, te odnosa među ljudima i stavova koji mogu biti važni za pružanje zdravstvene skrbi. Spoznaje zdravstvene psihologije tako pridonose prevenciji, liječenju, rehabilitaciji, unapređenju kvalitete zdravstvene skrbi i obrazovanju zdravstvenih djelatnika. Među različitim područjima zdravstvene psihologije susrećemo se sa zdravstvenim ponašanjem (uključujući tjelesnu aktivnost, prehranu, pušenje i pridržavanje zdravstvenih savjeta). Možemo spomenuti i stavove o zdravlju koji imaju utjecaj na način života, doživljaj simptoma, interakciju pacijenta i pružatelja usluga te odgovor na liječenje. Prilagodba na zdravstvene probleme i bolesti je dinamičan, višedimenzionalni proces oblikovan individualnom otpornošću, socijalnom podrškom, strategijama suočavanja i okolinom, te je također značajno područje zdravstvene psihologije. Cilj je ovoga simpozija kroz pet tematski različitih izlaganja prikazati neke spoznaje i načine na koje zdravstvena psihologija pridonosi dobrobiti ljudi kroz očuvanje zdravlja, uspješnije liječenje, zdravstvenu skrb i bolje suočavanje s bolešću. Kolegica Zrinka Pukljak u radu s naslovom „Što se krije iza oblaka? Čimbenici sve raširenije uporabe e-cigareta među adolescentima“ prikazuje socijalno-kognitivne i emocionalne čimbenike povezane s uporabom e-cigareta te razmatra moguće implikacije tih spoznaja za prevenciju i razvoj intervencija usmjerenih adolescentima. Izlaganje pod nazivom „Od metafore do znanosti: emocionalna bol kroz ponašanje, stavove i prilagodbu“ priredila je kolegica Morana Radman. Ovo izlaganje daje prikaz rastućeg znanstvenog interesa za odnos emocionalne boli, te razumijevanja i liječenja kronične tjelesne boli. U radu pod naslovom „Psihološka prilagodba nakon parcijalne amputacije stopala: što znamo, a što tek trebamo istražiti?“ Lada Perković prikazuje dostupne spoznaje o psihološkim aspektima parcijalne amputacije stopala. U radu se kritički razmatraju ograničenja postojećih istraživanja te mogućnosti uključivanja psihologa u liječenje i rehabilitaciju. U radu koji prikazuje nalaze istraživanja pod nazivom „Kada pokret postane prijetnja: psihološki čimbenici kvalitete života osoba s *hidradenitis suppurativa*“ Melita Rukavina opisuje doprinos psihološke uznemirenosti i kineziofobije kvaliteti života osoba s HS-om uzimajući u obzir intenzitet boli i težinu bolesti. Rad naslova „Konstrukcija i preliminarna validacija Skale stavova zdravstvenih djelatnika prema migrantima u zdravstvenoj skrbi“ priredile su Iva Takšić, Morana Radman i Maja Kralj. Cilj ovoga rada je konstruirati i ispitati psihometrijska svojstva skale namijenjene procjeni zdravstveno-specifičnih stavova prema migrantima.

Ključne riječi: zdravstvena psihologija, zdravstveno ponašanje, psihološka prilagodba, kvaliteta života, stavovi zdravstvenih djelatnika

ŠTO SE KRIJE IZA OBLAKA? ČIMBENICI SVE RAŠIRENIJE UPORABE E-CIGARETA MEĐU ADOLESCENTIMA

Zrinka Pukljak
Sveučilište u Zagrebu, Fakultet zdravstvenih studija, Zagreb
✉ *zrinka.pukljak@zvu.hr*

Uporaba elektroničkih cigareta značajno je porasla na globalnoj razini u posljednjih desetak godina. Iako su se pojavile kao alternativa konvencionalnim cigaretama i potencijalno sredstvo smanjenja zdravstvenih rizika kod odraslih pušača, njihova se uporaba izrazito proširila među adolescentima. Prema rezultatima Europskog istraživanja o pušenju, pijenju alkohola i uzimanju droga među učenicima, od 2019. do 2024. udio hrvatskih 16-godišnjaka koji su ih upotrebljavali u posljednjih 30 dana porastao je s 12 % na 32 %, što Hrvatsku svrstava među zemlje s najvećim zabilježenim porastom u Europi. U većini europskih zemalja djevojke ih upotrebljavaju češće od mladića, a ta je razlika u Hrvatskoj također među najvećima. Širenju uporabe pridonose individualni, socijalni i okolinski čimbenici te obilježja samih e-cigareta, poput aroma, privlačnog izgleda, lake dostupnosti i relativno niske cijene. Adolescenti ih često doživljavaju društveno prihvatljivijima i manje štetnima od konvencionalnih cigareta. Ipak, istraživanja upozoravaju na akutne respiratorne i kardiovaskularne učinke te druge nepovoljne zdravstvene ishode. Adolescenti s iskustvom uporabe e-cigareta imaju približno trostruko veću vjerojatnost kasnijeg započinjanja pušenja konvencionalnih cigareta. Česta je i dualna uporaba obiju vrsta cigareta, povezana s osobito nepovoljnim zdravstvenim ishodima. Uporaba e-cigareta povezana je i s uporabom alkohola, kanabisa i drugih sredstava ovisnosti te češćim izostancima iz škole i slabijim školskim uspjehom. Posebnu pozornost zaslužuje povezanost uporabe e-cigareta s mentalnim zdravljem adolescenata. Dosadašnja istraživanja pokazuju povezanost s depresivnim i anksioznim simptomima te drugim mentalnim teškoćama, pri čemu nalazi upućuju na to da je povezanost s depresivnim simptomima dvosmjerna. U izlaganju će biti prikazani nalazi o socijalno-kognitivnim i emocionalnim čimbenicima povezanima s uporabom e-cigareta, s posebnim osvrtom na stavove, percepciju društvene prihvaćenosti uporabe i kontrole nad ponašanjem, emocionalnu regulaciju i impulzivnost. Raspravit će se doprinos zdravstvene psihologije razumijevanju ovog rizičnog zdravstvenog ponašanja te moguće implikacije ovih spoznaja za prevenciju i razvoj intervencija usmjerenih adolescentima.

Ključne riječi: elektroničke cigarete, adolescenti, emocionalna regulacija, socijalno-kognitivni čimbenici

OD METAFORE DO ZNANOSTI: EMOCIONALNA BOL KROZ PONAŠANJE, STAVOVE I PRILAGODBU

Morana Radman
Sveučilište u Zagrebu, Fakultet zdravstvenih studija, Zagreb
✉ *morana.radman@zvu.hr*

Kada kažemo da nas nešto „boli“, kad govorimo o slomljenom srcu, prekinutom prijateljstvu ili osjećaju odbačenosti, jesmo li tek posudili jezik tijela da bismo opisali ono što se zapravo događa isključivo u umu – ili je ta sličnost dublja nego što se čini? Posljednjih dvadesetak godina znanost sve ozbiljnije istražuje upravo to pitanje, pomičući emocionalnu bol iz područja metafore u područje empirijskog istraživanja. Prekretnicu su donijela neuroznanstvena istraživanja koja su pokazala da mozak na socijalno odbacivanje i isključivanje reagira aktivacijom istih moždanih područja koja se uključuju i pri doživljaju tjelesne boli. Taj je nalaz snažno odjeknuo – emocionalna bol time je dobila znanstveno uporište kao stvaran, mjerljiv fenomen, a ne samo metaforički opis neugodnog emocionalnog stanja. No znanost rijetko stane na prvom velikom otkriću. Noviji radovi sve pažljivije preispituju koliko je ta preklopljenost doslovna, upozoravajući da dijeljena aktivacija mozga ne mora nužno značiti i dijeljeni mehanizam nastanka boli. Upravo taj pomak – od jednostavne teze o „istoj boli“ prema nijansiranijem i metodološki zahtjevnijem pristupu – obilježava trenutačno stanje istraživanja emocionalne boli kao mladog, ali sve zrelijeg znanstvenog područja. Rastući znanstveni interes prati i sve izraženija klinička primjena: emocionalna se bol sve češće uključuje u razumijevanje i liječenje kronične tjelesne boli, kroz terapijske pristupe koji ne ciljaju samo simptom, nego i emocije koje ga održavaju. Paralelno, istraživanja psihičke boli dobivaju na značaju i u kontekstu prepoznavanja i prevencije suicidalnog rizika, gdje se pokazuje jednako važnom, ako ne i važnijom, od tjelesne. U izlaganju će biti prikazan pregled ovih znanstvenih tokova – od otkrića koje je emocionalnu bol prvi put smjestilo u laboratorij, preko kritičkog preispitivanja tog nalaza, do njegove primjene u kliničkoj praksi – uz raspravu o tome kako emocionalna bol oblikuje ponašanje, stavove i psihološku prilagodbu, te koju ulogu u njezinu razumijevanju i ublažavanju ima zdravstvena psihologija.

Ključne riječi: emocionalna bol, socijalna bol, ponašanje, stavovi, psihološka prilagodba, zdravstvena psihologija

PSIHOLOŠKA PRILAGODBA NAKON PARCIJALNE AMPUTACIJE STOPALA: ŠTO ZNAMO, A ŠTO TEK TREBAMO ISTRAŽITI?

Lada Perković
Sveučilište u Zagrebu, Fakultet zdravstvenih studija, Zagreb
✉ *lada.perkovic@zvu.hr*

Parcijalne amputacije stopala obuhvaćaju heterogenu skupinu amputacija različitog anatomskog opsega. Iako se često svrstavaju u tzv. manje amputacije donjih ekstremiteta, manji anatomski gubitak ne podrazumijeva nužno i manje funkcionalne i psihološke posljedice. Unatoč tome, psihološka prilagodba nakon parcijalne amputacije stopala predstavlja relativno zanemarenu istraživačku nišu unutar znatno opsežnije literature o amputacijama donjih ekstremiteta. Cilj je rada prikazati dostupne spoznaje o psihološkim aspektima parcijalne amputacije stopala, kritički razmotriti ograničenja postojećih istraživanja te mogućnosti uključivanja psihologa u liječenje i rehabilitaciju. Dostupna istraživanja ukazuju na prisutnost depresivnih i anksioznih simptoma te narušenu kvalitetu života, dok su drugi potencijalno važni aspekti prilagodbe, poput doživljaja gubitka, slike tijela, boli i straha od daljnje amputacije, nedovoljno istraženi upravo u ovoj populaciji. Interpretaciju postojećih nalaza otežavaju mali i heterogeni uzorci, različite etiologije i razine amputacije, neujednačena terminologija te različiti načini mjerenja psihosocijalnih ishoda. Parcijalne amputacije često se analiziraju zajedno s drugim razinama amputacije donjih ekstremiteta, zbog čega je upitno u kojoj se mjeri nalazi šire literature mogu primijeniti na ovu specifičnu skupinu. Postojeće spoznaje podupiru potrebu za pravodobnim prepoznavanjem psiholoških teškoća te uključivanjem psihološkog probira, procjene i savjetovanja u multidisciplinarnu rehabilitaciju. Istodobno, nedostatak specifičnih istraživanja ukazuje na potrebu sustavnijeg istraživanja psiholoških potreba osoba s parcijalnom amputacijom stopala.

Ključne riječi: parcijalna amputacija stopala, psihološka prilagodba, rehabilitacija, zdravstvena psihologija

KADA POKRET POSTANE PRIJETNJA: PSIHOLOŠKI ČIMBENICI KVALITETE ŽIVOTA OSOBA S *HIDRADENITIS SUPPURATIVA*

Melita Rukavina
Sveučilište u Zagrebu, Fakultet zdravstvenih studija, Zagreb
✉ *melita.rukavina@zvu.hr*

Hidradenitis suppurativa (HS) kronična je upalna bolest kože povezana s boli, ograničenjima u svakodnevnom funkcioniranju i narušenom kvalitetom života. Život s kroničnom bolešću ne obilježavaju samo njezina klinička obilježja i tjelesni simptomi, već i način na koji osoba doživljava bolest i prilagođava joj se. Psihološka uznemirenost i kineziofobija, odnosno strah od pokreta povezan s očekivanjem boli ili pogoršanja simptoma, mogu dodatno otežati svakodnevno funkcioniranje. Cilj istraživanja bio je ispitati doprinos psihološke uznemirenosti i kineziofobije kvaliteti života osoba s HS-om nakon uzimanja u obzir intenziteta boli i težine bolesti. U istraživanju je sudjelovalo 170 osoba s HS-om (127 žena i 43 muškarca; M = 38.2 godine). Kvaliteta života procijenjena je Indeksom kvalitete života u dermatologiji (DLQI), kineziofobija Tampa skalom kineziofobije (TSK-11), a psihološka uznemirenost Skalom depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21). Intenzitet boli procijenjen je numeričkom ljestvicom, a težina bolesti Hurleyjevom klasifikacijom. Hijerarhijska regresijska analiza pokazala je da su psihološka uznemirenost i kineziofobija objasnile dodatnih 14.4 % varijance kvalitete života nakon uzimanja u obzir intenziteta boli i težine bolesti ($p < .001$), dok je završni model objasnio 64.7 % varijance. Značajan samostalan doprinos lošijoj kvaliteti života imali su intenzitet boli ($\beta = .460$), psihološka uznemirenost ($\beta = .318$) i kineziofobija ($\beta = .202$), dok težina bolesti nije imala značajan samostalan doprinos. Rezultati pokazuju da je kvaliteta života osoba s HS-om povezana ne samo s kliničkim i tjelesnim obilježjima bolesti već i s psihološkim čimbenicima. Nalazi podupiru važnost biopsihosocijalnog pristupa te uključivanja psihološke procjene i intervencija usmjerenih na psihološku uznemirenost, strah od pokreta, suočavanje s boli i prilagodbu bolesti u multidisciplinarnu skrb za osobe s HS-om.

Ključne riječi: *hidradenitis suppurativa*, kvaliteta života, kineziofobija, psihološka uznemirenost

KONSTRUKCIJA I PRELIMINARNA VALIDACIJA SKALE STAVOVA ZDRAVSTVENIH DJELATNIKA PREMA MIGRANTIMA U ZDRAVSTVENOJ SKRBI

Iva Takšić, Morana Radman, Maja Kralj
Sveučilište u Zagrebu, Fakultet zdravstvenih studija, Zagreb
✉ *iva.taksic@zvu.hr*

Stavovi zdravstvenih djelatnika prema migrantima mogu imati važnu ulogu u komunikaciji, odnosu prema pacijentu i pružanju zdravstvene skrbi. Postojeće mjere uglavnom ispituju opće stavove prema migrantima, uključujući percepciju društvene, kulturne i ekonomsko-zdravstvene prijetnje, dok su specifični stavovi vezani uz neposredan rad s migrantima u zdravstvenom sustavu slabije obuhvaćeni. Cilj rada bio je konstruirati i preliminarno ispitati psihometrijska svojstva skale namijenjene procjeni zdravstveno-specifičnih stavova prema migrantima. U istraživanju je sudjelovao 261 zdravstveni djelatnik. Uz postojeću 12-čestičnu mjeru općih stavova prema migrantima primijenjeno je 15 dodatnih tvrdnji koje obuhvaćaju jednakost pristupa i kvalitete zdravstvene skrbi, komunikaciju s pacijentima, pridržavanje liječenja, korištenje zdravstvenih resursa, javnozdravstveni rizik te ugodu u radu s migrantima. Rezultati preliminarne validacije pokazali su zadovoljavajuća psihometrijska svojstva skale. Provjerene su unutarnja konzistentnost te konvergentna, divergentna i konstruktna valjanost, pri čemu su dobiveni nalazi poduprli opravdanost primjene skale kao mjere specifičnih stavova zdravstvenih djelatnika prema migrantima u kontekstu zdravstvene skrbi. Provedena eksploratorna faktorska analiza upućuje na jednofaktorsko rješenje kojim je objašnjeno 41.7 % varijance. Istodobno, rezultati upućuju na potrebu za daljnjom provjerom njezine strukture i stabilnosti na neovisnim uzorcima. Dobiveni nalazi pružaju preliminarnu potporu primjeni skale za procjenu stavova zdravstvenih djelatnika prema migrantima u kontekstu zdravstvene skrbi te upućuju na njezin potencijal za daljnju istraživačku primjenu.

Ključne riječi: migranti, zdravstveni djelatnici, validacija skale

1. **Simpozij: MENTALNO ZDRAVLJE STUDENATA: OD ISTRAŽIVAČKIH SPOZNAJA DO SUSTAVA PSIHOLOŠKE PODRŠKE** 62

Voditeljica: **Ana Babić Čikeš**

2. OD STRUKTURNE RAZLUČIVOSTI DO KOVARIJACIJE PROMJENA: DOSEZI RAZLIČITIH PROVJERA DUALNOG KONTINUUMA MENTALNOG ZDRAVLJA 63
Ena Vujčić

3. RANE MALADAPTIVNE SHEME KAO PREDIKTORI MENTALNOG ZDRAVLJA STUDENATA 64
Ana Babić Čikeš, Ana Karin, Jasmina Tomašić Humer

4. PODRŠKA STUDENTIMA S TEŠKOĆAMA MENTALNOG ZDRAVLJA: OD INDIVIDUALNOG RADA DO OSNAŽIVANJA AKADEMSKE ZAJEDNICE 65
Marina Vidaković, Jelena Ombla, Severina Mamić, Ivana Sučić Šantek

5. PSIHOLOŠKA PODRŠKA U AKADEMSKOJ ZAJEDNICI – ISKUSTVA PSIHOLOŠKIH SAVJETOVALIŠTA 66
Sanja Smojver-Ažić, Silvija Šikić, Ana Jantolek, Veronika Kostrenčić, Sara Jurdana

MENTALNO ZDRAVLJE STUDENATA: OD ISTRAŽIVAČKIH SPOZNAJA DO SUSTAVA PSIHOLOŠKE PODRŠKE

Ana Babić Čikeš
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek
✉ *anababic.os@gmail.com*

Razdoblje studiranja za većinu studenata poklapa se s razvojnim razdobljima kasne adolescencije i odraslosti u nastajanju, koje karakteriziraju specifični razvojni izazovi i veća učestalost teškoća mentalnog zdravlja, dok samo studiranje donosi specifične akademske probleme koji predstavljaju izvor stresa za studente. Uz trendove povećanja svjesnosti o važnosti mentalnog zdravlja i problemima mentalnog zdravlja koji se uočavaju tijekom proteklog desetljeća, sve to dovodi do potrebe za dostupnim i sustavnim oblicima psihološke podrške studentima u visokom obrazovanju. Razumijevanje mentalnog zdravlja pritom zahtijeva povezivanje istraživačkih spoznaja o čimbenicima koji pridonose dobrobiti i psihološkim teškoćama s iskustvima neposrednog rada sa studentima i razvoja institucionalnih oblika podrške. Simpozij okuplja četiri izlaganja koja temu mentalnog zdravlja studenata promatraju iz različitih, ali međusobno povezanih perspektiva. Prvo izlaganje razmatra model dualnog kontinuuma mentalnog zdravlja te mogućnosti različitih istraživačkih pristupa u ispitivanju odnosa pozitivnog mentalnog zdravlja i psihopatoloških simptoma, s posebnim naglaskom na longitudinalno praćenje njihovih promjena tijekom prve godine studija. Drugo izlaganje usmjereno je na rane maladaptivne sheme kao moguće čimbenike povezane s mentalnim zdravljem studenata, uz razmatranje uloge emocionalne regulacije u tom odnosu. Treće i četvrto izlaganje donose perspektivu psihološke prakse kroz predstavljanje iskustava i modela rada studentskih savjetovališta. Posebna će se pozornost posvetiti oblicima podrške studentima s teškoćama mentalnog zdravlja, suradnji s nastavnicima i razvoju kompetencija akademske zajednice za pružanje podrške studentima. Ujedno će biti predstavljena inicijativa povezivanja studentskih savjetovališta, proizašla iz susreta njihovih predstavnika, s ciljem razmjene iskustava, razvoja suradnje i promišljanja mogućnosti osnivanja koordinacije psiholoških savjetovališta. Simpozij tako povezuje istraživačku i praktičnu perspektivu te otvara prostor za raspravu o mogućnostima razvoja sveobuhvatne i međusobno povezane psihološke podrške studentima.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, studenti, dualni kontinuum mentalnog zdravlja, rane maladaptivne sheme, studentska savjetovališta

OD STRUKTURNE RAZLUČIVOSTI DO KOVARIJACIJE PROMJENA: DOSEZI RAZLIČITIH PROVJERA DUALNOG KONTINUUMA MENTALNOG ZDRAVLJA

Ena Vujčić
Osnovna škola Franje Krežme, Osijek
✉ *enakantorrr@gmail.com*

Model dualnog kontinuuma mentalnog zdravlja pretpostavlja da pozitivno mentalno zdravlje i psihopatološki simptomi čine povezane, ali razlučive dimenzije. Cilj izlaganja jest kritički razgraničiti što o toj pretpostavci dopuštaju zaključiti pristupi usmjereni na strukturu konstrukata, heterogenost profila i vremensku dinamiku. Kritički su uspoređeni nalazi presječnih faktorskih i klasifikacijskih istraživanja te longitudinalnih analiza latentnih prijelaza, cross-lagged panel modela, istraživanja metodom uzorkovanja doživljaja i multivarijatnih modela latentnog rasta. Modeli dvaju koreliranih faktora uglavnom su bolje pristajali presječnim podacima od jednofaktorskih modela, pružajući potporu strukturnoj razlučivosti konstrukata. Klasifikacijska istraživanja opisivala su skupine s različitim kombinacijama pozitivnoga mentalnog zdravlja i simptoma, ali su dobiveni statusi ovisili o načinu klasifikacije te nisu predstavljali izravan test strukturne razlučivosti dvaju konstrukata. Longitudinalna istraživanja zahvaćala su različite aspekte dinamike dviju dimenzija: analize latentnih prijelaza opisuju promjene statusa, cross-lagged panel modeli vremenski odgođene povezanosti između ponovljenih mjerenja, istraživanja metodom uzorkovanja doživljaja kratkotrajne intraindividualne povezanosti, a modeli latentnog rasta prosječne putanje i individualne razlike u promjeni. U dosad pregledanoj literaturi radovi koji izravno procjenjuju kovarijaciju promjena dviju dimenzija nisu brojni, a među njima su zastupljena istraživanja na kliničkim uzorcima i ona u kojima je psihopatologija operacionalizirana kroz pojedine simptomatske domene. U završnom dijelu predstavlja se trovalno longitudinalno praćenje studenata prve godine na visokim učilištima u Hrvatskoj. Paralelnim modelom latentnog rasta ispitat će se kovariraju li latentni nagibi pozitivnoga mentalnog zdravlja i psihopatoloških simptoma tijekom prve akademske godine. Time se ispitivanje odnosa dviju dimenzija proširuje sa strukturne razlučivosti na povezanost njihovih promjena tijekom prijelaza na studij.

Ključne riječi: dualni kontinuum mentalnog zdravlja, pozitivno mentalno zdravlje, psihopatološki simptomi, latentni model rasta

RANE MALADAPTIVNE SHEME KAO PREDIKTORI MENTALNOG ZDRAVLJA STUDENATA

Ana Babić Čikeš, Ana Karin, Jasmina Tomašić Humer
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek
✉ *anababic.os@gmail.com*

Razdoblje studiranja je razdoblje velikih izazova za mlade ljude, a nemogućnost uspješnog suočavanja s tim izazovima može doprinijeti razvoju problema mentalnog zdravlja. Snalaženje u novim životnim okolnostima ovisi o mnogim unutarnjim i vanjskim faktorima, a svakako i o uvjerenjima o sebi, svijetu i drugim ljudima koji su usvojeni tijekom djetinjstva i adolescencije. Utjecaj ranih iskustava na psihičko funkcioniranje ljudi može se objasniti konceptom ranih maladaptivnih shema koji se odnosi na široke, prožimajuće obrasce razmišljanja, emocionalnog i tjelesnog reagiranja te sjećanja koji utječu na doživljaj sebe i drugih. Cilj ovog istraživanja bio je istražiti odnos između različitih domena ranih maladaptivnih shema (odvojenost i odbačenost, oštećena autonomija, oštećene granice, usmjerenost na druge, pretjerani oprez i inhibicija), emocionalne regulacije i mentalnog zdravlja studenata. Sudionici istraživanja bili su studenti od prve do četvrte godine studija na Filozofskom fakultetu u Osijeku (N = 277; NŽ = 223). Instrumenti korišteni u istraživanju su Youngov upitnik maladaptivnih shema – kratka forma, Upitnik mentalnog zdravlja MHC-SF i subskala sposobnosti regulacije i upravljanja emocijama Upitnika emocionalne kompetentnosti. Podaci su prikupljeni u učionicama fakulteta, za vrijeme ili nakon nastave. Sve domene ranih maladaptivnih shema pokazale su se nisko do umjereno povezanima s mentalnim zdravljem studenata te nisko s emocionalnom regulacijom. Dodatna medijacijska analiza pokazala je da je emocionalna regulacija medijator odnosa između svih domena ranih maladaptivnih shema i mentalnog zdravlja studenata. Rezultati provedenog istraživanja upućuju na važnost ranih maladaptivnih shema u objašnjenju mentalnog zdravlja studenata, te potrebu za dostupnom psihološkom pomoći studentima koji ulaze u razdoblje studiranja s izraženim maladaptivnim shemama. Također, istraživanjem je potvrđen i značaj emocionalne regulacije u objašnjenju mentalnog zdravlja studenata, što upućuje na potrebu dostupnosti programa namijenjenih učenju regulacijskih strategija tijekom školovanja, pa i u fakultetskom okruženju.

Ključne riječi: rane maladaptivne sheme, mentalno zdravlje, emocionalna regulacija, studenti

PODRŠKA STUDENTIMA S TEŠKOĆAMA MENTALNOG ZDRAVLJA: OD INDIVIDUALNOG RADA DO OSNAŽIVANJA AKADEMSKE ZAJEDNICE

Marina Vidaković, Jelena Ombla, Severina Mamić, Ivana Sučić Šantek
Sveučilište u Zadru, Studentsko savjetovalište, Zadar
✉ *mjurkin@unizd.hr*

Povećanje broja studenata s teškoćama mentalnog zdravlja u sustavu visokog obrazovanja ukazuje na potrebu za razvojem povezanih oblika podrške, uključujući individualno savjetovanje, prilagodbe studiranja i osnaživanje nastavnika. Prema aktualnim podacima na Sveučilištu u Zadru, od 127 studenata koji su ostvarili pravo na akademsku prilagodbu, njih 37 ima teškoće mentalnog zdravlja, odnosno gotovo svaki treći student s odobrenom prilagodbom. U Studentskom savjetovalištu godišnje se ostvari više od 1.000 sati individualnog savjetovanja, pri čemu su kod studenata osobito zastupljene anksioznost i panični napadaji, teškoće suočavanja sa stresom, depresivne teškoće, manjak samopouzdanja te druge emocionalne teškoće i poteškoće povezane sa studiranjem. Iskustva iz neposrednog rada sa studentima potaknula su razvoj programa „Čujem te“, usmjerenog na jačanje kompetencija nastavnika za pružanje podrške studentima. U dva ciklusa, u kojima je sudjelovalo oko 40 nastavnika, obrađene su teme mentalnog zdravlja studenata, komunikacije, pristupa utemeljenog na znanju o traumi, prilagodbe na studij, anksioznosti studenata generacije Z te teškoća u učenju. Evaluacije ukazuju na dobru prihvaćenost programa i važnost stručne i kolegijalne razmjene iskustava i podrške. Na važnost osnaživanja nastavnika i razvoja sustavne podrške unutar akademske zajednice upućuju i rezultati istraživanja Koordinacije Pravobranitelja za osobe s invaliditetom za područje visokog obrazovanja, u čijem radu aktivno sudjeluje i Sveučilište u Zadru, provedenog na 438 nastavnika hrvatskih visokih učilišta. Više od 70 % nastavnika susrelo se sa studentima s teškoćama mentalnog zdravlja, dok u 44 % slučajeva studenti nisu imali službene preporuke za prilagodbu. Nastavnici posebno ističu potrebu za većim znanjem o prepoznavanju teškoća i njihovom utjecaju na učenje, komunikacijskim vještinama, jasnim smjernicama za krizne situacije te boljim poznavanjem institucionalnih resursa. Nalazi upućuju na važnost razvoja sustavne i povezane podrške koja istodobno osnažuje studente, nastavnike i instituciju.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, studenti, studentsko savjetovalište, nastavnici, visoko obrazovanje

PSIHOLOŠKA PODRŠKA U AKADEMSKOJ ZAJEDNICI – ISKUSTVA PSIHOLOŠKIH SAVJETOVALIŠTA

Sanja Smojver-Ažić, Silvija Šikić, Ana Jantolek, Veronika Kostrenčić, Sara Jurdana
Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka
✉ *sanja.smojver.azic@ffri.uniri.hr*

Mentalno zdravlje studenata postalo je jedno od važnih pitanja u sustavu visokog obrazovanja. Sve veći broj studenata traži stručnu pomoć zbog teškoća povezanih sa stresom, anksioznošću, depresivnim simptomima, prilagodbom na studij te drugim akademskim i životnim izazovima. Na Sveučilištu u Rijeci od 1998. godine kontinuirano djeluje Psihološko savjetovalište koje studentima i djelatnicima pruža stručnu psihološku pomoć i podršku u postizanju akademskog uspjeha, povećanju učinkovitosti studiranja i unapređenju kvalitete života. Uz individualno i grupno savjetovanje provode se i različite edukativne aktivnosti. Kako bi se osigurala održivost aktivnosti usmjerenih na zaštitu mentalnog zdravlja studenata prepoznata je potreba za razvojem dostupnih, kvalitetnih i održivih oblika psihološke podrške te važnost međusobnog povezivanja stručnjaka. Cilj je ovog izlaganja informirati o glavnim zaključcima s regionalnog stručnog skupa koji je okupio stručnjake iz sveučilišnih savjetovališta i službi za podršku studentima. Na skupu se raspravljalo o rastućim potrebama za psihološkom podrškom, organizacijskim izazovima, dostupnosti usluga te važnosti umrežavanja i međusobne profesionalne podrške. Razmjenom iskustava i primjera dobre prakse i rasprave o izazovima psihološke podrške u akademskoj zajednici razmotrene su mogućnosti unapređenja dostupnosti usluga. Istaknuta je potreba za zajedničkim standardima rada, međusobnom podrškom i povezivanjem stručnjaka te je postavljena osnova za nacionalnu i regionalnu mrežu psiholoških savjetovališta. Skup je potvrdio kako su psihološka savjetovališta nezaobilazan dio akademske zajednice koji, osim što pružaju izravnu podršku studentima i djelatnicima u suočavanju sa sve zahtjevnijim akademskim i životnim izazovima, aktivno doprinose stvaranju uključivog, podržavajućeg i zdravog okruženja za sve članove akademske zajednice. Pri tome međusobno osnaživanje stručnjaka predstavlja važan temelj za daljnji razvoj kvalitetnih usluga psihološke podrške.

Ključne riječi: psihološko savjetovalište, studenti, mentalno zdravlje

1. **Simpozij: MENTALNO ZDRAVLJE TIJEKOM TRANZICIJE U RODITELJSTVO – ULOGA DIGITALNE TEHNOLOGIJE** 68

Voditeljice: **Gordana Keresteš** i **Anita Lauri Korajlija**

2. TRANZICIJA U RODITELJSTVO U DIGITALNOM OKRUŽENJU – TEORIJSKI I METODOLOŠKI PRISTUPI 69
Gordana Keresteš, Anita Lauri Korajlija

3. KORIŠTENJE DIGITALNIH ALATA U TRANZICIJI U RODITELJSTVO: ŠTO, ZAŠTO, KADA I KOLIKO IH KORISTE MAME I TATE I KAKO SE U TOME RAZLIKUJU 70
Željka Kamenov, Jasmina Mehulić, Vida Vasilj Perković, Sandro Krašić, Staša Kukulj

4. IZMEĐU POMOĆI I OPTEREĆENJA: BRIGE NOVOPEČENIH RODITELJA U DIGITALNOM DOBU 71
Sandro Krašić, Anita Lauri Korajlija, Matea Šoštarić Živković, Tanja Jurin, Nataša Jokić-Begić

5. KAKO SE RODITELJI ŠTITE OD NEGATIVNIH UTJECAJA DIGITALNE TEHNOLOGIJE NA DOŽIVLJAJ RODITELJSKE KOMPETENTNOSTI? 72
Vida Vasilj Perković, Staša Kukulj, Inja Erceg, Gordana Keresteš

MENTALNO ZDRAVLJE TIJEKOM TRANZICIJE U RODITELJSTVO – ULOGA DIGITALNE TEHNOLOGIJE

Gordana Keresteš, Anita Lauri Korajlija
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb
✉ *gkerestes@m.ffzg.hr*

Tranzicija u roditeljstvo, koja obuhvaća trudnoću i prvu godinu djetetova života, predstavlja jedno od najosjetljivijih razvojnih razdoblja u odrasloj dobi. U tom razdoblju žene i muškarci prolaze kroz brojne tjelesne, emocionalne, kognitivne i socijalne promjene koje ih mogu učiniti ranjivima za razvoj psihičkih teškoća. Razvoj digitalne tehnologije značajno je promijenio svakodnevicu mladih parova koji očekuju ili su tek dobili prvo dijete, no istraživanja o tome kako muškarci i žene koriste digitalnu tehnologiju tijekom ovog razdoblja, te kako njihova digitalna ponašanja utječu na mentalno zdravlje i prilagodbu, i dalje su rijetka. Cilj ovog simpozija je razmotriti ulogu digitalne tehnologije u prilagodbi žena i muškaraca na tranziciju u roditeljstvo. Simpozij obuhvaća četiri izlaganja izrađena u okviru institucionalnog istraživačkog projekta „Mentalno zdravlje i partnerski odnosi tijekom tranzicije u roditeljstvo: višemetodsko istraživanje temeljeno na biopsihosocijalno-digitalnom modelu" (e-ParMeT) Filozofskog fakulteta u Zagrebu, koji financira Europska unija – NextGenerationEU. Prvo izlaganje donosi teorijske okvire za postavljanje hipoteza o utjecaju digitalne tehnologije na mentalno zdravlje i prilagodbu tijekom tranzicije u roditeljstvo, kao i metodološki pristup korišten u projektu e-ParMeT za ispitivanje tih utjecaja. Preostala tri izlaganja predstavljaju dio rezultata prve faze projekta, u kojoj je provedeno kvalitativno istraživanje digitalnih ponašanja parova s prvim zajedničkim djetetom dojenačke dobi; u svima se, uz to, razmatraju i rodne razlike u digitalnim ponašanjima te njihova uloga u prilagodbi na roditeljstvo. Drugo izlaganje analizira svrhe i načine na koje majke i očevi koriste digitalne alate tijekom trudnoće i prve godine djetetova života. Treće se fokusira na zabrinutosti koje roditelji imaju za svoju djecu u digitalnom okruženju, dok četvrto razmatra čimbenike koji mogu zaštititi roditelje od mogućih štetnih učinaka digitalne tehnologije na njihov doživljaj roditeljske kompetentnosti. Ovaj simpozij doprinosi razumijevanju psihosocijalne prilagodbe i mentalnog zdravlja žena i muškaraca koji su po prvi put postali roditelji. Posebnu vrijednost imaju rezultati dobiveni za očeve, kao i usporedba očeva i majki, s obzirom na to da većina istraživanja tranzicije u roditeljstvo uključuje samo majke. Uz znanstveni doprinos, simpozij će istaknuti i praktične implikacije dobivenih rezultata te ponuditi smjernice za pružanje psihološke podrške parovima tijekom tranzicije u roditeljstvo u suvremenom digitalnom okruženju.

Ključne riječi: tranzicija u roditeljstvo, majke, očevi, digitalna tehnologija, mentalno zdravlje

TRANZICIJA U RODITELJSTVO U DIGITALNOM OKRUŽENJU – TEORIJSKI I METODOLOŠKI PRISTUPI

Gordana Keresteš, Anita Lauri Korajlija
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb
✉ *alauri@m.ffzg.hr*

Prilagodba na preuzimanje roditeljske uloge iznimno je složen proces koji obuhvaća promjene u svim područjima individualnog i partnerskog funkcioniranja. Prodor digitalne tehnologije u svakodnevni život, kojem svjedočimo tijekom posljednjih nekoliko desetljeća, dodatno je povećao složenost tog procesa, uvevši korištenje digitalnih alata kao novu dimenziju prilagodbe na roditeljsku ulogu. Zbog takve složenosti psihološku prilagodbu na tranziciju u roditeljstvo vrlo je zahtjevno istraživati, a ne iznenađuje ni to što ne postoji jedinstvena teorija koja bi objašnjavala sveukupnost promjena koje se događaju u tom razdoblju. Iako su kao teorijski okviri u dosadašnjim istraživanjima tranzicije u roditeljstvo dominantno korištene manje teorije usmjerene na pojedine aspekte individualnog ili partnerskog funkcioniranja, tranziciju u roditeljstvo moguće je razmotriti i s aspekta većih psihologijskih teorija. U ovom izlaganju prikazat ćemo mogućnosti primjene dviju takvih teorija, biopsihosocijalno-digitalnog modela zdravlja i bolesti te neo-ekološke teorije. Ove teorije čine se posebno korisnima jer omogućuju ispitivanje međuodnosa različitih razina individualnog i partnerskog funkcioniranja, kao i utjecaja socijalnog i fizičkog okruženja, uključujući i utjecaj digitalne tehnologije. Osim teorijskih, u izlaganju ćemo prikazati i metodološke pristupe istraživanju tranzicije u roditeljstvo, s posebnim naglaskom na moguće doprinose kvalitativnih, dijadnih i longitudinalnih istraživanja, uključujući i intenzivna longitudinalna istraživanja. Ovaj rad nastao je u okviru institucionalnog istraživačkog projekta „Mentalno zdravlje i partnerski odnosi tijekom tranzicije u roditeljstvo: višemetodsko istraživanje temeljeno na biopsihosocijalno-digitalnom modelu“ Filozofskog fakulteta u Zagrebu koji financira Europska unija – NextGenerationEU, a u izlaganju će se ilustrativno prikazati teorijski i metodološki pristupi koji se u tom projektu koriste.

Ključne riječi: tranzicija u roditeljstvo, biopsihosocijalno-digitalni model, neo-ekološka teorija, longitudinalna istraživanja, kvalitativna istraživanja

KORIŠTENJE DIGITALNIH ALATA U TRANZICIJI U RODITELJSTVO: ŠTO, ZAŠTO, KADA I KOLIKO IH KORISTE MAME I TATE I KAKO SE U TOME RAZLIKUJU

Željka Kamenov, Jasmina Mehulić, Vida Vasilj Perković, Sandro Krašić, Staša Kukulj
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb
✉ *zkamenov@m.ffzg.hr*

Tranzicija u roditeljstvo razdoblje je intenzivnih promjena u svakodnevici, identitetu i potrebama za informacijama i podrškom, a današnji je roditelji proživljavaju okruženi digitalnim tehnologijama. Iako su digitalne tehnologije jednako dostupne i majkama i očevima, način i svrha njihova korištenja mogu se razlikovati. Cilj ovog kvalitativnog istraživanja bio je ispitati koje digitalne alate novopečeni roditelji koriste, s kojom svrhom, u kojoj mjeri te kako se majke i očevi u tome razlikuju. U istraživanju je sudjelovalo 11 kohabitirajućih parova u dobi od 27 do 39 godina s prvim djetetom u dobi od 2 do 14 mjeseci. Podaci su prikupljeni polustrukturiranim intervjuima sa svakim partnerom odvojeno i analizirani tematskom analizom. Pametni telefon pokazao se kao središnji uređaj za oba roditelja. Roditelji su najčešće koristili aplikacije za komunikaciju, društvene mreže i alate temeljene na umjetnoj inteligenciji (velike jezične modele), i to za komunikaciju, posao, informiranje, zabavu i kupovinu. Najčešći okidači korištenja digitalnih alata bili su potreba za informacijom, dosada, navika i potreba za predahom. Majke su digitalne alate koristile kontinuirano i proaktivno u funkciji roditeljstva. Pratile su stručne sadržaje o dojenju, dohrani i razvoju djeteta, tražile podršku i razmjenu iskustava u grupama majki te kupovale online, pri čemu je kupovina nekad služila i emocionalnoj regulaciji. Očevi su digitalne alate koristili za posao, zabavu i pomoć majkama u traženju odgovora na konkretna pitanja o djetetu. Pritom su se najviše oslanjali na tražilice i alate temeljene na umjetnoj inteligenciji. Nalazi pružaju uvid u rodne razlike u digitalnim navikama novopečenih roditelja te mogu poslužiti u oblikovanju psihoedukativnih sadržaja i pružanju podrške parovima tijekom tranzicije u roditeljstvo. Ovaj rad nastao je u okviru institucionalnoga istraživačkog projekta „Mentalno zdravlje i partnerski odnosi tijekom tranzicije u roditeljstvo: višemetodsko istraživanje temeljeno na biopsihosocijalno-digitalnom modelu“ Filozofskog fakulteta u Zagrebu koji financira Europska unija – NextGenerationEU.

Ključne riječi: tranzicija u roditeljstvo, digitalne tehnologije, svrha korištenja digitalnih tehnologija, rodne razlike

IZMEĐU POMOĆI I OPTEREĆENJA: BRIGE NOVOPEČENIH RODITELJA U DIGITALNOM DOBU

Sandro Krašić, Anita Lauri Korajlija, Matea Šoštarić Živković, Tanja Jurin, Nataša Jokić-Begić
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb
✉ *skrasic@m.ffzg.hr*

Tranzicija u roditeljstvo razvojno je osjetljivo razdoblje obilježeno brojnim brigama vezanima za zdravlje, razvoj i dobrobit djeteta. U suvremenom digitalnom okruženju roditelji imaju gotovo neograničen pristup informacijama, savjetima i iskustvima drugih roditelja, zbog čega digitalna tehnologija postaje važan dio načina na koji doživljavaju i nose se s roditeljskim brigama. Cilj ovog dijela šireg kvalitativnog istraživanja bio je ispitati brige novopečenih roditelja povezane s digitalnom tehnologijom tijekom tranzicije u roditeljstvo. U istraživanju je sudjelovalo 11 parova koji su postali roditelji unutar prethodnih 14 mjeseci. Podaci su prikupljeni polustrukturiranim intervjuima sa svakim partnerom odvojeno i analizirani tematskom analizom. Rezultati upućuju na dvije skupine roditeljskih briga povezanih s digitalnom tehnologijom. Prvu čine brige usmjerene na buduću izloženost djece digitalnim tehnologijama, uključujući zabrinutost zbog korištenja ekrana, društvenih mreža i mogućih posljedica digitalnog okruženja za razvoj i dobrobit djeteta. Drugu skupinu čine brige koje digitalna tehnologija oblikuje ili pojačava. Roditelji opisuju kako ih izloženost velikoj količini informacija, kontradiktornim savjetima, algoritamski preporučenim sadržajima i alarmantnim prikazima mogućih zdravstvenih ili razvojnih teškoća može potaknuti na pretjerano pretraživanje informacija i povećati zabrinutost za dijete. Istodobno, pronalaženje provjerenih informacija i stručnih izvora može ublažiti zabrinutost te povećati osjećaj sigurnosti u procjeni djetetova zdravlja i razvoja. Nalazi pokazuju da digitalna tehnologija nije samo predmet roditeljskih briga, nego i važan čimbenik koji oblikuje način na koji roditelji doživljavaju i reguliraju zabrinutost za svoje dijete. Razumijevanje tih procesa može pridonijeti razvoju stručnih preporuka i psihoedukativnih sadržaja koji će roditeljima pomoći u sigurnijem i kritičkijem korištenju digitalnih izvora informacija tijekom tranzicije u roditeljstvo. Ovaj rad nastao je u okviru institucionalnog istraživačkog projekta „Mentalno zdravlje i partnerski odnosi tijekom tranzicije u roditeljstvo: višemetodsko istraživanje temeljeno na biopsihosocijalno-digitalnom modelu" Filozofskog fakulteta u Zagrebu koji financira Europska unija – NextGenerationEU.

Ključne riječi: tranzicija u roditeljstvo, digitalne tehnologije, roditeljske brige

KAKO SE RODITELJI ŠTITE OD NEGATIVNIH UTJECAJA DIGITALNE TEHNOLOGIJE NA DOŽIVLJAJ RODITELJSKE KOMPETENTNOSTI?

Vida Vasilj Perković, Staša Kukulj, Inja Erceg, Gordana Keresteš
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb
✉ *vvasilj@m.ffzg.hr*

Tranzicija u roditeljstvo emocionalno je intenzivno razdoblje u kojem digitalna tehnologija danas igra sve važniju ulogu i može utjecati na doživljaj roditeljske kompetentnosti (eng. *parenting sense of competence*), povećavajući ga, ali i narušavajući. U slučajevima kada digitalna tehnologija narušava doživljaj roditeljske kompetentnosti, roditelji poduzimaju određene korake kako bi se zaštitili od njezinog negativnog utjecaja. Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati strategije i ponašanja kojima roditelji aktivno štite svoj doživljaj roditeljske kompetentnosti u digitalnom okruženju. Sudionici ovog kvalitativnog istraživanja su bili majke i očevi iz 11 kohabitirajućih parova, koji su postali roditelji unutar prethodnih 14 mjeseci. Polustrukturiranim intervjuima, sa svakim partnerom odvojeno, istražen je odnos korištenja digitalne tehnologije i osjećaja roditeljske kompetentnosti. Dosadašnji nalazi upućuju na to da roditelji prepoznaju kako digitalna tehnologija oblikuje njihov osjećaj kompetentnosti različitim mehanizmima - informiranjem, socijalnom usporedbom s drugim roditeljima, suroditeljskom komunikacijom te roditeljskom prisutnošću u interakciji s djetetom. Isti mehanizam pritom može imati pozitivne i negativne učinke, ovisno o kontekstu i načinu korištenja tehnologije. Detaljnijom analizom zaštitnih strategija u ovom radu, rezultati ukazuju na to da roditelji opisuju niz strategija kojima aktivno štite svoj doživljaj kompetentnosti, poput kritičkog pristupa informacijama, oslanjanja na vlastitu intuiciju, svjesnog odabira izvora informacija izvan digitalne tehnologije, svjesne regulacije korištenja digitalne tehnologije te selektivnog izbjegavanja uznemirujućeg sadržaja. Majke i očevi različito pristupaju korištenju navedenih strategija, što će biti dodatno razmotreno. Ovi nalazi upućuju na važnost uloge digitalne tehnologije u oblikovanju roditeljske kompetentnosti te osvjetljavaju strategije kojima roditelji aktivno štite taj doživljaj uslijed izloženosti digitalnim sadržajima. Nalazi mogu pružiti smjernice za oblikovanje psihoedukativnih sadržaja i pružanje podrške roditeljima u digitalnom dobu. Ovaj rad nastao je u okviru institucionalnog istraživačkog projekta „Mentalno zdravlje i partnerski odnosi tijekom tranzicije u roditeljstvo: višemetodsko istraživanje temeljeno na biopsihosocijalno-digitalnom modelu" Filozofskog fakulteta u Zagrebu koji financira Europska unija – NextGenerationEU.

Ključne riječi: tranzicija u roditeljstvo, digitalne tehnologije, doživljaj roditeljske kompetentnosti, zaštitni mehanizmi

1. **Simpozij: PSIHOLOGIJA U SLUŽBI PERIPARTALNOG MENTALNOG ZDRAVLJA: PSIHOLOŠKA PODRŠKA OD PLANIRANJA TRUDNOĆE DO RODITELJSTVA** 74

Voditeljica: **Sandra Nakić Radoš**

2. VIŠE OD NEUSPJELOG POSTUPKA MEDICINSKI POMOGNUTE OPLODNJE: OD NAPADAJA PANIKE DO EMOCIONALNE SVJESNOSTI 75
Anamarija Marelja Ušljebrka

3. KADA BUDUĆNOST UTIHNE – UTJECAJ PERINATALNOG GUBITKA NA OSOBNO I RELACIJSKO FUNKCIONIRANJE 76
Gracia Dekanić Arbanas

4. „KAD SE ŽIVOT RODI RANIJE: PSIHOLOŠKI IZAZOVI RODITELJA NEDONOŠČADI I EVALUACIJA MODELA PODRŠKE" – PRIKAZ ISTRAŽIVAČKOG PROJEKTA U TIJEKU 77
Mirna Kostović Srzentić, Melita Rukavina, Ana Katušić, Tomislav Ćaleta, Marina Vidaković

5. PROBLEMI MENTALNOG ZDRAVLJA U TRUDNOĆI I NAKON POROĐAJA KOD MAJKI I OČEVA TE TRAŽENJE STRUČNE POMOĆI: SAZNANJA IZ MUMHEALTH PROJEKTA 78
Sandra Nakić Radoš, Maja Žutić, Marijana Matijaš, Maja Brekalo, Nikolina Vukšić

6. PUT DO SAVJETOVANJA: GLAVNI RAZLOZI TRAŽENJA POMOĆI U CENTRU ZA REPRODUKTIVNO MENTALNO ZDRAVLJE I PRIKAZ SAVJETODAVNOG RADA 79
Barbara Lovrić, Maja Žutić, Sandra Nakić Radoš

7. PERINATALNO I REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE U RODILIŠTU IZ PRIZME PSIHOLOGA 80
Karin Kuljanić

PSIHOLOGIJA U SLUŽBI PERIPARTALNOG MENTALNOG ZDRAVLJA: PSIHOLOŠKA PODRŠKA OD PLANIRANJA TRUDNOĆE DO RODITELJSTVA

Sandra Nakić Radoš
Hrvatsko katoličko sveučilište, Sveučilišni odjel za psihologiju, Zagreb
✉ *snrados@unicath.hr*

Cilj ovog simpozija je predstaviti različite krize, traumatska iskustva i probleme mentalnog zdravlja s kojima se susreću žene i muškarci na putu ostvarivanja roditeljstva, od planiranja trudnoće do ranog roditeljstva. Također će se prikazati teškoće u traženju pomoći za probleme peripartalnog mentalnog zdravlja kao i modeli psihološkog rada s ovom populacijom. Prvo izlaganje prikazuje slučaj pacijentice koja se uključila u psihološko savjetovanje za panični poremećaj koji se javio tijekom liječenja neplodnosti na Klinici za ženske bolesti i porode, u Kliničkom bolničkom centru Split (A. Marelja Ušljebrka). Drugo izlaganje bavi se perinatalnim gubitkom gdje će se izložiti suvremene teorijske spoznaje o psihološkim i relacijskim posljedicama sa stvarnim iskustvima žena i muškaraca koji su doživjeli gubitak iz perspektive rada psihologa pri Kliničkom bolničkom centru Rijeka (G. Dekanić Arbanas). Kroz treće izlaganje prikazuje se istraživački projekt o longitudinalnom praćenju psiholoških izazova s kojima se susreću roditelji nedonoščadi i učinkovitosti psihoedukativnih intervencija za unaprjeđenje mentalnog zdravlja roditelja nedonoščadi (M. Kostović Srzentić i sur.). Iduće izlaganje, na temelju niza projektnih istraživanja i velikog uzorka hrvatskih majki i očeva, prikazuje prevalenciju različitih problema mentalnog zdravlja koji se javljaju u razdoblju trudnoće i tijekom prve godine djetetova života te daje uvid u učestalost i korelate traženja pomoći za mentalno zdravlje (S. Nakić Radoš i sur.). Nastavno na traženje pomoći, slijedi prikaz glavnih razloga zbog kojih žene i muškarci traže psihološku pomoć i savjetovanje pri Centru za reproduktivno mentalno zdravlje, kao i prikaz psihološkog savjetovanja u radu s peripartalnom populacijom (B. Lovrić). Konačno, zadnje izlaganje iznosi probleme i izazove s kojima se susreće psiholog u radu na rodilištu te psihološke intervencije primjenjive u opstetričkom okruženju pri Kliničkom bolničkom centru Rijeka (K. Kuljanić). Simpozij će dati pregled iskustava rada s različitim problemima peripartalnog i reproduktivnog zdravlja, kao i pregled različitih psiholoških intervencija iz raznih institucija što će omogućiti uvid u širu sliku problematike peripartalnog mentalnog zdravlja u Hrvatskoj, kao i učinkovitih modela njihovog rješavanja. Vjerujemo da će simpozij ojačati mrežu hrvatskih psihologa koji se bave područjem peripartalnog i reproduktivnog mentalnog zdravlja te omogućiti prijenos spoznaja o učinkovitim psihološkim intervencijama i modelima rada psihologa koji će biti na boljitak i unaprjeđenje dobrobiti trudnica, majki i očeva u tranziciji u rano roditeljstvo.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, trudnoća, postpartum, majke, očevi

VIŠE OD NEUSPJELOG POSTUPKA MEDICINSKI POMOGNUTE OPLODNJE: OD NAPADAJA PANIKE DO EMOCIONALNE SVJESNOSTI

Anamarija Marelja Ušljebrka
Klinički bolnički centar Split, Klinika za ženske bolesti i porode, Split
✉ *amarelja@kbsplit.hr*

Neplodnost i postupci liječenja odnosno medicinski pomognuta oplodnja (MPO), mogu predstavljati značajan psihološki stresor, osobito zbog ponavljanih neuspjeha, neizvjesnosti i osjećaja gubitka kontrole nad vlastitim tijelom i životom. Cilj ovog prikaza slučaja jest prikazati primjenu kognitivno-bihevioralnog pristupa u savjetovanju žene koja je tijekom liječenja neplodnosti razvila anksioznost i doživjela prvi napadaj panike. Prikazan je slučaj tridesetdevetogodišnje pacijentice koja se uključila u psihološko savjetovanje nakon prvog napadaja panike, nakon tri neuspješna MPO postupka provedena unutar četiri mjeseca. U početnoj fazi savjetovanja dominirali su strah od razvoja ozbiljne psihičke bolesti, katastrofične interpretacije tjelesnih i psihičkih simptoma te teškoće u prepoznavanju i imenovanju emocija kao i njihovoj regulaciji. Pacijentica je vlastito funkcioniranje temeljila na racionalnom pristupu rješavanju problema, zbog čega je pojava napadaja panike predstavljala značajno emocionalno opterećenje te narušila njezin dotadašnji doživljaj vlastite sposobnosti suočavanja s teškoćama. Savjetovanje je uključivalo psihoedukaciju o anksioznosti i napadajima panike te normalizaciju emocionalnih reakcija tijekom liječenja neplodnosti. Primijenjene su tehnike kognitivne restrukturacije usmjerene na prepoznavanje i preispitivanje katastrofičnih interpretacija, uz istraživanje bazičnih uvjerenja i ranije usvojenih obrazaca suočavanja sa stresom. Pacijentica je podučena i tehnikama relaksacije, distrakcije i uzemljenja. Poseban naglasak stavljen je na razvoj emocionalne pismenosti, odnosno prepoznavanje, razlikovanje i imenovanje emocija te razumijevanje njihove povezanosti s mislima, tjelesnim reakcijama i ponašanjem. Razmatrana je i uloga sigurnog partnerskog odnosa u prihvaćanju i izražavanju emocija. Ishod savjetovanja očitovao se u smanjenju anksioznosti u svakodnevnom funkcioniranju, unaprjeđenju sposobnosti emocionalne samoregulacije te ponovnom razvoju motivacije za nastavak liječenja odnosno postupaka MPO. Prikaz slučaja naglašava važnost pravovremene psihološke podrške tijekom liječenja neplodnosti. Kognitivno-bihevioralni pristup pruža koristan okvir za razumijevanje simptoma, preispitivanje nefunkcionalnih uvjerenja i razvoj prilagodljivijih načina emocionalne regulacije, čime može pridonijeti boljem psihološkom suočavanju s izazovima liječenja.

Ključne riječi: medicinski pomognuta oplodnja, neplodnost, napadaj panike, emocionalna inhibicija, psihološko savjetovanje

KADA BUDUĆNOST UTIHNE – UTJECAJ PERINATALNOG GUBITKA NA OSOBNO I RELACIJSKO FUNKCIONIRANJE

Gracia Dekanić Arbanas
Klinički bolnički centar Rijeka, Rijeka
✉ *dekanicgracia@gmail.com*

Trudnoća, matrescencija i roditeljstvo jedni su od transformativnih iskustava u životu osobe. Iako suvremena psihologija sve bolje razumije procese psihološke prilagodbe i promjene koje se događaju tijekom trudnoće i ranog roditeljstva, iskustvo perinatalnog gubitka i dalje ostaje područje obilježeno tišinom, nerazumijevanjem i nedovoljnom društvenom vidljivošću. Što se događa kada iščekivanje novoga života prekine gubitak? Kako osoba tuguje za odnosom koji je tek započeo, za uspomenama koje nisu stigle nastati, za očekivanjima i budućnošću koja se više neće ostvariti? Perinatalni gubitak predstavlja iskustvo koje nerijetko mijenja način na koji osoba doživljava sebe, vlastito tijelo, partnerski odnos i svijet oko sebe. Posljedice se primjećuju na raznim psihološkim aspektima od emocionalnih reakcija, pa sve do promjena u identitetu, osjećaju sigurnosti, privrženosti i interpersonalnom funkcioniranju. Cilj ovog sustavnog preglednog rada je izložiti suvremene teorijske spoznaje o psihološkim i relacijskim posljedicama perinatalnog gubitka sa stvarnim iskustvima žena i muškaraca koji su doživjeli gubitak. Poseban naglasak bit će stavljen na razumijevanje transformacije identiteta nakon gubitka. Izlaganje obuhvaća sustavno pretraživanje znanstvene relevantne literature u znanstvenim bazama kao što su PubMed, PsychINFO i Hrčak kombinacijom ključnih riječi na engleskom i hrvatskom jeziku. Zaključno, izlaganje će dati uvid u proces žalovanja nakon perinatalnog gubitka koji često ostaje bez društvenog priznanja, rituala i jezika kojim bi se moglo podijeliti s drugima. U toj tišini mnogi parovi ostaju sami sa svojom tugom, ljutnjom, sramom, osjećajem bespomoćnosti i izolacije. Upravo odsutnost društvenog prostora za žalovanje može dodatno pojačati osobni distres i otežati proces prilagodbe zbog čega će se u ovom izlaganju dati primjer prakse psihološke podrške u bolničkom okruženju za parove koji su doživjeli perinatalni gubitak te će se istaknuti praznina u znanstvenim radovima.

Ključne riječi: perinatalni gubitak, žalovanje, trudnoća, reproduktivna trauma

„KAD SE ŽIVOT RODI RANIJE: PSIHOLOŠKI IZAZOVI RODITELJA NEDONOŠČADI I EVALUACIJA MODELA PODRŠKE" – PRIKAZ ISTRAŽIVAČKOG PROJEKTA U TIJEKU

Mirna Kostović Srzentić, Melita Rukavina, Ana Katušić, Tomislav Ćaleta, Marina Vidaković
Sveučilište u Zagrebu, Fakultet zdravstvenih studija, Katedra za zdravstvenu psihologiju, Zagreb
✉ *mirna.kostovic-srzentic@zvu.hr*

U Hrvatskoj se godišnje rodi oko 2.500 nedonoščadi, a njihovi roditelji od poroda preuzimaju roditeljsku ulogu u stresnim i neizvjesnim okolnostima. Boravak djeteta u jedinici intenzivnog liječenja novorođenčadi (JILN) povezan je s povećanim rizikom razvoja anksioznosti, depresivnosti, akutnog stresa i posttraumatskih simptoma kod roditelja, pri čemu se teškoće nastavljaju nakon otpusta iz bolnice. Teškoće mentalnog zdravlja mogu narušiti roditeljsko funkcioniranje, osjećaj roditeljske kompetentnosti i kvalitetu ranih interakcija s djetetom. Unatoč tome, u Hrvatskoj ne postoje sustavni modeli psihološke podrške roditeljima nedonoščadi. Projekt Fakulteta zdravstvenih studija, uz potporu Zaklade Adris, usmjeren je na longitudinalno praćenje mentalnog zdravlja majki nedonoščadi te evaluaciju psihoedukativnih intervencija razvijenih u projektu (video, brošura i radionice). Planirani uzorak obuhvaća 180–240 majki djece rođene prije 37. tjedna gestacije i liječene u JILN-ovima dviju kliničkih bolnica u Zagrebu. Primijenjen je klasterski križni istraživački dizajn između bolnica i vremenskih ciklusa. Upitnici se primjenjuju samo na majkama, dok su edukacijski sadržaji namijenjeni i očevima. Cilj je procijeniti učestalost i promjene pokazatelja mentalnog zdravlja majki na početku boravka u JILN-u, prije otpusta i četiri mjeseca nakon otpusta, uz provjeru prediktivne vrijednosti probirnih mjera za kliničku praksu. Učinkovitost psihoedukativnih intervencija ispitat će se usporedbom intervencijske i kontrolne skupine u pokazateljima stresa, psihološke uznemirenosti, depresivnosti, anksioznosti povezane s JILN-om, simptoma PTSP-a i majčinske samoučinkovitosti. Analizirat će se povezanost sociodemografskih i perinatalnih obilježja s ishodima mentalnog zdravlja te zadovoljstvo majki intervencijama radi procjene njihova potencijala za integraciju u praksu. Projekt je u fazi prikupljanja podataka. Snimljen je edukacijski video u kojem sudjeluju stručnjaci i majka s iskustvom prijevremenog poroda te izrađena brošura za roditelje prije otpusta djeteta. Preliminarni podaci intervencijske skupine upućuju na visoko zadovoljstvo psihoedukativnim sadržajima, uz izazove u odazivu. Očekivani znanstveni doprinos obuhvaća longitudinalno praćenje mentalnog zdravlja majki nedonoščadi u tri vremenske točke uz evaluaciju intervencija. Društveni i stručni doprinos očituje se u razvoju strukturiranog modela podrške roditeljima s mogućnošću nacionalne primjene. Rezultati će poslužiti kao temelj za razvoj smjernica rane podrške roditeljstvu jednoj od najranjivijih skupina roditelja u suvremenom društvu.

Ključne riječi: nedonoščad, majke nedonoščadi, mentalno zdravlje, psihoedukativne intervencije, intenzivno liječenje novorođenčadi

PROBLEMI MENTALNOG ZDRAVLJA U TRUDNOĆI I NAKON POROĐAJA KOD MAJKI I OČEVA TE TRAŽENJE STRUČNE POMOĆI: SAZNANJA IZ MUMHEALTH PROJEKTA

Sandra Nakić Radoš, Maja Žutić, Marijana Matijaš, Maja Brekalo, Nikolina Vukšić
Hrvatsko katoličko sveučilište, Sveučilišni odjel za psihologiju, Zagreb
✉ *snrados@unicath.hr*

Uvod: Mentalno zdravlje u trudnoći i nakon porođaja može biti narušeno te svaka peta žena ima teškoće, dok su podaci kod muškaraca slabije dostupni. Rijetka su istraživanja ispitala koliko roditelja uistinu traži pomoć za probleme mentalnog zdravlja te koji čimbenici to olakšavaju ili otežavaju. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi prevalenciju problema peripartalnog mentalnog zdravlja te utvrditi učestalost i korelate traženja pomoći. Metoda: U projektu MumHealth provedena su dva longitudinalna istraživanja koja su pratila žene u trudnoći i 6-12 tjedana nakon porođaja i dva jednokratna istraživanja s trudnicama, majkama dojenčadi do 12 mjeseci te muškarcima koji očekuju ili su dobili dijete u zadnjih 12 mjeseci (N = 4087). Sudionici su ispunjavali upitnike mentalnog zdravlja i socijalne podrške. Rezultati: Prema deskriptivnim analizama, klinički simptomi depresije bili su prisutni kod svake pete majke i desetog oca. Teška anksioznost bila je prisutna kod do 14 % žena te 4 % muškaraca u trudnoći i nakon porođaja. Opsesivno-kompulzivni simptomi bili su prisutni kod 15 % žena, dok je 2 % majki zadovoljilo dijagnostičke kriterije za vjerojatni PTSP nakon porođaja. Na pitanje imaju li trenutno probleme mentalnog zdravlja, manje od 5 % žena i muškaraca odgovorilo je potvrdno. Stručnu pomoć za svoje psihičke probleme trenutno je primalo manje od 3 % žena i muškaraca. Od sociodemografskih varijabli, traženje pomoći bilo je povezano jedino s brojem djece pri čemu su prvorotkinje više tražile pomoć. S druge strane, traženje pomoći bilo je povezano s višom razinom depresivnosti, anksioznosti, stresa te nižom podrškom od obitelji, ali ne i podrškom od partnera i prijatelja. Zaključak: Iako rezultati na validiranim upitnicima pokazuju da svaka peta majka i svaki deseti otac ima probleme mentalnog zdravlja, daleko manji udio izvještava o njima na izravnom pitanju. Nužne su promjene javnozdravstvenih politika o programima probira za probleme mentalnog zdravlja i jačanju dostupnosti skrbi za peripartalno mentalno zdravlje.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, trudnoća, roditeljstvo, traženje pomoći, trijaža

PUT DO SAVJETOVANJA: GLAVNI RAZLOZI TRAŽENJA POMOĆI U CENTRU ZA REPRODUKTIVNO MENTALNO ZDRAVLJE I PRIKAZ SAVJETODAVNOG RADA

Barbara Lovrić, Maja Žutić, Sandra Nakić Radoš
Grad Zagreb, Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom; Centar za reproduktivno mentalno zdravlje, Zagreb
✉ *barbara.lovric235@gmail.com*

Uvod: Ostvarivanje roditeljstva, trudnoća i poslijeporođajno razdoblje obilježeni su intenzivnim biopsihosocijalnim promjenama pri čemu svaka peta žena doživljava neke poteškoće mentalnog zdravlja. Psihološke teškoće obuhvaćaju širok spektar smetnji, uključujući poremećaje raspoloženja, anksiozne poremećaje, kao i specifične stresore poput neplodnosti i gubitka trudnoće. Cilj ovog rada bio je analizirati razloge javljanja korisnica za psihološko savjetovanje u udruzi Centar za reproduktivno mentalno zdravlje te prikazati proces psihološkog savjetovanja pruženog u kliničkoj praksi. Metoda: Provedena je deskriptivna analiza e-mail upita za psihološku podršku i savjetovanje upućenih Centru za reproduktivno mentalno zdravlje. Razlozi javljanja kategorizirani su prema glavnoj kliničkoj prezentaciji simptoma. Rezultati: Rezultati su pokazali da su najčešći razlozi javljanja bili anksiozni simptomi (31 %), simptomi depresije (25 %), gubitak trudnoće i traumatska iskustva (20 %), neplodnost (9 %), poteškoće u roditeljstvu, uključujući visoko roditeljsko opterećenje i simptome sagorijevanja (14 %) te ostalo (1 %). Drugi dio rada prikazuje kliničko iskustvo psihološkog savjetovanja, koje se temeljilo na bihevioralno-kognitivnim principima i individualiziranom pristupu prilagođenom specifičnim potrebama korisnica. Savjetodavni proces bio je usmjeren na prepoznavanje i modificiranje negativnih automatskih misli i disfunkcionalnih uvjerenja, prepoznavanje kognitivnih distorzija, razvoj učinkovitijih obrazaca suočavanja te jačanje emocionalne regulacije. Intervencije su uključivale psihoedukaciju, kognitivno restrukturiranje, usvajanje tehnika usredotočene svjesnosti, razvoj strategija za upravljanje stresom, razvoj strategija suočavanja sa strahom od ponovne trudnoće, porođaja i mogućeg gubitka trudnoće, osnaživanje partnerske komunikacije i socijalne podrške te poticanje psihološke otpornosti. Poseban naglasak stavljen je na normalizaciju emocionalnih reakcija, jačanje samosuosjećanja, prihvaćanje iskustva gubitka i neizvjesnosti te pronalaženje novih izvora smisla i zadovoljstva kroz profesionalne aktivnosti, tjelesnu aktivnost, hobije i druge osobno važne životne uloge. Zaključak: Dobiveni rezultati pokazuju visoku učestalost traženja stručne pomoći radi internaliziranih psiholoških teškoća i naglašavaju važnost pravovremene identifikacije žena u riziku te potrebu za specijaliziranom skrbi za mentalno zdravlje u reproduktivnoj dobi, s naglaskom na anksiozno-depresivne simptome, perinatalne gubitke, neplodnost i prilagodbu na roditeljstvo.

Ključne riječi: reproduktivno mentalno zdravlje, anksioznost, depresija, gubitak trudnoće, psihološko savjetovanje

PERINATALNO I REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE U RODILIŠTU IZ PRIZME PSIHOLOGA

Karin Kuljanić
Klinički bolnički centar Rijeka, Zavod za kliničku, zdravstvenu i organizacijsku psihologiju; Sveučilište u Rijeci, Fakultet zdravstvenih studija, Rijeka
✉ *kkuljanic@gmail.com*

Psiholog u rodilištu – 29 godina iskustva u perinatalnoj skrbi: integracija kliničke, zdravstvene i razvojne psihologije. Cilj izlaganja je prikazati ulogu psihologa u rodilištu tijekom 29 godina rada u Kliničkom bolničkom centru Rijeka, pri Klinici za ginekologiju i porodništvo, te istaknuti doprinos psihološke skrbi kvaliteti perinatalne zdravstvene zaštite i očuvanju mentalnog zdravlja žena, djece i njihovih obitelji. Rad psihologa u opstetričkom okruženju odvija se na sjecištu kliničke, zdravstvene i razvojne psihologije te podrazumijeva kontinuiranu interdisciplinarnu suradnju s članovima medicinskog tima. Psihološka skrb obuhvaća razdoblje planiranja trudnoće, trudnoće, porođaja i ranog postporođajnog razdoblja, s posebnim naglaskom na situacije povećanog psihološkog rizika, uključujući komplikacije trudnoće, prijevremeni i traumatski porođaj, gubitak trudnoće i smrt novorođenčeta. Bit će prikazan raspon profesionalnih aktivnosti psihologa, uključujući sudjelovanje u vizitama i radu multidisciplinarnog tima, procjenu emocionalnog funkcioniranja, rano prepoznavanje rizičnih čimbenika te primjenu psiholoških intervencija usmjerenih na prevenciju i ublažavanje anksioznosti, depresivnosti i posttraumatskih reakcija. Poseban naglasak u radu s pacijenticama stavlja se na jačanje emocionalne regulacije, osjećaja sigurnosti i kontrole u kriznim situacijama te na podršku ranom roditeljstvu. Kroz prikaz dugogodišnjeg kliničkog iskustva izlaganje će pokazati kako pravodobna psihološka podrška doprinosi prevenciji psiholoških teškoća, osnaživanju roditeljskih kompetencija i unapređenju ishoda perinatalne skrbi i kvalitete cjelokupne skrbi u posebno osjetljivom razdoblju za cijelu obitelj, a posebno za one koji po prvi put postaju roditelji.

Ključne riječi: reproduktivno zdravlje, mentalno zdravlje, rano roditeljstvo, anksioznost, depresija, gubitak

1. **Simpozij: TIJELO KAO OGLEDALO ODRASTANJA: PSIHOLOŠKI, SOCIOKULTURNI I DIGITALNI ČIMBENICI MENTALNOG ZDRAVLJA ADOLESCENATA** 82

Voditeljica: **Miranda Novak**

2. OD STRESA DO PSIHOSOMATSKIH SIMPTOMA: ULOGA SUOČAVANJA I ZAROBLJENOSTI U ADOLESCENCIJI 84
Linda Rajhvajn Bulat, Ines Rezo Bagarić, Nika Sušac

3. JESU LI MOTIVI KORIŠTENJA I AKTIVNOSTI NA PAMETNOM TELEFONU POVEZANI SA ZADOVOLJSTVOM IZGLEDOM ADOLESCENATA? 85
Ana Žulec Ivanković, Marina Merkaš, Matea Bodrožić Selak, Klara Lucić, Karla Mitar, Matea Car

4. IZMEĐU EKRANA I ODRAZA: ULOGA ZADOVOLJSTVA IZGLEDOM U ODNOSU VREMENA KORIŠTENJA PAMETNOG TELEFONA I INTERNALIZIRANIH PROBLEMA S KASNIJIM PROBLEMATIČNIM KORIŠTENJEM PAMETNOG TELEFONA KOD ADOLESCENATA 86
Matea Bodrožić Selak, Marina Merkaš, Ana Žulec Ivanković, Katarina Perić Pavišić, Marina Kotrla Topić, Vanesa Varga

5. OD EMOCIONALNIH TEŠKOĆA DO PROBLEMA S HRANJENJEM KOD DJEVOJAKA: MOŽE LI SAMOSVIJEST IMATI ZAŠTITNU ULOGU? 87
Miranda Novak, Lucija Šutić Barbarić, Hana Gačal, Josipa Mihić, Toni Maglica, Darko Roviš, Gabrijela Vrdoljak

TIJELO KAO OGLEDALO ODRASTANJA: PSIHOLOŠKI, SOCIOKULTURNI I DIGITALNI ČIMBENICI MENTALNOG ZDRAVLJA ADOLESCENATA

Miranda Novak
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *miranda.novak@erf.unizg.hr*

Adolescencija je razdoblje u kojem se tijelo naglo mijenja, ali istodobno postaje važnim dijelom samovrednovanja i procjene drugih. Stoga ne čudi da se emocionalne teškoće često očituju i na tjelesnoj razini: kroz psihosomatske simptome, nezadovoljstvo izgledom, promjene u hranjenju ili kao posljedica kompulzivnog korištenja pametnog telefona. Iako se svi ovi fenomeni često istražuju odvojeno, transdijagnostički i sociokulturni modeli te perspektiva pozitivnog razvoja mladih upućuju da procesi emocionalne regulacije, socijalne usporedbe i internalizacije ideala i samovrednovanja imaju neke zajedničke mehanizme. Cilj simpozija je povezati ove perspektive koristeći podatke iz triju neovisnih projekata financiranih od Hrvatske zaklade za znanost koji uključuju uzorke osnovnoškolaca i srednjoškolaca. Prvo izlaganje Rajhvajn Bulat, Rezo Bagarić i Sušac „Od stresa do psihosomatskih simptoma: uloga suočavanja i zarobljenosti u adolescenciji“ usmjereno je na tjelesne manifestacije stresa te na uzorku 679 adolescenata ispituje put od svakodnevnih stresora, preko suočavanja i percipirane zarobljenosti, do psihosomatskih simptoma. Nalazi posebno izdvajaju ruminaciju kao strategiju koja održava kognitivnu i emocionalnu usmjerenost na stresor. Drugo izlaganje Žulec Ivanković i suradnica „Jesu li motivi korištenja i aktivnosti na pametnom telefonu povezani sa zadovoljstvom izgledom adolescenata?“ uvodi digitalno i sociokulturno okruženje te ispituje prethode li aktivnosti i motivi korištenja pametnog telefona sociokulturnim pritiscima, internalizaciji ideala ljepote i usporedbi izgleda te posljedično zadovoljstvu izgledom. Treće izlaganje Bodrožić Selak i suradnica „Između ekrana i odraza: Uloga zadovoljstva izgledom u odnosu vremena korištenja pametnog telefona i internaliziranih problema s kasnijim problematičnim korištenjem pametnog telefona kod adolescenata“ zadovoljstvo izgledom postavlja kao moderator te longitudinalno ispituje mijenja li odnos prema vlastitom tijelu povezanost vremena korištenja pametnog telefona i internaliziranih problema s kasnijim problematičnim korištenjem pametnog telefona. Četvrto izlaganje Novak i suradnika „Od emocionalnih teškoća do problema s hranjenjem kod djevojaka: može li samosvijest imati zaštitnu ulogu?“ prati 372 adolescentice od prvog do trećeg razreda srednje škole te ispituje longitudinalni doprinos internaliziranih teškoća i problematičnog korištenja društvenih mreža pokazateljima rizika za probleme s hranjenjem, uz samosvijest kao potencijalni zaštitni razvojni resurs. Zajedno, izlaganja pokazuju kako se stres, internalizirane teškoće, sociokulturni pritisci i digitalne navike povezuju s doživljajem tijela i tjelesno relevantnim ishodima. Istodobno, nalazi upućuju na procese koji mogu povećavati ili smanjivati ranjivost, od ruminacije i socijalne usporedbe do zadovoljstva

izgledom i pozitivnog samovrednovanja. U raspravi će se razmotriti implikacije za preventivne programe koji se, osim na smanjenje rizičnih digitalnih obrazaca, trebaju usmjeriti i na načine suočavanja, kritički odnos prema idealima izgleda te jačanje osobnih razvojnih resursa mladih.

Ključne riječi: adolescencija, internalizirani problemi, psihosomatske teškoće, internalizacija ideala ljepote, zadovoljstvo izgledom, problematično korištenje pametnih telefona, simptomi poremećaja hranjenja

OD STRESA DO PSIHOSOMATSKIH SIMPTOMA: ULOGA SUOČAVANJA I ZAROBLJENOSTI U ADOLESCENCIJI

Linda Rajhvajn Bulat, Ines Rezo Bagarić, Nika Sušac
Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb
✉ *linda.rajhvajn@pravo.hr*

Psihosomatski simptomi česti su u adolescenciji te predstavljaju važan pokazatelj narušenog psihološkog i tjelesnog funkcioniranja. Iako je povezanost stresa i psihosomatskih simptoma dobro dokumentirana, manje je jasno koji psihološki procesi posreduju u pojavi tjelesnih manifestacija stresa te zašto su neki adolescenti osjetljiviji na njihovu pojavu. Polazeći od transakcijskog modela stresa i suočavanja (Lazarus i Folkman, 2004), modela poraza i zarobljenosti (Gilbert i Allan, 1998) te hipoteze perseverativne kognicije (Brosschot i sur., 2006), cilj je ispitati doprinos načina suočavanja i percipirane zarobljenosti u objašnjenju psihosomatskih simptoma adolescenata. Pretpostavlja se da nekonstruktivni načini suočavanja mogu pridonijeti održavanju kognitivne i emocionalne usmjerenosti na stresor, osjećaju nemogućnosti izlaska iz stresne situacije te posljedičnoj psihofiziološkoj aktivaciji i pojavi psihosomatskih simptoma. Kvantitativno istraživanje provedeno je u okviru istraživačkog projekta „Međugeneracijski prijenos rizika za mentalno zdravlje adolescenata“, financiranog od strane Hrvatske zaklade za znanost, na uzorku od 679 adolescenata bez kroničnih bolesti (učenici prvih razreda srednje škole, prosječne dobi 15.19 godina, 51.4 % djevojaka). Za procjenu stresora korištena je Skraćena verzija upitnika adolescentskog stresa (Anniko i sur., 2018), za načine suočavanja Njemački upitnik suočavanja za djecu i adolescente (Hampel i sur., 2001), za percipiranu zarobljenost Skala zarobljenosti (Gilbert i Allan, 1998), a za psihosomatske simptome Upitnik psihosomatskih simptoma (Vulić-Prtorić, 2019). U analizama je ispitivan pojedinačni i kombinirani doprinos pojedinih stresora (na razini obitelji, vršnjaka i škole), strategija suočavanja i percipirane zarobljenosti u objašnjenju psihosomatskih simptoma. Rezultati su potvrdili pretpostavljenu serijalnu medijaciju stresor – suočavanje – zarobljenost – psihosomatika za ruminaciju kao strategiju suočavanja, u skladu s teorijskim pretpostavkama o ulozi perseverativne kognicije i osjećaja zarobljenosti. U izlaganju će se detaljnije razmotriti i doprinos drugih strategija suočavanja u objašnjenju psihosomatskih simptoma adolescenata, kao i moguće praktične implikacije rezultata istraživanja na prevenciju i zaštitu tjelesnog i mentalnog zdravlja mladih.

Ključne riječi: adolescenti, psihosomatski simptomi, stresori, strategije suočavanja, osjećaj zarobljenosti

JESU LI MOTIVI KORIŠTENJA I AKTIVNOSTI NA PAMETNOM TELEFONU POVEZANI SA ZADOVOLJSTVOM IZGLEDOM ADOLESCENATA?

Ana Žulec Ivanković, Marina Merkaš, Matea Bodrožić Selak, Klara Lucić, Karla Mitar, Matea Car
Hrvatsko katoličko sveučilište, Sveučilišni odjel za psihologiju, Zagreb
✉ *azulec@unicath.hr*

Prema Tripartitnom modelu utjecaja, sociokulturalni pritisci oblikuju zadovoljstvo tijelom izravno i neizravno, putem procesa internalizacije ideala ljepote te putem socijalne usporedbe (Thompson i sur., 1999; Roberts i sur., 2022; van den Berg i sur., 2002). Međutim, manje je poznato koje aktivnosti na pametnim telefonima i motivi za njihovo korištenje mogu prethoditi doživljavanju sociokulturalnih pritisaka i biti povezani s procesima opisanima Tripartitnim modelom. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi prethode li određene aktivnosti na pametnim telefonima i motivi za korištenje pametnog telefona dijelu odnosa pretpostavljenih Tripartitnim modelom. Podaci su prikupljeni u sklopu istraživanja „Korištenje pametnog telefona, viralni izazovi i zadovoljstvo izgledom kod djece i adolescenata“, provedenog u sklopu projekta „Digitalna tehnologija u obitelji: obrasci ponašanja i učinci na razvoj djece“ (D.E.C.I.D.E., UIP-2019-04-7547). U istraživanju su sudjelovali učenici srednjih škola (N = 201; 58.2 % djevojaka) prosječne dobi 16,48 godina (SD = 1.04). Učenici su popunjavali Skalu aktivnosti na pametnom telefonu (Bodrožić Selak i sur., 2023), Skalu motiva za korištenje pametnog telefona (Bodrožić Selak i sur., 2023), Upitnik sociokulturalnih stavova prema izgledu (Sociocultural Attitudes Towards Appearance Questionnaire-4 – SATA-Q-4R; Anić i sur., 2022; Schafer i sur., 2013), Skalu usporedbe fizičkog izgleda (Physical Appearance Comparison Scale – PACS; Thompson i sur., 1991) te subskalu zadovoljstva izgledom Skale vrednovanja tijela za adolescente i odrasle (Body-Esteem Scale for Adolescents and Adults – BESAA; Mendelson i sur., 2001). Rezultati podupiru pretpostavke Tripartitnog modela utjecaja. Uz to, rezultati ukazuju na neizravni učinak određenih aktivnosti na pametnim telefonima i motiva za korištenje pametnih telefona na zadovoljstvo izgledom adolescenata, putem sociokulturalnih pritisaka, internalizacije ideala ljepote i usporedbe fizičkog izgleda. Dobiveni rezultati ukazuju na kompleksnost odnosa između digitalnih aktivnosti, motiva za korištenje pametnih telefona i zadovoljstva izgledom kod adolescenata.

Ključne riječi: aktivnosti na pametnom telefonu, motivi za korištenje pametnog telefona, tripartitni model utjecaja, zadovoljstvo izgledom, adolescenti

IZMEĐU EKRANA I ODRAZA: ULOGA ZADOVOLJSTVA IZGLEDOM U ODNOSU VREMENA KORIŠTENJA PAMETNOG TELEFONA I INTERNALIZIRANIH PROBLEMA S KASNIJIM PROBLEMATIČNIM KORIŠTENJEM PAMETNOG TELEFONA KOD ADOLESCENATA

Matea Bodrožić Selak, Marina Merkaš, Ana Žulec Ivanković, Katarina Perić Pavišić, Marina Kotrla Topić, Vanesa Varga
Hrvatsko katoličko sveučilište, Sveučilišni odjel za psihologiju, Zagreb
✉ *matea.selak@unicath.hr*

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati moguću moderatorsku ulogu zadovoljstva izgledom u povezanosti između vremena korištenja pametnog telefona i internaliziranih problema s kasnijim problematičnim korištenjem pametnog telefona kod adolescenata. Korišteni su podaci prikupljeni u okviru dvogodišnje longitudinalne studije provedene u sklopu projekta „Digitalna tehnologija u obitelji: obrasci ponašanja i učinci na razvoj djece“ (D.E.C.I.D.E.). U istraživanju su sudjelovali učenici od petog do osmog razreda osnovnih škola u RH. Za potrebe ovog rada korišteni su podatci drugog, trećeg i četvrtog vala u kojem je sudjelovalo 215 djece u dobi od 10 do 15 godina (59.5 % djevojčica). Vrijeme korištenja pametnog telefona mjereno je u drugom valu vremenskom lentom osmišljenom za potrebe projekta. U trećem valu zadovoljstvo izgledom mjereno je subskalom vrednovanja izgleda iz Skale vrednovanja tijela za adolescente i odrasle (Body-Esteem Scale for Adolescents and Adults – BESAA; Mendelson i sur., 2001), dok su internalizirani problemi mjereni subskalom iz Sustava poboljšanja socijalnih vještina (Social Skills Improvement System – SSIS; Gresham i Elliott, 2008). Problematično korištenje pametnog telefona ispitano je u četvrtom valu kratkom verzijom Skale ovisnosti o pametnom telefonu (Smartphone Addiction Scale – Short Version – SAS-SV; Kwon i sur., 2013). Provedene su dvije moderatorske analize. Rezultati pokazuju značajnu moderatorsku ulogu zadovoljstva izgledom u odnosu između dnevnog vremena korištenja i problematičnog korištenja pametnog telefona te u odnosu između internaliziranih problema i problematičnog korištenja pametnog telefona. Rezultati sugeriraju da razina zadovoljstva izgledom značajno mijenja odnos vremena korištenja i internaliziranih problema s kasnijim problematičnim korištenjem pametnog telefona. Nalazi upućuju na potrebu za preventivnim programima koji, uz vrijeme korištenja pametnog telefona, istodobno uzimaju u obzir internalizirane teškoće i zadovoljstvo izgledom kako bi se pravodobno prepoznali različiti obrasci rizika i intervencije prilagodile potrebama adolescenata.

Ključne riječi: adolescenti, zadovoljstvo izgledom, vrijeme korištenja pametnog telefona, internalizirani problemi, problematično korištenje pametnog telefona, longitudinalno istraživanje

OD EMOCIONALNIH TEŠKOĆA DO PROBLEMA S HRANJENJEM KOD DJEVOJAKA: MOŽE LI SAMOSVIJEST IMATI ZAŠTITNU ULOGU?

Miranda Novak, Lucija Šutić Barbarić, Hana Gačal, Josipa Mihić, Toni Maglica, Darko Roviš, Gabrijela Vrdoljak
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *miranda.novak@erf.unizg.hr*

Prema perspektivi pozitivnog razvoja mladih, osobni razvojni resursi mogu imati zaštitnu ulogu u suočavanju s mukama koje donosi odrastanje. Istodobno, suvremeni modeli razvoja poremećaja hranjenja naglašavaju ulogu negativnog afekta i sociokulturnih utjecaja, uključujući digitalno okruženje. Samosvijest, kao pozitivna procjena vlastite vrijednosti i zadovoljstva unutar 5C modela, može predstavljati zaštitni razvojni resurs, dok internalizirane teškoće i problematično korištenje društvenih mreža mogu povećavati ranjivost za probleme s hranjenjem. Cilj ovog rada bio je ispitati promjene navedenih obilježja te njihov longitudinalni doprinos rizicima za poremećaje hranjenja kod adolescentica. U okviru HRZZ projekta Testiranje 5C modela pozitivnog razvoja mladih: tradicionalno i digitalno mobilno mjerenje (P.R.O.T.E.C.T.) analizirani su podaci 372 adolescentice praćene u tri točke mjerenja, od prvog do trećeg razreda srednje škole. Samosvijest je mjerena Kratkom verzijom upitnika 5C modela pozitivnog razvoja (Geldhof i sur., 2014), internalizirane teškoće DASS upitnikom (Lovibond i Lovibond, 1995), problematično korištenje društvenih mreža adaptiranom verzijom upitnika Jovičić Burić i sur. (2021), a pokazatelji rizika za poremećaje hranjenja SCOFF upitnikom (Morgan i sur., 1999). Analize ponovljenih mjerenja pokazale su porast samosvijesti (ηp^2 = .022) te smanjenje internaliziranih teškoća (ηp^2 = .055), ali i smanjenje rizika za razvoj poremećaja hranjenja (ηp^2 = .017), dok je problematično korištenje društvenih mreža ostalo stabilno. U hijerarhijskim regresijskim analizama, uz kontrolu prethodne razine rizika za probleme s hranjenjem, više internaliziranih teškoća u T1 predviđalo je viši rezultat na SCOFF upitniku u T2 (β = .174, p = .001) i T3 (β = .172, p = .003). Viša samosvijest u T2 predviđala je niži rezultat na SCOFF upitniku (β = −.130, p = .009) i manje internaliziranih teškoća u T3 (β = −.162, p = .001). Problematično korištenje društvenih mreža nije pokazalo samostalan longitudinalni doprinos nakon kontrole prethodnih ishoda i ostalih prediktora. Nalazi upućuju na internalizirane teškoće kao važan prospektivni pokazatelj rizika za probleme s hranjenjem te naglašavaju važnost njihova ranog prepoznavanja i adresiranja u preventivnim intervencijama. Istodobno, samosvijest se pokazuje potencijalnim zaštitnim resursom koji bi trebalo ugraditi u programe promocije mentalnog zdravlja adolescentica.

Ključne riječi: samosvijest, internalizirane teškoće, simptomi poremećaja hranjenja, adolescentice

1. **Simpozij: OD ZNANOSTI DO PRAKSE I NATRAG: PREMOŠĆIVANJE JAZA IZMEĐU ZNANSTVENIH SPOZNAJA I PSIHOLOŠKE PRAKSE** 90

Voditeljica: **Gordana Kuterovac Jagodić**

2. ZNANSTVENA LITERATURA U RADU PSIHOLOGA U HRVATSKOJ: NAVIKE, STAVOVI I PREPREKE KORIŠTENJU 92
Gordana Kuterovac Jagodić

3. CJELOŽIVOTNO STRUČNO USAVRŠAVANJE PSIHOLOGA U HRVATSKOJ – JE LI STRUČNA EDUKACIJA AUTOMATSKI EDUKACIJA BAZIRANA NA ZNANSTVENIM SPOZNAJAMA? 93
Dubravka Svilar Blažinić

4. ZNANSTVENI DOKAZI, KOMPETENCIJE I PERSPEKTIVA PSIHOLOGA U PSIHOTERAPIJSKOJ PRAKSI 94
Ivan Buljan

5. PSIHOLOŠKA ZNANOST I PRAKSA: BLISKI PARTNERI ILI TEK POVREMENI ZNANCI? 95
Damir Ljubotina

OD ZNANOSTI DO PRAKSE I NATRAG: PREMOŠĆIVANJE JAZA IZMEĐU ZNANSTVENIH SPOZNAJA I PSIHOLOŠKE PRAKSE

Gordana Kuterovac Jagodić
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb
✉ *gkuterovac@ffzg.unizg.hr*

Kvaliteta psihološke prakse počiva na sposobnosti struke da znanstvene spoznaje prepozna, kritički vrednuje i primijeni u konkretnim profesionalnim situacijama, ali i da potrebe, iskustva i izazove iz prakse prenosi natrag u istraživanja. Unatoč tome, između znanstvene produkcije i profesionalne prakse postoji izražen jaz ili science–practice gap. Simpozij tematizira taj jaz iz različitih perspektiva: što psiholozi koriste kao izvore stručnog znanja, u kojoj mjeri i na koji način koriste znanstvene dokaze, koje prepreke otežavaju njihovu primjenu te kako unaprijediti sustave stručnog usavršavanja i druge mehanizme prijenosa znanja. Cilj simpozija je otvoriti pitanja o tome kako znanost i praksa mogu postati aktivni partneri u zajedničkom razvoju psihološke struke. Prvo izlaganje pod nazivom „Znanstvena literatura u radu psihologa u Hrvatskoj: navike, stavovi i prepreke korištenju“ prikazuje rezultate istraživanja na 559 hrvatskih psihologa o njihovim navikama, izvorima novih znanja i stavovima prema znanstvenim spoznajama te preprekama u korištenju znanstvene literature. Nalazi pokazuju da znanstvena literatura nije primarni izvor stručnog učenja te ukazuju na važnu ulogu iskustva, edukacija, kolega i neposrednih digitalnih izvora. Istodobno se prepoznaju prepreke poput dostupnosti literature, nedostatka vremena i nedovoljne praktične primjenjivosti znanstvenih sadržaja. Drugo izlaganje pod naslovom „Cjeloživotno stručno usavršavanje psihologa u Hrvatskoj – Je li stručna edukacija automatski edukacija bazirana na znanstvenim spoznajama?“ razmatra cjeloživotno stručno usavršavanje psihologa i pitanje je li stručna edukacija nužno i edukacija utemeljena na znanstvenim spoznajama. Analiziraju se oblici i kategorije usavršavanja članova Hrvatske psihološke komore te njihova znanstvena utemeljenost i kvaliteta. Treće izlaganje pod nazivom „Znanstveni dokazi, kompetencije i perspektiva psihologa u psihoterapijskoj praksi“ usmjereno je na znanstvene dokaze, kompetencije i perspektivu psihologa u psihoterapijskoj praksi. Nalazi pokazuju složen odnos znanstvenih dokaza, kliničkog iskustva i potreba klijenata te upućuju na važnost sustavnog praćenja ishoda, supervizije, kontinuirane edukacije i podrške u primjeni prakse utemeljene na dokazima. Četvrto izlaganje naziva „Psihološka znanost i praksa: bliski partneri ili tek povremeni znanci?“ širi perspektivu na mogućnosti snažnijeg povezivanja znanstvene i primijenjene psihologije. Naglašava se potreba zajedničkog definiranja istraživačkih prioriteta, vrednovanja primjenjivosti rezultata, boljeg prijenosa znanja te intenzivnije suradnje znanstvenika i praktičara. Ovaj simpozij znanost i praksu ne promatra kao odvojene svjetove, nego kao dva međusobno povezana izvora razvoja struke između kojih treba postojati trajni dijalog i interakcija.

Smanjivanje jaza između znanosti i prakse zahtijeva dvosmjernu razmjenu znanja, bolje dostupne i primjenjive znanstvene spoznaje, kvalitetno stručno usavršavanje te sustavniju suradnju istraživača i praktičara.

Ključne riječi: znanstveno utemeljena praksa, psihološka praksa, prijenos znanja, suradnja znanosti i prakse, primjena znanstvenih spoznaja

ZNANSTVENA LITERATURA U RADU PSIHOLOGA U HRVATSKOJ: NAVIKE, STAVOVI I PREPREKE KORIŠTENJU

Gordana Kuterovac Jagodić
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb
✉ *gkuterovac@ffzg.unizg.hr*

Psihologija je znanstvena disciplina čija je kvaliteta profesionalne prakse usko povezana s korištenjem znanstveno utemeljenih spoznaja. Znanstvena literatura omogućuje psiholozima donošenje informiranih i etički odgovornih odluka, izbor učinkovitih intervencija, izbjegavanje neučinkovitih ili štetnih metoda te kontinuirani razvoj stručnih kompetencija. Ipak, između znanstvenih istraživanja i profesionalne prakse postoji izražen raskorak ili science–practice gap, koji se očituje u tematskoj neusklađenosti istraživanja s potrebama prakse, načinu prezentacije znanstvenih nalaza te njihovoj dostupnosti i primjenjivosti. U radu su prikazani rezultati istraživanja provedenog na 559 psihologa u Hrvatskoj, usmjerenog na njihove navike, izvore stručnog znanja i stavove prema znanstvenoj literaturi. Rezultati pokazuju da tradicionalna znanstvena literatura nije primarni izvor stručnog učenja. Psiholozi se najčešće oslanjaju na neformalnu komunikaciju s kolegama te digitalne i druge neposredne izvore. Pri izboru novih metoda najvažniju ulogu ima iskustvo iz prakse (83,6 %), slijede edukacije i radionice (77,4 %) te preporuke kolega (64 %), dok znanstvena istraživanja imaju umjereniji utjecaj (40,4 %). Oko 60 % psihologa znanstvene dokaze pri uvođenju novih metoda provjerava samo ponekad ili nikada. Istodobno, stavovi prema znanstvenoj literaturi uglavnom su pozitivni, ali se ističu prepreke poput nedostatka pristupa časopisima, vremena i praktične primjenjivosti sadržaja. Više od 95 % sudionika prepoznaje određeni stupanj jaza između znanosti i prakse. Rezultati upućuju na potrebu za boljom dostupnošću i sažimanjem znanstvenih spoznaja, razvojem znanstveno utemeljenih smjernica, translacijskim istraživanjima te snažnijom suradnjom istraživača i praktičara.

Ključne riječi: znanstvena literatura, psihološka praksa, praksa utemeljena na dokazima, jaz između znanosti i prakse

CJELOŽIVOTNO STRUČNO USAVRŠAVANJE PSIHOLOGA U HRVATSKOJ – JE LI STRUČNA EDUKACIJA AUTOMATSKI EDUKACIJA BAZIRANA NA ZNANSTVENIM SPOZNAJAMA?

Dubravka Svilar Blažinić
Hrvatska psihološka komora, Zagreb
✉ *dsvilar@gmail.com*

Sukladno Zakonu o psihološkoj djelatnosti, psiholozi imaju pravo i dužnost obnavljati i dalje usavršavati svoja znanja i vještine i obvezni su stručno se usavršavati radi stjecanja uvjeta za obavljanje psihološke djelatnosti. Kontinuirano stručno usavršavanje temelj je za održavanje prava za obavljanje djelatnosti, što izrijekom propisuje Zakon o psihološkoj djelatnosti, dok su kategorije i oblici stručnog usavršavanja definirani Pravilnikom o stručnom usavršavanju ovlaštenih psihologa. Stručno usavršavanje ovlaštenih psihologa podrazumijeva kontinuirano praćenje razvoja psiholoških znanosti i stjecanje novih stručnih znanja i vještina radi održavanja i unapređenja stručnih kompetencija ovlaštenih psihologa. Sadržaj stručnog usavršavanja ovlaštenih psihologa mora biti utemeljen na znanstvenim spoznajama te mora promovirati općeprihvaćene stručne i etičke standarde. Načelo osiguranja kvalitete stručnog usavršavanja provodi se redovitom evaluacijom oblika stručnog usavršavanja putem odgovarajućih metoda i postupaka evaluacije, a osobito evaluacijom od strane polaznika oblika stručnog usavršavanja. Ovlašteni psiholog slobodan je odabrati sadržaj i oblik stručnog usavršavanja prema potrebama radnog mjesta i radnih zadataka, sukladno standardima rada u pojedinačnom području psihološke djelatnosti. Povjerenstvo za stručno usavršavanje u postupcima kategorizacije i bodovanja oblika stručnog usavršavanja primjenjuje kriterije prihvaćene u strukovnoj i akademskoj zajednici, a pritom osobito uzima u obzir kvalitetu prijavljenog oblika stručnog usavršavanja u dijelu održavanja ili stjecanja stručnih kompetencija ovlaštenih psihologa te primjerenost prijavljenog oblika stručnog usavršavanja u dijelu održavanja ili stjecanja stručnih kompetencija ovlaštenih psihologa. U sklopu izlaganja prezentirat će se analiza najčešćih kategorija i oblika usavršavanja koje prijavljuju psiholozi kao i tko su najčešći organizatori stručnih usavršavanja psihologa te pokušati odgovoriti na pitanje je li stručna edukacija psihologa automatski edukacija bazirana na znanstvenim spoznajama.

Ključne riječi: stručno usavršavanje, evaluacija usavršavanja, znanstvena utemeljenost

ZNANSTVENI DOKAZI, KOMPETENCIJE I PERSPEKTIVA PSIHOLOGA U PSIHOTERAPIJSKOJ PRAKSI

Ivan Buljan
Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Split
✉ *ibuljan@ffst.hr*

Psihoterapijska praksa nalazi se na sjecištu znanstvenih dokaza, profesionalnih kompetencija, kliničkog iskustva i potreba klijenata. Cilj izlaganja je kroz niz povezanih istraživanja provedenih u sklopu dvogodišnjeg PsyEduPro projekta prikazati obilježja psihoterapijske prakse u Hrvatskoj te razmotriti mogućnosti približavanja znanstvenih spoznaja svakodnevnom radu psihoterapeuta. Presječno istraživanje na više od 400 praktičara psihoterapije pokazalo je veliku heterogenost profesionalnih i edukacijskih profila, uz prosječno desetak klijenata tjedno i oko 20 % rada online. Suprotno očekivanjima, psiholozi se u samoprocijenjenim kompetencijama uglavnom nisu razlikovali od praktičara drugih profesija. Kvalitativno istraživanje dodatno je pokazalo da formalno obrazovanje oblikuje odnos prema znanstvenim dokazima: psiholozi su skloniji znanstveno utemeljenom pristupu, ali se procjena učinkovitosti terapije često temelji na intuiciji i općim povratnim informacijama klijenata, dok se standardizirane mjere ishoda rijetko koriste. Istraživanje koje je koristilo Delfi metodu pokazalo je da psiholozi psihoterapeuti među prioritetima prakse temeljene na dokazima posebno ističu etička pitanja i GDPR, procjenu rizika, suradnju s drugim stručnjacima, kvalitativno prikupljanje podataka, kulturne kompetencije, kliničke smjernice i formulaciju slučaja temeljenu na dokazima. Nasuprot tome, metodološke i statističke kompetencije procijenjene su manje važnima. Kratka edukacija o praksi temeljenoj na dokazima povećala je interes i osviještenost sudionika, ali nakon tri mjeseca nisu zabilježene veće promjene u izvorima informiranja, kliničkim navikama ni praćenju ishoda, sugerirajući da su za promjenu prakse potrebni kontinuirana podrška, supervizija i institucionalni mehanizmi. Perspektivu praktičara nadopunjuju istraživanja korisnika online psihoterapije. Klijenti posebno vrednuju pristupačnost i empatiju terapeuta, fleksibilnost termina i preporuke drugih korisnika. Zadovoljstvo prvim susretom i ispunjenje očekivanja pokazali su se važnim prediktorima ukupnog zadovoljstva. Zajedno, nalazi ukazuju da bolje povezivanje rada psihologa u psihoterapiji i formalnog obrazovanja zahtijeva povezivanje znanstvenih dokaza s kliničkim odlučivanjem, usklađivanje očekivanja klijenata, sustavno praćenje ishoda te praktično i kontinuirano profesionalno obrazovanje u znanstvenim načinima rada.

Ključne riječi: psihoterapijska praksa, praksa utemeljena na dokazima, psihoterapeutske kompetencije, praćenje ishoda, kontinuirano profesionalno obrazovanje

PSIHOLOŠKA ZNANOST I PRAKSA: BLISKI PARTNERI ILI TEK POVREMENI ZNANCI?

Damir Ljubotina
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb
✉ *dljubotina@ffzg.unizg.hr*

Psihologija se može odrediti kao znanstvena i primijenjena disciplina koja proučava psihičke procese i ponašanje ljudi tako da ih opisuje, nastoji objasniti, predvidjeti, ali i promijeniti, tj. utjecati svojim spoznajama na poboljšanje opće kvalitete života i mentalnog zdravlja, rješavanje konkretnih problema pojedinaca i zajednice te kreiranje humanijeg svijeta. Ovi ciljevi ostvarivi su tek u sinergiji znanstvene i primijenjene psihologije, odnosno kroz primjenu rezultata znanstvenih istraživanja, modela i teorija u psihološkoj praksi. Istraživanje provedeno na uzorku 559 psihologa u Hrvatskoj pokazuje da većina psihologa smatra da je potreban viši stupanj integracije znanosti i prakse. U ovom tekstu razmatraju se neki mogući oblici bolje integracije znanstvene i primijenjene psihologije te predlažu postupci za njihovo bolje povezivanje. Analize pokazuju da se godišnje u svijetu objavi više od 150.000 recenziranih radova iz područja psihologije i povezanih područja. Jedan od problema jest snažna tendencija komercijalizacije objavljivanja i pristupa radovima, hiperprodukcija radova, njihova divergentnost i specifičnost, dok uporaba umjetne inteligencije ubrzano otvara pitanje autorskih prava i vjerodostojnosti objavljenih informacija. Sve navedeno otvara problem integracije rezultata velikog broja istraživanja te njihova sustavnog vrednovanja s naglaskom na primjenjivost u praktičnim uvjetima. U izlaganju se razmatraju preporuke za snažnije povezivanje znanstvene i primijenjene psihologije kroz zajedničko razmatranje relevantnih i prioritetnih istraživačkih problema, neovisno vrednovanje primjenjivosti pojedinih rezultata u praksi, snažniju povezanost udruga bivših studenata s akademskim institucijama, poticanje publikacija koje bi praktičarima (i široj javnosti) sažimale provjerene rezultate znanstvenih istraživanja, transfer tehnologija i inovacije. Zajednička misija odnosi se na intenzivnije uključivanje znanstvenika i stručnjaka u savjetovanje tijela upravljanja i kreiranja javnih politika s ciljem otvaranja prostora za primjenu znanstvenih spoznaja u društvu.

Ključne riječi: povezanost znanosti i prakse, primjenjivost rezultata znanstvenih istraživanja, integracija rezultata

1. **Simpozij: IZAZOVI ŠKOLOVANJA DJECE S INDIVIDUALIZIRANIM PRISTUPOM: MUKE U ŠKOLI I KOD KUĆE IZ PERSPEKTIVE RODITELJA, S OSVRTOM NA KVALITETU ŽIVOTA** 98

Voditeljica: **Marina Olujić Tomazin**

2. INDIVIDUALIZIRANI PRISTUP U OBRAZOVANJU DJECE S RAZVOJNIM JEZIČNIM POREMEĆAJIMA (RAZVOJNI JEZIČNI POREMEĆAJ I DISLEKSIJA): PERSPEKTIVA RODITELJA 100
Marina Borčić, Marija Jozipović, Marina Olujić Tomazin

3. OVLADAVANJE ŠKOLSKIM GRADIVOM KOD GLUHIH I TEŠKO NAGLUHIH UČENIKA: PERSPEKTIVA RODITELJA 101
Tomislav Radošević, Marina Olujić Tomazin, Iva Hrastinski

4. OVLADAVANJE ŠKOLSKIM GRADIVOM KOD DJECE S DISKALKULIJOM: PERSPEKTIVA RODITELJA 102
Marija Jozipović, Marina Olujić Tomazin

5. ŠKOLOVANJE UČENIKA PREMA REDOVITOM PROGRAMU UZ INDIVIDUALIZIRANI PRISTUP U NASTAVI – POGLED NA KVALITETU ŽIVOTA UČENIKA I OBITELJI 103
Iva Hrastinski, Marina Olujić Tomazin

IZAZOVI ŠKOLOVANJA DJECE S INDIVIDUALIZIRANIM PRISTUPOM: MUKE U ŠKOLI I KOD KUĆE IZ PERSPEKTIVE RODITELJA, S OSVRTOM NA KVALITETU ŽIVOTA

Marina Olujić Tomazin
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *marina.olujic@erf.unizg.hr*

Individualizirani pristup u nastavi pravo je učenika s teškoćama, propisano Pravilnikom o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN 24/2015). Određuje se učeniku koji može svladati puni opseg redovitog kurikuluma uz prilagodbu najčešće u metodama, obliku rada, vremenu i načinu provjeravanja znanja. Svrha mu je izjednačiti obrazovne prilike s vršnjacima tipičnog razvoja. Broj takvih učenika stalno raste: prema registru eRudnik (MZO, 2026) u hrvatskim se osnovnim školama prema redovitom programu uz individualizirane postupke školuje 17.149 učenika (6 % od svih učenika), uz rast od približno 55 % (7.655 učenika više) u posljednjih deset godina. U utvrđivanje primjerenog programa najčešće su uključeni psiholozi i logopedi, osobito kod specifičnih teškoća učenja (disleksija, disgrafija, diskalkulija), razvojnog jezičnog poremećaja, oštećenja sluha te ADHD-a. Kroz logopedsku kliničku praksu, u kojoj djeluju svi autori simpozija, prepoznaje se da se individualizirani pristup u školi kod većine učenika očituje najčešće u nekoliko prilagodbi, a to su u pravilu: smanjenje opsega i grafičko uređenje ispita te usmeno odgovaranje prema dogovoru, dok širi raspon preporučenih postupaka prema nacionalnim smjernicama često izostaje. Domaćih empirijskih podataka o stvarnoj provedbi individualiziranog pristupa u obrazovanju i njezinim posljedicama gotovo da nema. Ni u razvijenim zemljama provedba ne teče bez teškoća unatoč formaliziranim programima podrške, pa akademski jaz prema vršnjacima perzistira kroz školovanje, a usluge podrške ne jamče bolju kvalitetu života djeteta i obitelji vezanu za školovanje. Roditelji su osobito informativni ispitanici jer izravno svjedoče djetetovim teškoćama u školi i kod kuće te najčešće nadoknađuju manjkavosti „individualizacije“ pomažući djeci u učenju, sami prilagođavajući gradivo i plaćajući instrukcije i dodatnu podršku pa, čini se, snose najveći dio tereta. Roditeljska perspektiva daje opsežan uvid u djetetovo ovladavanje gradivom i cijenu koju taj proces ima za obitelj. Simpozij okuplja četiri anketna istraživanja koja iz roditeljske perspektive ispituju izazove u ovladavanju gradivom i njihov odraz na kvalitetu života djeteta i obitelji, na četirima skupinama. Prva tri rada promatraju djecu s jezičnim poremećajima (RJP i disleksija), gluhe i nagluhe učenike te djecu s diskalkulijom, a za svaku skupinu istražuje se koliko se individualizacija provodi i u čemu, koliko pomaže djetetu, koliko je dijete samostalno, koliko roditelj ulaže i uspijeva li individualizirani pristup uopće. Četvrti rad, oslonjen na dosadašnja istraživanja kvalitete života, integrira cijeli uzorak (uključujući djecu s ADHD-om i druge učenike koji se školuju prema redovitom programu uz individualizaciju) i ispituje kvalitetu

života povezanu s djetetovim teškoćama u ovladavanju gradivom. Zaključno, simpozij pruža uvid u trenutno stanje i stvarne izazove učenika s teškoćama, konkretno učenika koji se školuju prema redovitom programu s individualiziranim postupcima, i njihovih obitelji. Istraživanja se provode u sklopu institucionalnog istraživačkog projekta IIP-13-DigipiS (ERF, Sveučilište u Zagrebu).

Ključne riječi: individualizirani pristup u nastavi, ovladavanje školskim gradivom, kvaliteta života djeteta i obitelji, roditeljska uključenost

INDIVIDUALIZIRANI PRISTUP U OBRAZOVANJU DJECE S RAZVOJNIM JEZIČNIM POREMEĆAJIMA (RAZVOJNI JEZIČNI POREMEĆAJ I DISLEKSIJA): PERSPEKTIVA RODITELJA

Marina Borčić, Marija Jozipović, Marina Olujić Tomazin
Sveučilište u Rijeci, Fakultet za logopediju, Rijeka
✉ *marina.borcic@uniri.hr*

Jezik je temeljni kanal usvajanja školskoga gradiva, pa teškoće učenika s jezičnim poremećajima zahvaćaju učenje znatno šire od samoga područja jezika. Ranija istraživanja pokazuju da djeca s razvojnim jezičnim poremećajem (RJP) ili disleksijom već od nižih razreda postižu niža akademska postignuća od vršnjaka tipičnog razvoja, a ta se razlika tijekom školovanja ne smanjuje niti nestaje. Teškoće se odražavaju i na psihološku dobrobit djeteta i roditelja, osobito majke, kao i na kvalitetu života djece s jezičnim teškoćama. Cilj je ovoga rada, iz roditeljske perspektive, utvrditi koliko se individualizirani pristup u nastavi za ovu skupinu doista provodi i u čemu, koliko pomaže djetetu, koliko je dijete samostalno u ovladavanju gradivom, koliko roditelj mora ulagati te pomaže li individualizacija uopće, kao i odraz tih teškoća na kvalitetu života djeteta i obitelji. Provodi se online anketno istraživanje u kojem roditelji, pronađeni preko stručnih suradnika i udruga, procjenjuju djetetovo ovladavanje gradivom (čitanje, pisanje, matematika, razumijevanje uputa, rječnik, pokazivanje znanja na ispitima), stvarnu primjenu individualiziranih postupaka usklađenih sa smjernicama, djetetovu samostalnost, roditeljsko ulaganje (pomoć u učenju, instrukcije), percipiranu korisnost te kvalitetu života djeteta i obitelji. Prvi uvidi u postojeće stanje pokazuju usku i nesustavnu provedbu individualizacije (pretežno smanjenje sadržaja), nisku djetetovu samostalnost i visoko roditeljsko ulaganje. Rad doprinosi spoznajama o trenutnim izazovima djece koja se školuju prema redovitom programu uz individualizirani pristup u nastavi te izazovima obitelji te djece, iz roditeljske perspektive. Nudi raspravu o mogućim opcijama za unapređenje školovanja ove djece.

Ključne riječi: razvojni jezični poremećaj, disleksija, ovladavanje školskim gradivom, provedba individualizacije, roditeljska uključenost

OVLADAVANJE ŠKOLSKIM GRADIVOM KOD GLUHIH I TEŠKO NAGLUHIH UČENIKA: PERSPEKTIVA RODITELJA

Tomislav Radošević, Marina Olujić Tomazin, Iva Hrastinski
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *tomislav.radosevic@erf.unizg.hr*

Kod gluhih i teško nagluhih učenika primarna je prepreka pristup školskom gradivu putem jezika, odnosno pisanim i govornim putem. Naime, gluha i teško nagluha djeca vrlo često kasne u razvoju govornog i pisanog jezika koji je primaran u hrvatskom obrazovnom sustavu što im posljedično izrazito otežava učenje i ovladavanje školskim sadržajem. Empirijska istraživanja pokazuju da ovi učenici u prosjeku kasne za čujućim vršnjacima u nizu školskih područja te da su njihova postignuća povezana s jezičnom sposobnošću, komunikacijskim i obrazovnim čimbenicima, unatoč jednakim kognitivnim preduvjetima koje imaju i čujući vršnjaci. U obiteljima čujućih roditelja bilježi se povišen kontekstno specifičan roditeljski stres i komunikacijski napor. Cilj je ovoga rada, iz roditeljske perspektive, utvrditi koliko se individualizacija provodi i u čemu (ponajprije dobivaju li ovi učenici prilagodbe pristupa i komunikacije, a ne tek smanjenje sadržaja), koliko pomaže djetetu, koliko je dijete samostalno u ovladavanju gradivom, koliko roditelj mora ulagati te pomaže li individualizacija uopće, kao i odraz na kvalitetu života djeteta i obitelji. Primjenjuje se isti presječni nacrt na podskupini roditelja gluhih i nagluhih učenika, uz mjere ovladavanja gradivom, samostalnosti i roditeljskog ulaganja bilježe se korištene potpore (stručni komunikacijski posrednik, asistivna tehnologija, prilagodbe ispita) i inventar primljenih postupaka usklađen sa smjernicama, a regrutacija se provodi preko udruga, Nastavno-kliničkoga centra ERF i društvenih mreža. Prvi uvid u stanje pokazuje izražene teškoće u razumijevanju svih nastavnih sadržaja koji se prezentiraju pisanim i govornim jezikom, nisku samostalnost i visok roditeljski (osobito komunikacijski) teret. Ovi roditelji nose dodatan teret jer je većina roditelja gluhe i teško nagluhe djece zapravo dio čujuće populacije (90 % ili više) te nema iskustvo kontakta s (na)gluhim osobama što otežava komunikaciju roditelja i djeteta uopće, a dodatno u perspektivi podrške u učenju i ovladavanju školskim gradivom.

Ključne riječi: gluhi i nagluhi učenici, ovladavanje školskim gradivom, provedba individualizacije, teret roditelja

OVLADAVANJE ŠKOLSKIM GRADIVOM KOD DJECE S DISKALKULIJOM: PERSPEKTIVA RODITELJA

Marija Jozipović, Marina Olujić Tomazin
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *marija.jozipovic@erf.unizg.hr*

Diskalkulija je specifičan poremećaj učenja zbog kojeg učenici, unatoč urednim općim intelektualnim sposobnostima, pokazuju značajne teškoće u matematičkim sposobnostima i ovladavanju matematičkim vještinama, što se najprije očituje u školskom gradivu matematike, a kasnije i u drugim predmetima koji sadrže aspekte matematike. Teškoće kod djece s diskalkulijom mogu se očitovati već u nesimboličkoj procjeni i usporedbi količina, iako dio istraživanja upućuje na to da je ključni problem u simboličkom sustavu, primjerice u povezivanju brojevnih simbola s količinama koje predstavljaju. Te se rane razvojne teškoće kasnije odražavaju na automatizaciju aritmetičkih činjenica i usvajanje postupaka u svim granama matematike i različitim matematičkim zadacima. Za razliku od disleksije, diskalkulija se u praksi rjeđe prepoznaje, pa ciljane prilagodbe baš za matematiku često izostaju. U hrvatskom je kontekstu roditeljska perspektiva gotovo neistražena. Cilj je ovoga rada, iz roditeljske perspektive, utvrditi koliko se individualizacija provodi i u čemu (je li usmjerena baš na matematiku ili tek na opće smanjenje sadržaja), koliko pomaže djetetu, koliko je dijete samostalno u ovladavanju gradivom, koliko roditelj mora ulagati te pomaže li individualizacija uopće, kao i odraz na kvalitetu života djeteta i obitelji. Provodi se cjelovito anketno istraživanje na više potpopulacija s dodatnom anketom na podskupini roditelja djece s diskalkulijom. Anketa posebno granularno zahvaća matematičku domenu (osnovni osjećaj za broj, aritmetiku, problemske zadatke, vrijeme i novac, geometriju) i prelijevanje na prirodoslovlje, samostalnost i roditeljsko ulaganje, inventar primljenih postupaka te kvalitetu života djeteta i obitelji. Prvi uvid u stanje pokazuje izrazit nedostatak stvarne individualizacije usmjerene na matematiku, nisku samostalnost u računanju, nedovoljno razumijevanje školskog sustava prema ovom poremećaju i visoko roditeljsko ulaganje.

Ključne riječi: diskalkulija, ovladavanje školskim gradivom, provedba individualizacije, roditeljska uključenost

ŠKOLOVANJE UČENIKA PREMA REDOVITOM PROGRAMU UZ INDIVIDUALIZIRANI PRISTUP U NASTAVI – POGLED NA KVALITETU ŽIVOTA UČENIKA I OBITELJI

Iva Hrastinski, Marina Olujić Tomazin
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *iva.hrastinski@erf.unizg.hr*

Kvaliteta života djece s teškoćama učenja i njihovih obitelji predmet je rastućeg broja empirijskih istraživanja, no rijetko se izravno povezuje s djetetovim ovladavanjem školskim gradivom. Dosadašnji nalazi pokazuju sniženu kvalitetu života povezanu sa zdravljem kod djece sa specifičnim teškoćama učenja i jezičnim teškoćama, osobito u svakodnevnom funkcioniranju u školi, pri čemu su psihološko blagostanje djeteta i roditelja (osobito majke) međusobno povezani. Kod roditelja djece s neurorazvojnim teškoćama bilježi se povišen roditeljski stres, a same usluge podrške ne poboljšavaju nužno kvalitetu života djeteta i obitelji povezanu sa školom. Cilj je ovoga rada, na cijelom uzorku roditelja djece s individualiziranim pristupom (uključujući djecu s ADHD-om), provjeriti razinu kvalitete života djeteta i obitelji te njezinu povezanost s djetetovim teškoćama u ovladavanju gradivom u školi i kod kuće. Primjenjuje se online anketno istraživanje, a regrutacija sudionika se provodi putem roditeljskih društvenih mreža, udruga i saveza koji uključuju roditelje ove djece. Mjere se kvaliteta života djeteta i obitelji te roditeljski stres, a testiraju prediktori kao što su intenzitet teškoća u ovladavanju gradivom, opseg provedene individualizacije i percipirana razina roditeljske uključenosti u obrazovni proces djeteta. Prvi uvidi u trenutno stanje pokazuju povezanost izraženih teškoća u ovladavanju školskim gradivom s kvalitetom života i roditeljskim stresom.

Ključne riječi: kvaliteta života djeteta i obitelji, teškoće u ovladavanju gradivom, individualizirani pristup, roditeljski stres, roditeljska uključenost

1. **Simpozij: PRISUTAN ILI UKLJUČEN? PUT DJETETA S TEŠKOĆAMA OD VRTIĆA DO RAZREDA** 106

Voditeljica: **Sanja Šimleša**

2. JE LI REDOVITI VRTIĆKI PROGRAM UVIJEK NAJBOLJI IZBOR? ISKUSTVA I STAVOVI RODITELJA DJECE S RAZVOJNIM TEŠKOĆAMA 107
Maja Cepanec, Vlatka Utović Horvat, Ivona Romić

3. TRANZICIJSKA PODRŠKA ZA PRIJELAZ DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU IZ VRTIĆA U OSNOVNU ŠKOLU 108
Blanka Brdarić, Maja Cepanec, Sanja Šimleša

4. LABIRINT DO PODRŠKE: PUT RODITELJA DJECE S TEŠKOĆAMA U HRVATSKOM ODGOJNO-OBRAZOVNOM SUSTAVU 109
Jasmina Ivšac Pavliša, Ivana Vuk Parag, Helena Igrec Tomašinec

5. ZAJEDNO U RAZREDU: STAVOVI DJECE RANE ŠKOLSKE DOBI PREMA VRŠNJACIMA S AUTIZMOM 110
Sanja Šimleša, Vanesa Pandža, Jasmina Stošić

PRISUTAN ILI UKLJUČEN? PUT DJETETA S TEŠKOĆAMA OD VRTIĆA DO RAZREDA

Sanja Šimleša
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *s.simlesa@gmail.com*

Zakonodavni okvir u Hrvatskoj inkluzivni odgoj i obrazovanje postavlja kao neupitno načelo, a broj djece koja se školuju u redovitom sustavu uz različite oblike prilagodbe u stalnom je porastu. Taj rast, međutim, ne prate promjene u dostupnosti stručne podrške, u formalizaciji postupaka niti u pripremljenosti okruženja koje dijete dočekuje. Posljedica je raskorak između formalne prisutnosti djeteta u sustavu i njegove stvarne uključenosti: sudjelovanja, podrške i osjećaja pripadanja. Simpozij okuplja četiri istraživanja koja taj raskorak prate od vrtića do svakodnevice razrednog odjela, iz perspektive roditelja, stručnjaka i same djece. Prvo izlaganje ispituje iskustva 60 roditelja djece koja su iz redovitog vrtićkog programa prešla u posebnu skupinu i propituje pretpostavku da je redoviti program uvijek najbolji izbor. Drugo, temeljeno na osam fokus grupa sa 76 stručnih suradnika predškolskih ustanova, analizira izazove tranzicije iz vrtića u osnovnu školu i nudi smjernice za formalizaciju tog procesa. Treće prati put 120 roditelja kroz školski sustav, od prepoznavanja teškoće, preko procjene, do osiguravanja primjerenog oblika školovanja i stvarne provedbe dogovorenih prilagodbi. Četvrto pomiče fokus na vršnjake: učenici drugih i trećih razreda koji u razredu imaju dijete s autizmom iskazuju pozitivnije stavove prema vršnjacima s autizmom od učenika bez tog iskustva. Nalazi se pritom ne slažu jednoznačno. Dok jedno izlaganje pokazuje dobrobiti zajedničkog školovanja za vršnjake, drugo bilježi zadovoljstvo roditelja nakon prelaska djeteta u posebnu skupinu. Zajedno, nalazi upućuju na to da uključenost nije status koji se stječe rješenjem, nego proces koji ovisi o dostupnosti usluga, formaliziranoj razmjeni informacija između ustanova, stručnoj podršci i stavovima okoline. Simpozij otvara pitanje što je potrebno da bi mjesto u redovitoj skupini ili razredu postalo i stvarno pripadanje te nudi implikacije za praksu i obrazovnu politiku.

Ključne riječi: inkluzivno obrazovanje, djeca s teškoćama u razvoju, sustav podrške, tranzicija, stavovi

JE LI REDOVITI VRTIĆKI PROGRAM UVIJEK NAJBOLJI IZBOR? ISKUSTVA I STAVOVI RODITELJA DJECE S RAZVOJNIM TEŠKOĆAMA

Maja Cepanec, Vlatka Utović Horvat, Ivona Romić
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *maja.cepanec@erf.unizg.hr*

Inkluzivni odgoj i obrazovanje temelje se na pravu svakog djeteta na sudjelovanje, pripadanje i podršku u okruženju prilagođenom njegovim potrebama. Međutim, samo uključivanje djeteta s razvojnim teškoćama u redoviti sustav ne podrazumijeva nužno njegovu stvarnu uključenost. Nedostatna stručna podrška, neprilagođeni uvjeti i ograničene mogućnosti sudjelovanja mogu roditelje staviti pred složen izbor između redovitoga i posebnoga programa. Cilj istraživanja bio je ispitati iskustva i stavove roditelja djece s razvojnim teškoćama koja su prethodno najmanje godinu dana pohađala redovite vrtićke programe, a sada su uključena u program dječjeg vrtića Poliklinike SUVAG. U istraživanju je sudjelovalo 60 roditelja djece u dobi od 5 do 7 godina, čiji su stavovi i iskustva ispitani upitnikom. Rezultati pokazuju da više od polovine sudionika smatra kako njihovo dijete u redovitom sustavu ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja nije dobivalo odgovarajuću podršku. Roditelji također procjenjuju da je njihovo dijete zadovoljnije otkako pohađa posebnu vrtićku skupinu. Gotovo 80 % sudionika prepoznaje prednosti pohađanja posebne skupine, osobito u usporedbi s prethodnim iskustvom djeteta u redovitom programu. Nalazi upućuju na raskorak između formalne prisutnosti djeteta u redovitom sustavu i njegove stvarne uključenosti, koja podrazumijeva primjerenu podršku, aktivno sudjelovanje i osjećaj pripadnosti. Iz perspektive ispitanih roditelja, poseban program bolje odgovara potrebama njihove djece i pridonosi njihovu zadovoljstvu. Rezultati ujedno potiču na preispitivanje pretpostavke da je boravak s djecom tipičnog razvoja uvijek i nužno u najboljem interesu svakog djeteta s razvojnim teškoćama. Iako takvo okruženje može imati brojne prednosti, njihovo ostvarivanje ovisi o dostupnosti odgovarajućih uvjeta i podrške. Odabir programa ne treba promatrati kao izbor između poželjnog i manje poželjnog oblika odgoja i obrazovanja, nego kao stručnu i individualiziranu odluku utemeljenu na potrebama, dobrobiti i najboljem interesu svakog djeteta.

Ključne riječi: inkluzija, redoviti i posebni program, rani i predškolski odgoj, roditeljska perspektiva, podrška

TRANZICIJSKA PODRŠKA ZA PRIJELAZ DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU IZ VRTIĆA U OSNOVNU ŠKOLU

Blanka Brdarić, Maja Cepanec, Sanja Šimleša
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *blanka.brdaric@erf.unizg.hr*

Prijelaz iz vrtića u osnovnu školu jedno je od najosjetljivijih razdoblja u odrastanju djece s teškoćama u razvoju. Kada tranzicija nije pravodobno planirana, raste rizik od tjeskobe i otežane prilagodbe djeteta te stresa u obitelji, a škola dijete dočekuje bez dovoljno informacija za pripremu podrške. Cilj ovog istraživanja bio je opisati kako stručni suradnici predškolskih ustanova doživljavaju postojeći tranzicijski sustav na području Grada Zagreba te na temelju njihova iskustva predložiti smjernice za njegovo unapređenje. U osam fokus-grupa sudjelovalo je 76 stručnih suradnika dječjih vrtića: psihologa, logopeda, edukacijskih rehabilitatora, pedagoga i zdravstvenih voditelja. Podaci su prikupljeni u ožujku i travnju 2025. godine i obrađeni tematskom analizom. Sudionici su iskazali nisko zadovoljstvo postojećim sustavom, a njihova su se iskustva grupirala oko tri razine problema. Na normativnoj razini izostaje propisan i ujednačen protokol postupanja, pa svaka ustanova razvija vlastitu praksu. Na komunikacijskoj razini nema obveze razmjene informacija između vrtića i škole: podaci se prenose neformalno, roditelji nerijetko preuzimaju ulogu posrednika, a razmjenu dodatno koči pravna nesigurnost i strah od kršenja GDPR-a. Na razini resursa istaknuti su ograničeni kapaciteti posebnih razrednih odjela i nepredvidivost u dodjeli pomoćnika u nastavi. Ishod tranzicije stoga uvelike ovisi o osobnom angažmanu pojedinaca, uz istodobno prisutne primjere dobre prakse. Nalazi upućuju na potrebu formaliziranja i pravnog uređenja tranzicijskog procesa: standardiziranog obrasca o funkcioniranju djeteta, imenovanja koordinatora tranzicije, individualiziranih tranzicijskih planova i sigurnog digitalnog kanala za razmjenu podataka, uz kontinuiranu edukaciju stručnjaka te financijsku i logističku podršku na lokalnoj i nacionalnoj razini. Učinkovita tranzicija ne smije ovisiti o dobroj volji pojedinaca, nego mora biti institucionalna obveza.

Ključne riječi: tranzicija, teškoće u razvoju, vrtić, škola

LABIRINT DO PODRŠKE: PUT RODITELJA DJECE S TEŠKOĆAMA U HRVATSKOM ODGOJNO-OBRAZOVNOM SUSTAVU

Jasmina Ivšac Pavliša, Ivana Vuk Parag, Helena Igrec Tomašinec
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *jivsac@gmail.com*

Temeljem zakonske legislative neupitno je da obrazovanje u Hrvatskoj valja temeljiti na načelima inkluzivnosti. Broj učenika koji se školuju prema redovitom programu uz različite prilagodbe u stalnom je porastu, no isti trend ne prate promjene u broju dijagnostičkih usluga te njihovoj dostupnosti. Iako je proces donošenja odluke o primjerenom programu odgoja i obrazovanja propisan, put kojeg roditelji učenika osnovnoškolske dobi prolaze od prepoznavanja teškoće do osiguravanja primjerenih oblika podrške nije pravocrtan niti jednostavan. Proces realizacije redovitog programa uz individualizirane postupke, prate brojni izazovi te se na isti često referira kao na "mrtvo slovo na papiru." S ciljem dobivanja informacija o dostupnosti usluga za djecu školske dobi te u obilježja procesa koji započinje prepoznavanjem teškoće, a završava osiguravanjem primjerenog oblika školovanja osmišljen je upitnik koji je namijenjen roditeljima. Upitnik sadrži 36 pitanja te je namijenjen roditeljima učenika čije dijete ima rješenje o primjerenom obliku školovanja. Istraživanje je provedeno na većem broju škola diljem Hrvatske te u suradnji sa stručnim suradnicima različitih profila. U istraživanju je sudjelovalo 120 roditelja djece osnovnoškolske dobi s razvojnim teškoćama poput specifičnih poremećaja učenja, ADHD-a i poremećaja iz spektra autizma. Prema iskazima roditelja, na dijagnostički se postupak čeka od 6 do 18 mjeseci. Među postupcima individualizacije najzastupljeniji su produženo vrijeme (72 %), smanjeni broj zadataka (59 %), pojašnjavanje uputa (48 %) i odgovaranje prema dogovoru (44 %), dok se jezična prilagodba provodi u svega 20 % slučajeva. Zabrinjava podatak da 29 % roditelja smatra kako se individualizacija uopće ne primjenjuje. Zadovoljstvo roditelja postupcima (M = 2,96) i komunikacijom s nastavnicima (M = 3,14) ocijenjeno je osrednjim ocjenama. Zbog nedostataka u sustavu, većina je učenika uključena u privatnu stručnu podršku, čija cijena varira od 55 do 900 eura mjesečno. Unatoč svim sustavnim preprekama, 74 % roditelja zaključuje da je promjena oblika školovanja bila ispravna odluka.

Ključne riječi: primjereni oblik školovanja, individualni pristup, izazovi, uloga roditelja i stručnjaka

ZAJEDNO U RAZREDU: STAVOVI DJECE RANE ŠKOLSKE DOBI PREMA VRŠNJACIMA S AUTIZMOM

Sanja Šimleša, Vanesa Pandža, Jasmina Stošić
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *s.simlesa@gmail.com*

Djeca s autizmom mogu se suočavati s negativnim stavovima vršnjaka, što može otežavati njihovo socijalno uključivanje i sudjelovanje u školskom okruženju. Zajedničko školovanje djece s autizmom i njihovih vršnjaka bez teškoća pruža prilike za neposredan kontakt i razvoj pozitivnijih stavova, no dosadašnja istraživanja ne daju jednoznačne rezultate o učincima takvih iskustava. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati stavove djece rane školske dobi prema vršnjacima s autizmom te utvrditi razlikuju li se oni s obzirom na iskustvo pohađanja razreda s učenikom s autizmom, prethodno osobno iskustvo s osobama s autizmom i spol. U istraživanju je sudjelovalo 69 učenika (24 dječaka i 45 djevojčica) drugih i trećih razreda osnovne škole. Uključena su po dva razreda drugog i trećeg razreda, pri čemu su dva razreda pohađali i učenici s autizmom bez pridruženih intelektualnih teškoća, dok u preostala dva razreda nije bilo učenika s autizmom. Stavovi prema vršnjacima s autizmom ispitani su individualno hrvatskim prijevodom upitnika Children's Attitudes Toward Autism Questionnaire, kojim su obuhvaćene emocionalna, kognitivna i ponašajna sastavnica stavova. Učenici koji su u svom razredu imali vršnjaka s autizmom iskazivali su pozitivnije stavove u svim ispitivanim sastavnicama u odnosu na učenike bez takvog iskustva. Pozitivniji stavovi utvrđeni su i kod djece koja su prethodno imala osobno iskustvo s osobama s autizmom, osim u ponašajnoj sastavnici stavova. Razlike u stavovima s obzirom na spol nisu utvrđene. Rezultati upućuju na povezanost neposrednog kontakta s vršnjakom s autizmom u razrednom okruženju i pozitivnijih stavova djece rane školske dobi. Nalazi pokazuju da razredno okruženje oblikuje stavove svih učenika i tako sudjeluje u stvaranju uvjeta za pripadanje i prihvaćanje različitosti. Rezultate treba tumačiti s oprezom zbog malog i neujednačenog uzorka te presječnog nacrta, koji ne dopušta zaključivanje o uzročnosti. Istraživanjem su ispitani stavovi neautističnih učenika, pa buduća istraživanja valja proširiti iskustvima samih autističnih učenika u razredu.

Ključne riječi: autizam, stavovi, vršnjaci, rana školska dob, inkluzija

1. **XXXIII. VOJNOPSIHOLOGIJSKI SIMPOZIJ „PROFESOR ŽELIMIR PAVLINA“** 112

Voditeljica: **Ida Šintić Verem**

2. VIŠE OD MOTIVACIJE: RAZVOJ OSOBNE MOĆI DJELOVANJA U LETAČKOJ OBUCI 113
Stela Ferić-Živaljić, Elizabeta Stipčević

3. BIOPSIHOSOCIJALNI PRISTUP U PODRŽAVANJU DOBROBITI VOJNIH PILOTA 114
Višnja Livajić Pezer

4. OSNOVNI TEČAJ ZA REINTEGRACIJSKOG DEBRIFERA 115
Ivana Selak

5. POSTUPAK PSIHOLOŠKOG RASTEREĆENJA S PRIPADNICIMA ORUŽANIH SNAGA RH ANGAŽIRANIMA NA POSLOVIMA EKSHUMACIJE 116
Marina Kovačić, Ana Tatalović, Jakov Karin

6. ORGANIZACIJSKI TEMELJI OTPORNOSTI I PSIHOLOŠKE DOBROBITI TE ULOGA PSIHOLOGA U PODRŠCI PRIPADNICIMA VOJSKE 117
Dijana Sedinić, Dora Kalaus Žulj

7. UMJETNA INTELIGENCIJA I SAMOPOMOĆ U PODRUČJU MENTALNOG ZDRAVLJA POJEDINCA – PREDNOSTI, ZAMKE I OPASNOSTI 118
Suzana Filjak, Ivan Vračić

8. PROVJERA METRIJSKIH KARAKTERISTIKA ULAZNOG TESTA ZNANJA IZ VOJNOORGANIZACIJSKE PSIHOLOGIJE 119
Suzana Filjak, Stanka Limov

9. NAJIZRAŽENIJI STAVOVI U HRVATSKIM MREŽNIM OBJAVAMA PREMA PRVOM I DRUGOM UPUTU NA TEMELJNO VOJNO OSPOSOBLJAVANJE 2026. GODINE 120
Tomislav Filjak

XXXIII. VOJNOPSIHOLOGIJSKI SIMPOZIJ „PROFESOR ŽELIMIR PAVLINA“

Ida Šintić Verem
Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb
✉ *sintic.ida@gmail.com*

U okviru godišnje konferencije hrvatskih psihologa tradicionalno se svake godine održava i Vojnopsihologijski simpozij. Simpozij ćemo započeti s dva izlaganja iz područja zrakoplovne psihologije. U prvom izlaganju bit će prikazan program psihološke potpore u obuci letača u svrhu razvoja osobne moći djelovanja i motivacije za postignućem, a u sljedećem priopćenju će biti prikazan biopsihosocijalni pristup u održavanju dobrobiti vojnih pilota i sigurnosti letenja. U trećem izlaganju će biti prikazan Osnovni tečaj za reintegracijskog debrifera u organizaciji European Personnel Recovery Centre. Navedeni tečaj osposobljava stručnjake za rad s osobama koje su se našle izolirane u neprijateljskom ili neizvjesnom okružju te su nakon lokacije i izvlačenja dovedene pod nadzor prijateljskih snaga. Nadalje, u četvrtom priopćenju, bit će prikazan postupak psihološkog rasterećenja s vojnim osobama angažiranima na poslovima ekshumacije. U zadnjem izlaganju, prvog dijela ovoga simpozija, bit će prikazan pregledni rad o organizacijskim temeljima otpornosti i psihološke dobrobiti te ulozi psihologa u podršci pripadnicima vojske. U drugom dijelu Simpozija bit će izložena tri rada. U prvom izlaganju će biti prikazane prednosti, zamke i opasnosti korištenja umjetne inteligencije i njezinih dostupnih alata za samopomoć u području psihičkih poteškoća i mentalnog zdravlja pojedinca. U sljedećem, drugom priopćenju, bit će prikazana provjera metrijskih karakteristika Ulaznog testa znanja iz Vojnoorganizacijske psihologije. Na kraju Simpozija će biti prikazana analiza najizraženijih stavova u hrvatskim mrežnim objavama prema prvom i drugom uputu na Temeljno vojno osposobljavanje 2026. godine. Nakon Simpozija održat će se sastanak Sekcije za vojnu psihologiju i Okrugli stol na temu Psihološka potpora provedbi vojne obveze. Teme radova prate određena područja rada vojnih psihologa koja su međusobno povezana u funkciji što boljeg psihičkog funkcioniranja vojnih osoba u obrambenom sustavu.

Ključne riječi: vojna psihologija, psihološka prevencija i potpora, otpornost, umjetna inteligencija, vojna obveza

VIŠE OD MOTIVACIJE: RAZVOJ OSOBNE MOĆI DJELOVANJA U LETAČKOJ OBUCI

Stela Ferić-Živaljić, Elizabeta Stipčević
Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb
✉ *elizabeta_stipcevic@yahoo.com*

Izobrazba vojnih pilota jedan je od najzahtjevnijih oblika profesionalnog osposobljavanja. Uz usvajanje tehničkih znanja i motoričkih vještina, kandidati za vojne pilote tijekom letačke izobrazbe doživljavaju i niz psiholoških izazova prilagođavajući se visokim zahtjevima vojnog letenja. Psihološki izazovi i dinamika motivacije kandidata potiču zrakoplovnog psihologa na razvoj i usavršavanje metoda te primjenu suvremenih psiholoških koncepata koji mogu povećati vjerojatnost uspješnog završetka letačke obuke. Među psihološkim čimbenicima koji su važni za uspješnost u letačkoj obuci posebno se ističe osobna moć djelovanja, pri čemu je uvjerenje o samoefikasnosti jedna od njezinih ključnih sastavnica. Osobna moć djelovanja označava doživljaj sebe kao aktivnog nositelja vlastitog djelovanja, koji svojim odlukama i postupcima može utjecati na tijek događaja i ostvarenje ciljeva, neovisno o konačnom ishodu. U radnom se okruženju ove motivacijske determinante učinkovitosti općenito povezuju s većom uspješnošću i boljim radnim prilagođavanjem, a psihološki trening ovih vještina tijekom letačke obuke povezan je s boljim rezultatima učenja i ustrajnošću te manjom anksioznošću i manjom vjerojatnošću odustajanja od obuke. Teorijsko uporište ovih koncepata nalazi se u socijalno-kognitivnoj teoriji Alberta Bandure, prema kojoj se uvjerenje o vlastitoj samoefikasnosti kao središnji mehanizam osobne moći djelovanja razvija na temelju četiri izvora: iskustava uspješnog ovladavanja zadacima, promatranja uspješnih modela, kvalitetne povratne informacije te interpretacije vlastitih fizioloških i emocionalnih reakcija. U ovom radu prikazane su osmišljene psihološke edukativne aktivnosti usmjerene na osobnu moć djelovanja kroz razvoj aktivnog pristupa učenju i suočavanju s izazovima, provedene tijekom dva naraštaja naprednog kampa s ukupno 15 učenika letača. Polaznicima su kroz antistresne radionice, program upravljanja posadama te razvoj komunikacijskih vještina i timskog rada prezentirani psihološki alati primjenjivi u sučeljavanju s psihološkim izazovima i održavanju motivacijske otpornosti u izazovnom i dinamičnom okruženju letačke obuke. Povratne informacije polaznika ukazuju na visoku zainteresiranost za navedene sadržaje te na prepoznavanje važnosti psiholoških čimbenika za uspješnost tijekom letačke obuke.

Ključne riječi: osobna moć djelovanja, samoefikasnost, letačka obuka, vojni piloti

BIOPSIHOSOCIJALNI PRISTUP U PODRŽAVANJU DOBROBITI VOJNIH PILOTA

Višnja Livajić Pezer
Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb
✉ *visnja.livajic-pezer@morh.hr*

Zbog prethodno provedenog odabira, vojni piloti otporniji su na stres te se lakše suočavaju i prevladavaju krize na koje nailaze. Međutim, osim kvalitetne selekcije nužno je kontinuirano prevenirati moguće psihičke teškoće koje se mogu pojaviti s obzirom na razne okolnosti života i rada u vojnom i privatnom okružju. Dominantno obilježje suvremenog pristupa zdravlju je integracija bioloških, psiholoških i socijalnih čimbenika u istraživanju etiologije te razvoju i unaprjeđenju preventivnih postupaka. Razvoju biopsihosocijalnog pristupa u zaštiti zdravlja (Havelka i sur., 2009) pogodovale su pretpostavke i istraživanja povezanosti psihičkog stresa i zdravlja. Tri glavna podsustava – biološki, psihološki i socijalni – međusobno komuniciraju stalnom izmjenom informacija, izmjenom energija i raznih supstanci. Cilj ovog izlaganja je prikazati rezultate velikog istraživačkog projekta provedenog na Trinity Collegeu u Dublinu kojim se pokušalo razumjeti vezu između psihološke dobrobiti vojnih pilota i sigurnosti letenja, kao i utjecaj stresa povezanog s poslom na pilotsku izvedbu i sigurnost letenja s obzirom na postavke biopsihosocijalnog modela. Rezultati i tehnike ovog istraživanja mogu poslužiti kao smjernice za razvoj i unaprjeđenje preventivnih postupaka sa svrhom zaštite dobrobiti hrvatskih vojnih pilota u suočavanju s različitim stresnim situacijama, a sve u cilju povećanja sigurnosti letenja u svakodnevnim letačkim aktivnostima. Također vrlo je važno na osnovi rezultata recentnih znanstvenih istraživanja ponuditi doprinos u određivanju smjera psihosocijalnih intervencija za (p)održavanje dobrobiti vojnog letačkog osoblja. U skladu s navedenim, iskustva iz zaštite mentalnog (psihičkog) zdravlja koja se provode u Irskoj mogu biti od značajne koristi u razvoju i izradi sličnog sustava zaštite svih pripadnika OSRH, u cilju podizanja bojne spremnosti i veće sigurnosti na radu pripadnika Hrvatske vojske.

Ključne riječi: biopsihosocijalni pristup, mentalno zdravlje, prevencija, stres, vojni piloti

OSNOVNI TEČAJ ZA REINTEGRACIJSKOG DEBRIFERA

Ivana Selak
Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb
✉ *selak.ivana85@gmail.com*

Povratak izoliranih osoba pod nadzor prijateljskih snaga ili Personnel recovery (PR) predstavlja koordinirani vojni, diplomatski i civilni napor za pronalazak, potporu, izvlačenje i povratak osoba koje su se našle izolirane u neprijateljskom ili neizvjesnom okruženju. Sustav PR temelji se na jasnom načelu: nitko ne ostaje iza. Kada se dogodi izolacijski događaj, postoji pet temeljnih zadataka koji se moraju provesti. To su prijava događaja, lociranje, potpora, izvlačenje i reintegracija izolirane osobe. Za ovaj rad važna nam je reintegracija izoliranih osoba. Reintegracija je sustavan i višefazan proces koji započinje odmah nakon izvlačenja. Cilj je osigurati da se izolirana osoba fizički oporavi, psihološki stabilizira, operativno debrifira, te administrativno i socijalno zbrine. Ova faza je ključna jer izolacija, čak i kratkotrajna, može imati značajne fizičke, emocionalne i kognitivne posljedice, a prikupljene informacije često imaju visoku obavještajnu vrijednost. U ovom izlaganju predstavit ćemo tečaj Basic Reintegration Debriefer Course, organiziran od strane European Personnel Recovery Centre. Ovo je dvotjedni intenzivni program usmjeren na osposobljavanje stručnjaka za provedbu reintegracijskog debrifinga (eng. *reintegration debrief*) u međunarodnom okruženju. Tečaj pruža temelj za razvoj ove specijalizirane kompetencije unutar nacionalnog sustava psihološke podrške povratnika u OS RH. Program tečaja obuhvaća temeljne koncepte debrifinga i dekompresije, izgradnju odnosa i neverbalnu komunikaciju, primjenu „storytelling“ tehnike kao i specifičnosti vremenski osjetljivog debrifinga. Poseban naglasak stavljen je na stvaranje odnosa između povratnika i debrifera te pravilno strukturiranje debrifa u skladu s međunarodnim protokolima. Uz predavanja na tečaju se provode brojne praktične vježbe i simulacije. Ovaj tečaj ima ključnu vrijednost u kontekstu potencijalnih situacija izolacije i povratka izoliranih osoba, gdje je nužno osigurati pravilan, strukturiran i psihološki siguran pristup povratniku. Takav pristup omogućuje prikupljanje kvalitetnih obavještajnih informacija, ali istodobno pruža podršku u procesu dekompresije i oporavka nakon stresnog ili traumatskog događaja. Ova edukacija predstavlja važan korak u jačanju kapaciteta za psihološku podršku i reintegraciju u zahtjevnim operativnim uvjetima, te je kamen temeljac za razvoj reintegracijskog procesa unutar OS RH.

Ključne riječi: izolacija, reintegracija, debrif

POSTUPAK PSIHOLOŠKOG RASTEREĆENJA S PRIPADNICIMA ORUŽANIH SNAGA RH ANGAŽIRANIMA NA POSLOVIMA EKSHUMACIJE

Marina Kovačić, Ana Tatalović, Jakov Karin
Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb
✉ *marinapejic2003@yahoo.com*

Republika Hrvatska ima uspostavljen dugogodišnji model traženja nestalih osoba, koji sustavno povezuje civilne i vojne institucije, forenzičku strukturu i sigurnosne službe. Nositelj aktivnosti je Uprava za zatočene i nestale Ministarstva hrvatskih branitelja, a u tim operacijama sudjeluju i pripadnici više postrojbi Oružanih snaga RH. Njihov doprinos, iako je često manje vidljiv javnosti, ima značajnu logističku i tehničku ulogu. Svaka operacija započinje prikupljanjem informacija, analizom arhiva i svjedočanstava, nakon čega slijedi iscrpan terenski rad. Pripadnici ustrojstvene jedinice Oružanih snaga RH s kojima je proveden postupak psihološkog rasterećenja provode zadaće terenskih izvida, probnih iskapanja mogućih lokacija masovnih i pojedinačnih grobnica, a po pronalasku ekshumaciju posmrtnih ostataka, prijevoz posmrtnih ostataka do ustanova za identifikaciju, pripremu posmrtnih ostataka za proces identifikacije, kao i prijevoz identificiranih posmrtnih ostataka do mjesta ukopa. Poslovi pronalaska i ekshumacije posmrtnih ostataka odnose se na razdoblje Domovinskog rata, ali i na Drugi svjetski rat i poslijeratno razdoblje. Pripadnici angažirani na ovoj specifičnoj zadaći kontinuirano sudjeluju u navedenim poslovima tijekom cijele godine, neovisno o vremenskim i klimatskim uvjetima te prilagođeno lokaciji, složenosti terena i drugim čimbenicima. Upravljaju radnim strojevima, ručno uklanjaju zemlju, obilježavaju posmrtne ostatke i pronađene predmete, spremaju ih i prevoze do ustanova za obradu i identifikaciju. Ovi zadatci postavljaju značajne psihičke zahtjeve na svakog pripadnika, a uspješnost u tim zadatcima ima specifično i duboko osobno značenje, kao i potencijalne pogreške. Cilj ovoga rada je prikazati postupak psihološkog rasterećenja koji je proveden s grupom od 15 pripadnika, kroz uspostavljanje kontakta, utvrđivanje i analizu problema, analizu strategija suočavanja, resursa i potencijala grupe i pojedinaca te provjeru indikacija za daljnje psihološko savjetovanje. Grupa je pozitivno reagirala na provedeni postupak te su utvrđene adaptivne strategije suočavanja s nesvakidašnjim događajima i iskustvima, kao i pronalaženje nove, osobne vrijednosti, svrhe, zajedništva te osjećaja specifičnog i humanog doprinosa društvu.

Ključne riječi: postupak psihološkog rasterećenja, ekshumacije, psihološka dobrobit

ORGANIZACIJSKI TEMELJI OTPORNOSTI I PSIHOLOŠKE DOBROBITI TE ULOGA PSIHOLOGA U PODRŠCI PRIPADNICIMA VOJSKE

Dijana Sedinić, Dora Kalaus Žulj
Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb
✉ *dijana.sedinic@gmail.com*

Psihološka dobrobit prepoznata je kao važno područje za očuvanje funkcionalnosti, operativnosti i spremnosti pripadnika vojske, a suvremeni pristupi sve više naglašavaju važnost dostupne i integrirane psihološke podrške. Ovaj pregledni rad polazi od pretpostavke da psiholog u vojnom sustavu može značajno pridonijeti jačanju otpornosti ne samo kroz izravnu psihološku podršku i savjetodavni rad, nego i kroz aktivno sudjelovanje u oblikovanju organizacijskih uvjeta koji podupiru dobrobit pripadnika vojske. Cilj rada jest povezati spoznaje o doprinosu organizacijske kulture, stila vođenja i subjektivnog doživljaja rada razvoju otpornosti te razmotriti načine na koje psiholog može pridonijeti njihovu unapređenju. Rad se temelji na pregledu i integraciji relevantne literature, a nalazi upućuju na to da kohezija postrojbe i međusobna podrška suradnika predstavljaju važne zaštitne čimbenike povezane s većom otpornošću, predanošću i psihološkom dobrobiti. Također, transformacijsko i podržavajuće vođenje povezano je s nižom razinom psiholoških teškoća, dok uravnotežen odnos zahtjeva i resursa rada doprinosi očuvanju psihološkog zdravlja i prevenciji sagorijevanja. Pregled literature dodatno naglašava važnost organizacijskog okruženja u razvoju pripadnika vojske i održavanju otpornosti. Na temelju dobivenih spoznaja predlaže se integrativni okvir u kojem organizacijska kultura i vodstvo usmjereni na otpornost djeluju kao ključni organizacijski čimbenici, dok psiholog ima važnu ulogu u njihovu osnaživanju, povezivanju i približavanju pripadnicima vojske. Rad ujedno otvara prostor za buduća empirijska istraživanja u vojsci.

Ključne riječi: psihološka dobrobit, psihološka otpornost, organizacijska kultura, uloga psihologa, transformacijsko vođenje

UMJETNA INTELIGENCIJA I SAMOPOMOĆ U PODRUČJU MENTALNOG ZDRAVLJA POJEDINCA – PREDNOSTI, ZAMKE I OPASNOSTI

Suzana Filjak, Ivan Vračić
Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb
✉ *ivan.vracic@gmail.com*

Cilj rada je prikazati učestalost, prednosti, zamke i opasnosti korištenja umjetne inteligencije (AI) i njezinih dostupnih alata pri samopomoći u području psihičkih poteškoća i mentalnog (psihičkog) zdravlja pojedinaca. Rad je potaknut osobnim iskustvom autora u psihološkom savjetovanju osoba s psihičkim poteškoćama te uočenim izazovima samopomoći kroz AI aplikacije. Dodatna svrha izlaganja je osvijestiti predmetnu problematiku te naglasiti potrebu za sustavnim i multidisciplinarnim pristupom te etičkim normama u stručnim intervencijama i edukaciji šire populacije u očuvanju mentalnog zdravlja u digitalno doba. Korištenje umjetne inteligencije odavno je nadišlo svoju eksperimentalnu fazu i danas je, prema recentnim izvješćima Stanford HAI instituta, u masovnoj upotrebi kao svakodnevna rutina za više od milijardu ljudi, a njezin utjecaj na pojedince i društvo u cjelini posebno je izražen. U poslovnim okvirima, na globalnoj razini, čak 78 % tvrtki implementira AI u svoje radne procese. U kliničkom okruženju i zdravstvu standardni je alat posebice u slikovnoj dijagnostici, a njegova administrativna primjena u bolnicama razvijenih zemalja stopostotna je, uz svakodnevni razvoj novih, naprednih aplikacija (istraživanja Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj-OECD). U općoj populaciji AI alati najčešće se redovito koriste kao zamjena za klasične tražilice, za zabavu i prevođenje, pomoć u učenju i rješavanju zadaća, ali i kao samopomoć u bezbrojnim svakodnevnim aktivnostima. Toga nije lišeno ni područje dijagnosticiranja i rješavanja zdravstvenih tegoba, psihičkih problema i mentalnog zdravlja pojedinaca. Već više od desetljeća općeprisutna je pojava „samodijagnostike“ i „Doktor Google“ efekt, a dostupnošću AI pojedinci još češće zaobilaze liječnike i koriste komercijalne velike jezične modele (ChatGPT, Gemini, Claude) kako bi analizirali vlastite simptome ili nalaze. Procjene su kako između 15 % i 20 % pacijenata kojima je dostupan internet unosi svoje simptome u AI botove prije ili umjesto odlaska liječniku što donosi brojne rizike i opasnosti. Izvješća pojedinih istraživanja navode kako su popularni AI modeli u kompliciranijim fazama kliničkog rasuđivanja dali čak 80 % netočnih dijagnoza. Naime, AI, uz prepoznatljivo prisutnu sikofanciju (podilaženje korisniku), često izmišlja podatke ili previđa kritične simptome što rezultira pogrešnim i opasnim samomedikacijama. Iako postoji određeni generacijski i stručni otklon, učestalost korištenja AI-a za rješavanje psihičkih problema (anksioznost, depresija, usamljenost) u općoj populaciji bilježi ogroman porast. U radu će, uz prikaz slučajeva iz prakse, biti razmatrane ključne prednosti, izazovi i načini primjene AI alata u psihološkom savjetovanju i mentalnom zdravlju pojedinca.

Ključne riječi: umjetna inteligencija, psihološko savjetovanje, mentalno zdravlje

PROVJERA METRIJSKIH KARAKTERISTIKA ULAZNOG TESTA ZNANJA IZ VOJNOORGANIZACIJSKE PSIHOLOGIJE

Suzana Filjak, Stanka Limov
Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb
✉ *suzana.filjak@morh.hr*

Uz evaluacijske upitnike kojima je svrha prikupiti vrijedne povratne informacije polaznika o sadržaju i organizaciji vojne izobrazbe, unutar Hrvatskog vojnog učilišta „Dr. Franjo Tuđman“ primjenjuju se i razni testovi za provjeru usvojenog znanja tijekom vojne izobrazbe koji su u pravilu priručni i jednokratni, sadržajno usklađeni s temama nastavnih programa. S obzirom na slijedno-rastuću prirodu vojne izobrazbe, te aktualnog ažuriranja nastavnih planova i programa prigoda je bila, osobito na višim razinama časničke izobrazbe, provjeriti početna vojnopsihološka znanja polaznika. U tu svrhu konstruiran je test od 40 pitanja tipa točno-netočno čija primjena traje oko 5–7 minuta kojim bi se provjeravalo ulazno i izlazno znanje polaznika, kao skupine i pojedinačno. Ulazni rezultati dodatno mogu poslužiti za usmjeravanje, artikulaciju i razinu vojnopsiholoških sadržaja tijekom nastave. Nužno je stoga da takav test ima prihvatljive i provjerene metrijske karakteristike. Cilj rada je utvrditi metrijske značajke formuliranog testa znanja iz vojnoorganizacijske psihologije te ga, po potrebi, poboljšati i doraditi. Test je primijenjen na 37 polaznika Zapovjedno-stožerne škole „Blago Zadro“ početkom izobrazbe iz predmetnog kolegija, a budući da je riječ o ulaznom probnom testiranju primjena je bila anonimna. Podatci pokazuju primjerenu težinu testa (uz mogući raspon od 0 do 40, prosječni je rezultat M = 25,4), a raspršenje rezultata (SD = 4,80, raspon od 15 do 35) upućuje na zadovoljavajuću diskriminativnost, uz pouzdanost prihvatljivu za školske testove (alfa = 0,703; omega = 0,722). Neodgovoreno je prosječno jedno pitanje (M = 1,3 uz SD = 2,08) što upućuje na sadržajnu razumljivost testa. Na razini pojedinih čestica provjerena je njihova težina, diskriminativnost i doprinos čestice ukupnoj pouzdanosti te su izdvojene čestice koje traže sadržajno preoblikovanje ili doradu, što će podrobnije biti opisano u priopćenju. Premda su ovo tek inicijalni rezultati, vrlo su ohrabrujući, a nakon sadržajne dorade nužna je primjena na većem broju ispitanika uz konačnu provjeru metrijskih pokazatelja testa.

Ključne riječi: ulazno testiranje znanja, metrijske karakteristike, vojnoorganizacijska psihologija

NAJIZRAŽENIJI STAVOVI U HRVATSKIM MREŽNIM OBJAVAMA PREMA PRVOM I DRUGOM UPUTU NA TEMELJNO VOJNO OSPOSOBLJAVANJE 2026. GODINE

Tomislav Filjak
Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb
✉ *tomislav_filjak@yahoo.com*

Uvođenje osmotjednog temeljnog vojnog osposobljavanja (TVO) privuklo je veliku pozornost glasila u Hrvatskoj što je moglo utjecati na opće stavove javnosti prema TVO, a budućim polaznicima posredovati sliku onog što ih očekuje i utjecati na njihovu opću spremnost za TVO. Stoga smo za prvi i drugi naraštaj TVO pratili sve dohvatljive priloge na temu TVO objavljene na mrežnim stranicama s vršnom domenom „.hr“. Uglavnom je riječ o mrežnim stranicama dnevnih, tjednih i drugih listova, radijskih i TV kuća te pojedinim manjim i lokalnim mrežnim stranicama. Praćenjem su obuhvaćeni prilozi objavljeni počevši tjedan dana prije početka TVO do tjedan dana po završetku TVO, odnosno za prvi uput to je 10 tjedana od 1. III. do 17. V., a za drugi uput od 10. V. do 26. VII. 2026. Usporedba priloga vezanih uz prvi i drugi uput TVO pokazuje kako je jedina uočljiva razlika smanjenje brojnosti, odnosno uz drugi naraštaj ukupan broj priloga je otprilike upola manji, dok se tijekom TVO brojnost priloga mijenja, značajno su brojniji prilozi u oba uputa vezani uz početak obuke, svečanu prisegu i završetak TVO. Prema glavnim sadržajima i njihovom tonu, objavljeni prilozi se okupljaju oko tri glavna pristupa/narativa: Afirmativni, stavlja naglasak na osuvremenjivanje, nacionalnu sigurnost, odvraćanje i domoljubne tradicije Domovinskog rata; Neutralni, usmjeren je na opskrbljenost, životne prednosti TVO za mlade polaznike te istaknutije podatke, poput niske stope prigovora savjesti od oko 3 %; Kritički, propituje proračunske troškove i njihovu opravdanost, porast militarizacije te pitanja vezana uz civilno služenje. Prema tonu priloga zamjetna je usmjerenost velikih nacionalnih stranica na vojnu opremu, vojne sposobnosti i državu, a manjih i regionalnih na polaznike i njihova iskustva te na obiteljski i lokalni ponos. U granicama mogućnosti popraćeni su i strani mrežni prilozi posvećeni hrvatskom TVO. Oni uglavnom naglašavaju suvremene geopolitičke okolnosti i regionalne odnose koji su doveli do uvođenja TVO, a od posebnih pitanja istakla su se: u Srbiji usporedba s najavljenim sličnim osposobljavanjem, u BiH pitanje osoba s dvojnim državljanstvom te na stručnim vojnim i tehnološkim stranicama isticanje uključivanja dronova već u temeljno osposobljavanje. U izlaganju će biti izneseni podrobniji brojčani podatci o objavljenim prilozima te pojedinosti vezane uz svaki od tri glavna pristupa pitanju TVO.

Ključne riječi: temeljno vojno osposobljavanje, analiza medijskog praćenja, stavovi prema TVO

1. **Simpozij: PSIHOLOGIJA U SLUŽBI PROMOCIJE I ZAŠTITE LJUDSKIH PRAVA – DRUGO IZDANJE, VEĆA ODGOVORNOST** 122

Voditeljica: **Iva Žegura**

2. STANDARDI PROFESIJE: LJUDSKA PRAVA KAO PROFESIONALNI TEMELJ 123
Josip Lopižić

3. OBRAZOVANJE ZA PRAVA: PSIHOLOGIJA U OBRAZOVANJU MLADIH GENERACIJA 124
Marlena Plavšić, Josip Lopižić, Barbara Kalebić Maglica, Iva Žegura

4. DOSTOJANSTVO U PRAKSI: LJUDSKA PRAVA U KLINIČKOM RADU 125
Barbara Kalebić Maglica

5. NOVI FOKUSI PROFESIJE: LJUDSKA PRAVA U VREMENU PROMJENA 126
Iva Žegura

PSIHOLOGIJA U SLUŽBI PROMOCIJE I ZAŠTITE LJUDSKIH PRAVA – DRUGO IZDANJE, VEĆA ODGOVORNOST

Iva Žegura
Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb
✉ *iva.zegura@gmail.com*

Prvo izdanje Zbornika Psihologija u promociji i zaštiti ljudskih prava, nastalo kao nastavak istoimene konferencije održane 2017. godine u Zadru, okupilo je 30 autorica i autora u 22 poglavlja te je postalo važna referentna točka za povezivanje psihologijske struke s tematikom ljudskih prava u hrvatskom kontekstu. Oslanjajući se na taj temelj, drugo, prošireno izdanje Zbornika donosi 21 novo poglavlje koja dodatno produbljuju i aktualiziraju ovu temu, potvrđujući kontinuiran i rastući interes struke za pitanja ljudskih prava u svim područjima psihologijskog djelovanja. Ovaj simpozij okuplja četvero urednika/urednica koji će kroz četiri tematske cjeline predstaviti širinu i relevantnost novog izdanja. Prva cjelina posvećena je važnosti tema za psihologiju kao struku – poglavljima o ljudskim pravima u superviziji, profesionalnoj etici, znanstveno-istraživačkom radu te odnosu prava i psihologije – naglašavajući da poštivanje ljudskih prava nije rubno pitanje, već sastavni dio profesionalnog identiteta i integriteta struke. Druga cjelina usmjerena je na kliničku praksu, obuhvaćajući rad sa starijim osobama, duhovnost i religioznost, palijativnu skrb, interkulturalnost u dijagnostici i tretmanu, zaštitu mentalnog zdravlja te prava neurodivergentnih osoba. Ova poglavlja pokazuju kako svjesnost o ljudskim pravima izravno oblikuje kvalitetu i etičnost svakodnevnog kliničkog rada s osjetljivim skupinama korisnika. Treća cjelina bavi se edukacijom, od prava djece u ranoj i predškolskoj dobi, preko promocije ljudskih prava u osnovnoškolskom obrazovanju, do njihove integracije u visokoškolsku nastavu psihologije – ističući ulogu struke u odgoju generacija osjetljivih na ljudska prava od najranije dobi. Četvrta cjelina obuhvaća aktualne i suvremene izazove struke: prava u kontekstu rada i ekonomske nejednakosti, djecu i mlade u sustavu socijalne skrbi, sport i tjelesnu aktivnost, digitalne medije i mentalno zdravlje, prava roditelja u zatvorskom sustavu, globalne krize i katastrofe te vojnu psihologiju. Riječ je o područjima koja su sama po sebi zahtjevna i još uvijek nedovoljno sustavno obrađena u domaćoj literaturi, a upravo stoga predstavljaju ključan doprinos ovog izdanja. Kroz ove četiri perspektive simpozij želi pokazati da drugo izdanje Zbornika nije tek prošireno izdanje prvog, već sustavan i suvremen odgovor struke na pitanja koja postaju sve prisutnija u obrazovanju, kliničkoj praksi i široj društvenoj stvarnosti, te potvrditi ulogu psihologije kao struke koja aktivno promiče i štiti ljudska prava.

Ključne riječi: ljudska prava, psihologija, profesionalna etika, klinička praksa, edukacija, suvremeni izazovi

STANDARDI PROFESIJE: LJUDSKA PRAVA KAO PROFESIONALNI TEMELJ

Josip Lopižić
Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb
✉ *josip.lopizic@gmail.com*

Ljudska prava u psihologiji često se doživljavaju kao vanjska, primijenjena tema – nešto što se dotiče rada s korisnicima, ali ne i same strukture struke. Poglavlja okupljena u ovoj cjelini pokazuju suprotno: pitanje ljudskih prava duboko je utkano u temelje profesionalnog djelovanja psihologa i psihologinja, od procesa supervizije, preko etičkih kodeksa, do metodologije znanstvenog istraživanja i odnosa prava i psihologije kao discipline. Poglavlje o ljudskim pravima u superviziji otvara pitanje koje se rijetko eksplicitno postavlja: jesu li i sami procesi profesionalnog usavršavanja i nadzora u skladu s načelima dostojanstva, ravnopravnosti i zaštite od zlouporabe moći koje struka zagovara prema svojim korisnicima? Poglavlje o etici psihologije nadovezuje se na to pitanje šire, propitujući u kojoj mjeri postojeći etički okviri doista štite prava svih dionika – klijenata, ispitanika, ali i samih stručnjaka. Tema ljudskih prava u znanstveno-istraživačkom radu osobito je aktualna u kontekstu sve intenzivnijeg korištenja podataka, umjetne inteligencije i velikih baza podataka u psihologijskim istraživanjima, gdje pitanja privatnosti, informiranog pristanka i zaštite ranjivih skupina ispitanika postaju sve složenija. Konačno, poglavlje koje izravno povezuje pravo i psihologiju nudi interdisciplinarni pogled na to kako se pravni i psihologijski okviri ljudskih prava međusobno prožimaju, nadopunjuju i, ponekad, sudaraju. Zajednički nazivnik ove cjeline jest teza da poštivanje ljudskih prava nije dodatak profesionalnom radu psihologa, već njegov sastavni, konstitutivni dio. Struka koja ozbiljno shvaća ljudska prava mora ih ugraditi u vlastite standarde rada, obrazovanja i nadzora – ne samo u odnos prema korisnicima, već i prema samoj sebi. Ova cjelina simpozija stoga poziva na refleksiju: koliko dobro psihologija kao profesija primjenjuje na samu sebe načela koja zagovara u svom radu s drugima? Predstavljena poglavlja nude konkretne odgovore, ali i otvaraju nova pitanja za daljnju raspravu unutar struke, čime postavljaju čvrst temelj za sve ostale tematske cjeline predstavljene na simpoziju.

Ključne riječi: profesionalna etika, supervizija, znanstveni integritet, ljudska prava, odgovornost struke

OBRAZOVANJE ZA PRAVA: PSIHOLOGIJA U OBRAZOVANJU MLADIH GENERACIJA

Marlena Plavšić, Josip Lopižić, Barbara Kalebić Maglica, Iva Žegura
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Filozofski fakultet, Odjel za psihologiju, Pula
✉ *marlena.plavsic@unipu.hr*

Ako se poštivanje ljudskih prava uči, a ne podrazumijeva samo po sebi, onda obrazovni sustav postaje ključno mjesto na kojem se ta vrijednost oblikuje. Treća cjelina simpozija bavi se upravo ulogom psihologije u odgoju generacija osjetljivih na ljudska prava, prateći taj proces kroz tri razvojne i obrazovne razine – od rane dobi do fakultetske nastave. Poglavlje o dječjim pravima u ranoj i predškolskoj dobi postavlja temelje rasprave: djeca su nositelji prava od rođenja, a ne tek budući građani čija prava „tek dolaze". Ovo poglavlje propituje kako odgojno-obrazovne ustanove za najmlađe mogu, već u tako ranoj fazi, njegovati osjećaj dostojanstva, glasa i sudjelovanja djeteta u odlukama koje ga se tiču. Poglavlje o promociji ljudskih prava u osnovnoškolskom obrazovanju nastavlja tu nit u kontekstu formalnog obrazovnog sustava, gdje se psihologija kao struka susreće s pitanjima kako kurikularno i izvankurikularno oblikovati sadržaje o pravima na način koji je djeci razumljiv, ali i transformativan – ne tek informativan. Treće poglavlje, posvećeno integraciji ljudskih prava u visokoškolsku nastavu psihologije, zatvara krug postavljajući ključno pitanje za samu struku: pripremamo li buduće psihologe i psihologinje da ljudska prava promišljaju kao sastavni dio svog profesionalnog identiteta, a ne kao izborni, rubni sadržaj studija? Ova tri poglavlja zajedno crtaju obrazovnu putanju – od vrtića, preko škole, do fakulteta – kroz koju se ljudska prava mogu sustavno ugrađivati u odgoj i obrazovanje. Cjelina simpozija naglašava da je edukacija za ljudska prava dugoročna investicija: društvo koje odgaja djecu i mlade svjesne vlastitih i tuđih prava gradi temelje za pravedniju i empatičniju budućnost, a psihologija u tom procesu ima nezamjenjivu, no često nedovoljno iskorištenu ulogu.

Ključne riječi: rano djetinjstvo, osnovno školstvo, visoko obrazovanje, dječja prava, građanski odgoj

DOSTOJANSTVO U PRAKSI: LJUDSKA PRAVA U KLINIČKOM RADU

Barbara Kalebić Maglica
Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka
✉ *barbarakm@ffri.uniri.hr*

Klinički rad odvija se u prostoru izrazite asimetrije moći – između stručnjaka i osobe koja traži pomoć, često u trenutku njezine najveće ranjivosti. Upravo zato je pitanje ljudskih prava u kliničkoj praksi jedno od najosjetljivijih, ali i najvažnijih područja obrađenih u ovom izdanju Zbornika. Cjelina obuhvaća poglavlja koja se bave različitim, ali međusobno povezanim populacijama i kontekstima: starijim osobama, čija se prava na autonomiju i dostojanstvo sustavno podcjenjuju u ustanovama skrbi; duhovnošću i religioznošću kao dimenzijama identiteta koje klinička praksa mora poštivati, a ne zanemarivati; te palijativnom skrbi, gdje pitanja prava na informiranost, izbor i dostojanstvenu smrt postaju izrazito osjetljiva. Poglavlje o ljudskim pravima u praksi i istraživanju kliničke psihologije daje širi okvir za razumijevanje kako se etička načela prevode u svakodnevni klinički rad. Posebnu težinu ovoj cjelini daju poglavlja o interkulturalnosti u dijagnostici i tretmanu, koja postavljaju pitanje jesu li naši dijagnostički instrumenti i terapijski pristupi doista kulturno osjetljivi i pravedni prema osobama različitog podrijetla. Poglavlje o zaštiti ljudskih prava u okviru zaštite mentalnog zdravlja izravno se nadovezuje na aktualne rasprave o nedobrovoljnom liječenju, stigmatizaciji i pristupu skrbi. Naposljetku, poglavlje o pravima neurodivergentnih osoba odražava jedno od najbrže rastućih područja interesa u suvremenoj psihologiji – pomak od patologizirajućeg prema afirmativnom, na neurodivergentom osjetljivom pristupu. Ova cjelina simpozija poručuje da klinička kompetentnost bez svijesti o ljudskim pravima nije potpuna kompetentnost. Svaki klinički susret nosi u sebi pitanje moći, dostojanstva i poštivanja autonomije osobe koja traži pomoć – a upravo su to pitanja koja poglavlja ove cjeline stavljaju u prvi plan, nudeći stručnjacima konkretne smjernice za refleksivniju i etičniju praksu.

Ključne riječi: klinička psihologija, ranjive skupine, mentalno zdravlje, interkulturalnost, neurodivergentnost

NOVI FOKUSI PROFESIJE: LJUDSKA PRAVA U VREMENU PROMJENA

Iva Žegura
Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb
✉ *iva.zegura@gmail.com*

Posljednja cjelina simpozija okuplja poglavlja koja obrađuju teme što se tek posljednjih godina snažnije nameću kao predmet interesa psihologijske struke – područja koja su, upravo zbog svoje novosti i kompleksnosti, sama po sebi zahtjevna, nedovoljno istražena i često lišena jasnih profesionalnih smjernica. Poglavlje o ljudskim pravima u kontekstu rada i ekonomske stratifikacije otvara pitanje kako nejednakost i prekarizacija rada utječu na psihološko blagostanje i dostojanstvo pojedinca. Poglavlje o djeci i mladima u sustavu socijalne skrbi bavi se jednom od najranjivijih skupina u društvu, čija su prava sustavno izložena riziku institucionalne nevidljivosti. Poglavlje o sportu i tjelesnoj aktivnosti donosi rjeđe zastupljenu, ali sve relevantniju perspektivu – od prava sportaša do uključivosti u tjelesnom vježbanju. Osobito je aktualno poglavlje o mentalnom zdravlju u svijetu digitalnih medija, koje se suočava s izazovima za koje struka tek razvija konceptualne i etičke okvire: online zlostavljanje, digitalni nadzor, utjecaj društvenih mreža na identitet i dobrobit mladih. Poglavlje o pravima roditelja u zatvorskom sustavu otvara rijetko istraživano područje sjecišta kaznenopravnog sustava i obiteljskih prava, dok poglavlje o ljudskim pravima u kontekstu suvremenog društva, globalnih kriza i katastrofa promišlja ulogu psihologije u vremenima klimatskih, zdravstvenih i humanitarnih kriza. Cjelinu zaokružuje poglavlje o vojnoj psihologiji, području u kojem se pitanja prava pojedinca posebno oštro sudaraju sa zahtjevima institucije i sustava. Ova cjelina simpozija poručuje da psihologija ne smije čekati da joj društvene promjene „dođu gotove“ – struka mora aktivno pratiti, konceptualizirati i odgovarati na nove kontekste u kojima se ljudska prava dovode u pitanje. Upravo ta poglavlja čine drugo izdanje Zbornika ne samo nadopunom prvog, već i svojevrsnim kompasom za buduće smjerove djelovanja struke.

Ključne riječi: digitalno doba, socijalna skrb, kriza i otpornost, marginalizirane skupine, suvremeni kontekst

1. **Simpozij: MENTALNO ZDRAVLJE OD RANE I PREDŠKOLSKE DOBI I ULOGA PSIHOLOGA** 128

Voditeljica: **Kamea Jaman**

2. RAZUMIJEVANJE DJETETA KAO TEMELJ KVALITETNE PODRŠKE 129
Melita Cazin, Matea Jukić Talaja

3. PSIHOLOŠKA OTPORNOST ODGOJITELJA – ULOGA PREDŠKOLSKIH PSIHOLOGA 130
Matea Tuta, Sanja Vuletin

4. PRVI SUSRET S DJETETOM I OBITELJI – ULOGA STRUČNOG OPAŽANJA U RAZUMIJEVANJU RAZVOJNOG FUNKCIONIRANJA DJETETA 131
Matea Jukić Talaja

5. SENZIBILIZACIJA ZA DJECU S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU I NJIHOVE OBITELJI – ISKUSTVO VRTIĆKOG PSIHOLOGA 132
Minja Vukadinović

6. PRIMARNA PREVENCIJA I ULOGA PSIHOLOGA U DJEČJEM VRTIĆU 133
Neda Vac Burić

7. RAZVOJNE PROCJENE U DJEČJEM VRTIĆU „BAJKA“: ULOGA PSIHOLOGA U OSIGURAVANJU DOSTUPNE I KVALITETNE PODRŠKE 134
Sanja Musa, Nena Rakvin

MENTALNO ZDRAVLJE OD RANE I PREDŠKOLSKE DOBI I ULOGA PSIHOLOGA

Kamea Jaman
Hrvatsko psihološko društvo, Sekcija za razvojnu psihologiju rane i predškolske dobi, Zagreb
✉ *kamea.jaman@gmail.com*

Podržano mentalno zdravlje djeteta temelj je djetetova emocionalnog, socijalnog i kognitivnog razvoja te povećava sposobnost regulacije emocija, rješavanja problema i uspostavljanja kvalitetnih odnosa. Za roditelje, podržano mentalno zdravlje djeteta smanjuje roditeljski stres, jača roditeljsku kompetenciju i potiče sigurniju privrženost. U zajednici, ulaganje u mentalno zdravlje rane dobi doprinosi inkluzivnijem, otpornijem i socijalno kohezivnijem okruženju koje dugoročno smanjuje potrebu za intenzivnijim intervencijama i poboljšava opće javno zdravlje. Psiholog kao član stručnog tima u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja igra ključnu ulogu u promicanju mentalnog zdravlja djeteta, podrški obitelji i oblikovanju uključive i otpornije zajednice. Cilj ovog simpozija je naglasiti kako znanje o djetetovim razvojnim potrebama i razumijevanje važnosti djetetova okruženja predstavljaju temelj kvalitetne podrške za dijete i obitelj u ranoj i predškolskoj dobi. Simpozij obuhvaća šest izlaganja posvećenih ulozi psihologa u ranoj i predškolskoj dobi, s naglaskom na inicijalni susret s djetetom i obitelji, senzibilizaciju za inkluziju, organizaciju psihološke procjene u vrtiću, prevenciju te podršku odgojiteljima. Prva dva izlaganja ističu inicijalni intervju pri upisu u vrtić kao ključnu priliku za uspostavu povjerenja i stručnu procjenu djetetova funkcioniranja kroz sistematsko i razvojno utemeljeno opažanje, razlikovanje opažanja od interpretacije te integraciju podataka iz različitih izvora. Treće izlaganje je u vezi senzibilizacije i prikazuje aktivnosti u vrtiću i zajednici kao temelj uspješne inkluzije — promjenu stavova, razvoj empatije i edukaciju roditelja, odgojitelja i stručnog osoblja. Četvrto izlaganje opisuje proceduru psihološke razvojne procjene u vrtiću: inicijalni razgovor, trijažu, suradnju s roditeljima i odgojiteljima, opažanje, testiranje, izradu mišljenja i individualiziranih kurikula uz timski rad s drugim stručnjacima. Peto izlaganje naglašava prevenciju i nužnost znanstveno utemeljenih smjernica za roditelje u digitalnom okruženju te sprječavanje prezaštićivanja. Šesto izlaganje predstavlja rezultate korelacijskog istraživanja (N = 104) koji pokazuju pozitivnu povezanost psihološke otpornosti i radne angažiranosti odgojitelja, te praktične implikacije: uloga predškolskog psihologa u jačanju emocionalne kompetencije odgojitelja, samorefleksije, profesionalnog identiteta i provođenju ciljnih radionica za povećanje otpornosti i boljeg mentalnog zdravlja u zajednici koju čini ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (vrtić).

Ključne riječi: inicijalni intervju, opažanje, inkluzija, psihološka procjena, mentalno zdravlje

RAZUMIJEVANJE DJETETA KAO TEMELJ KVALITETNE PODRŠKE

Melita Cazin, Matea Jukić Talaja
Dječji vrtić „Bjelovar“, Bjelovar
✉ *melita.cazin@gmail.com*

Psiholozi zaposleni u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja često su među prvim stručnjacima koji uočavaju promjene ili obrasce funkcioniranja koji upućuju na potrebu za dodatnom podrškom. Iako se psihologa u vrtiću često doživljava kao stručnjaka koji „postavlja dijagnoze“, njegova je uloga prvenstveno usmjerena na razumijevanje djeteta i njegovih razvojnih potreba. Psihološka procjena u tom je kontekstu kontinuirani proces opažanja, prikupljanja i integracije informacija s ciljem razumijevanja djetetova funkcioniranja te planiranja primjerene podrške. Vrtić predstavlja jedinstveno okruženje za rano prepoznavanje razvojnih odstupanja ili teškoća, jer omogućuje praćenje djeteta u njemu prirodnim, svakodnevnim situacijama – tijekom igre, komunikacije, učenja i odnosa s vršnjacima. Budući da razvoj nije linearan, pojedina ponašanja ili razvojna kašnjenja sama po sebi ne upućuju na teškoću. Upravo zato psiholog ne donosi zaključke na temelju jednokratnog opažanja ili pojedinačnih simptoma, već promatra obrasce ponašanja kroz vrijeme, u različitim područjima razvoja i u različitim situacijama te integrira spoznaje dobivene direktnim opažanjem djeteta s informacijama dobivenim od roditelja, odgojitelja i drugih stručnjaka. U središtu takvog procesa nije pitanje „Koju teškoću dijete ima?“, nego „Što nam dijete svojim ponašanjem govori?“, „Koje su njegove snage i potrebe?“ te „Kakvu podršku možemo pružiti kako bismo podržali njegov razvoj?“. U izlaganju će se, na primjerima iz prakse, predstaviti kako psiholog, polazeći od razvojne zabrinutosti, postupno oblikuje razumijevanje djetetova funkcioniranja i prevodi ga u konkretne preporuke za svakodnevni rad s djetetom. Predstavit će se model rada u kojem psiholog integrirajući sve dostupne informacije doprinosi stvaranju inkluzivnog i poticajnog vrtićkog okruženja u kojem se prepoznaju djetetove snage, razumiju njegove razvojne potrebe i osnažuju odrasli koji sudjeluju u njegovu odrastanju. Cilj izlaganja jest potaknuti promišljanje o sveobuhvatnosti psihološke procjene kao procesa razumijevanja djeteta koji predstavlja temelj kvalitetnog planiranja podrške i promicanja mentalnog zdravlja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju.

Ključne riječi: razumijevanje djeteta, razvojne teškoće, podrška, inkluzija, mentalno zdravlje

PSIHOLOŠKA OTPORNOST ODGOJITELJA – ULOGA PREDŠKOLSKIH PSIHOLOGA

Matea Tuta, Sanja Vuletin
Dječji vrtić „Gajnice“, Zagreb
✉ *tuta.matea@gmail.com*

Psihološka otpornost odgojitelja predstavlja sposobnost uspješnog suočavanja sa svakodnevnim profesionalnim izazovima, stresom i emocionalnim zahtjevima rada s djecom, roditeljima i suradnicima. Razvijena otpornost doprinosi očuvanju mentalnog zdravlja odgojitelja, većem zadovoljstvu poslom, kvalitetnijim odnosima u ustanovi te pozitivno utječe na cjelokupan razvoj i dobrobit djece. U izlaganju će se prikazati rezultati provedenog korelacijskog istraživanja koje je za cilj imalo istražiti povezanost radne angažiranosti s psihološkim resursima i percipiranom podrškom, a naglasak će biti na odnosu radne angažiranosti i psihološke otpornosti. Za provedbu istraživanja korišten je online anketni upitnik, a sudjelovalo je 104 odgojitelja zagrebačkih vrtića. Radna angažiranost mjerena je hrvatskom inačicom skale UWES (Utrecht Work Engagement Scale), a psihološka otpornost mjerena je hrvatskom inačicom kratke skale otpornosti (BRS – Brief Resilience Scale). Rezultati su pokazali pozitivnu povezanost radne angažiranosti i psihološke otpornosti odgojitelja. S obzirom na to da literatura sugerira da je viša razina radne angažiranosti povezana s boljim mentalnim zdravljem, važno je promatrati i ulogu predškolskih psihologa u osnaživanju odgojitelja. U tom smislu i s obzirom na nalaze istraživanja, s odgojiteljima Dječjeg vrtića „Gajnice“ provedene su aktivnosti koje će se izložiti u praktičnom dijelu izlaganja s ciljem prikaza primjera dobre prakse u području povećanja psihološke otpornosti odgojitelja poticanjem komunikacijskih vještina i razvijanjem strategija nošenja sa stresom.

Ključne riječi: psihološka otpornost, odgojitelj, rani i predškolski odgoj

PRVI SUSRET S DJETETOM I OBITELJI – ULOGA STRUČNOG OPAŽANJA U RAZUMIJEVANJU RAZVOJNOG FUNKCIONIRANJA DJETETA

Matea Jukić Talaja
Dječji vrtić „Biokovsko zvonce“, Makarska
✉ *mateajt@net.hr*

Prvi susret psihologa s djetetom i njegovom obitelji tijekom inicijalnog intervjua pri upisu u dječji vrtić predstavlja mnogo više od prikupljanja razvojnih podataka i upoznavanja obiteljske anamneze. To je početak uspostavljanja odnosa povjerenja s obitelji te jedinstvena prilika za stručno opažanje djeteta u novoj socijalnoj situaciji. Upravo kvaliteta opažanja u tom susretu može biti temelj za razumijevanje djetetova razvojnog funkcioniranja, planiranje daljnjih postupaka psihološke procjene i pravodobno organiziranje podrške. Iako je opažanje jedna od temeljnih metoda rada psihologa, manje se govori o njegovoj ulozi tijekom inicijalnog intervjua te o važnosti stručnog povezivanja opaženih ponašanja s podacima dobivenim od roditelja, razvojnom anamnezom i drugim relevantnim informacijama. Svrha ovog izlaganja jest istaknuti važnost stručnog, sustavnog i razvojno utemeljenog opažanja kao jedne od ključnih kompetencija psihologa u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Poseban naglasak bit će stavljen na razlikovanje opažanja od interpretacije te na proces profesionalnog zaključivanja koji se temelji na integraciji različitih izvora informacija, a ne na pojedinačnim opažanjima ili prvom dojmu. Izlaganje će biti temeljeno na stručnim spoznajama iz područja razvojne psihologije i psihološke procjene te ilustrirano anonimiziranim primjerima iz dugogodišnje stručne prakse autorice. Kroz prikaz konkretnih situacija bit će obrađena pitanja što, kada i kako opažati tijekom prvog susreta s djetetom i obitelji te na koji način prikupljene informacije koristiti za planiranje daljnjeg praćenja, suradnje s roditeljima i odgojiteljima te pravodobnog uključivanja odgovarajućih oblika stručne podrške. Poseban naglasak bit će stavljen na razlikovanje opažanja od interpretacije te na proces psihološkog zaključivanja, koji uključuje postavljanje razvojnih hipoteza, njihovo propitivanje i povezivanje opaženih ponašanja s podacima dobivenim od roditelja i drugim relevantnim informacijama. Takav pristup omogućuje cjelovitije razumijevanje djeteta i predstavlja važan doprinos psihologa očuvanju i promicanju mentalnog zdravlja od najranije dobi.

Ključne riječi: stručno opažanje, inicijalni intervju, psihološka procjena, mentalno zdravlje, sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

SENZIBILIZACIJA ZA DJECU S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU I NJIHOVE OBITELJI – ISKUSTVO VRTIĆKOG PSIHOLOGA

Minja Vukadinović
Dječji vrtić „Jarun“, Zagreb
✉ *minja.jeic@gmail.com*

Senzibilizacija je jedan od ključnih preduvjeta uspješne inkluzije jer promjena stavova odraslih omogućuje stvaranje okruženja u kojem se djeca s teškoćama u razvoju i njihove obitelji osjećaju prihvaćeno, ravnopravno i podržano. U radu će biti prikazano iskustvo vrtićke psihologinje u razvoju i provedbi aktivnosti senzibilizacije u dječjem vrtiću, sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te široj zajednici. Psihologinja je koautorica projekta „Razvoj inkluzivne prakse u dječjim vrtićima – Podrška uključivanju djece s teškoćama u razvoju u redovne vrtiće“ (2015.), u okviru kojega je osmislila iskustvene radionice za senzibilizaciju odraslih i djece. Osim za odgojitelje svog vrtića, provela je najmanje deset ciklusa edukacija za odgojitelje i stručne suradnike dječjih vrtića Grada Zagreba u organizaciji Gradskog ureda za obrazovanje, sport i mlade, Hrvatske udruge za ranu intervenciju u djetinjstvu (HURID) te Agencije za odgoj i obrazovanje. Kao koautorica programa Rastimo zajedno PLUS osmislila je senzibilizacijske radionice za odrasle koje se koriste u edukaciji voditelja programa diljem Hrvatske, a oni ih mogu primjenjivati u svojim ustanovama. Sudjeluje i u edukaciji polaznika Stručno-razvojnog centra podrške roditeljstvu, studenata psihologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te provodi interaktivna online predavanja za širu javnost, na kojima sudjeluje i do 300 sudionika po predavanju. Koautorica je serije od tri online interaktivna predavanja o podršci obiteljima djece s teškoćama, koja su u suradnji s HURID-om provedena kroz najmanje pet ciklusa. Provedene aktivnosti rezultirale su senzibiliziranjem i osnaživanjem velikog broja odgojitelja i stručnih suradnika za provođenje senzibilizacijskih aktivnosti u vlastitim ustanovama, većom osjetljivošću odgojitelja, stručnih suradnika, pomoćnog i njegovateljskog osoblja, kao i drugih za potrebe djece s teškoćama i njihove obitelji te povećanim interesom studenata za volontiranje u udrugama koje pružaju podršku djeci s teškoćama i njihovim obiteljima. Iskustvo pokazuje da psiholog može biti važan pokretač sustavne senzibilizacije i razvoja inkluzivne kulture unutar ustanove i šire zajednice.

Ključne riječi: inkluzija, stavovi, radionice

PRIMARNA PREVENCIJA I ULOGA PSIHOLOGA U DJEČJEM VRTIĆU

Neda Vac Burić
Dječji vrtić „Budućnost“, Zagreb
✉ *nedavacburic@gmail.com*

Primarna prevencija važan je dio rada psihologa u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, ali u praksi može biti potisnuta zbog potrebe za rješavanjem aktualnih teškoća. Primarna prevencija kroz rad s roditeljima pruža mogućnost poticanja odgojnih postupaka koji dugoročno pozitivno utječu na mentalno zdravlje, jer podržavaju djetetovu psihološku otpornost. Cilj je ovog izlaganja prikazati dvije radionice za roditelje kao primjere dobre prakse te potaknuti sustavniji preventivni rad psihologa u dječjim vrtićima. Autorica je osmislila radionice s ciljem proširivanja znanja roditelja o odgojnim postupcima i njihovim mogućim dugoročnim posljedicama za mentalno zdravlje djece. Radionice se provode u sklopu redovitih roditeljskih sastanaka u odabranim dobnim skupinama. Takvim se načinom provedbe nastoji obuhvatiti što veći broj roditelja, uključujući one koji se samoinicijativno ne uključuju u programe podrške. Prva radionica namijenjena je roditeljima djece starije jasličke dobi. Usmjerena je na osvještavanje prisutnosti fizičkog kažnjavanja djece i upoznavanje roditelja s primjerenijim odgojnim postupcima. Autorica je radionicu počela provoditi 2016. godine u Dječjem vrtiću „Jarun“, a od 2022. godine je provodi u Dječjem vrtiću „Budućnost“. Dosad je u njoj sudjelovalo 197 roditelja. Druga radionica namijenjena je roditeljima djece u godini prije polaska u školu. Naglasak stavlja na prepoznavanje naizgled pozitivnih postupaka koji predstavljaju prezaštićivanje i ograničavaju razvoj samostalnosti i psihološke otpornosti. Provodi se od 2024. godine u Dječjem vrtiću „Budućnost“, a dosad je sudjelovalo 32 roditelja. Ishodi obiju radionica su usmjereni na usvajanje primjerenijih odgojnih postupaka. U evaluacijskom upitniku roditelji navode konkretne postupke koje su zapamtili kao nove ili posebno korisne, što upućuje na zapamćenost sadržaja i percipiranu korisnost. Evaluacije obiju radionica kontinuirano su pozitivne, a roditelji potvrđuju važnost obrađenih tema. Prikazani primjeri pokazuju mogućnost primarne prevencije u okviru redovite suradnje vrtića s roditeljima te ulogu psihologa u osmišljavanju i provedbi takvih aktivnosti.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, prevencija, predškolska dob, roditelji

RAZVOJNE PROCJENE U DJEČJEM VRTIĆU „BAJKA“: ULOGA PSIHOLOGA U OSIGURAVANJU DOSTUPNE I KVALITETNE PODRŠKE

Sanja Musa, Nena Rakvin
Dječji vrtić „Bajka“, Zagreb
✉ *sanja1707@gmail.com*

Sve veći broj djece s razvojnim odstupanjima, osobito djece iz spektra autizma, uz ograničenu dostupnost pravodobne razvojne procjene predstavlja značajan izazov za sustav podrške djeci i njihovim obiteljima. Dugotrajne liste čekanja odgađaju uključivanje djece u ranu intervenciju, zbog čega predškolske ustanove imaju važnu ulogu u ranom prepoznavanju razvojnih teškoća i pružanju psihologijske podrške. Cilj izlaganja jest prikazati iskustva Dječjeg vrtića „Bajka“ u organizaciji i provedbi psihologijske razvojne procjene te mogućnosti uključivanja psihologa u povećanje dostupnosti pravodobne procjene i podrške. Izlaganje prikazuje postupak procjene razvoja djece sa sumnjom na razvojna odstupanja, procjene spremnosti za školu i potencijalne darovitosti – od inicijalnog razgovora i trijaže, preko suradnje s roditeljima i odgojiteljima, opažanja i psihologijskog testiranja, do izrade stručnih mišljenja i individualiziranih odgojno-obrazovnih kurikula. Poseban naglasak stavlja se na timski rad s ostalim stručnjacima razvojnog profila. Model rada pokazuje mogućnosti dječjeg vrtića kao mjesta rane identifikacije razvojnih rizika i pružanja psihologijske podrške. U Dječjem vrtiću „Bajka“ godišnje se provede oko 120 procjena spremnosti za školu, do 50 procjena razvojnog statusa djece sa sumnjom na razvojna odstupanja, desetak procjena potencijalne darovitosti te 10 do 15 razvojnih procjena djece iz Posebnog programa za djecu s poremećajem iz spektra autizma primjenom psihologijskih instrumenata. Izlaganje otvara raspravu o ulozi predškolskih ustanova i psihologa u jačanju sustava rane razvojne procjene kao važnog čimbenika u očuvanju mentalnog zdravlja i osiguravanju pravodobne i kvalitetne podrške djeci i njihovim obiteljima te unapređenju međusektorske suradnje.

Ključne riječi: rana razvojna procjena, predškolski odgoj i obrazovanje, psihologijska podrška, razvojne teškoće, očuvanje mentalnog zdravlja

1. **Simpozij: RANA INTERVENCIJA: PODRŠKA OBITELJI OD PRVIH SUMNJI DO UKLJUČIVANJA U USLUGE** 136

Voditeljica: **Marina Šimanović**

2. OSNAŽITI MAJKU, A NE SAMO DIJETE: ODREDNICE RODITELJSKOG STRESA KOD MAJKI DJECE S AUTIZMOM PREDŠKOLSKE DOBI 137
Severina Popov

3. RODITELJSKA PONAŠANJA U RANIM INTERAKCIJAMA S DONOŠENOM I NEDONOŠENOM DOJENČADI 138
Ana-Marija Bohaček

4. GLAS RODITELJA – ZAŠTO JE NAČIN PRIOPĆAVANJA SUMNJE I DIJAGNOZE POREMEĆAJA IZ SPEKTRA AUTIZMA VAŽAN? 139
Anamarija Jurin

5. NEFORMALNA PODRŠKA KAO ZAŠTITNI ČIMBENIK MENTALNOG ZDRAVLJA RODITELJA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU 140
Dina Dežmar

6. DOSTUPNOST USLUGA RANE INTERVENCIJE NA PODRUČJU ŠIBENSKO-KNINSKE ŽUPANIJE IZ PERSPEKTIVE RODITELJA 141
Lucija Škugor

7. POTREBE RODITELJA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU I STRUČNJAKA U SISAČKO-MOSLAVAČKOJ ŽUPANIJI 142
Marina Šimanović

RANA INTERVENCIJA: PODRŠKA OBITELJI OD PRVIH SUMNJI DO UKLJUČIVANJA U USLUGE

Marina Šimanović
Hrvatska udruga za ranu intervenciju u djetinjstvu – HURID, Zagreb
✉ *marina.simanovic@hurid.hr*

Simpozij „Rana intervencija: podrška obitelji od prvih sumnji do uključivanja u usluge“ donosi cjelovit, obitelji usmjeren i holistički pristup ranoj intervenciji u djetinjstvu kroz prikaz šest radova. Glavni cilj ovog simpozija jest detaljno istražiti ključne razvojne, komunikacijske i izazove sustava s kojima se svakodnevno susreću obitelji djece s teškoćama u razvoju te stručnjaci na području Republike Hrvatske. Metodologija obuhvaća suvremena kvantitativna istraživanja provedena putem online upitnika te strukturiranih opservacijskih protokola na uzorcima roditelja, dojenčadi i stručnjaka iz različitih sektora rane intervencije. Glavni rezultati svih radova jasno rasvjetljavaju višedimenzionalnost i kompleksnost rane podrške. Popov utvrđuje specifične izvore roditeljskog stresa te zagovara hitno osnaživanje majki djece s autizmom predškolske dobi kao stupova obitelji. U pogledu najranije dobi, Bohaček dokazuje presudnu ulogu roditeljskih ponašanja i socijalne okoline u ranim interakcijama s donošenom i nedonošenom dojenčadi. Nadalje, Jurin ističe iznimnu komunikacijsku i etičku odgovornost praktičara, dokazujući da sam način priopćavanja sumnje i dijagnoze dugoročno usmjerava roditeljsko prihvaćanje i djelovanje, dok Dežmar prepoznaje neformalnu podršku šire obitelji i prijatelja kao ključan zaštitni čimbenik mentalnog zdravlja roditelja. Konačno, regionalne analize stanja na terenu Šibensko-kninske županije (Škugor) i Sisačko-moslavačke županije (Šimanović) mapiraju identične sustavne prepreke poput dugih lista čekanja, prostorne udaljenosti i manjka stručnjaka, zbog čega obje skupine jednoglasno zahtijevaju hitno uvođenje jedinstvenog mjesta pristupa uslugama. Teorijski doprinos ovog simpozija redefinira ranu intervenciju prema suvremenim holističkim modelima, dok praktični doprinos nudi jasne smjernice donositeljima javnih politika za premošćivanje regionalnih nejednakosti, intenzivnije umrežavanje stručnjaka te učinkovito smanjenje ukupnog obiteljskog stresa.

Ključne riječi: rana intervencija, podrška obitelji, roditeljski stres, razvojne teškoće, dostupnost usluga

OSNAŽITI MAJKU, A NE SAMO DIJETE: ODREDNICE RODITELJSKOG STRESA KOD MAJKI DJECE S AUTIZMOM PREDŠKOLSKE DOBI

Severina Popov
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Nastavno-klinički centar, Zagreb
✉ *severina.popov@erf.unizg.hr*

Roditeljski stres roditelja djece s poremećajem iz spektra autizma (PSA) znatno je viši nego kod roditelja djece drugih skupina, što je povezano s nizom negativnih ishoda za dijete i obitelj. Uz rizične čimbenike, polazište ovog istraživanja bilo je identificirati i potencijalne zaštitne čimbenike. Cilj istraživanja bio je ispitati razinu roditeljskog stresa i njegove odrednice kod majki djece s dijagnozom i sumnjom na PSA u dobi od 3 do 7 godina, koristeći procesni model roditeljskog stresa kao teorijski okvir za tri skupine prediktora: karakteristike roditelja (samoefikasnost), djeteta (problemi u ponašanju) i okoline (percipirana socijalna podrška i roditeljska uključenost u djetetov tretman). U istraživanju je sudjelovalo 50 majki djece s dijagnozom ili sumnjom na PSA u dobi od 3 do 7 godina. Podaci su prikupljeni online. Primijenjeni su Skala roditeljskog stresa, Upitnik snaga i teškoća, Skala roditeljske samoefikasnosti u autizmu (PSEAS), Skala obiteljske podrške te skala percipirane uključenosti u djetetov tretman. PSEAS je za potrebe ovog istraživanja preveden na hrvatski jezik postupkom dvostrukog usklađenog prijevoda i nezavisnog povratnog prijevoda. Na konferenciji će biti prikazane razine roditeljskog stresa i svih ispitivanih odrednica te njihove međusobne povezanosti, te hijerarhijskom regresijskom analizom ispitani relativni doprinos triju skupina prediktora objašnjenju roditeljskog stresa. Bit će prikazani i deskriptivni podaci o percipiranoj uključenosti majki u tretman djeteta, o čemu u domaćem kontekstu gotovo da nema podataka. Rezultati će pridonijeti boljem razumijevanju odrednica stresa majki, ponuditi praktične implikacije za ciljano osnaživanje postojećih roditeljskih resursa i dati uvid u percepciju roditeljske uključenosti u tretman.

Ključne riječi: roditeljski stres, majke djece s autizmom, predškolska dob

RODITELJSKA PONAŠANJA U RANIM INTERAKCIJAMA S DONOŠENOM I NEDONOŠENOM DOJENČADI

Ana-Marija Bohaček
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *ana-marija.bohacek@erf.unizg.hr*

Rane interakcije roditelja i djeteta predstavljaju važan kontekst socioemocionalnog, komunikacijskog i kognitivnog razvoja. Prijevremeno rođenje može oblikovati iskustvo roditeljstva i dinamiku ranih interakcija, zbog čega je važno razmotriti obilježja roditeljskih ponašanja koja pružaju podršku djetetovu razvoju. Cilj ovog rada je opisati i usporediti obilježja roditeljskih ponašanja tijekom interakcija s donošenom i nedonošenom djecom u dobi od 12 do 18 mjeseci. Rad se temelji na podacima prikupljenima u okviru projekta RADO (Spontano istraživačko ponašanje kod donošene i nedonošene dojenčadi u okviru socijalnog i fizičkog okruženja). U radu se analiziraju videosnimke interakcija 30 parova roditelj–dijete, od kojih 15 uključuje donošenu, a 15 nedonošenu djecu. Roditeljska ponašanja procjenjuju se instrumentom „Parenting Interactions with Children: Checklist of Observations Linked to Outcomes“ (PICCOLO), koji omogućuje strukturirano opažanje ponašanja u četirima područjima: afektivnost, odgovorljivost, poticanje i poučavanje. Analiza obuhvaća zastupljenost pojedinih ponašanja, profile roditeljskih ponašanja unutar svake skupine te usporedbu rezultata između skupina. Rad pridonosi razumijevanju obilježja roditeljskih ponašanja u interakcijama s donošenom i nedonošenom djecom, s posebnim naglaskom na prepoznavanje razvojno podržavajućih ponašanja i specifičnosti ranoga socijalnog okruženja. Razmatra se i primjenjivost strukturiranog opažanja interakcija u prepoznavanju obiteljskih resursa te planiranju individualizirane podrške roditeljima u okviru rane intervencije. Time se ukazuje na ključnu ulogu rane procjene u poticanju optimalnog razvojnog ishoda djeteta te jačanju otpornosti cijele obitelji.

Ključne riječi: roditeljska ponašanja, rane interakcije, donošena i nedonošena dojenčad

GLAS RODITELJA – ZAŠTO JE NAČIN PRIOPĆAVANJA SUMNJE I DIJAGNOZE POREMEĆAJA IZ SPEKTRA AUTIZMA VAŽAN?

Anamarija Jurin
Opća bolnica Zadar, Zadar
✉ *anamarija.jurin@gmail.com*

Postupak priopćavanja sumnje ili dijagnoze poremećaja iz spektra autizma (PSA) ističe se kao prvi važan faktor u procesu suočavanja roditelja s postavljenom dijagnozom. Situacija u kojoj se izriče navedena neželjena vijest ima dugoročan utjecaj na živote roditelja i djeteta, te stoga predstavlja zahtjevan komunikacijski zadatak za stručnjaka koji dijagnozu priopćava. Dosadašnja istraživanja su ukazala na niz čimbenika koji utječu na pozitivnost iskustva roditelja – obilježja samog prostora i vremenske organizacije, obilježja ponašanja stručnjaka i dobivenih informacija. U skladu s time, cilj istraživanja bio je ispitati iskustva roditelja u postupku priopćavanja sumnje ili dijagnoze PSA-a te prikazati povezanost pozitivnosti iskustva (zadovoljstva) roditelja s obilježjima samoga postupka. U istraživanju je sudjelovalo 52 roditelja djece s PSA-om rane i predškolske dobi (0 do 7 godina) kojoj su sumnja ili dijagnoza postavljene u periodu od 18 mjeseci koji su prethodili istraživanju. Za potrebe istraživanja konstruiran je Upitnik za ispitivanje iskustva roditelja u postupku dijagnostike PSA-a. Rezultati su pokazali relativno visok stupanj zadovoljstva roditelja postupkom priopćavanja dijagnoze PSA-a. Utvrđeno je kako postoji značajna povezanost između zadovoljstva roditelja i prisutnosti pozitivnih obilježja u postupku dijagnostike i priopćavanja dijagnoze. Međutim, roditeljska iskustva također pokazuju da postoji veliki prostor za poboljšanje uvjeta i načina izricanja ove neželjene vijesti. Naše istraživanje naglašava upravo važnost perspektive roditelja pri planiranju strategija za učinkovitiji dijagnostički proces i priopćavanje sumnje/dijagnoze PSA-a od strane stručnjaka, s ciljem postizanja većeg zadovoljstva roditelja te lakšeg prihvaćanja i suočavanja s dijagnozom.

Ključne riječi: priopćavanje sumnje, priopćavanje dijagnoze, poremećaj iz spektra autizma

NEFORMALNA PODRŠKA KAO ZAŠTITNI ČIMBENIK MENTALNOG ZDRAVLJA RODITELJA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Dina Dežmar
Specijalna bolnica za ortopediju i rehabilitaciju „Martin Horvat“ Rovinj – Rovigno, Rovinj
✉ *dina.dezmar@gmail.com*

Roditeljstvo djetetu s teškoćama u razvoju povezano je s brojnim zahtjevima koji mogu utjecati na dobrobit roditelja i funkcioniranje cijele obitelji. U suočavanju sa svakodnevnim izazovima važnu ulogu imaju dostupni izvori socijalne podrške, pri čemu se roditelji, uz formalne sustave, često oslanjaju i na vlastitu neformalnu mrežu podrške. Socijalna podrška može pridonijeti smanjenju osjećaja izolacije i stresa te olakšati suočavanje sa zahtjevima roditeljstva. Cilj izlaganja je prikazati značaj neformalne podrške za dobrobit roditelja djece s teškoćama u razvoju, s posebnim osvrtom na međusobnu podršku roditelja koji dijele slična životna iskustva. Prikaz se temelji na rezultatima kvalitativnog istraživanja provedenog s 13 majki djece s teškoćama predškolske dobi, uključenih u drugu fazu projekta ENVISAGE Hrvatska. Podaci su prikupljeni polustrukturiranim intervjuima te obrađeni kvalitativnom tematskom analizom. Rezultati ukazuju na posebno mjesto koje drugi roditelji djece s teškoćama zauzimaju unutar neformalne mreže podrške. Dio sudionica osobe s kojima nisu u krvnom srodstvu, a koje su nerijetko i same roditelji djece s teškoćama, doživljava kao članove vlastite obitelji. Zajedničko iskustvo roditeljstva doprinosi osjećaju povezanosti i međusobnog razumijevanja, pri čemu sudionice ističu da ih osobe koje prolaze kroz slična iskustva često najbolje razumiju. Podrška drugih roditelja očituje se kroz razmjenu iskustava i informacija, emocionalnu povezanost, međusobno prepoznavanje, ohrabrivanje i empatično slušanje. Sudionice opisuju osjećaj da nisu same, dobivanje potvrde vlastitih osjećaja i potreba te mogućnost sagledavanja vlastite situacije iz drugačije perspektive. Takva podrška doprinosi osjećaju prihvaćenosti i zajedništva, olakšava svakodnevno funkcioniranje te može pridonijeti jačanju emocionalne otpornosti roditelja. Dobiveni uvidi naglašavaju važnost prepoznavanja međusobne podrške roditelja kao vrijednog resursa za njihovu dobrobit i očuvanje mentalnog zdravlja. Uz dostupnu i kvalitetnu stručnu podršku, važno je stvarati prilike za povezivanje roditelja, razmjenu iskustava i razvoj odnosa koji pružaju osjećaj razumijevanja, prihvaćenosti i podrške.

Ključne riječi: neformalna mreža podrške, međusobna podrška roditelja (peer support), roditelji djece s teškoćama u razvoju, mentalno zdravlje, dobrobit roditelja

DOSTUPNOST USLUGA RANE INTERVENCIJE NA PODRUČJU ŠIBENSKO-KNINSKE ŽUPANIJE IZ PERSPEKTIVE RODITELJA

Lucija Škugor
Centar za odgoj i obrazovanje Šubićevac, Šibenik
✉ *skugor.lucija@gmail.com*

Razvoj sustava rane intervencije u djetinjstvu (RID) u Republici Hrvatskoj obilježen je neujednačenom dostupnošću usluga i nedovoljnom povezanošću različitih sustava koji sudjeluju u pružanju podrške djeci s razvojnim rizicima, odstupanjima i teškoćama u razvoju. U takvim okolnostima regionalna razina može imati važnu ulogu u prepoznavanju potreba, povezivanju postojećih resursa i oblikovanju funkcionalnijeg sustava podrške obiteljima. Međutim, kao u većini županija u Hrvatskoj, pa tako i u Šibensko-kninskoj županiji, rana intervencija još nije sustavno integrirana u razvojno planiranje, a informacije o dostupnim uslugama i mogućnostima podrške nisu objedinjene. Cilj istraživanja bio je dobiti uvid u dostupnost i razvijenost usluga rane intervencije u djetinjstvu na području Šibensko-kninske županije iz perspektive roditelja te prepoznati obrasce korištenja usluga i ključne izazove s kojima se obitelji suočavaju. U istraživanju je sudjelovalo 57 roditelja djece predškolske dobi s razvojnim rizicima, odstupanjima i teškoćama u razvoju koja koriste, čekaju ili su koristila usluge rane intervencije. Nalazi ukazuju na neujednačenu dostupnost podrške među sustavima zdravstva, socijalne skrbi, odgoja i obrazovanja te civilnog društva. Istodobno, izražena je prostorna centraliziranost usluga, duge liste čekanja, osobito za logopedsku i edukacijsko-rehabilitacijsku podršku, te oslanjanje dijela obitelji na privatne pružatelje i usluge izvan županije. Takva situacija ne predstavlja samo pitanje dostupnosti pojedinačnih usluga, već ukazuje na potrebu za boljim povezivanjem postojećih kapaciteta i jasnijim definiranjem uloga dionika. Rezultati upućuju na potencijal regionalnog pristupa u razvoju sustava RID-a, pri čemu identifikacija postojećih dionika i njihovih resursa može biti početna točka za uspostavu integriranog modela podrške. Pristup „odozdo prema gore“ pritom otvara mogućnost da se lokalna iskustva, potrebe obitelji i postojeći kapaciteti uključe u oblikovanje održivijih regionalnih modela, a potom i u razvoj nacionalnog sustava rane intervencije u djetinjstvu. Istraživanje stoga doprinosi razumijevanju regionalnih preduvjeta za razvoj integriranih usluga usmjerenih na dijete i obitelj.

Ključne riječi: rana intervencija u djetinjstvu, regionalni razvoj, dostupnost usluga, međusektorska suradnja

POTREBE RODITELJA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU I STRUČNJAKA U SISAČKO-MOSLAVAČKOJ ŽUPANIJI

Marina Šimanović
Hrvatska udruga za ranu intervenciju u djetinjstvu – HURID, Zagreb
✉ *marina.simanovic@hurid.hr*

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati potrebe roditelja djece s teškoćama u razvoju i stručnjaka u Sisačko-moslavačkoj županiji kako bi se utvrdile ključne prepreke i mogućnosti unapređenja sustava rane intervencije. Kvantitativno istraživanje provedeno je primjenom online upitnika. Uzorak je obuhvatio trideset i osam roditelja, većinom majki, koji skrbe o četrdeset i petero djece s razvojnim rizicima, te devetnaest stručnjaka rane intervencije, uglavnom odgojitelja. Rezultati pokazuju da su roditelji i uža obitelj najčešće prvi uočili odstupanja u razvoju djeteta, dok su obiteljski liječnici i pedijatri imali ključnu ulogu u prvom upućivanju stručnjaku. Zadovoljstvo brzinom i pravovremenošću rane intervencije ocijenjeno je umjerenim, a kao najveće prepreke redovitim posjetima stručnjacima roditelji navode duge liste čekanja, prostornu udaljenost usluga te nedostatak stručnjaka. Stručnjaci su svoja specifična znanja za ranu detekciju te informiranje obitelji o daljnjim koracima ocijenili uglavnom dostatnima. Ipak, ističu izraženu potrebu za dodatnim edukacijama u području osnaživanja roditelja te pronalaženja adekvatnih ustanova za upućivanje obitelji. Međusektorska suradnja i umrežavanje unutar samog sustava procijenjeni su osrednjima s obje strane. Gotovo svi ispitani roditelji i velika većina stručnjaka suglasni su da bi uspostava jedinstvenog mjesta pristupa uslugama značajno smanjila roditeljski stres i olakšala administrativno-terapijske procese. Praktični doprinos rada očituje se u jasnim smjernicama za osnivanje županijskog informacijskog središta – jedinstvenog mjesta pristupa (one-stop shop) koje bi objedinilo informacije i ubrzalo protok korisnika. Teorijski doprinos potvrđuje nužnost tranzicije prema modelima podrške koji su usmjereni na cjelokupnu obitelj. Implikacije za daljnja istraživanja upućuju na potrebu evaluacije sličnih pilot-projekata umrežavanja u različitim dijelovima Hrvatske.

Ključne riječi: rana intervencija, djeca s teškoćama, potrebe roditelja i stručnjaka, jedinstveno mjesto pristupa

1. **Simpozij: RODNO UTEMELJENO NASILJE: JESMO LI KAO PSIHOLOGINJE I PSIHOLOZI DIO RJEŠENJA ILI DIO PROBLEMA?** 144

Voditeljica: **Maja Mamula**

2. KADA DOBRO NIJE DOVOLJNO: ZAŠTO JE SPECIJALIZIRANA PODRŠKA ŽRTVAMA SEKSUALNOG NASILJA PROFESIONALNA ODGOVORNOST 145
Maja Mamula

3. POSTSEPARACIJSKO NASILJE: U ČIJE PRIČE VJERUJEMO? 146
Anita Lauri Korajlija

4. PREŽIVJETI SEKSUALNO NASILJE U RATU: OD INDIVIDUALNE PSIHOTERAPIJSKE PODRŠKE DO GLOBALNOG PRAVA NA OBEŠTEĆENJE 147
Marijana Senjak

5. RODNO UTEMELJENO NASILJE: MOŽE LI PSIHOLOŠKA PODRŠKA BITI KVALITETNA BEZ RAZUMIJEVANJA KONTEKSTA? 148
Lorena Zec

6. ODNOS KOJI OSNAŽUJE: PODRŠKA UMJESTO KONTROLE 149
Paula Bogović

RODNO UTEMELJENO NASILJE: JESMO LI KAO PSIHOLOGINJE I PSIHOLOZI DIO RJEŠENJA ILI DIO PROBLEMA?

Maja Mamula
Ženska soba, Zagreb
✉ *majam@zamir.net*

Rodno utemeljeno nasilje jedno je od najsloženijih područja psihološke prakse, koje od stručnjakinja i stručnjaka zahtijeva više od općih psiholoških kompetencija. Razumijevanje posljedica traume, iako nužno, nije dovoljno bez poznavanja rodno utemeljenog nasilja kao društvenog fenomena obilježenog odnosima moći, prisilnom kontrolom i specifičnim obrascima viktimizacije. Simpozij „Rodno utemeljeno nasilje: jesmo li kao psihologinje i psiholozi dio rješenja ili dio problema?“ otvara prostor za kritičko promišljanje profesionalne odgovornosti psihologa u radu sa ženama i djecom koja su preživjela različite oblike rodno utemeljenog nasilja te propituje na koji način psihološka praksa može pridonijeti njihovoj zaštiti, ali i nenamjerno održavati obrasce nasilja i sekundarne viktimizacije. Kroz pet međusobno povezanih izlaganja autorice Lorena Zec, Paula Bogović, Anita Lauri Korajlija, Maja Mamula i Marijana Senjak predstavit će različite perspektive rada sa ženama koje su preživjele rodno utemeljeno nasilje. Teme obuhvaćaju važnost razumijevanja društvenog konteksta i odnosa moći u psihološkoj podršci, izgradnju odnosa koji osnažuje, a ne reproducira obrasce kontrole, prepoznavanje postseparacijskog nasilja i izazove psiholoških procjena u institucionalnom kontekstu, profesionalnu odgovornost za pružanje specijalizirane podrške osobama koje su preživjele seksualno nasilje te razvoj psihoterapijske, društvene i pravne podrške ženama koje su preživjele seksualno nasilje u ratu. Zajednička poruka simpozija jest da kvalitetna psihološka praksa u području rodno utemeljenog nasilja zahtijeva specifična znanja, rodno osjetljiv i na znanjima o traumi utemeljen pristup te kontinuirano propitivanje vlastitih profesionalnih pretpostavki. Tek takvim pristupom psihološka struka može biti dio sustava koji doprinosi sigurnosti, oporavku i ostvarivanju prava osoba koje su preživjele nasilje, umjesto da, uslijed nedostatka specifičnih kompetencija, postane dio problema.

Ključne riječi: rodno utemeljeno nasilje, psihološka podrška, pristup temeljen na znanjima o traumi, sekundarna viktimizacija, profesionalne kompetencije

KADA DOBRO NIJE DOVOLJNO: ZAŠTO JE SPECIJALIZIRANA PODRŠKA ŽRTVAMA SEKSUALNOG NASILJA PROFESIONALNA ODGOVORNOST

Maja Mamula
Ženska soba, Zagreb
✉ *majam@zamir.net*

Psihologinje i psiholozi susreću osobe koje su preživjele seksualno nasilje u gotovo svim sustavima – zdravstvu, socijalnoj skrbi, obrazovanju, pravosuđu, organizacijama civilnog društva i privatnoj praksi. Međutim, specijalizirana edukacija za rad sa seksualnim nasiljem još uvijek nije standard psihološke profesije. Opće psihološke kompetencije same po sebi nisu uvijek dovoljne za razumijevanje dinamike seksualnog nasilja, posljedica traume, rodno utemeljenog nasilja i procesa oporavka. Nedostatak specijaliziranih znanja može dovesti do sekundarne viktimizacije i retraumatizacije, ali i do pogrešnih procjena, prebacivanja odgovornosti na žrtvu, nerazumijevanja odgođenog prijavljivanja, nastavka odnosa ili kontakta s počiniteljem, ambivalentnosti i fragmentiranih sjećanja. Međunarodni standardi (Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji i preporuke GREVIO-a) jasno govore o potrebi razvoja specijaliziranih službi, kao i o nužnosti sustavnog educiranja stručnih osoba za rad sa žrtvama seksualnog nasilja. Specijalizacija u radu sa seksualnim nasiljem nije elitizam, nego preduvjet kvalitetne i sigurne podrške. Specijalizirana podrška mora biti utemeljena na razumijevanju traume, rodno osviještenom pristupu te poznavanju specifičnosti i dinamike seksualnog nasilja kao oblika rodno utemeljenog nasilja. Izlaganje će otvoriti pitanje profesionalne odgovornosti psihologinja i psihologa te razmotriti što je potrebno kako bi struka bila dio rješenja, a ne nenamjerni dio problema u sustavu podrške žrtvama seksualnog nasilja. Ujedno će postaviti pitanje koje si svaka stručnjakinja ili stručnjak ponekad treba postaviti: kako prepoznati trenutak kada naše kompetencije više nisu dovoljne? Specijalizirana podrška nije pitanje dobre volje ni dodatne kvalitete rada. Ona je sastavni dio profesionalne odgovornosti prema osobama koje su preživjele seksualno nasilje.

Ključne riječi: seksualno nasilje, specijalizirane kompetencije, profesionalna odgovornost

POSTSEPARACIJSKO NASILJE: U ČIJE PRIČE VJERUJEMO?

Anita Lauri Korajlija
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju;
Autonomna ženska kuća Zagreb, Zagreb
✉ *alauri@ffzg.hr*

Postseparacijsko nasilje predstavlja nastavak rodno utemeljenog nasilja nakon prekida partnerskog odnosa, pri čemu nasilje ne prestaje razdvajanjem partnera, već mijenja svoje oblike. Umjesto izravnog fizičkog nasilja, počinitelji često koriste djecu, sudske i druge institucionalne postupke, ekonomsko iscrpljivanje, narušavanje roditeljske uloge majke, lažne prijave, manipulaciju te različite oblike prisilne kontrole kako bi zadržali moć nad bivšom partnericom. Upravo zbog toga postseparacijsko nasilje često ostaje neprepoznato te se pogrešno interpretira kao „visokokonfliktni razvod“, sukob bivših partnera ili međusobna roditeljska nesuradnja. Izlaganje će prikazati obilježja postseparacijskog nasilja kroz suvremeni koncept prisilne kontrole te raspraviti izazove njegova prepoznavanja u psihološkoj i institucionalnoj praksi. Poseban naglasak bit će stavljen na ulogu psihologinja i psihologa u procjenama roditeljskih kapaciteta, radu s djecom i obiteljima te rizike nekritičkog prihvaćanja narativa koji zanemaruju kontekst prethodnog nasilja. Izlaganje se temelji na rezultatima nacionalnog istraživanja o prisilnoj kontroli i postseparacijskom nasilju provedenog mješovitom metodologijom, koje je obuhvatilo kvalitativni dio s 14 dubinskih intervjua sa ženama koje su preživjele partnersko nasilje te kvantitativni dio na uzorku od 196 žena. Nalazi istraživanja ukazuju na visoku učestalost postseparacijskih oblika nasilja, uključujući korištenje djece kao sredstva kontrole, optužbe za otuđenje djeteta, legalno i ekonomsko zlostavljanje te kontinuirano uznemiravanje bivših partnerica. Polazeći od pristupa temeljenog na znanjima o traumi i rodno utemeljenog pristupa, izlaganje će otvoriti pitanje profesionalne odgovornosti psihologa: u čije priče vjerujemo, koje obrasce prepoznajemo i na koji način naše procjene mogu doprinijeti zaštiti žena i djece ili, suprotno tome, postati dio nastavka nasilja.

Ključne riječi: postseparacijsko nasilje, prisilna kontrola, rodno utemeljeno nasilje

PREŽIVJETI SEKSUALNO NASILJE U RATU: OD INDIVIDUALNE PSIHOTERAPIJSKE PODRŠKE DO GLOBALNOG PRAVA NA OBEŠTEĆENJE

Marijana Senjak
Ženska soba, Zagreb
✉ *greengrassrecovery@gmail.com*

Nasilje nad ženama nije ekskluzivna i izopačena pojava koju muškarci pojedinci provode tijekom ratnih djelovanja već ima svoje korijene u individualnom, strukturalnom i interpersonalnom nasilju u mirnodopsko vrijeme, koje u periodima rata poprima ekstremne manifestacije i često se koristi kao strategija ratovanja usmjerena na zastrašivanje i protjerivanje stanovništva. Radi se o rodno uvjetovanom nasilju u kontinuitetu. Pionirski i inovativni rad na uspostavi psihoterapijskog modela pomoći za žene preživjele ratna silovanja u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Kosovu i ostalim zemljama regije, započele su feminističke i druge ženske organizacije iz regije, slijedeći svjetsko feminističko nasljeđe iz sedamdesetih u vidu sigurnih i autonomnih ženskih prostora i intervencija za žene, ne čekajući neophodni odgovor društva i države. Iz direktnog psihoterapijskog rada i feminističke literature znamo da je oporavak moguć i da ima svoje predvidljive faze kroz koje prolazi većina preživjelih: „prekinuti šutnju“, „vjerovati da se to dogodilo“, „suočiti se s vlastitim sjećanjima i ranjivošću“, „suočiti se s ljutnjom i usmjeriti je na počinitelja“, „povezati se sa svojom duhovnošću“, „završiti posao i krenuti dalje“. Vjerujući u neophodnost pravednijih rješenja, radile smo na priznanju patnje i ostvarivanju prava preživjelih ratna silovanja putem osmišljavanja i koordiniranja kampanje „Za dostojanstvo preživjelih“ kojom je uz prikazivanje nagrađenog filma „Grbavica“ 2006. priznat status civilnih žrtava rata preživjelim seksualno nasilje u ratu u Bosni i Hercegovini. Korak naprijed ove regije jeste donošenje posebnog zakona o pravima žrtava seksualnog nasilja u ratu u Hrvatskoj (2015.) kojim se pored mjesečne novčane naknade propisuje i dostojanstven iznos jednokratne naknade i skida teret dokazivanja pretrpljenog seksualnog nasilja s preživjelih. Trenutno radimo na prepoznavanju djece rođene iz čina seksualnog nasilja u ratu u Hrvatskoj kao nositelja prava. Međunarodni dokumenti priznaju pravo na obeštećenje preživjelim seksualno nasilje u sukobu na globalnoj razini kao i prava djece rođene iz seksualnog nasilja. Psihoterapija ne liječi društvene nepravde, ali može pomoći preživjelima seksualno nasilje u ratu da se izbore za svoja prava.

Ključne riječi: kontinuitet rodno utemeljenog nasilja, psihoterapija, oporavak, obeštećenje

RODNO UTEMELJENO NASILJE: MOŽE LI PSIHOLOŠKA PODRŠKA BITI KVALITETNA BEZ RAZUMIJEVANJA KONTEKSTA?

Lorena Zec
SOS Rijeka – Centar za nenasilje i ljudska prava, Rijeka
✉ *lorena.zec@sos-rijeka.org*

Kvaliteta psihološke podrške osobama koje su preživjele rodno utemeljeno nasilje uvelike ovisi o razumijevanju društvenih okolnosti i odnosa moći koji oblikuju njihova iskustva. Premda je poznavanje trauma neizostavan dio psihološke kompetencije, ono samo po sebi nije dovoljno ako iskustvo nasilja promatra prvenstveno kao individualni problem, zanemarujući strukturalne nejednakosti i odnose moći koji oblikuju iskustva preživjelih. Feminističke perspektive već desetljećima upozoravaju da rodno utemeljeno nasilje nije izolirani interpersonalni događaj, već društveni fenomen ukorijenjen u rodnoj neravnopravnosti i nejednakoj raspodjeli moći. U izlaganju će se razmotriti na koji način nedostatak znanja o specifičnostima rodno utemeljenog nasilja može ograničiti kvalitetu psihološke procjene i podrške, unatoč dobroj namjeri stručnjakinja i stručnjaka. Posebna će se pozornost posvetiti rizicima profesionalne neutralnosti, individualiziranja odgovornosti za nasilje te obrascima sekundarne viktimizacije koji mogu nastati unutar sustava podrške. Raspravljat će se o tome kako psihološka praksa može, ako nije kritički osviještena, nenamjerno reproducirati društvene obrasce koji umanjuju iskustva osoba koje su preživjele nasilje ili relativiziraju odgovornost počinitelja. Cilj izlaganja je potaknuti raspravu o kompetencijama potrebnima za psihološki rad u području rodno utemeljenog nasilja te naglasiti važnost integriranja feminističkih spoznaja, rodno osjetljive perspektive i razumijevanja društvenih odnosa moći u obrazovanje i profesionalni razvoj psihologa. Takav pristup doprinosi razvoju psihološke prakse koja ne samo da ublažava posljedice nasilja, nego aktivno prepoznaje i adresira društvene okolnosti koje ga omogućuju i održavaju.

Ključne riječi: rodno utemeljeno nasilje, feministička psihologija, rodno osjetljiva psihološka praksa

ODNOS KOJI OSNAŽUJE: PODRŠKA UMJESTO KONTROLE

Paula Bogović
Udruga za zaštitu obitelji – UZOR, Rijeka
✉ *paula_bogovic@yahoo.com*

U radu sa ženama žrtvama rodno utemeljenoga nasilja postoje mnogi izazovi i situacije u kojima stručnjakinje repliciraju odnos moći i kontrole s idejom zaštite i podrške žrtvama. S jedne strane postoje različiti inputi i obveze prema nadležnim ministarstvima koji zahtijevaju doslovno praćenje zakona i pravilnika, a koji bi mogli biti bolji, a s druge je strane ponekad nedovoljna ekspertiza stručnjakinja kao i nedovoljna mogućnost autonomije u radu. Istovremeno je nužno raditi u skladu s važećim pravilnicima i zakonima te omogućiti dovoljno prostora ženama i djeci za oporavak u skladu s njihovim individualnim potrebama i mogućnostima što može predstavljati značajni izazov posebno u situacijama međusobnog nerazumijevanja ministarstava i pružatelja socijalnih usluga. Stručnjakinje bez dovoljno ekspertize o feminističkim principima mogu u radu činiti mnoge štetne pogreške koje repliciraju odnos moći i kontrole, a koji, između ostalog, dovodi do različitih posljedica za njihovo zdravlje i daljnje funkcioniranje kao i do toga da je vrijeme boravka korisnica u nekim skloništima zabrinjavajuće kratko, a što se često interpretira kroz odgovornost žena bez osvrta na našu odgovornost. U ovom izlaganju promišljat ćemo o tome kako prepoznati i maksimizirati sve ono što pomaže ženama žrtvama rodno utemeljenog nasilja i njihovoj djeci kako bismo kreirali najbolji mogući pristup te kako prepoznati štetne obrasce koje koristimo u radu, a za koje smatramo da su korisni, stručni i pomagajući?

Ključne riječi: sklonište, moć, kontrola, podrška

USMENA IZLAGANJA – PSIHOLOGIJA U FOKUSU

Digitalno okruženje, mediji i suvremene tehnologije

1. PREDSTAVLJANJE SMJERNICA ZA MEDIJSKO IZVJEŠTAVANJE I JAVNU KOMUNIKACIJU O DJEČJEM ZDRAVLJU I DEBLJINI KOD DJECE - „DIJETE NA PRVOM MJESTU“ 153
Tamara Balja, Nensi Blažević, Barbara Kalebić Maglica, Helena Križan, Sanja Musić Milanović

2. KADA MOBITEL POSTAJE OMETAJUĆI? KVALITATIVNA STUDIJA RODITELJSKIH ISKUSTAVA TECHNOFERENCIJE U INTERAKCIJAMA S DJECOM 154
Matea Bodrožić Selak, Marina Merkaš, Marija Šakić Velić, Marina Kotrla Topić, Ana Žulec Ivanković

3. DO KOJIH PROMJENA DOLAZI U PODRUČJU IZRADE, PRIMJENE I VREDNOVANJA REZULTATA PSIHOLOGIJSKIH TESTOVA USLIJED RAZVOJA SUVREMENE TEHNOLOGIJE I UMJETNE INTELIGENCIJE? JESMO LI SVJESNI BRZINE PROMJENA? 155
Damir Ljubotina

4. ODNOS RODITELJSKIH DIGITALNIH KOMPETENCIJA I DJEČJIH *ONLINE* ISKUSTAVA 156
Tena Velki, Marijana Miočić, Igor Radeka

5. „BESPLATNE INSTRUKCIJE“: PERCEPCIJA KORIŠTENJA UMJETNE INTELIGENCIJE U OBRAZOVANJU IZ PERSPEKTIVE UČENIKA – REZULTATI PROJEKTA BrAIn 158
Ana Žulec Ivanković, Marina Merkaš, Matea Bodrožić Selak, Mario Pandžić, Lana Batinić, Ana Haramina, Marija Šakić Velić, Lana Ciboci Perša, Snježana Mališa, Toni Ćosić, Lovro Knežević, Josip Ježovita, Petra Palić, Klara Bilić, Jasminka Maravić, Mirna Babić

Klinička i zdravstvena psihologija: procjena, dijagnostika i tretman

6. TRANSFORMACIJSKO-MOTIVACIJSKI MODEL TRETMANA OSOBA S POREMEĆAJIMA UZIMANJA PSIHOAKTIVNIH TVARI 159
Gordan Bošković, Vesna Biondić

7. PSIHOLOGIJSKI ASPEKT NEUBROJIVOSTI 160
Gordan Bošković, Maja Marija Muškić

8. TKO DOLAZI SAM, A TKO JE UPUĆEN? RAZLIKE U IZRAŽENOSTI ADHD SIMPTOMA MEĐU OSOBAMA NA ADHD PROCJENI 161
Eva Čurin, Eva Brlek

Mentalno zdravlje u različitim životnim razdobljima i kontekstima

9. PROFESIONALNA UVJERENJA STRUČNJAKA U SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI KAO PREDIKTOR PROCJENA I INTERVENCIJA U SITUACIJAMA NARUŠENOG ODNOSA RODITELJ–DIJETE 162
Marina Ajduković, Sonja Patrčević

10. USTRAJNOST, PRILAGODBA ILI ODUSTAJANJE? EMOCIONALNI ISHODI ODRŽAVANJA KORIZMENIH ODLUKA 163
Vlado Ćubela, Maja Pandža Topić, Branko Topić

11. MENTALNO ZDRAVLJE RODITELJA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU: RODITELJSKI STRES, ZABRINUTOST ZA BUDUĆNOST DJETETA I POTREBA ZA PSIHOLOŠKOM PODRŠKOM 164
Martina Galeković

12. NADA KAO PREDIKTOR TJELESNE AKTIVNOSTI STUDENATA: PROVJERA MEDIJACIJSKE ULOGE USTRAJNOSTI 165
Dragan Glavaš, Irena Pavela Banai, Ruben Betlehem

13. SOCIJALNA PODRŠKA I MENTALNO ZDRAVLJE U ADOLESCENCIJI I ODRASLOJ DOBI: ULOGA SAMOPOŠTOVANJA I STIGMATIZACIJE ZBOG TJELESNE TEŽINE 166
Ivana Ivančić, Barbara Kalebić Maglica, Tamara Mohorić

14. DEPRESIVNI SIMPTOMI I KONZUMACIJA ALKOHOLA KOD STUDENATA: ULOGA RUMINACIJA I MOTIVA ZA KONZUMACIJU ALKOHOLA 167
Miljana Kukić, Ida Krstinić

15. PSIHOLOŠKE POSLJEDICE NEVJERE U PARTNERSKIM VEZAMA. ŠTO KADA TE IZDA OSOBA KOJOJ POKLONIŠ SVOJU LJUBAV I POVJERENJE? 168
Tea Šarčević, Damir Ljubotina

Profesionalni identitet, etika i razvoj struke

16. ISKUSTVA PROBACIJSKIH SLUŽBENIKA PRI UVOĐENJU SUPERVIZIJE U UPRAVU ZA ZATVORSKI SUSTAV I PROBACIJU 169
Katarina Vrlić

Psihologija u obrazovanju i razvoju karijere

17. PASIVNO VARANJE SREDNJOŠKOLACA: DOPRINOS INDIVIDUALNIH I RAZREDNIH MOTIVACIJSKIH ČIMBENIKA 170
Maja Pandža Topić, Nina Pavlin-Bernardić, Vesna Vlahović-Štetić

Raznolikost, identitet i ljudska prava

18. KAKO TRANSRODNE ŽENE DOŽIVLJAVAJU MEDIJSKU REPREZENTACIJU VLASTITE ZAJEDNICE 171
Filipa Gisele Staničić

Predstavljanje Smjernica za medijsko izvještavanje i javnu komunikaciju o dječjem zdravlju i debljini kod djece - „Dijete na prvom mjestu“

Tamara Balja, Nensi Blažević, Barbara Kalebić Maglica, Helena Križan, Sanja Musić Milanović
Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb
✉ *tamara.balja@hzjz.hr*

Zdravlje djece tema je od najvećeg društvenog prioriteta i važan dio javne komunikacije. Uz temu zdravlja neizbježno se veže tema prekomjerne tjelesne mase i debljine. Svako treće dijete osnovnoškolske dobi u Hrvatskoj živi s prekomjernom tjelesnom masom ili debljinom, a trend porasta učestalosti debljine kod djece prisutan je na globalnoj razini. Razvoju debljine doprinose brojni i složeni čimbenici, kao što su genetika, društveni i ekonomski uvjeti, način života, promjene u okruženju u kojem djeca odrastaju te izloženost oglašavanju hrane i pića. Međutim, u javnom se prostoru i dalje o debljini često govori na pojednostavljen i stereotipan način - uzroci debljine, kao i rješenja, svode se na odgovornost roditelja i djece, ponekad i uz okrivljavanje. Takva javna komunikacija doprinosi stigmatizaciji djece s debljinom, a stigma može dovesti do značajnih negativnih učinaka na njihovo tjelesno, socijalno i mentalno zdravlje. Izloženost stigmi može narušiti samopoštovanje, povećati rizik za depresiju, anksioznost i razvoj poremećaja hranjenja, dovesti do povlačenja iz tjelesnih i socijalnih aktivnosti, te dugoročno pridonijeti povećanju tjelesne mase i razvoju debljine. Način na koji javno komuniciramo o temi debljine kod djece ima značajnu ulogu u oblikovanju javnog mišljenja, stavova i ponašanja, pri čemu uravnotežena, suosjećajna i sveobuhvatna javna komunikacija može pomoći u smanjenju stigme. Smjernice ''Dijete na prvom mjestu'' nastale su s ciljem promicanja primjerene javne komunikacije koja doprinosi osvještavanju negativnih učinaka stigme, razumijevanju složenih uzroka debljine i traženju rješenja, te promicanju zdravlja i dobrobiti djece. Namijenjene su novinarima, medijskim djelatnicima, stručnjacima (liječnicima, nutricionistima, psiholozima) i svim dionicima koji javno komuniciraju i medijski izvještavaju na ovu temu. Između ostalog nude konkretne primjere i preporuke vezane uz korištenje terminologije, jezika, fotografija, ilustracija i drugog audiovizualnog sadržaja, kao i izvore informacija te primjere medijskih pitanja koji nam mogu pomoći da temi debljine kod djece pristupimo na sveobuhvatan, informiran i odgovoran način. Izdavač publikacije: Hrvatski zavod za javno zdravstvo Suizdavač: UNICEF – Ured za Hrvatsku Smjernice su besplatno dostupne u elektroničkom obliku na stranicama izdavača: *https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2026/03/Smjernice-za-medijsko-izvjestavanje-i-javnu-komunikaciju-o-djecjem-zdravlju-i-debljini-kod-djece-Dijete-na-prvom-mjestu.pdf*

Ključne riječi: zdravlje djece, debljina, stigmatizacija, javna komunikacija, smjernice

KADA MOBITEL POSTAJE OMETAJUĆI? KVALITATIVNA STUDIJA RODITELJSKIH ISKUSTAVA TECHNOFERENCIJE U INTERAKCIJAMA S DJECOM

Matea Bodrožić Selak, Marina Merkaš, Marija Šakić Velić, Marina Kotrla Topić, Ana Žulec Ivanković
Hrvatsko katoličko sveučilište, Sveučilišni odjel za psihologiju, Zagreb
✉ *matea.selak@unicath.hr*

Dosadašnja istraživanja upućuju na povezanost ometanja tehnologijom zbog roditeljskog korištenja mobitela (eng. *technoference*) sa smanjenom roditeljskom responzivnošću i narušenom kvalitetom interakcije roditelj–dijete. Pritom se ističe važnost individualnih obilježja roditelja i okolnosti u kojima se interakcija odvija. Međutim, manje je poznato kako roditelji sami doživljavaju, tumače i reguliraju korištenje mobitela u svakodnevnim interakcijama s djetetom te kako razlikuju korištenje koje smatraju nužnim, neutralnim ili korisnim od onoga koje doživljavaju kao ometajuće. U okviru izlaganja predstavit će se projekt "Responzivno roditeljstvo u uvjetima svakodnevnog ometanja tehnologijom zbog roditeljskog korištenja pametnog telefona: uloga konteksta, stresa i mentalizacije – RESPOND (PDIP-2026-9863)", financiran od Hrvatske zaklade za znanost, te prikazati preliminarni rezultati Studije 1. Cilj ove kvalitativne studije jest ispitati u kojim kontekstima roditeljsko korištenje mobitela postaje ometajuće te kako roditelji prepoznaju i tumače trenutak u kojem ono počinje ometati odnos ili komunikaciju s djetetom. U istraživanju je sudjelovalo 30 roditelja/skrbnika djece u dobi od četiri do šest godina, raspoređenih u pet online fokus grupa. Prikaz preliminarnih rezultata bit će usmjeren na roditeljske opise svakodnevnih situacija korištenja mobitela, značenja koja pridaju vlastitom korištenju te načine prepoznavanja mogućeg ometanja interakcije. Posebna pozornost posvetit će se roditeljskim tumačenjima vlastite dostupnosti i odgovaranja na djetetove potrebe, opaženim reakcijama djeteta te pokušajima usklađivanja korištenja mobitela sa zahtjevima roditeljske uloge. Zaključno, u izlaganju će se razmotriti važnost razumijevanja ometanja tehnologijom u kontekstu konkretne interakcije, svrhe korištenja mobitela i roditeljske responzivnosti. Očekivani doprinos studije jest podrobnije razumijevanje roditeljske perspektive kao polazišta za daljnja istraživanja i razvoj podrške roditeljima u očuvanju kvalitetne komunikacije s djetetom u digitalnom okruženju.

Ključne riječi: roditelji, djeca, ometanje tehnologijom, kontekst

DO KOJIH PROMJENA DOLAZI U PODRUČJU IZRADE, PRIMJENE I VREDNOVANJA REZULTATA PSIHOLOGIJSKIH TESTOVA USLIJED RAZVOJA SUVREMENE TEHNOLOGIJE I UMJETNE INTELIGENCIJE? JESMO LI SVJESNI BRZINE PROMJENA?

Damir Ljubotina
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb
✉ *dljubotina@ffzg.hr*

Klasični pristup psihologijskom testiranju dugo vremena se zasnivao na primjeni fiksnog skupa zadataka, čije su psihometrijske karakteristike prethodno validirane, a analiza usmjerena primarno na broj točnih odgovora. Uvođenje računalne digitalne tehnologije, različitih oblika strojnog učenja i umjetne inteligencije (AI) dovode do dramatičnih promjena u području izrade testovnih zadataka, provedbe testiranja te analize i interpretacije rezultata. U ovom radu analiziraju se neke od promjena koje se događaju u području psihologijskog testiranja te opisuje razvoj modela čiji je cilj integracija informacija o točnosti, brzini procesiranja i stupnju sigurnosti registriranih tijekom računalne primjene testova sposobnosti i znanja. Računalna tehnologija omogućuje konceptualno nove oblike testiranja kao što su računalno adaptivno testiranje (CAT), primjenu novih vrsta zadataka (simulacija realnih problema, multimedija, interaktivnost) ili ekstenzije klasičnog modela testiranja kao što je gamifikacija. U području izrade testova veliki jezični modeli (LLM) sve su uspješniji u brzom kreiranju testovnih zadataka koji postaju usporedivi sa zadacima kreiranim od stručnjaka. U radu se analizira trenutna uspješnost AI u kreiranju zadataka u različitim područjima mjerenja. AI dramatično skraćuje vrijeme izrade (modifikacije) zadataka, ali se otvaraju problemi autorizacije sadržaja i provjere kvalitete zadataka. U području analize i interpretacije rezultata predlaže se razvoj modela koji bi uključivali registraciju i integraciju konceptualno novih informacija dostupnih računalnim testiranjem (brzina rada, strategije rješavanja, stupanj sigurnosti, proces donošenja odluke i dr.) s ciljem usmjeravanja na proces rješavanja, a ne samo konačni uradak. U radu su prikazani preliminarni rezultati koji pokazuju složenost odnosa između točnosti, vremena rada u zadacima i stupnja sigurnosti u točnost odgovora. Rezultati su prikupljeni na tri neovisna uzorka koji uključuju 750 studenata/ica. Predloženi model povezuje navedene mjere uratka u testu s mjerama kratkoročnog pamćenja i opće brzine kognitivnog procesiranja te različitim strategijama rješavanja testa. Psihometrijski modeli moraju omogućiti provjerene algoritme za interpretaciju rezultata dobivenih suvremenim tehnologijama testiranja prije njihove primjene u praksi.

Ključne riječi: psihologijski testovi, digitalna tehnologija, umjetna inteligencija, psihometrija, modeli analize

ODNOS RODITELJSKIH DIGITALNIH KOMPETENCIJA I DJEČJIH *ONLINE* ISKUSTAVA*

Tena Velki, Marijana Miočić, Igor Radeka
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Osijek
✉ *tena.velki@gmail.com*

Digitalno okruženje postaje važan prostor dječjeg razvoja, komunikacije i učenja, ali i potencijalne izloženosti online rizicima. Cilj je ovog istraživanja ispitati odnos roditeljskih digitalnih kompetencija i osobnog korištenja suvremenih tehnologija s roditeljskim procjenama rizičnih online ponašanja djece, dječjeg tipa korisnika digitalnih tehnologija i online viktimizacije. U istraživanju je sudjelovalo 76 roditelja djece u dobi od 2 do 14 godina. Instrumenti su kreirani u sklopu pilot-istraživanja projekta. Roditeljske digitalne kompetencije ispitane su kroz tri subskale: samoprocjenu digitalnih kompetencija, potrebu za dodatnom edukacijom i stavove prema digitalnim tehnologijama. Osobna digitalna uključenost roditelja mjerena je Indeksom korištenja suvremenih tehnologija, dok su dječja online iskustva obuhvaćena Skalom rizičnih online ponašanja, Indeksom online viktimizacije te roditeljskom procjenom tipa korisnika digitalnih tehnologija. Istraživanje je provedeno online uz suglasnost roditelja. Rezultati su pokazali kako većina pokazatelja roditeljskih digitalnih kompetencija nije značajno povezana s dječjim online rizicima. U regresijskoj analizi, uz kontrolu dobi djeteta, stavovi roditelja prema digitalnim tehnologijama bili su jedini značajan roditeljski prediktor rizičnih online ponašanja djece, pri čemu su pozitivniji stavovi bili povezani s nižom razinom rizičnih ponašanja. Za online viktimizaciju nijedan roditeljski pokazatelj nije bio značajan; jedini značajan prediktor je dob djeteta. Tip korisnika digitalnih tehnologija razlikovao je razinu rizičnih online ponašanja, pri čemu su socijalni korisnici imali značajno višu razinu rizičnih online ponašanja od interaktivnih korisnika. Online viktimizacija kao binarni pokazatelj bila je povezana s tipom korisnika, pri čemu su barem jedno iskustvo online viktimizacije najčešće imali socijalni korisnici, zatim samostalni korisnici, dok su takva iskustva bila rjeđa kod pasivnih i interaktivnih korisnika. Nalazi upućuju na to da se dječji online rizici više povezuju s dobi djeteta, tipom korištenja interneta i roditeljskim stavovima prema digitalnim tehnologijama nego s općom roditeljskom samoprocjenom digitalnih kompetencija. Buduća istraživanja trebala bi uključiti i konkretne oblike roditeljskog digitalnog posredovanja, poput pravila, nadzora i razgovora o online sigurnosti.

Ključne riječi: roditeljske digitalne kompetencije, rizična online ponašanja, online viktimizacija, digitalna sigurnost

*Rad je nastao u sklopu projekta Pedagoške implikacije sigurnog korištenja interneta djece predškolske i osnovnoškolske dobi – razvoj modela cjeloživotnog obrazovanja

odgojitelja, učitelja i stručno-razvojnih službi u digitalnom okruženju / Pedagogical Implications of Safe Internet Use by Preschool and Primary School Children – Developing a Lifelong Learning Model for Educators, Teachers, and Professional Development Services in a Digital Environment (IP – UNIZD 2025., MT 27050), koji financira Europska unija – NextGenerationEU. Izneseni stavovi i mišljenja samo su autorova i ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

„BESPLATNE INSTRUKCIJE“: PERCEPCIJA KORIŠTENJA UMJETNE INTELIGENCIJE U OBRAZOVANJU IZ PERSPEKTIVE UČENIKA – REZULTATI PROJEKTA BrAIn

Ana Žulec Ivanković, Marina Merkaš, Matea Bodrožić Selak, Mario Pandžić, Lana Batinić, Ana Haramina, Marija Šakić Velić, Lana Ciboci Perša, Snježana Mališa, Toni Ćosić, Lovro Knežević, Josip Ježovita, Petra Palić, Klara Bilić, Jasminka Maravić, Mirna Babić
Hrvatsko katoličko sveučilište, Sveučilišni odjel za psihologiju, Zagreb
✉ *azulec@unicath.hr*

Umjetna inteligencija (UI) ubrzano se razvija te se koristi u različitim aspektima života, pa tako i u obrazovanju. Iako korištenje alata UI-ja može imati određene prednosti u procesu obrazovanja, važno je razumjeti i nedostatke koje takvi alati mogu imati. Cilj ovog rada bio je analizirati percipirane prednosti i nedostatke korištenja UI-ja u školi i obrazovanju iz perspektive učenika osnovnih i srednjih škola. Podaci dolaze iz istraživanja „Korištenje digitalne tehnologije i umjetne inteligencije i dobrobit djece i mladih“ provedenog od siječnja do svibnja 2025. u sklopu projekta „Primjena digitalnih tehnologija temeljenih na umjetnoj inteligenciji u obrazovanju – BrAIn“. Provedeno je 50 fokus grupa (27 u osnovnim školama) s 299 učenika (54.8 % djevojaka). Tematskom analizom utvrđeno je da prednosti koje učenici percipiraju uključuju brzinu pronalaska informacija, pomoć u objašnjavanju gradiva te pomoć u izradi materijala za učenje. S druge strane, učenici percipiraju i određene nedostatke, pri čemu se ističu netočne informacije koje alati UI-ja mogu dati, gubitak samostalnosti i kritičkog razmišljanja te pojava zloupotrebe i varanja uz pomoć alata UI. Dobiveni rezultati ukazuju na to da su učenici, unatoč percepciji UI-ja kao korisnog alata, svjesni i određenih nedostataka UI-ja koji potencijalno mogu imati nepovoljne učinke na njihovo učenje i obrazovanje. Rezultati se diskutiraju u kontekstu digitalne i UI pismenosti te uključenosti odgojno-obrazovnih stručnjaka u razvoj kritičkog stava prema UI.

Ključne riječi: umjetna inteligencija, učenici, projekt BrAIn, prednosti i nedostaci, tematska analiza

TRANSFORMACIJSKO-MOTIVACIJSKI MODEL TRETMANA OSOBA S POREMEĆAJIMA UZIMANJA PSIHOAKTIVNIH TVARI

Gordan Bošković, Vesna Biondić
Insula – Županijska specijalna bolnica za psihijatriju i rehabilitaciju, Rab
✉ *gordan_boskovic@outlook.com*

Poremećaji uzimanja psihoaktivnih tvari predstavljaju jedan od najsloženijih javnozdravstvenih i kliničkih izazova suvremenog društva. Epidemiološki, a i klinički pokazatelji sve više ukazuju na postojanje većeg broja osoba kod koje je prisutna simultana uporaba više različitih supstanci – poliadikcija, koja predstavlja prilično opasne izazove budući da različite supstance imaju štetan učinak na središnji živčani sustav na različite načine npr. Uzimanje jedne tvari može prikriti uzimanje druge, ili se učinak dviju ili više tvari može pojačavati i tako stvarati negativne sinergijske efekte i sl. Ova složenost, kao i činjenica da različite tvari različite simptome sustezanja, u pravilu, komplicira i dijagnozu i liječenje. Pojedinci s poliadikcijom često se suočavaju s anksioznim poremećajima, depresivnim poremećajima, bipolarnim afektivnim poremećajima, poremećajima osobnosti i sl. što značajno komplicira proces liječenja i oporavka. Ignoriranje istodobnih poremećaja može usporiti oporavak i povećati rizik od recidiva. Unatoč značajnom napretku u razvoju psihoterapijskih i farmakoloških intervencija, mnoge osobe i dalje imaju poteškoće u održavanju dugotrajne apstinencije i uspostavljanju kvalitetnog, smislenog života nakon prestanka uzimanja sredstava ovisnosti. Klinička iskustva pokazuju da sama promjena ponašanja i usmjerenost na apstinenciju često nije dovoljna. Dugoročni oporavak zahtijeva promjenu načina na koji osoba razumije sebe, svoje životno iskustvo, odnose i budućnost. Iz tog razloga razvijen je transformacijsko- motivacijski model tretmana za poremećaje uporabe psihoaktivnih tvari koji se osniva na nekoliko teorijskih koncepata. Motivacijsko pojačavanje se koristi u cilju smanjenja otpora, ambivalencije i pokretanja spremnosti na promjenu. Teorija samodeterminacije pruža psihološke osnove i fokusira se na zadovoljenje triju osnovnih potreba za autonomijom, potrebe za kompetentnosti i potrebe za povezanosti. Transformacijsko učenje predstavlja dubinski proces kognitivne osobne promjene unutar kojega osoba propituje usvojene pretpostavke o sebi, drugim ljudima, svijetu, ali i o svojoj ovisnosti. Model relapsa unutar kojega se pokušavaju identificirati rizične situacije, razvijati vještine suočavanja i nošenja s relapsom kada se pojavi služi kao snažan kognitivno-bihevioralni štit. Osnovni stupovi programa su pri tome inkorporirani model oporavka koji daju dugoročnu viziju i svrhu, te naglašava da oporavak nije samo odsustvo psihoaktivne tvari već izgradnja smislenog, produktivnog života uz osnaživanje i redefiniranje identiteta. U radu se daje osnovni prikaz ovog modela tretmana.

Ključne riječi: psihoaktivne tvari, poliadikcija, transformacijsko-motivacijski model tretmana

PSIHOLOGIJSKI ASPEKT NEUBROJIVOSTI

Gordan Bošković, Maja Marija Muškić
Insula – Županijska specijalna bolnica za psihijatriju i rehabilitaciju, Rab
✉ *gordan_boskovic@outlook.com*

Kroz povijest prava provlači se odrednica da psihički bolesne osobe imaju različit status pred zakonom od tzv. „normalnih“ ili „zdravih“ osoba. Stari Rim izuzimao je od kazne osobe s psihičkim poremećajima, a neke su zakonske odredbe kroz povijest predviđale mogućnost novčane kazne za takve osobe ili pak naknadu štete od imovine takve osobe. U pravilu se prihvaćao pravni stav i odnos zakonodavca prema osobama s psihičkim smetnjama prema kojem se za kriminalno ponašanje može bez razlike staleške pripadnosti, spola, i sl. optužiti svakoga tko posjeduje razum i slobodnu volju, dok su se suprotno tome nesposobnima za zločin držali oni kojima je jedno ili drugo nedostajalo. U kazneno-pravnoj teoriji se kao elementi kaznene odgovornosti navode: djelo, skup obilježja kaznenog djela, protupravnost i krivnja kao subjektivni element kaznene odgovornosti, dok se ubrojivost osniva na sposobnosti pojedinca za s pravom usklađeno ponašanje i uključuje postojanje određenog psihičkog odnosa prema kaznenom djelu i svijesti o protupravnosti. Danas prevladava mješoviti psihološko- normativni pristup koji ističe dvobazičnost pojma krivnje, a koji obuhvaća i svijest o djelu i svijest o protupravnosti. Zakonodavac ubrojivost ne definira, već presumira. Ubrojivost, kao jedan pol zamišljenog kontinuuma, se osniva na činjenici da je većina ljudi sposobna za ubrojivost odnosno „normalna“, „psihički zrela i zdrava“, te konačno sposobna za rasuđivanje i donošenje odluka o izboru, dok drugi pol zamišljenog kontinuuma predstavlja neubrojivost kao specifično stanje čovjeka uslijed kojega je moguće isključiti i/ili umanjiti njegovu kaznenu odgovornost. Povijesno gledano, s porastom zanimanja za karakteristike ličnosti počinitelja kaznenog djela, a ne samo za karakteristike djela postavljen je okvir za suradnju psihologije i prava. Iako konačnu odluku o ubrojivosti pojedinca donosi sudac ili sudsko vijeće, oni se oslanjaju na stručni nalaz i mišljenje vještaka. Kako u ovisnosti o složenosti predmeta i zdravstvenom stanju osobe stručni nalaz i mišljenje može donositi sudski vještak specijalist psihijatar u postupku samostalnog vještačenja, ili pak tim sudskih vještaka ili zdravstvena ustanova (kombinirano vještačenje) u kojem, između ostaloga, pored specijalista psihijatra sudskog vještaka sudjeluje i psiholog sudski vještak, važno ja poznavati neke temeljne psihologijske aspekte neubrojivosti.

Ključne riječi: psihologija, pravo, krivnja, neubrojivost

TKO DOLAZI SAM, A TKO JE UPUĆEN? RAZLIKE U IZRAŽENOSTI ADHD SIMPTOMA MEĐU OSOBAMA NA ADHD PROCJENI

Eva Čurin, Eva Brlek
Kabinet Nueva, Varaždin
✉ *psiholog2@nueva.hr*

Posljednjih godina bilježi se porast učestalosti dijagnosticiranja poremećaja pažnje s hiperaktivnošću (ADHD) u odrasloj populaciji. Veća dostupnost informacija o neuroraznolikosti i porast osviještenosti o mentalnom zdravlju mogu pridonijeti boljem prepoznavanju vlastitih poteškoća i traženju stručne procjene. Stoga je, cilj ovog istraživanja bio ispitati povezanost načina dolaska na psihodijagnostičku procjenu ADHD-a s izraženošću pokazatelja ADHD simptomatologije u odraslih osoba. Istraživanje je obuhvatilo uzorak od 53 ispitanika u dobi od 18 do 54 godine (M = 31.36, SD = 9.97) od kojih je 22 muškog spola (41.5 %) i 31 ženskog spola (58.5 %). Korišteni su sljedeći mjerni instrumenti: TOVA test, Ruff 2 i 7, Cornell indeks - CI. Većina ispitanika se na procjenu javila samoinicijativno (N = 38, 71.7 %), dok je manji udio bio upućen od strane psihijatra (N = 15, 28.3 %). Postavljena je hipoteza o postojanju statistički značajnih razlika u izraženosti pokazatelja ADHD simptomatologije s obzirom na način dolaska na procjenu. Evaluacijom rezultata nisu utvrđene statistički značajne razlike između skupina u većini ispitivanih varijabli. Statistički značajna razlika utvrđena je u broju pogrešaka uslijed nepažnje, pri čemu su ispitanici upućeni od strane stručnjaka ostvarivali veći broj pogrešaka. Rezultati ukazuju i na to da je kod ispitanika koji su se samoinicijativno javili na procjenu brzina usmjerene pažnje sporija te izvještavaju o višim razinama depresivnosti, a dobivena je i statistički značajna korelacija između depresivnosti i brzine usmjerene pažnje. Dobiveni rezultati upućuju na to da osobe koje se samoinicijativno javljaju na procjenu relativno dobro prepoznaju simptomatologiju povezanu s ADHD-om, ali iskazuju i izraženiju depresivnu simptomatologiju, što upućuje na potrebu razmatranja komorbidnih i potencijalno sekundarnih emocionalnih teškoća u okviru diferencijalno-dijagnostičkog postupka. Rezultati naglašavaju važnost sveobuhvatne psihodijagnostičke procjene ADHD-a u odrasloj dobi te važnost pravodobnog prepoznavanja teškoća i osiguravanja odgovarajuće stručne podrške. Također, rezultati ističu važnost edukacije javnosti o neuroraznolikosti te otvorenosti prema dijagnostici ADHD-a u odrasloj dobi kako bi se omogućilo pravodobno pružanje odgovarajuće stručne podrške.

Ključne riječi: ADHD, odrasla dob, psihodijagnostička procjena, pažnja, depresivna simptomatologija

PROFESIONALNA UVJERENJA STRUČNJAKA U SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI KAO PREDIKTOR PROCJENA I INTERVENCIJA U SITUACIJAMA NARUŠENOG ODNOSA RODITELJ–DIJETE

Marina Ajduković, Sonja Patrčević
Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb
✉ *majdukov@pravo.hr*

Profesionalno odlučivanje u zaštiti djece u roditeljskim sporovima visokog intenziteta odvija se u složenim okolnostima u kojima, uz obilježja slučaja, važnu ulogu mogu imati obilježja i profesionalna uvjerenja stručnjaka. Cilj izlaganja je prikazati doprinos profesionalnih uvjerenja i profesionalne pripadnosti procjeni intenziteta narušenosti odnosa roditelj–dijete i spremnosti za određivanje i predlaganje mjera zaštite djeteta. U istraživanju je sudjelovalo 215 stručnjaka zaposlenih u područnim uredima Hrvatskog zavoda za socijalni rad, 119 socijalnih radnika/ca i 96 psihologa/inja. Primijenjen je eksperimentalni vinjetni dizajn s tri razine postupnog intenziviranja pokazatelja narušenog odnosa roditelj–dijete te Upitnik uvjerenja stručnjaka o narušenom odnosu roditelj–dijete od 12 tvrdnji razvijen za potrebe istraživanja. Sudionici su također mogli na otvoreno pitanje iznijeti vlastita zapažanja i iskustva. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza pokazali su da procjeni intenziteta narušenog odnosa roditelj–dijete dosljedno pridonosi duljina profesionalnog iskustva, dok doprinos uvjerenja postaje izraženiji s porastom intenziteta pokazatelja prikazanih u vinjeti. Uvjerenja su se pokazala relevantnima i za spremnost na intervenciju, osobito na višim razinama vinjete i pri predlaganju sudskih i kaznenopravnih mjera. Profesionalna pripadnost nije ostvarila samostalan doprinos nakon kontrole iskustva i uvjerenja. Razlike između profesija bile su ograničene na pojedine procjene: psiholozi su na najvišoj razini vinjete procjenjivali intenzitet narušenosti odnosa višim od socijalnih radnika, a razlike su utvrđene i kod pojedinih mjera iz nadležnosti Hrvatskog zavoda za socijalni rad. Odgovori na otvoreno pitanje ukazali su na širi kontekst profesionalnog odlučivanja. Stručnjaci su različito određivali narušeni odnos roditelj–dijete, upozoravali na teškoće njegova objektiviziranja te osobito na potrebu razlikovanja od situacija obilježenih nasiljem u partnerskom odnosu, u kojima ponašanje roditelja i djeteta može imati drukčije značenje. Istaknuli su i ograničenja pravosudnog i drugih sustava, nedostatak tretmanskih resursa te potrebu za ciljanim edukacijama, stručnim alatima, supervizijom i međuresornom suradnjom, naglašavajući potrebu za znanstveno utemeljenim smjernicama i refleksivnom stručnom praksom.

Ključne riječi: profesionalna uvjerenja, narušeni odnos roditelj–dijete, profesionalno odlučivanje, zaštita djece, nasilje u partnerskom odnosu

USTRAJNOST, PRILAGODBA ILI ODUSTAJANJE? EMOCIONALNI ISHODI ODRŽAVANJA KORIZMENIH ODLUKA

Vlado Ćubela, Maja Pandža Topić, Branko Topić
Sveučilište u Mostaru, Filozofski fakultet, Mostar
✉ *maja.pandza@ff.sum.ba*

Donošenje odluka usmjerenih na promjenu ponašanja predstavlja važan oblik samoregulacije, no manje je poznato kako različiti ishodi procesa promjene utječu na emocionalno funkcioniranje pojedinca. Posebno je nejasno razlikuju li se emocionalni ishodi osoba koje ustraju u svojoj odluci od onih koje je tijekom vremena prilagode ili od nje potpuno odustanu. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati povezanost statusa korizmene odluke s pozitivnim i negativnim afektom nakon završetka korizmenog razdoblja. Istraživanje je provedeno longitudinalno u tri točke mjerenja: prije, tijekom i nakon korizme. U analizama su korišteni podaci 172 sudionika koji su sudjelovali u svim mjerenjima (77.9 % žena; M = 24.96 godina, SD = 9.13). Od toga je 151 sudionik donio korizmenu odluku te je prema njezinu statusu na kraju korizme svrstan u jednu od triju skupina: osobe koje su ustrajale do kraja, osobe koje su povremeno posustajale ili modificirale svoju odluku te osobe koje su od odluke u potpunosti odustale. Pozitivni i negativni afekt procijenjeni su primjenom upitnika PANAS. Rezultati su pokazali postojanje značajnih razlika među skupinama u razinama pozitivnog i negativnog afekta. Osobe koje su u potpunosti odustale od svoje korizmene odluke iskazivale su niži pozitivni i viši negativni afekt u odnosu na sudionike koji su ustrajali ili su svoju odluku tijekom vremena prilagodili. Istodobno, između osoba koje su ustrajale i onih koje su povremeno posustajale ili modificirale odluku nisu utvrđene značajne razlike u emocionalnom funkcioniranju. Dobiveni nalazi upućuju na to da povremena odstupanja od cilja ili njegova prilagodba ne moraju biti povezani s nepovoljnijim emocionalnim ishodima. Rezultati pridonose razumijevanju procesa održavanja promjene ponašanja te naglašavaju važnost fleksibilnosti u ostvarivanju osobnih ciljeva. Iz praktične perspektive, nalazi sugeriraju da intervencije usmjerene na promjenu ponašanja ne bi trebale naglašavati isključivo dosljedno ustrajanje, već i razvoj fleksibilnih strategija suočavanja s poteškoćama i povremenim neuspjesima. Takav pristup može pomoći pojedincima da održe angažman prema cilju i smanje vjerojatnost potpunog odustajanja od željene promjene.

Ključne riječi: promjena ponašanja, samoregulacija, afekt, korizmene odluke, emocionalna dobrobit

MENTALNO ZDRAVLJE RODITELJA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU: RODITELJSKI STRES, ZABRINUTOST ZA BUDUĆNOST DJETETA I POTREBA ZA PSIHOLOŠKOM PODRŠKOM

Martina Galeković
Blabla kutak, obrt za usluge, Mraclin
✉ *galekovicmartina@gmail.com*

Roditeljstvo djeteta s teškoćama u razvoju povezano je s brojnim emocionalnim, psihološkim i socijalnim izazovima koji mogu značajno utjecati na mentalno zdravlje roditelja. Roditelji se često suočavaju s povećanim razinama stresa, zabrinutošću za budućnost djeteta, emocionalnim opterećenjem te potrebom za dodatnom stručnom i psihološkom podrškom. Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati razinu roditeljskog stresa, emocionalnog opterećenja, usamljenosti, zabrinutosti za budućnost djeteta i potrebe za psihološkom podrškom te njihovu povezanost sa sociodemografskim obilježjima roditelja i djece s teškoćama u razvoju. U istraživanju je do sada sudjelovalo tridesetak roditelja djece s različitim vrstama teškoća u razvoju. Podaci su prikupljeni autorski konstruiranim anonimnim upitnikom koji se sastoji od pitanja o sociodemografskim obilježjima roditelja i djeteta (dob, spol, obrazovanje, broj djece u obitelji, vrsta teškoće djeteta i drugi relevantni podaci) te pitanja kojima se procjenjuju roditeljski stres, emocionalno opterećenje, percepcija vlastitoga mentalnog zdravlja, zabrinutost za budućnost djeteta i stavovi o psihološkoj podrški. Odgovori su prikupljeni metodom samoprocjene. Preliminarni rezultati upućuju na to da roditelji često iskazuju povišenu razinu zabrinutosti za budućnost svojega djeteta te emocionalno opterećenje povezano sa svakodnevnom brigom i roditeljskim zahtjevima. Također, dio roditelja navodi kako im je potrebna dodatna psihološka podrška i veće razumijevanje okoline. Dosadašnji nalazi u skladu su s rezultatima prethodnih istraživanja koja ukazuju na povećanu psihološku opterećenost roditelja djece s teškoćama u razvoju. Očuvanje mentalnog zdravlja roditelja važno je ne samo za njihovu dobrobit, već i za kvalitetu obiteljskog funkcioniranja te optimalan razvoj i dobrobit djeteta.

Ključne riječi: roditelji djece s teškoćama u razvoju, mentalno zdravlje, roditeljski stres, anksioznost, depresivnost, zabrinutost za budućnost, psihološka podrška

NADA KAO PREDIKTOR TJELESNE AKTIVNOSTI STUDENATA: PROVJERA MEDIJACIJSKE ULOGE USTRAJNOSTI

Dragan Glavaš, Irena Pavela Banai, Ruben Betlehem
Hrvatsko katoličko sveučilište, Sveučilišni odjel za psihologiju, Zagreb
✉ *irena.pavela@gmail.com*

Tjelesna aktivnost dobro je utvrđeni čimbenik psihološke dobrobiti te tjelesnog i mentalnog zdravlja. Ipak, podaci pokazuju da je studentska populacija izrazito sjedilačka, unatoč dosljednim nalazima o koristima aktivnog života. Navedeno otvara pitanje što motivira manji dio mladih odraslih koji uspijevaju održavati aktivni stil života. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati doprinosi li nada aktivnom bavljenju tjelesnom aktivnošću, izravno i neizravno posredovanjem ustrajnosti. U istraživanju je sudjelovalo 274 studentice i 62 studenta koji su ispunili hrvatsku verziju Skale nade i Kratke skale ustrajnosti te izvijestili o bavljenju tjelesnom aktivnošću u slobodno vrijeme. Nada se pokazala pozitivno povezanom i s ustrajnošću i s intenzitetom tjelesne aktivnosti. Provedena medijacijska analiza pokazala je da je nada samostalno, izravno povezana s većim bavljenjem tjelesnom aktivnošću, dok njezin put preko ustrajnosti nije bio potvrđen. Ustrajnost se, drugim riječima, u ovom uzorku nije pokazala relevantnom za objašnjenje veze između nade i tjelesne aktivnosti. Dobiveni nalazi upućuju na to da nada djeluje kao samostalan, izravan psihološki resurs povezan s tjelesnom aktivnošću studenata. Rezultati također otvaraju prostor za buduća longitudinalna istraživanja koja bi mogla preciznije rasvijetliti ulogu ustrajnosti, kao i za promišljanje intervencija usmjerenih na jačanje nade u kontekstu promicanja aktivnog načina života mladih odraslih osoba.

Ključne riječi: nada, ustrajnost, tjelesna aktivnost, studenti

SOCIJALNA PODRŠKA I MENTALNO ZDRAVLJE U ADOLESCENCIJI I ODRASLOJ DOBI: ULOGA SAMOPOŠTOVANJA I STIGMATIZACIJE ZBOG TJELESNE TEŽINE

Ivana Ivančić, Barbara Kalebić Maglica, Tamara Mohorić
Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka
✉ *ivana.ivancic98@ffri.uniri.hr*

Stigmatizacija zbog tjelesne težine predstavlja jedan od najčešćih oblika stigmatizacije koji se javlja već u djetinjstvu i adolescenciji, a može biti prisutan i u odrasloj dobi. Iskustva stigmatizacije predstavljaju mogući izvor stresa, dok je podrška okoline važan zaštitni resurs, koji pridonosi očuvanju samopoštovanja i psihološkog funkcioniranja. Uloga psihosocijalnih resursa i ranjivost na socijalne stresore, poput stigmatizacije zbog tjelesne težine, mogu se razlikovati ovisno o razvojnom razdoblju, stoga je važno ispitati odnose ovih čimbenika kod različitih dobnih skupina. Cilj istraživanja bio je ispitati medijatorsku ulogu samopoštovanja te moderatorsku ulogu stigmatizacije zbog tjelesne težine u odnosu između socijalne podrške i psihološke uznemirenosti kod adolescenata i odraslih. U istraživanju je sudjelovalo 1011 adolescenata (59.64 % žena; M_{dob} = 16.50, SD_{dob} = 1.10) i 320 odraslih osoba (84.37 % žena; M_{dob} = 25.49, SD_{dob} = 8.62). Ispitanici su ispunili Skalu procjene socijalne podrške, Rosenbergovu skalu samopoštovanja, Mjeru doživljaja stigmatizacije zbog tjelesne težine i Skalu depresivnosti, anksioznosti i stresa, čije su subskale korištene kao indikatori latentne varijable psihološke uznemirenosti. Rezultati pokazuju da su u oba uzorka veća podrška prijatelja i obitelji bile povezane s višim samopoštovanjem, stigmatizacija zbog tjelesne težine bila je povezana s nižim samopoštovanjem i većom psihološkom uznemirenošću, dok je samopoštovanje bilo negativno povezano s psihološkom uznemirenošću. Kod adolescenata, podrška obitelji imala je negativan izravan efekt na psihološku uznemirenost te neizravan efekt putem samopoštovanja. Povezanost između podrške obitelji i samopoštovanja adolescenata bila je slabija pri višim razinama stigmatizacije, dok takav moderatorski efekt nije uočen kod odraslih. Kod odraslih, neizravan efekt podrške prijatelja na psihološku uznemirenost bio je značajan na svim razinama stigmatizacije, dok je takav efekt kod adolescenata uočen pri niskoj i prosječnoj razini. Unatoč konzistentnim povezanostima pojedinih psihosocijalnih čimbenika s ishodima mentalnog zdravlja, nalazi također upućuju na moguće razvojne razlike u ulozi socijalne podrške te međuodnosima ovih čimbenika, što može imati praktične implikacije za programe promicanja zdravlja prilagođene potrebama različitih dobnih skupina.

Ključne riječi: stigmatizacija zbog tjelesne težine, samopoštovanje, socijalna podrška, mentalno zdravlje

DEPRESIVNI SIMPTOMI I KONZUMACIJA ALKOHOLA KOD STUDENATA: ULOGA RUMINACIJA I MOTIVA ZA KONZUMACIJU ALKOHOLA

Miljana Kukić, Ida Krstinić
Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka
✉ *mkukic@ffri.uniri.hr*

Polazeći od Teorije stilova reagiranja i Motivacijskog modela konzumacije alkohola, ispitana je povezanost depresivnih simptoma i konzumacije alkohola kod studenata, uz naglasak na medijacijsku ulogu ruminacije i motiva za konzumaciju. Ispitane su i razlike u konzumaciji alkohola i motivima za konzumaciju između studenata s povišenom razinom i onih bez povišene razine depresivnih simptoma. U istraživanju je sudjelovalo 717 studenata (534 ženskog spola), u dobi od 18 do 29 godina. Sudionici su regrutirani putem fakultetskih mrežnih stranica i društvenih mreža te su ispitani online. Korišteni su: Ljestvica depresivnosti Centra za epidemiološka istraživanja (CESD-R), Skala ruminacije (RRS), Upitnik motivacije za konzumaciju alkoholnih pića (DMQ-R) i Upitnik za identifikaciju poremećaja konzumacije alkohola (AUDIT). Čak 47.1 % studenata iskazuje povišenu razinu depresivnih simptoma. Većina sudionika konzumira alkohol nekoliko puta mjesečno ili rjeđe, a manji dio više puta tjedno. Depresivni simptomi i ruminacija pozitivno su povezani s motivima konzumacije alkohola, ali ne i s čestinom i količinom konzumacije. Studenti s povišenim depresivnim simptomima iskazuju izraženije motive za konzumaciju alkohola, osobito radi suočavanja s negativnim emocijama, ali ne i višu razinu konzumacije od studenata bez povišenih simptoma. Serijalna medijacijska analiza, provedena na studentima s povišenim depresivnim simptomima, pokazuje da ukupni učinak depresivnih simptoma na konzumaciju alkohola nije statistički značajan. Međutim, utvrđen je značajan pozitivan neizravni učinak putem ruminacija i motiva za konzumaciju radi suočavanja s negativnim emocijama, iako pojedinačni medijacijski putevi nisu značajni. Upravo sekvencijalni učinak podupire pretpostavljeni teorijski model. Nakon kontrole medijatora, utvrđen je negativan izravni učinak depresivnih simptoma na konzumaciju, što upućuje na moguće dodatne mehanizme povezanosti depresivnih simptoma i smanjene konzumacije alkohola. Nalazi ističu važnost kognitivnih i motivacijskih procesa u razumijevanju odnosa depresivnih simptoma i konzumacije alkohola. Ukazuju na potrebu za preventivnim intervencijama usmjerenima na smanjenje ruminacija i razvoj adaptivnijih strategija regulacije emocija. Longitudinalnim istraživanjima potrebno je provjeriti pretpostavljeni vremenski slijed utvrđenih povezanosti.

Ključne riječi: depresivni simptomi, ruminacije, motivi konzumacije alkohola, konzumacija alkohola, studenti

PSIHOLOŠKE POSLJEDICE NEVJERE U PARTNERSKIM VEZAMA. ŠTO KADA TE IZDA OSOBA KOJOJ POKLONIŠ SVOJU LJUBAV I POVJERENJE?

Tea Šarčević, Damir Ljubotina
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb
✉ *teasarcevic02@gmail.com*

Potreba za ljubavlju i pripadanjem predstavlja jednu od temeljnih ljudskih potreba, ali problemi u ljubavi, poput nevjere, mogu biti izvor psiholoških problema. Od biblijskih vremena tema vjernosti uključena je u propisivanje moralnosti ljudskih odnosa („Ne poželi tuđeg ženidbenog druga“), a nevjera je čest motiv u umjetnosti ili glazbi. Cilj ovog istraživanja jest dublje razumijevanje psiholoških posljedica partnerske nevjere u mladenačkim romantičnim vezama kod žena. U istraživanju je sudjelovalo 18 žena u dobi od 20 do 35 godina, koje su iskustvo nevjere najčešće imale u ranim dvadesetima. Podaci su prikupljeni dubinskim polustrukturiranim intervjuima, obrađeni refleksivnom tematskom analizom, a rezultati su interpretirani u kontekstu teorija stresa. Teorija i rezultati ukazuju na višedimenzionalnost koncepta nevjere u čijoj je srži preusmjeravanje emocionalne energije iz primarne veze. Veze u kojima se nevjera dogodila za većinu sudionica bile su emocionalno važne zbog čega su se i posebno bolnima pokazali emocionalna nevjera, partnerova neiskrenost i postupno saznavanje novih detalja. Prve reakcije najčešće su uključivale šok, nevjericu, tugu, ljutnju, sram i snažan osjećaj izdaje. Sudionice su često pokušavale razumjeti zašto se nevjera dogodila, uspoređivale su se s drugom ženom i dio krivnje usmjeravale prema sebi, što je dodatno narušavalo njihovo samopouzdanje. Kao korisne načine suočavanja najčešće su izdvajale podršku bliskih osoba, postavljanje granica i usmjeravanje na vlastite potrebe. Izolaciju, potiskivanje osjećaja, stalno ispitivanje partnera i odgađanje prekida uglavnom su procjenjivale manje korisnima. Nalazi pokazuju kako osobni rast kroz razvijanje jasnijih granica te povećanje povjerenja u vlastitu intuiciju može postojati istodobno s negativnim posljedicama poput nepovjerenja, opreza i straha od povrede. Iskustvo partnerske nevjere u mladoj odrasloj dobi može značajno utjecati na mentalno zdravlje, sliku o sebi, povjerenje u ljude kao i intimnost u budućim partnerskim odnosima. Važno je omogućiti mladima da otvoreno razgovaraju i dijele iskustva s vršnjacima i stručnjacima o ovim važnim životnim temama.

Ključne riječi: partnerska nevjera, mladenačke veze, stres, strategije suočavanja, mentalno zdravlje

ISKUSTVA PROBACIJSKIH SLUŽBENIKA PRI UVOĐENJU SUPERVIZIJE U UPRAVU ZA ZATVORSKI SUSTAV I PROBACIJU

Katarina Vrlić
Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije,
Probacijski ured Osijek, Osijek
✉ *katarina.tomanovic@gmail.com*

Probacijski službenici su po zvanju socijalni radnici, socijalni pedagozi, psiholozi i pravnici. Izvori stresa u radu probacijskih službenika su mnogobrojni i različiti. S obzirom na specifičnosti posla koji obavljaju u većem su riziku i za doživljavanje sindroma sagorijevanja. Svjesno opisanih potreba, Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske pokrenulo je projekt „Unaprjeđenje kvalitete pravosuđa kroz jačanje kapaciteta zatvorskog i probacijskog sustava te sustava za podršku žrtvama i svjedocima“. Jedna od projektnih aktivnosti bila je osiguravanje stručne supervizije službenicima zatvorskog sustava i probacije. Cilj ovog istraživanja bio je stjecanje uvida u doživljaj supervizije probacijskih službenika, njihova očekivanja od supervizije i supervizora, te područja rada i teme koje imaju potrebu proraditi prilikom sudjelovanja u superviziji s ciljem boljeg razumijevanja potreba za supervizijom, te motivacije za nastavkom supervizije i nakon završetka projekta. Kvalitativnim istraživanjem je obuhvaćeno 13 sudionika, probacijskih službenika. Podaci su prikupljeni putem polustrukturiranog intervjua. U obradi podataka korištena je kvalitativna tematska analiza okvira. Rezultati pokazuju da probacijski službenici doživljaj zadovoljstva pri sudjelovanju u superviziji opisuju kroz profesionalni rast uz podršku te osnaživanje. Na doživljaj supervizije utjecala je percipirana kompetentnost supervizora, dok doživljaj nezadovoljstva pri sudjelovanju u superviziji najčešće verbaliziraju kada govore o organizacijskim pitanjima. Od supervizije očekuju razvoj profesionalnih vještina, osnaživanje, unaprjeđenje odnosa s nadređenima, te kolegama u uredu, te instrumentalnu korist. Područje rada i tema koje imaju potrebu proraditi na superviziji se odnose na teme iz područja razvoja osobnih kompetencija, relacijske teme, pitanja koja se odnose na uvjete rada, te psihoedukativne teme. Dobiveni rezultati upućuju na postojanje potrebe za kontinuiranom podrškom u radu probacijskih službenika. Isto tako, rezultati analize odgovora dobivenih ovim istraživanjem mogu biti putokaz za odabir i razvijanje modela supervizije koji bi najbolje odgovarao potrebama probacijskih službenika, te ga u budućnosti prilagođavati s ciljem profesionalnog razvoja probacijskih službenika i očuvanja njihove motivacije i mentalnog zdravlja.

Ključne riječi: supervizija, probacijski službenici, iskustvo, očekivanja, potrebe u superviziji

PASIVNO VARANJE SREDNJOŠKOLACA: DOPRINOS INDIVIDUALNIH I RAZREDNIH MOTIVACIJSKIH ČIMBENIKA

Maja Pandža Topić, Nina Pavlin-Bernardić, Vesna Vlahović-Štetić
Sveučilište u Mostaru, Filozofski fakultet, Mostar
✉ *maja.pandza@ff.sum.ba*

Pasivno varanje odnosi se na ponašanja kojima učenici olakšavaju tuđe akademski nepošteno ponašanje, primjerice dopuštanjem prepisivanja, dijeljenjem rješenja zadataka ili pružanjem pomoći tijekom provjera znanja. Iako su aktivni oblici akademskog nepoštenja relativno dobro istraženi, o pasivnim oblicima varanja i njihovim odrednicama još uvijek postoji ograničen broj istraživanja. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati doprinos individualnih i razrednih motivacijskih čimbenika objašnjenju pasivnog akademskog varanja srednjoškolaca. U istraživanju je sudjelovalo 648 učenika iz 44 razredna odjeljenja srednjih škola. Pasivno varanje mjereno je skalom konstruiranom za potrebe istraživanja. Prikupljeni su podaci o ciljevima postignuća učenika, percipiranim razrednim strukturama ciljeva postignuća, spolu, vrsti škole te školskom uspjehu. Za ispitivanje individualnih i razrednih prediktora pasivnog varanja provedena je višerazinska regresijska analiza. Rezultati su pokazali postojanje značajnog varijabiliteta među razrednim odjeljenjima u izraženosti pasivnog varanja. Više razine pasivnog varanja iskazivale su učenice, učenici strukovnih škola te učenici s boljim uspjehom iz matematike. Od individualnih motivacijskih obilježja, značajnim se prediktorom pokazala usmjerenost na izbjegavanje rada. Na razini razreda, ciljna struktura usmjerena na pokazivanje uspješnosti i natjecanje među učenicima bila je povezana s višim razinama pasivnog akademskog varanja, dok se strukture ciljeva postignuća usmjerene na ovladavanje sadržajem i izbjegavanje neuspjeha nisu pokazale značajnima. Nalazi potvrđuju da je pasivno akademsko varanje povezano ne samo s individualnim motivacijskim obilježjima učenika nego i s motivacijskim obilježjima razrednog okruženja. Dobiveni rezultati upućuju na važnost uključivanja razrednog konteksta u istraživanje i prevenciju akademskog nepoštenja te promicanje akademskog integriteta u školama.

Ključne riječi: pasivno varanje, ciljevi postignuća, razredna struktura ciljeva, srednjoškolci, višerazinska analiza

KAKO TRANSRODNE ŽENE DOŽIVLJAVAJU MEDIJSKU REPREZENTACIJU VLASTITE ZAJEDNICE

Filipa Gisele Staničić
Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Split
✉ *filipagisele@gmail.com*

Ovo kvalitativno istraživanje ispituje kako transrodne žene, koje su prošle medicinsku tranziciju, interpretiraju i doživljavaju suvremene medijske prikaze svoje zajednice te kako ti prikazi utječu na njihov identitet, osjećaj pripadnosti zajednici i psihološku dobrobit. Korištenjem polustrukturiranih intervjua s osam binarnih transrodnih žena i općeg induktivnog pristupa, istraživanje je rezultiralo s pet tema: autentičnost identiteta, nekongruentnost hipervidljivosti, reprezentacijsko distanciranje, psihološki utjecaj medija i željeni oblici reprezentacije. Sudionice su opisale medijsku scenu u kojoj su transrodne žene istovremeno hipervidljive, ali ujedno plitko i pojednostavljeno prikazane, zbog čega su mnoge reprezentacije doživljavale neskladno s vlastitim razumijevanjem disforije, tranzicije i općenito rodnog identiteta. Nakon detaljne analize dobivenih tema, rad predlaže koncept hipervidljivošću induciranog reprezentacijskog distanciranja (HIRD), kojim se opisuje medijski specifičan psihološki proces u kojem se pripadnici manjinske grupe namjerno javno distanciraju od kolektivnih reprezentacija svoje zajednice nastalih u uvjetima medijske hipervidljivosti, onda kada ih doživljavaju neusklađeno s vlastitim životnim iskustvom. Koncept se predlaže kao medijski specifičan mehanizam putem kojeg vidljivost u suvremenim medijima može predstavljati izvor manjinskog stresa, umjesto očekivane pozitivne afirmacije. Važno je naglasiti da sudionice nisu odbacivale važnost reprezentacije kao takve, već su dovodile u pitanje njezine trenutne uvjete, namjere i posljedice, izražavajući želju za dubljim i složenijim oblicima predstavljanja u budućnosti.

Ključne riječi: transrodne žene, medijska reprezentacija, manjinski stres, HIRD

USMENA IZLAGANJA – PSIHOLOGIJA U AKCIJI

Digitalno okruženje, mediji i suvremene tehnologije

1. PSIHOLOŠKI PARADOKSI DIGITALNE POVEZANOSTI 176
Omer Ćorić
2. NARATIVNI MODEL PREVENCIJE EKRANIZMA KOD DJECE PREDŠKOLSKE DOBI 177
Bojan Klapčić
3. KAKVU GLAZBU SLUŠAJU MLADI U HRVATSKOJ? 178
Miranda Novak, Nina Dobša, Jasminka Dobša, Danijel Radošević

Klinička i zdravstvena psihologija: procjena, dijagnostika i tretman

4. DJEČJA DNEVNA PSIHIJATRIJSKA BOLNICA ČAKOVEC 179
Josipa Blažeka, Nikolina Magaš
5. MOŽEMO LI POBJEĆI OD ANKSIOZNOSTI? IZBJEGAVANJE IZ KOGNITIVNO-BIHEVIORALNE PERSPEKTIVE 180
Renata Gleđ
6. EMDR METODA U TERAPIJI PTSP-A KOD OSOBE KOJA JE PREŽIVJELA ZATOČENIŠTVO U LOGORU ZA VRIJEME RATA 181
Andreja Kostelić Martić
7. KOGNITIVNO-BIHEVIORALNE TEHNIKE U RADU S OSOBOM KOJA JE DOŽIVJELA HORIZONTALNI I VERTIKALNI MOBING 182
Andreja Kostelić Martić
8. METAKOGNITIVNI TRENING ZA PSIHOZE U FORENZIČKOM OKRUŽENJU: MOGUĆNOSTI I IZAZOVI 183
Maja Marija Muškić

Mentalno zdravlje u različitim životnim razdobljima i kontekstima

9. RAZVOJ ALATA ZA POVEĆANJE OTPORNOSTI PRIPADNIKA RANJIVIH SKUPINA I ZAJEDNICE U KATASTROFAMA 184
Dean Ajduković, Ivan Kranjčić, Dinka Čorkalo, Tanja Bukovčan
10. PONAŠANJE KOD PREDŠKOLSKE DJECE S PERINATALNIM OŠTEĆENJEM MOZGA 185
Snježana Bilać, Dina Čarija, Dunja Dejanović, Petra Findrik, Tatjana Puljiz, Lidija Sajfert
11. PODRŠKA MENTALNOM ZDRAVLJU DJECE U RAZVOJNOM RIZIKU KROZ PROGRAME „RASTIMO ZAJEDNO I MI“ I „RASTIMO ZAJEDNO I MI PLUS“ 186
Tena Erceg Milković, Ninoslava Pećnik, Vedrana Domaćinović Pičuljan
12. STIGMA POVEZANA S TJELESNOM TEŽINOM: PRIKAZ ISTRAŽIVAČKOG PROJEKTA O PSIHOSOCIJALNIM ČIMBENICIMA, POSLJEDICAMA I ISKUSTVIMA U ZDRAVSTVENOM SUSTAVU 187
Barbara Kalebić Maglica, Alessandra Pokrajac-Bulian, Tamara Mohorić, Ivana Ivančić, Damjan Dušević, Sanja Klobučar

13. OD „NE ŽELIM BITI OVDJE“ DO SURADNJE – SPECIFIČNOSTI RADA S NEDOBROVOLJNIM KORISNICIMA U SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI 188
Marina Katić, Klaudia Segnan Bilović

14. ČUVARI ZAJEDNIČKE PROŠLOSTI, KO -KREATORI BUDUĆNOSTI: SIBLING ODNOSI KAO PODRŠKA MENTALNOM ZDRAVLJU POJEDINCA 189
Marija Markotić

15. UDOMITELJSTVO S PERSPEKTIVOM POSVOJENJA: ISKUSTVA DJELATNIKA DJEČJEG DOMA 190
Martina Mladić, Marija Jakiša, Maja Bukvić, Mia Kivač Jurešić

16. KIP KOJI NEMA USTA I MOJE SIGURNO MJESTO: SOCIOEMOCIONALNI RAZVOJ I PRUŽANJE PODRŠKE DJETETU IZ PERSPEKTIVE PSIHOLOGA U USTANOVI RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA 192
Dobrila Zvonimira Paulić

17. CENTAR ZA MENTALNO ZDRAVLJE I TJELESNU AKTIVNOST KAO MODEL PRIJENOSA ZNANOSTI U ZAJEDNICU 193
Irena Pavela Banai, Mia Pucić, Mirna Grujić, Gabrijella Stella Stanković, Ruben Betlehem

18. VIŠE OD SMJEŠTAJA: UDOMITELJSKA OBITELJ KAO ČIMBENIK RAZVOJA OTPORNOSTI KOD DJECE 194
Tihana Premuž, Natalija Novak

19. MENTALNO ZDRAVLJE ZAPOSLENIKA KAO PREDUVJET KVALITETNE PODRŠKE KORISNICIMA - ISKUSTVO EUROPSKE EKSPERTNE GRUPE KROZ PRIKAZ DIGITALNOG ALATA 195
Iva Prskalo

20. OD PROGRAMA DO PRAKSE: ŠTO SMO NAUČILI O SPECIFIČNOSTIMA GRUPNOG RADA S OSOBAMA STARIJE ŽIVOTNE DOBI 196
Josipa Sivrić, Rea Modesti Beribak

21. PSIHOLOGIJA NA UDALJENOSTI: MOŽE LI MENTALNO ZDRAVLJE BITI DOSTUPNO SVIMA? 197
Ivan Sušanj

22. FACILITACIJA PRILAGODBE DJECE U DJEČJEM VRTIĆU: PRIKAZ AKTIVNOSTI PRVE GODINE ZNANSTVENOG PROJEKTA ADJUST_WELL 198
Sanja Tatalović Vorkapić

Profesionalni identitet, etika i razvoj struke

23. PSIHOLOZI U SUSTAVU JAVNOGA ZDRAVSTVA: IZAZOVI U INTERDISCIPLINARNOJ SURADNJI 199
Marina Gulin

Psihologija u obrazovanju i razvoju karijere

24. PRIJEDLOG EDUKACIJE BUDUĆIH VOZAČA U AUTOŠKOLAMA – UVOĐENJE MODULA PROMETNA PSIHOLOGIJA I KULTURA 200
Ljiljana Mikuš, Ida Juranić, Dino Posavec

25. ALAT ZA PROCJENU VJEŠTINA SPREMNOSTI ZA ŠKOLU KOD DJECE I UČENIKA S AUTIZMOM: PRIMJENA U PRAKSI 201
Ivana Sladić Kljajić, Jelena Klopotan

26. OD PODATAKA DO AKCIJE: RAZVOJ ŠKOLSKOG PREVENTIVNOG PROJEKTA KAIROS NA MREŽI 202
Manuela Ujević Vukić, Daniela Radan

27. TIHA SNAGA ŠKOLSKOG PROSTORA: PSIHOLOŠKI UČINCI SENZORNOG DIZAJNA NA UČENIKE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU 203
Tatjana Žižek, Robert Posavec, Bojan Miljančić

Rad, organizacije i specifični profesionalni sustavi

28. KOGNITIVNO-BIHEVIORALNE INTERVENCIJE U UNAPREĐENJU TAKMIČARSKOG FUNKCIONIRANJA KARATISTKINJE: PRIKAZ SLUČAJA 204
Remzija Šetić, Diana Riđić

Zajednica, društveni kontekst i sustavi skrbi

29. ŠKOLA NEPUŠENJA ZA DJECU I MLADE U UDOMITELJSTVU – ISKUSTVA MEĐURESORNE SURADNJE I EVALUACIJA UČINAKA PROGRAMA 205
Berta Bacinger Klobučarić, Nikola Petričević, Petra Takač, Biljana Crnčević Lapat

30. CJELOVITI PRISTUP OBITELJI – PRIKAZ PSIHOSOCIJALNOG RADA S OBITELJIMA IZ AŠKALIJSKE ZAJEDNICE 206
Katja Borovac, Ivana Azinović Vukelić

31. PREPOZNAVANJE PRISILNE KONTROLE I VRAĆANJE AUTONOMIJE ŽRTVI: PRIKAZ IZ PRAKSE 207
Iva Jerkić Matičević

32. PROGRAM TUTORSKI CENTAR – POKRETAČ VOLONTERIZMA U ZAJEDNICI 208
Sanja Milković Šipek, Sandra Matošina Borbaš

33. VIŠE OD RADIONICA: SUSTAV PODRŠKE RASTIMO ZAJEDNO U NOVOJ OBITELJI 209
Martina Špaček

PSIHOLOŠKI PARADOKSI DIGITALNE POVEZANOSTI

Omer Ćorić
Obiteljski centar, Područna služba Grad Zagreb, Zagreb
✉ *ocoric@gmail.com*

Suvremeni digitalni prostor postao je važno okruženje svakodnevnog funkcioniranja, komunikacije i traženja podrške, ali istodobno otvara niz psiholoških izazova povezanih s mentalnim zdravljem. Iako digitalne tehnologije omogućuju stalnu dostupnost i umreženost, sve je izraženiji paradoks prividne povezanosti praćene osjećajem emocionalne udaljenosti, usamljenosti i smanjene autentične prisutnosti. Izlaganje proizlazi iz savjetodavnog rada u kojem se sve češće sudjeluju mladi koji unatoč stalnoj digitalnoj umreženosti, opisuju usamljenost, emocionalnu udaljenost i teškoće u bliskim odnosima.Izlaganje razmatra psihološke mehanizme digitalne povezanosti, uključujući brzu distrakciju, kratkotrajna dopaminska potkrepljenja, digitalni „sigurnosni pokrivač“, iluziju prisutnosti i strah od propuštanja, odnosno FOMO. Navedeni procesi mogu poticati stalno provjeravanje sadržaja, smanjenu toleranciju na odsutnost podražaja te otežano usmjeravanje pažnje na neposredne odnose i unutarnja emocionalna stanja. Istraživanja upućuju na povezanost problematične uporabe društvenih mreža s usamljenošću, anksioznošću, depresivnošću, FOMO-om i sniženim samopoštovanjem, kao i na dvosmjeran odnos između usamljenosti i problematične uporabe medija Cilj je izlaganja prikazati psihološke mehanizme koji stoje iza tog paradoksa te predstaviti praktične postupke za njihovo prepoznavanje i ublažavanje u radu s djecom i mladim osobama. U kontekstu dostupne i kvalitetne psihološke podrške, izlaganje naglašava važnost razvoja digitalne pismenosti, emocionalne svjesnosti i jačanja stvarnih odnosa kao zaštitnih čimbenika mentalnog zdravlja. Cilj nije demonizirati tehnologiju, već potaknuti stručnu raspravu o načinima na koje psihologija može pridonijeti zdravijem korištenju digitalnih alata, prevenciji usamljenosti i očuvanju autentične ljudske povezanosti.

Ključne riječi: digitalna povezanost, psihološka dobrobit, usamljenost, FOMO, mentalno zdravlje

NARATIVNI MODEL PREVENCIJE EKRANIZMA KOD DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Bojan Klapčić
Dječji vrtić „Pjerina Verbanac“, Labin
✉ *bojan.klapcic@skole.hr*

Sve veća izloženost djece predškolske dobi digitalnim ekranima predstavlja izazov za njihov cjelokupni razvoj, osobito u području simboličke igre, socioemocionalnih kompetencija, izvršnih funkcija i kvalitete socijalnih interakcija. Suvremeni preventivni pristupi sve više naglašavaju razvoj zaštitnih čimbenika umjesto restriktivnog ograničavanja uporabe digitalnih medija. U skladu s tim razvijen je narativni model prevencije ekranizma, univerzalni preventivni program namijenjen djeci u dobi od 4 do 6 godina. Cilj izlaganja je predstaviti navedeni model, početna zapažanja o izazovima u njegovoj provedbi te povratne informacije odgojiteljica prikupljene tijekom prva dva mjeseca primjene, u rujnu i listopadu 2026. godine. Aktivnost je provedena zasebno u tri odgojne skupine, s ukupno 62 djece, u trajanju do 30 minuta po skupini. Odgojiteljice su upoznate s novim formatom osnaživanja djece – interaktivnom dramskom radionicom na zadanu temu. Tijekom provedbe radionica psiholog je, kao autor i izvođač, testirao različite izvedbene postavke i načine realizacije. Na temelju iskustava iz provedbe identificirane su ključne preporuke, koje će biti predstavljene u obliku praktičnih „savjeta i trikova“ za produkciju interaktivnih dramskih radionica primjenjivih i u drugim područjima prevencije. Model se teorijski oslanja primarno na sociokulturnu teoriju razvoja L. S. Vygotskog (i njene suvremene sljednice: Bronfenbrennerov bioekološki model, dinamička teorija sustava, neuro-kontruktivizam), integrativni biopsihosocijalni i razvojno-sistemski pristup, narativnu pedagogiju, teoriju simboličke igre, koncepte socioemocionalnog učenja (SEL) te spoznaje razvojne neuropsihologije o razvoju izvršnih funkcija. Program koristi lutke zijevalice u obliku šumskih životinja kao medij identifikacije, emocionalnog uključivanja i poticanja refleksije. Kroz strukturirane radionice djeca prate različite priče o životinjama – šumskim stanarima, koji se suočavaju s izazovima pretjerane privlačnosti ekrana, zdravstvenim posljedicama ekranizma, zanemarivanja slobodne igre i udaljavanja od vršnjaka. Nakon svake priče slijede vođeni razgovor i iskustvene aktivnosti kojima se potiču simbolička igra, kreativnost, suradnja i donošenje zdravih izbora. Posebnost modela jest što ekran ne prikazuje kao prijetnju niti zagovara zabranu njegove uporabe, već djeci omogućuje da kroz vlastito iskustvo i identifikaciju s likovima razvijaju samoregulaciju i uravnotežen odnos prema digitalnim medijima. Očekivani ishodi uključuju povećanje interesa za slobodnu igru, razvoj mašte, jačanje socijalnih odnosa i izvršnih funkcija te usvajanje zdravijih obrazaca korištenja ekrana. Model predstavlja teorijski utemeljen i praktično primjenjiv okvir za univerzalnu prevenciju ekranizma u ustanovama ranog i predškolskog odgoja te pruža predložak za „de-ekranizaciju“ djece predškolske dobi.

Ključne riječi: ekranizam, predškolska djeca, simbolička igra, lutke zijevalice, de-ekranizacija

KAKVU GLAZBU SLUŠAJU MLADI U HRVATSKOJ?

Miranda Novak, Nina Dobša, Jasminka Dobša, Danijel Radošević
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
✉ *miranda.novak@erf.unizg.hr*

U zadnjih petnaestak godina objavljeno je dosta radova koji promatraju ulogu glazbe u životima adolescenata. Najvažnije studije ističu sedam područja razvoja mladih na koje utječe glazba: estetiku, identitet, socijalizaciju, razvoj ličnosti, emocionalnu regulaciju i suočavanje, motivaciju te pozitivan razvoj. Teorijski okviri koji se bave motivima ističu emocionalne potrebe, socijalni imidž te uživanje ali i utješnu te podržavajuću ulogu glazbe, teksta pjesme i identifikacije s glazbenicima. Ima i dokaza da za adolescente koji imaju problema s mentalnim zdravljem, posebno ruminacijama i sniženim raspoloženjem, glazba može imati ulogu okidača. Neke studije promatraju politički kontekst glazbe koja se sluša te utjecaj glazbe na izloženost raznim ekstremnim ideologijama. U hrvatskom je kontekstu također dosta radova koji se bave glazbenim preferencijama, ali i povezivanjem preferencija s ličnošću te dobrobiti. Cilj ovog rada je predstaviti jedinstven skup podataka koji je prikupljen u okviru HRZZ projekta Testiranje 5C modela pozitivnog razvoja mladih: tradicionalno i digitalno mobilno mjerenje (P.R.O.T.E.C.T.). Uz tradicionalnu studiju koja je pratila pozitivan razvoj mladih te brojne korelate dobrobiti, mentalnog zdravlja i rizičnih ponašanja, provedena je i mobilna studija uz pomoć aplikacije EARS (Ksana Health, University of Oregon), Effortless Assessment of Risk States. EARS aplikacija korištena je za prikupljanje dnevnih podataka i ekološku momentarnu procjenu te prikupljanje pasivnih podataka s mobilnih telefona, uključujući korištenje aplikacija te prikupljanje glazbe koju su sudionici slušali. Ovo će izlaganje predstaviti glazbene logove prikupljene od 71 ispitanika tijekom studije provedene 2024. i 2025. godine. Sirovi su zapisi procesuirani uz pomoć velikih jezičnih modela (LLM) i skup podataka sadrži ime izvođača, tekst pjesme, jezik pjesme, žanr pjesme, ukupan broj reprodukcija i jedinstven broj slušatelja svake pjesme. Konačan skup podataka sadrži 11.521 pjesmu od kojih je za 88 % pjesama pridružen i tekst dok je manji broj skladbi bio instrumentalan. O raznolikosti baze govori i činjenica da su kroz pjesme zabilježena čak 42 jezika, od čega je dominantan engleski no vidljiv je i utjecaj međunarodnih događaja (poput Eurovizije) na preferencije adolescenata. Uvjerljivo najzastupljeniji žanr je pop (78.8 % pjesama) a slijedi rock (kod 34 % pjesama) i hip-hop (31 % pjesama). Status najslušanije pjesme nosi "Za dobra stara vremena" sastava Novi Fosili, dok su najpopularniji izvođači Prljavo kazalište, Magazin i Oliver Dragojević. Izlaganje će predstaviti i planove za daljnji rad na skupu podataka: primjenu rječničkog pristupa i jezičnih modela kojima će biti povezani tekstovi pjesama s temeljnim emocijama te kasnije povezivanje raznih indikatora pozitivnog razvoja i dobrobiti sa žanrom i emocijama prepoznatima u glazbi.

Ključne riječi: adolescenti, glazbene preferencije, pasivno praćenje, računalno modeliranje, analiza emocija, veliki jezični modeli

DJEČJA DNEVNA PSIHIJATRIJSKA BOLNICA ČAKOVEC

Josipa Blažeka, Nikolina Magaš
Županijska bolnica Čakovec, Dječja dnevna psihijatrijska bolnica, Čakovec
✉ *josipa.mijulkov@gmail.com*

Sve više je mladih koji se susreću s teškoćama na području mentalnog zdravlja. Duge liste čekanja, premalo bolničkih kreveta, nedovoljno stručnog kadra, dok su potrebe sve veće. U takvim uvjetima, novoosnovana Dječja dnevna psihijatrijska bolnica u sklopu Psihijatrijskog Odjela Županijske bolnice Čakovec predstavlja važan iskorak u pružanju dostupnije i sveobuhvatnije skrbi za djecu i adolescente s poteškoćama na području mentalnog zdravlja. Cilj predavanja je prikazati model rada Dnevne bolnice koja se provodi 4 dana tjedno, od 8.00 do 12.00 sati. Multidisciplinarni pristup omogućava intenzivno liječenje uz očuvanje svakodnevnog obiteljskog i školskog okruženja. Medicinska sestra i radni terapeut uključeni su svakodnevno, dok se dječji i adolescentni psihijatar, dva psihologa i socijalni radnik izmjenjuju po danima. Trajanje uključenosti pacijenta ovisi o njihovom napretku i procjeni navedenog stručnog tima te se u skladu s tim dogovara otpust. Dob korisnika najčešće je od 7 do 16 godina, pritom nastojimo sastaviti što skladnije grupe prema dobi i vrsti poremećaja. Indikacije za uključenje su značajno snižena razina funkcioniranja u obiteljskom ili školskom okruženju te opservacija u socijalnoj vršnjačkoj sredini. Do sada je u Dnevnu bolnicu bilo uključeno dvjestotinjak djece i adolescenata te je vidljivo poboljšanje u njihovom funkcioniranju i mentalnom zdravlju, smanjenom broju hospitalizacija te postupnom izlasku iz terapijskog procesa. Dio djece i adolescenata nakon poboljšanja i otpusta nastave dolaziti na grupe podrške adolescentima, koje se održavaju 2x mjesečno, čime se nastavlja socijalizacija i podrška. Izazovi s kojima smo se susretali prilikom pokretanja bili su načelno na tehničkom području – prostor i oprema, pomanjkanje stručnog kadra.

Ključne riječi: djeca, adolescenti, mentalno zdravlje, multidisciplinarni pristup

MOŽEMO LI POBJEĆI OD ANKSIOZNOSTI? IZBJEGAVANJE IZ KOGNITIVNO-BIHEVIORALNE PERSPEKTIVE

Renata Gleđ
Opća bolnica Dubrovnik, Dubrovnik
✉ *rtolja@gmail.com*

Izbjegavanje je jedan od čestih načina suočavanja s anksioznošću koji kratkoročno donosi olakšanje, ali dugoročno može pridonositi održavanju anksioznosti. U kognitivno-bihevioralnom (KBT) pristupu važno je prepoznati obrasce izbjegavanja i sigurnosnih ponašanja te razumjeti njihovu ulogu u održavanju anksioznosti. Cilj izlaganja je prikazati primjenu KBT pristupa u radu s izbjegavanjem kod odraslih osoba u psihoterapijskom radu. Na temelju iskustava i primjera iz prakse bit će prikazano kako se izbjegavanje i sigurnosna ponašanja prepoznaju u okviru KBT modela te kako se na njih može terapijski djelovati. Posebna će se pažnja posvetiti prepoznavanju anksioznih predviđanja koja stoje u podlozi izbjegavajućih obrazaca i njihovom pretvaranju u konkretne ciljeve terapijskog rada. Poseban naglasak bit će stavljen na tri intervencije: bihevioralni eksperiment, izlaganje te prepoznavanje i smanjivanje sigurnosnih ponašanja. Bit će prikazano kako se navedene intervencije primjenjuju u skladu s potrebama pojedinog klijenta, s ciljem omogućavanja testiranja anksioznih predviđanja i usvajanja novih informacija kroz iskustvo. Bit će istaknuta važnost osvrta na doživljeno iskustvo i povezivanja onoga što se dogodilo s početnim očekivanjima. U završnom dijelu bit će istaknuti izazovi u primjeni ovih intervencija, osobito teškoće povezane sa smanjivanjem oslanjanja na sigurnosna ponašanja i toleriranjem porasta anksioznosti tijekom izlaganja. Izlaganje će ponuditi praktične smjernice za primjenu navedenih KBT postupaka u radu s odraslima.

Ključne riječi: izbjegavanje, anksioznost, kognitivno-bihevioralna terapija

EMDR METODA U TERAPIJI PTSP-A KOD OSOBE KOJA JE PREŽIVJELA ZATOČENIŠTVO U LOGORU ZA VRIJEME RATA

Andreja Kostelić Martić
Centar za kognitivno-bihevioralnu terapiju, Zagreb
✉ *andrejakostelic@hotmail.com*

EMDR metoda u terapiji PTSP-a kod osobe koja je preživjela zatočeništvo u logoru za vrijeme rata Cilj ovog kratkog izlaganja bit će prikazati efikasnost EMDR metode u značajnom smanjenju simptoma PTSP-a kao što su tjeskoba, uznemirenost, nesanica. Klijent se obratio Centru za kognitivno - bihevioralnu terapiju radi pomoći zbog velike nesanice i fizičke uznemirenosti u toku noći. Smatrao je da je nesanica isključivo povezana s traumatičnim događajem zatočeništva u logoru, stoga je želio probati si pomoći s EMDR metodom. U anamnestičkom intervjuu doznajemo da je imao mirno djetinjstvo i adolescenciju. Završio je zanat i rano počeo raditi. Oženjen je i ima dvoje djece. Proživio je 10 mjesečno zatočeništvo u logoru u kojem je podnosio brojna fizička i psihička maltretiranja. Nakon oslobođenja razvio je PTSP. Primao je godinama farmakološku terapiju. U zadnjih nekoliko mjeseci tjeskoba i nesanica s fizičkom uznemirenošću bili su sve jači. U terapiji je korištena EMDR metoda. Dogovorena su samo 6 susreta zbog veće udaljenosti mjesta stanovanja. Obrađena su dva targeta tj. traumatska događaja. Nakon provedene metode EMDR i kratkih tehnika opuštanja (abdominalno disanje i skraćena verzija autogenog treninga) osoba X izjavljuje da se puno bolje osjeća: Kao farmakološku terapiju koristi samo Helex; Na događaje u logoru gleda kao da je to bio neki film; Oni su sada u prošlosti i nema fizičkih senzacija kada se prisjeća scena iz zatočeništva u logoru. Uspio je sve verbalizirati u toku EMDR-a i sada može i drugima pričati što mu se dogodilo bez jakih fizičkih simptoma kao što je gušenje i lupanje srca. Bolje i mirnije spava bez fizičkih senzacija, ali još uvijek koristi Sanval. Njegovo dobro stanje potvrđeno je i u follow-up, kratkom razgovoru sa zetom prije mjesec dana nakon 12 godina od terapije.

Ključne riječi: EMDR, PTSP, zatočeništvo u logoru

KOGNITIVNO-BIHEVIORALNE TEHNIKE U RADU S OSOBOM KOJA JE DOŽIVJELA HORIZONTALNI I VERTIKALNI MOBING

Andreja Kostelić Martić
Centar za kognitivno-bihevioralnu terapiju, Zagreb
✉ *andrejakostelic@hotmail.com*

Kognitivno-bihevioralne tehnike u radu s osobom koja je doživjela horizontalni i vertikalni mobing Cilj ovog kratkog predavanja je prikazati karakteristike horizontalnog i vertikalnog mobinga, njihove posljedice na žrtvu mobinga i na kraju opisati koje su sve kognitivno-bihevioralne tehnike bile primijenjene u kliničkom slučaju koji će biti opisan. Radi se o ženskoj osobi koja je proživljavala prvo horizontalni mobing na radnom mjestu od svojih kolega a onda i vertikalni mobing od svojih nadređenih. Cilj mobinga je osim izazvati psiho-fizičku i socijalnu patnju i eliminirati osobu iz radne sredine pa se to dogodilo i u ovom slučaju. Osim što je žrtva mobinga dobila otkaz bez valjanog razloga, razvila je i čitav niz psihičkih i fizičkih simptoma stoga je krenula i na kognitivno - bihevioralnu terapiju. Budući da je otkaz bio namješten i nepravedan podigla je i sudsku tužbu kako bi se izborila za svoja prava. U okviru kognitivno-bihevioralne terapije korištene su sljedeće tehnike: tehnike relaksacije (autogeni trening, mišićna progresivna relaksacija) i disanja (abdominalno disanje), kognitivno restrukturiranje, pozitivno mišljenje, problem solving, planiranje ugodnih aktivnosti, trening asertivnosti i socijalnih sposobnosti (vještina) te coping tehnike (tehnike suočavanja sa stresom). Rad na povećanju samopoštovanja, samoefikasnost i samokontrole je isto tako neizmjerno važan kao i rad koji se odnosi na profesionalnu orijentaciju i stvarnu pomoć i potporu u pronalaženju novog radnog mjesta. Žrtva mobinga je u iščekivanju sudskog ishoda vrlo brzo pronašla novo radno mjesto na kojem još i danas radi. Kroz kognitivno-bihevioralnu terapiju osim što je poradila na anksiozno-depresivnoj simptomatologiji, osjeća da ima više samopoštovanja i da se sada asertivnije može izboriti za svoja prava. A pozitivni ishod sudskog procesa samo je još više ojačao njeno dobro psiho- fizičko stanje.

Ključne riječi: mobing, kognitivno-bihevioralne tehnike

METAKOGNITIVNI TRENING ZA PSIHOZE U FORENZIČKOM OKRUŽENJU: MOGUĆNOSTI I IZAZOVI

Maja Marija Muškić
Insula – Županijska specijalna bolnica za psihijatriju i rehabilitaciju, Rab
✉ *majamarija.muskic@gmail.com*

Metakognitivni trening za psihoze (MKT) strukturirana je intervencija usmjerena na prepoznavanje i preispitivanje kognitivnih pristranosti povezanih s psihotičnim simptomima. Cilj predavanja je prikazati trogodišnje iskustvo primjene MKT-a na odjelu forenzičke psihijatrije, s naglaskom na provedivost, prihvaćenost i kliničke ishode programa. Tijekom trogodišnjeg razdoblja program je završilo 113 pacijenata s dijagnozama iz skupine shizofrenije, shizotipnih, sumanutih i drugih psihotičnih poremećaja. MKT je provođen grupno kroz osam strukturiranih modula, u ukupno 10 do 12 susreta, ovisno o potrebama i dinamici pojedine grupe. Sadržaj modula bio je usmjeren na osvještavanje uobičajenih pogrešaka u zaključivanju, razvoj kritičkog promišljanja te poticanje fleksibilnijeg pristupa vlastitim uvjerenjima i interpretacijama svakodnevnih iskustava. Za procjenu kliničkih obilježja i praćenje ishoda korištene su Beckova skala kognitivnog uvida (BCIS), Skala pozitivnih i negativnih simptoma (PANSS) i Skala za procjenu psihotičnih simptoma (PSYRATS). Rezultati nisu pokazali statistički značajne promjene u procjenjivanim kliničkim pokazateljima. Istodobno, program se pokazao provedivim i dobro prihvaćenim u forenzičko-psihijatrijskom okruženju, uz pozitivna subjektivna iskustva sudionika. Ovi su nalazi u skladu s dijelom dosadašnjih istraživanja koja ukazuju na visoku prihvaćenost MKT-a, dok su nalazi o njegovu učinku na psihotičnu simptomatologiju i kognitivne pristranosti manje konzistentni. MKT predstavlja potencijalno vrijedan dodatak rehabilitacijskim postupcima u forenzičkoj psihijatriji, osobito u kontekstu poticanja aktivnog sudjelovanja pacijenata u terapijskom procesu. Dobiveni rezultati naglašavaju važnost daljnjeg sustavnog praćenja ishoda te prilagodbe intervencije specifičnostima forenzičko-psihijatrijske populacije.

Ključne riječi: metakognitivni trening, psihoza, shizofrenija, forenzička psihijatrija, rehabilitacija

RAZVOJ ALATA ZA POVEĆANJE OTPORNOSTI PRIPADNIKA RANJIVIH SKUPINA I ZAJEDNICE U KATASTROFAMA

Dean Ajduković, Ivan Kranjčić, Dinka Čorkalo, Tanja Bukovčan
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb
✉ *dean.ajdukovic@ffzg.hr*

Uvod i cilj: U katastrofama i nesrećama velikih razmjera poput potresa, nedovoljno su prepoznate specifične potrebe i ograničenja nekih skupina građana, što ih čini dodatno ranjivima. Primjer su osobe s invaliditetom, stariji, kronično bolesni ili osobe s mentalno-zdravstvenim ograničenjima. Njihova je ranjivost dodatno istaknuta ako žive sami, a potrebna im je tuđa pomoć i podrška prilikom hitne evakuacije. Postupanje spasilačkih službi i planiranje odgovora na katastrofu je prvenstveno prilagođene općoj populaciji. Stoga je cilj izlaganja predstaviti razvoj alata u okviru Sonar-Cities EU projekta kojima se unapređuje otpornost ranjivih članova i čitave zajednice u takvim okolnostima. Metodologija: Alati za povećanje otpornosti razvijeni su tijekom strukturiranog sukreacijskog grupnog procesa predstavnika ranjivih skupina, hitnih službi i donositelja odluka o postupanju u katastrofama. U četiri kruga vođenih grupnih rasprava oni su definirali potrebe, razmotrili postojeće domaće i međunarodne alate za unapređenje pripremljenosti i povećanje individualne i kolektivne otpornosti u urbanim susjedstvima. Odlučili su se usmjeriti na faze pripremljenosti i neposrednog odgovora na krizu, a ne na fazu oporavka. Zatim su odabrali alate koji zadovoljavaju kriterije prihvatljivosti, relevantnosti i provedivosti, te je nakon toga svaki alat predtestiran pomoću strukturiranog procjenjivanja na navedenim dimenzijama. Rezultati: Odabrana su četiri alata koji će biti predstavljeni u izlaganju: 1) Smjernice za trening i ček-lista postupaka pripadnika hitnih službi u susretu s ranjivim osobama 2) Upute za povećanje pripremljenosti samih pripadnika ranjivih skupina, 3) Kartice s podacima ranjive osobe za lakšu komunikaciju s pomagačima i spasiteljima u hitnim situacijama i 4) „SOS susjed“ koji uključuje pripremu male mreže neformalnih pomagača koji žive u susjedstvu i njeno aktiviranje u hitnoj situaciji pomoću nove (zatvorene) aplikacije. U sljedećoj fazi projekta će odabrani alati biti terenski pilotirati u simuliranim uvjetima hitne situacije. Zaključak: Razvijeni alati i njihova primjena mogu povećati otpornost posebno ranjivih osoba u katastrofama.

Ključne riječi: potrebe ranjivih osoba u katastrofama, zaštita mentalnog zdravlja, osobe s invaliditetom, sukreacija alata za povećanje otpornosti

PONAŠANJE KOD PREDŠKOLSKE DJECE S PERINATALNIM OŠTEĆENJEM MOZGA

Snježana Bilać, Dina Čarija, Dunja Dejanović, Petra Findrik, Tatjana Puljiz, Lidija Sajfert
Specijalna bolnica za zaštitu djece s neurorazvojnim i motoričkim smetnjama, Zagreb
✉ *snjezana.bilac@gmail.com*

Dosadašnji nalazi pokazuju da su djeca s perinatalnim oštećenjem mozga rizična za teškoće u ponašanju, pri čemu odnos između stupnja lezije i funkcionalnog ishoda nije jednoznačan. Cilj ovog rada je ispitati ponašanje kod djece predškolske dobi koja su pretrpjela perinatalno oštećenje mozga različitog stupnja težine. Ispitano je 162 djece u dobi od 3 do 4 godine - 55 djece urednoga razvoja (usporedna skupina), 55 djece s manjim i 52 djece s većim stupnjem oštećenja mozga normalnog općeg razvoja. Skupine su bile izjednačene po dobi i spolu djece te obrazovanju majke. Ponašanje je ispitano na dva načina. Za procjenu emocionalne regulacije tijekom psihologijskog ispitivanja (ispitivačeve procjene) korištena je Leiter-R Emocionalno/ Regulacijska ljestvica. Za majčine procjene teškoća u svakodnevnom ponašanju koristili smo Achenbachovu Listu označavanja djetetovog ponašanja za predškolsku dob. Rezultati pokazuju da sudionici s perinatalnim oštećenjem mozga, bez obzira na njegov stupanj, imaju više teškoća u ponašanju u većini mjera u odnosu na usporednu skupinu. Prema ispitivačevim procjenama to su ukupni rezultat u Emocionalno/Regulacijskoj ljestvici i podljestvicama Energija/Osjećaji i Anksioznost. Prema majčinim procjenama to su Internalizirane teškoće i podljestvice Anksioznost/Depresivnost, Povučenost i Teškoće pažnje. U pojedinim mjerama ponašanja više teškoća su imala samo djeca s težom lezijom. To su prema ispitivaču podljestvice Regulacija raspoloženja i Senzorička reaktivnost. Prema majčinim procjenama to su Ekstrenalizirane teškoće, kao i Ukupan rezultat teškoća te podljestvica Tjelesne teškoće. Spolne razlike nisu potvrđene ni za jednu mjeru ponašanja. Naši rezultati su donekle u skladu s prethodnim nalazima, jer pokazuju da je psihologijskim praćenjem potrebno zahvatiti svu djecu s perinatalnim oštećenjem mozga već od najranije dobi - sama prisutnost ozljede je rizik za ponašanje. Rezultati imaju implikacije za rane intervencije s roditeljima u smislu psihološke podrške te jačanja roditeljskih kompetencija.

Ključne riječi: ponašanje kod predškolske djece, perinatalno oštećenje mozga, psihološka podrška roditeljima

PODRŠKA MENTALNOM ZDRAVLJU DJECE U RAZVOJNOM RIZIKU KROZ PROGRAME „RASTIMO ZAJEDNO I MI“ I „RASTIMO ZAJEDNO I MI PLUS“

Tena Erceg Milković, Ninoslava Pećnik, Vedrana Domaćinović Pičuljan
Centar za podršku roditeljstvu „Rastimo zajedno“, Cavtat
✉ *tena.erceg1@gmail.com*

Mentalno zdravlje djece predškolske dobi osobito je važno u kontekstu odrastanja u obiteljima suočenim s višestrukim rizicima za ostvarivanje primjerene roditeljske skrbi. Što ranija preventivna podrška i djeci i roditeljima na dokazima je utemeljen pristup zaštiti dobrobiti, razvoju otpornosti i poticanja pozitivnih razvojnih ishoda djece. U izlaganju će se prikazati iskustva provedbe i rezultati evaluacije dvaju programa podrške roditeljima i njihovoj djeci koji žive u (naj)zahtjevnijim okolnostima – „Rastimo zajedno i mi” i „Rastimo zajedno i mi Plus”. Program „Rastimo zajedno i mi” čine četveromjesečni ciklus radionica s roditeljima namijenjenih povećanju roditeljske kompetentnosti, ciklus radionica s djecom u dobi od 3 do 6 godina usmjerenih na jačanje njihove otpornosti te aktivnosti zajedničke igre roditelja i djeteta usmjerene na osnaživanje odnosa privrženosti. Evaluacija provedbe programa u osam područnih službi Obiteljskog centra tijekom 2024. godine pokazala je kako prema iskazima roditelja (N = 31) na Upitniku snaga i teškoća djeteta (Goodman, 1997), sudjelovanje u programu prate značajne promjene u ukupnom rezultatu te na mjerama problema u ponašanju, odnosa s vršnjacima i prosocijalnog ponašanja djece. Program „Rastimo zajedno i mi Plus” razvijen na temelju programa „Rastimo zajedno i mi”, prilagođen je roditeljima koji djecu odgajaju u najzahtjevnijim okolnostima, uključujući izrazito nizak socioekonomski status, pripadnost manjinskoj etničkoj zajednici i rizik od socijalne isključenosti. Program također uključuje 15 radionica za roditelje i 15 radionica za djecu, uz 30 minuta vođene zajedničke igre roditelja i djeteta. Evaluacija provedbe tijekom 2025./2026. godine temeljem procjena voditelja radionica za 83 djece na Upitniku snaga i teškoća djeteta (Goodman, 1997), pokazala je kako sudjelovanje u programu prati smanjenje eksternaliziranih problema ponašanja i internaliziranih teškoća te povećanje prosocijalnog ponašanja. Dobiveni rezultati doprinose stajalištu o važnosti i isplativosti ulaganja u ciljanu prevenciju te sustavnu provedbu i evaluaciju na dokazima utemeljenih programa podrške roditeljima i djeci u riziku s ciljem očuvanja i podrške njihovu mentalnom zdravlju.

Ključne riječi: mentalno zdravlje djece, ciljana podrška roditeljstvu, program Rastimo zajedno i mi, program Rastimo zajedno i mi Plus, evaluacija

STIGMA POVEZANA S TJELESNOM TEŽINOM: PRIKAZ ISTRAŽIVAČKOG PROJEKTA O PSIHOSOCIJALNIM ČIMBENICIMA, POSLJEDICAMA I ISKUSTVIMA U ZDRAVSTVENOM SUSTAVU

Barbara Kalebić Maglica, Alessandra Pokrajac-Bulian, Tamara Mohorić, Ivana Ivančić, Damjan Dušević, Sanja Klobučar
Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka
✉ *barbarakm@ffri.uniri.hr*

Stigma povezana s tjelesnom težinom predstavlja značajan psihosocijalni stresor povezan s narušenim mentalnim zdravljem, nepovoljnim zdravstvenim ponašanjima i izbjegavanjem zdravstvene skrbi. Unatoč njezinoj javnozdravstvenoj važnosti, još uvijek nedostaje istraživanja koja omogućuju bolje razumijevanje njezinih učinaka osobito u zdravstvenom kontekstu te čimbenika ranjivosti i otpornosti. S ciljem boljeg razumijevanja ovog problema, osmišljen je projekt kojim će se primjenom korelacijskih, kvalitativnih i eksperimentalnih metoda ispitati psihosocijalni mehanizmi i posljedice stigme povezane s tjelesnom težinom. U prvoj fazi projekta istražit će se uloga socijalne izolacije, negativnog afekta, samosuosjećanja i pozitivne percepcije socijalnog identiteta u odnosu između percipirane stigme te mentalnog zdravlja, zdravstvenih ponašanja i prejedanja. Kvalitativnim istraživanjem dodatno će se ispitati iskustva osoba s prekomjernom tjelesnom težinom i debljinom u zdravstvenom sustavu. Na temelju dobivenih nalaza razvit će se eksperimentalne vinjete kojima će se ispitati učinci stigmatizirajućih iskustava u zdravstvenom kontekstu na anksioznost, stres i namjeru izbjegavanja zdravstvene skrbi. Rezultati dobiveni u okviru projekta poslužit će kao osnova za razvoj edukativnih materijala i praktičnih smjernica za zdravstvene djelatnike usmjerenih smanjenju stigmatizacije i unapređenju uključive skrbi usmjerene na pacijenta.

Ključne riječi: stigma povezana s tjelesnom težinom, psihosocijalni čimbenici, zdravstvena skrb, stigmatizacija, istraživački projekt

OD „NE ŽELIM BITI OVDJE“ DO SURADNJE – SPECIFIČNOSTI RADA S NEDOBROVOLJNIM KORISNICIMA U SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI

Marina Katić, Klaudia Segnan Bilović
Obiteljski centar, Područna služba Primorsko-goranska, Rijeka
✉ *klaudia.segnan-bilovic@socskrb.hr*

Rad s nedobrovoljnim korisnicima predstavlja jedan od najzahtjevnijih aspekata psihološke prakse u sustavu socijalne skrbi i obiteljsko-pravne zaštite. Stručni radnici se pritom susreću s roditeljima pod mjerama zaštite djece, djecom i adolescentima upućenima po nalogu nadležnih tijela ili na inicijativu roditelja te žrtvama i počiniteljima obiteljskog nasilja. Ulazak u tretman pod pritiskom često rezultira otporom, nepovjerenjem i doživljajem stručnjaka kao predstavnika kontrole, što otežava uspostavljanje odnosa koji omogućava promjenu. Cilj ovog rada je prikazati praktične postupke i komunikacijske strategije koje doprinose transformaciji odnosa iz pozicije prisile u suradnički odnos usmjeren na promjenu. Prikaz se temelji na profesionalnim iskustvima i primjerima dobre prakse. U izlaganju će biti predstavljene ključne intervencije u radu s nedobrovoljnim korisnicima: validacija otpora i emocionalnih reakcija na prisilu, transparentno definiranje profesionalne uloge i granica, očuvanje autonomije korisnika unutar zadanih okolnosti te zajedničko definiranje ciljeva koji su korisniku osobno smisleni. Posebna će se pozornost posvetiti redefiniranju otpora kao očekivane reakcije i izvora informacija za daljnji rad te, u radu s djecom i mladima, primjeni razvojno primjerenih postupaka, uključujući eksternalizaciju problema te kreativne i ekspresivne tehnike. Metodologija rada temelji se na analizi profesionalnih iskustava i primjera dobre prakse. Kroz prikaz konkretnih intervencija razmotrit će se mogućnosti transformacije otpora i razvoja suradničkog odnosa s ciljem motiviranja korisnika na aktivnije uključivanje u proces promjene. Bit će prikazane neke od kreativnih i ekspresivnih tehnika (crtanje emocija, odnosa i životnih situacija, pisma, korištenje figurica, kartica ili simbola, igra uloga...). Iskustva iz prakse pokazuju da redefiniranje otpora kao očekivane reakcije na prisilu, uz dosljedan suradnički pristup, povećava angažman korisnika, jača suradnički odnos i stvara preduvjete za ostvarivanje planiranih promjena. Predstavit će se izazovi provedbe, ključne naučene lekcije te preporuke za primjenu opisanih pristupa.

Ključne riječi: nedobrovoljni korisnici, otpor, socijalna skrb, psihološke intervencije

ČUVARI ZAJEDNIČKE PROŠLOSTI, KO-KREATORI BUDUĆNOSTI: *SIBLING* ODNOSI KAO PODRŠKA MENTALNOM ZDRAVLJU POJEDINCA

Marija Markotić
Obiteljski centar, Područna služba Zagrebačka, Zagreb
✉ *marija.markotic@socskrb.hr*

Odnosi među braćom i sestrama (sibling odnosi) često predstavljaju jedan od najdugotrajnijih odnosa te, zbog svoje horizontalne prirode, omogućuju razvoj emocionalnih, socijalnih i interpersonalnih vještina. Tijekom obiteljskih kriza taj odnos može predstavljati važan zaštitni faktor za mentalno zdravlje pojedinca, no može biti i dodatno opterećen obiteljskim promjenama. U izlaganju će se prikazati savjetodavni rad s deset obitelji koje su upućene u savjetovanje Obiteljskog centra zbog sukoba i nesuradnog roditeljstva tijekom rastave/razvoda od područnog ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad. Djeca u obiteljima su se nalazila u pred i adolescentskoj dobi. U radu se koristio strukturalni pristup sistemske obiteljske psihoterapije, inicijalni susreti su služili procjeni obiteljske strukture nakon raspada partnerskog podsustava, s naglaskom na interakcijske obrasce u obitelji. Nakon mapiranja odnosa (analize podsustava, granica, hijerarhije, moći te koalicija i triangulacija), cilj savjetovanja bio je stabilizacija i vraćanje moći roditeljskom podsustavu te jasnih granica između roditeljskog i podsustava djece. Često je rad uključivao detriangulaciju djece iz sukoba roditelja. U radu s obiteljima su održavane seanse u različitim konfiguracijama; cijela obitelj, odvojeni roditeljski pa podsustav braće i sestara. Neke od korištenih intervencije su bile fizičke intervencije u raspored sjedenja obitelji i odigravanje razgovora obitelji o problemu u seansi. Odnos braće i sestara se procjenjivao kroz razgovor o zajedničkim ritualima, igri i ranijem uspješnom rješavanju sukoba. Rad s djecom je uključivao normalizaciju različitih reakcija na razvod i odnosa s roditeljima. U radu s obiteljima gdje su braća i sestre odvojeni nakon rastave roditelja, saznavalo se o želji za zajedničkom igrom, ritualima i svađama, što je istaknuto roditeljima u njihovoj seansi. S roditeljima je provedena psihoedukacija o važnosti i načinima očuvanja odnosa među braćom i sestrama prilikom restrukturiranja obitelji. Između seansi zadavali su se različiti zadatci podsustavima. Uočeno je kako su u obitelji česte bile koalicije između roditelja i djece, majke s kćerima, očevi sa sinovima. Bitan se pokazao redoslijed rođenja gdje je najstarije dijete bilo u većem riziku. Savjetovanje se najčešće provodilo kroz šest mjeseci, s poludobrovoljnim korisnicima i izazovno je bilo održavanje motivacije korisnika. Korisnim se pokazao ulaz kroz roditeljstvo, osobito u inicijalnim susretima kada se gradi savjetodavni odnos stručnjaka i korisnika.

Ključne riječi: sibling odnosi, mentalno zdravlje, razvod roditelja, savjetodavni rad

UDOMITELJSTVO S PERSPEKTIVOM POSVOJENJA: ISKUSTVA DJELATNIKA DJEČJEG DOMA

Martina Mladić, Marija Jakiša, Maja Bukvić, Mia Kivač Jurešić
Centar za djecu Zagreb, Zagreb
✉ *majab.ddz@gmail.com*

Ovim radom želimo prikazati usluge i primjere dobre prakse Centra za djecu ZAGREB (bivši Dječji dom Zagreb). Centar za djecu ZAGREB - Nazorova pruža uslugu smještaja za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi u dobi od 0 do 7 godina. Izdvajanje iz obitelji krajnja je zaštitna mjera obiteljsko-pravne zaštite koja se provodi kada su djetetov život i dobrobit ugroženi u biološkoj obitelji, a niti jedna blaža mjera ne može osigurati zaštitu. U takvim slučajevima dijete se postupanjem nadležnog Zavoda za socijalni rad izdvaja iz biološke obitelji i smještava u alternativni oblik skrbi: ustanovu socijalne skrbi ili udomiteljsku obitelj. Iako smještaj u ustanovi socijalne skrbi djetetu pruža sigurnost i zadovoljenje osnovnih životnih potreba, dugotrajno odrastanje u instituciji ima brojne negativne posljedice na cjelokupan razvoj djeteta, a posebno na mentalno zdravlje. Kako bi se dijete moglo pravilno razvijati potrebna mu je stabilna okolina i mogućnost razvoja odnosa privrženosti s barem jednom stabilnom odraslom osobom, što nije moguće osigurati u institucionalnoj skrbi. Adekvatniji oblik skrbi, a posebno za djecu predškolske dobi je smještaj u obiteljsko okruženje – udomiteljsku obitelj. Udomiteljstvo je oblik skrbi izvan vlastite obitelji kojim se djetetu ili odrasloj osobi osigurava smještaj i skrb u udomiteljskoj obitelji (Zakon o udomiteljstvu). Ukoliko se ne postignu uvjeti za povratak djeteta u obitelj, nadležne institucije pokreću postupak lišenja prava roditelja na roditeljsku skrb, čijim okončanjem se stječu pravni uvjeti i dijete može biti posvojeno. Posvojenje je poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djeteta bez odgovarajuće roditeljske skrbi kojim se stvara trajni odnos roditelja i djeteta (Obiteljski zakon, Čl. 180). Lišenje prava na roditeljsku skrb krajnja je i najstroža mjera obiteljsko-pravne zaštite gdje u donošenju odluke ulogu imaju različiti sustavi, zbog čega su procesi učestalo kompleksni i dugotrajni. U takvim situacijama, prema iskustvu stručnih djelatnika Centra za djecu ZAGREB, udomiteljstvo s perspektivom posvojenja može biti u najboljem interesu djeteta. Takav oblik skrbi, iako ima određene nedostatke (npr. neizvjesnost udomitelja zbog mogućeg povratka djeteta u biološku obitelj; biološki roditelji znaju gdje je dijete smješteno), ima brojne prednosti za dijete, biološke roditelje te udomiteljsku (potencijalnu posvojiteljsku) obitelj. Prema našem višegodišnjem iskustvu, neke od prednosti udomiteljstva s perspektivom su da dijete, tijekom trajanja često dugotrajnih postupaka lišenja roditeljskog prava, živi u obitelji (umjesto u instituciji) u kojoj ima priliku trajno ostati po završetku postupka. Time dijete stvara trajan i stabilan odnos privrženosti s (udomiteljskom/posvojiteljskom) obitelji te čime su izbjegnuti novi gubici za dijete daljnjim promjenama smještaja. Nadalje, dijete po odlasku u udomiteljsku obitelj s istom postepeno stvara odnos te se

djetetu, udomiteljima i biološkoj obitelji pruža podrška za vrijeme adaptacije. Kontakti udomitelja s biološkom obitelji - u svrhu ostvarivanja osobnih odnosa roditelja s djecom - omogućuju biološkim roditeljima da osvijeste kako je dijete adekvatno zbrinuto u obitelji, udomiteljima bolje razumijevanje djetetove prošlosti i životnog iskustva, a kod djeteta smanjuju konflikt lojalnosti između biološke obitelji te novih (potencijalnih) posvojitelja, čineći sam proces posvojenja prirodnijim.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, djeca predškolske dobi, socijalna skrb, udomiteljstvo, posvojenje

KIP KOJI NEMA USTA I MOJE SIGURNO MJESTO: SOCIOEMOCIONALNI RAZVOJ I PRUŽANJE PODRŠKE DJETETU IZ PERSPEKTIVE PSIHOLOGA U USTANOVI RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Dobrila Zvonimira Paulić
Dječji vrtić „Bukovac“, Zagreb
✉ *dzpaulic@gmail.com*

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje je dokument koji detaljno opisuje aspekte djetetove dobrobiti na koju stručnjaci u ustanovi ranog i predškolskog odgoja trebaju biti usmjereni. U ovom radu fokus će biti na socijalnoj i emocionalnoj dobrobiti djeteta. Uzimajući u obzir podatak da su rana iskustva izrazito bitna za kasniji djetetov razvoj, važno je okružje u kojem dijete odrasta kao i da je podrška koju dijete dobiva od stručnjaka u odgojno obrazovnoj ustanovi prilagođena njegovim individualnim potrebama. Stručni suradnik psiholog u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ima uvid u ponašanje djeteta prilikom individualnog rada, ali i u kontekstu odnosa koje ono ima s vršnjacima u odgojnoj skupini. Pritom surađuje s odgojiteljima, roditeljima i ostalim stručnim suradnicima. Vrlo često u odgojnoj skupini može biti fokus na ponašanjima djece poput agresivnih reakcija ili neposlušnosti. S obzirom da je jedna od temeljnih zadaća psihologa u vrtiću prevencija, važno je da fokus bude i na ponašanjima kao što su plašljivost, povučenost ili nisko samopouzdanje. Cilj izlaganja je prvenstveno kroz primjere iz prakse prikazati na koje je sve načine je moguće raditi na razvoju socijalnih i emocionalnih vještina u ranoj i predškolskoj dobi. U izlaganju će iz perspektive stručnog suradnika psihologa biti prikazani primjeri rada s djecom te intervencije koje mogu biti primijenjene u individualnom radu, te u kontekstu odgojne skupine i kroz suradnju s odgojiteljima, roditeljima i ostalim stručnjacima. Osim što postoje izazovi (npr. organizacijske okolnosti, poteškoće pri prepoznavanju problema i sl.), u odgojno obrazovnom kontekstu moguće je, s ciljem prevencije, razvijati povjerenje između djeteta, roditelja i stručnjaka u odgojno-obrazovnom procesu.

Ključne riječi: dijete, socioemocionalni razvoj, vrtić, igra

CENTAR ZA MENTALNO ZDRAVLJE I TJELESNU AKTIVNOST KAO MODEL PRIJENOSA ZNANOSTI U ZAJEDNICU

Irena Pavela Banai, Mia Pucić, Mirna Grujić, Gabrijella Stella Stanković, Ruben Betlehem
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet,
Centar za mentalno zdravlje i tjelesnu aktivnost, Osijek
✉ *irena.pavela@gmail.com*

Utrka Trčimo za mentalno zdravlje pokrenuta je 2022. godine kao inicijativa usmjerena na destigmatizaciju mentalnog zdravlja kroz pokret, razgovor i zajedništvo. Iz njezina rasta i sve snažnijeg interesa zajednice proizašla je ideja o formalnom institucionalnom okviru, pa je 2026. godine pri Filozofskom fakultetu u Osijeku osnovan istraživački Centar za mentalno zdravlje i tjelesnu aktivnost, koji sustavno povezuje znanstveno istraživanje tjelesne aktivnosti s njezinom praktičnom primjenom u promicanju mentalnog zdravlja zajednice. Cilj ovog izlaganja jest predstaviti model djelovanja Centra, kao primjer prijenosa znanstvenih spoznaja iz akademskog okruženja u konkretnu praksu zajednice. Centar danas interdisciplinarno povezuje psihologiju, kineziologiju i javno zdravstvo te kroz istraživačke, edukativne i javnozdravstvene programe promiče tjelesnu aktivnost kao dostupan alat za jačanje psihološke dobrobiti. Pri tome je naglasak na njegovu vodeću javnozdravstvenu inicijativu, utrku Trčimo za mentalno zdravlje, koja je od prvog izdanja do danas prerasla iz lokalnog događaja s u jednu od najmasovnijih utrka na 5 km u Hrvatskoj. Uz podršku studentskog Kluba studenata psihologije Psihos te rastućeg broja partnera i sponzora, inicijativa je izrasla u prepoznatljiv model povezivanja znanosti, kretanja i brige o mentalnom zdravlju. Iskustva Centra mogu poslužiti kao primjenjiv model drugim akademskim institucijama zainteresiranima za razvoj vlastitih inicijativa koje spajaju znanost, kretanje i brigu o mentalnom zdravlju zajednice.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, tjelesna aktivnost, destigmatizacija, istraživački centar, zajednica

VIŠE OD SMJEŠTAJA: UDOMITELJSKA OBITELJ KAO ČIMBENIK RAZVOJA OTPORNOSTI KOD DJECE

Tihana Premuž, Natalija Novak
Hrvatski zavod za socijalni rad, Zagreb
✉ *tihana.premuz@socskrb.hr*

Djeca koja odrastaju u udomiteljskim obiteljima često su prije izdvajanja iz vlastitih obitelji bila izložena zanemarivanju, zlostavljanju, prekidu privrženosti i drugim nepovoljnim životnim okolnostima koje mogu narušiti njihov osjećaj sigurnosti, povjerenja i pripadanja. Suvremena shvaćanja otpornosti naglašavaju da se ona ne razvija isključivo kao individualna karakteristika djeteta, već kroz iskustva sigurnih i podržavajućih odnosa u obitelji i zajednici. Cilj usmenog izlaganja je prikazati udomiteljstvo kao odnosni i razvojni kontekst, a ne isključivo kao oblik sustavne skrbi ili smještaja djece. Polazeći od iskustava stručnog tima u radu s djecom i udomiteljskim obiteljima, prikazani su ključni zaštitni čimbenici koji doprinose razvoju otpornosti: stabilnost i kvaliteta odnosa, emocionalna dostupnost udomitelja, iskustvo prihvaćenosti i pripadanja, kontinuitet skrbi te međuresorna stručna podrška. U nastavku će se kroz iskustva iz neposrednog rada prikazati kako se navedeni zaštitni čimbenici očituju u svakodnevnom životu udomiteljskih obitelji. Posebno će se istaknuti važnost predvidivosti i stabilnosti, emocionalne dostupnosti udomitelja, odgovaranja na djetetove potrebe, uključivanja djeteta u obiteljski život te kontinuiteta važnih odnosa i stručne podrške. Takva iskustva mogu pridonijeti ponovnom uspostavljanju osjećaja sigurnosti, razvijanju povjerenja i iskustvu pripadanja. Razumijevanje načina na koji se navedeni čimbenici ostvaruju u praksi može pridonijeti kvalitetnijem planiranju podrške udomiteljskim obiteljima i djeci. Udomiteljstvo se pritom promatra kao prostor u kojem stabilni i podržavajući odnosi mogu pružiti osnovu za oporavak, razvoj i dobrobit djeteta.

Ključne riječi: udomiteljstvo, udomiteljska obitelj, otpornost, privrženost, podrška

MENTALNO ZDRAVLJE ZAPOSLENIKA KAO PREDUVJET KVALITETNE PODRŠKE KORISNICIMA – ISKUSTVO EUROPSKE EKSPERTNE GRUPE KROZ PRIKAZ DIGITALNOG ALATA

Iva Prskalo
Pravobranitelj za djecu, Zagreb
✉ *iva.prskalo@dijete.hr*

Mentalno zdravlje i dobrobit zaposlenika važni su preduvjeti kvalitetnog profesionalnog djelovanja i pružanja podrške korisnicima. U zahtjevnim radnim okruženjima podrška zaposlenicima stoga ne bi trebala ostati samo na individualnim strategijama suočavanja, već biti dio sustavnog pristupa brizi o ljudima. U izlaganju će biti predstavljen Digitalni alat za dobrobit zaposlenika – razvijen u okviru Europske organizacije zatvorskih službi i službi za izvršavanje kaznenopravnih sankcija (EuroPris), kao rezultat rada međunarodne ekspertne grupe za dobrobit zaposlenika. Alat objedinjuje priručnik s primjerima dobre prakse i instrument za organizacijsku samoprocjenu koji omogućuje sagledavanje postojećeg stanja i prepoznavanje prostora za razvoj kroz pet ključnih područja: zdravlje, vodstvo, radno okruženje, odnos i osjećaj svrhe. Također će se posebno istaknuti i ekonomska perspektiva ulaganja u dobrobit zaposlenika i njegove dugoročne koristi za organizaciju. Na primjeru zatvorskog sustava otvorit će se pitanje šireg utjecaja dobrobiti zaposlenika na osobe lišene slobode, maloljetnike i djecu zatvorenika. Razmotrit će se i koji elementi prikazanog pristupa mogu poslužiti kao inspiracija drugim sustavima, bez izravnog preslikavanja rješenja. Poseban izazov pristupa predstavlja prijelaz od prepoznavanja potreba zaposlenika prema stvarnim organizacijskim promjenama. Otvorit će se pitanja koliko su sustavi spremni preuzeti odgovornost za dobrobit zaposlenika, osigurati potrebne resurse i preporuke alata pretvoriti u održive prakse.

Ključne riječi: mentalno zdravlje zaposlenika, dobrobit zaposlenika, dobrobit korisnika, organizacijska podrška, digitalni alat

OD PROGRAMA DO PRAKSE: ŠTO SMO NAUČILI O SPECIFIČNOSTIMA GRUPNOG RADA S OSOBAMA STARIJE ŽIVOTNE DOBI

Josipa Sivrić, Rea Modesti Beribak
Društvo za psihološku pomoć, Zagreb
✉ *josipa@dpp.hr*

Društvo za psihološku pomoć kroz višegodišnji rad s osobama starije životne dobi razvija i provodi različite oblike psihosocijalne podrške, pri čemu se grupni programi izdvajaju kao vrijedan oblik podrške mentalnom zdravlju i psihološkoj dobrobiti starijih osoba. U izlaganju će biti prikazane specifičnosti grupnog rada s osobama starije životne dobi na temelju iskustva razvoja i provedbe grupnih programa provedenih u Domu za starije osobe Maksimir, partneru na trogodišnjem projektu financiranom od strane Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. Cilj projekta bio je povećati funkcionalnost i kvalitetu života osoba starije životne dobi te pridonijeti prevenciji institucionalizacije pružanjem inovativnih socijalnih usluga i aktivnosti u lokalnoj zajednici. Tijekom tri godine provedeni su program kognitivnog osnaživanja, program jačanja socio-emocionalnih kompetencija te program asertivne komunikacije i jačanja psihološke otpornosti. Provodile su ih dvije psihologinje u suvoditeljstvu, uz podršku volontera, a iskustvo provedbe pokazalo je da grupna povezanost, međusobno poticanje sudionika i razmjena životnih iskustava predstavljaju važan resurs psihološkog osnaživanja. U programima je sudjelovalo oko 12 korisnika godišnje, kroz 15 do 20 tjednih susreta od 90 minuta. Evaluacijski podaci pokazuju visoko zadovoljstvo sudionika provedenim programima te ukazuju na moguće pozitivne promjene u pojedinim aspektima psihološkog funkcioniranja. Iskustvo provedbe pokazalo je potrebu za pronalaženjem ravnoteže između strukture programa i prostora za spontano dijeljenje osobnih iskustava sudionika, što često postaje jednako važno kao i planirana aktivnost. Istodobno, rad sa starijim osobama zahtjeva prilagodbu aktivnosti, materijala, uputa i tempa rada različitim sposobnostima sudionika. Poseban izazov predstavlja upravljanje grupnom dinamikom, uključivanje sudionika različitih potreba i razina funkcioniranja te nošenje sa zahtjevnijim situacijama i ponašanjima u grupi, uz istodobno poštivanje autonomije sudionika. Stoga je cilj izlaganja ponuditi konkretne smjernice iz prakse za provedbu grupnih programa i upravljanje grupnom dinamikom u radu sa starijim osobama te sudionicima ponuditi praktične ideje i postupke primjenjive u vlastitom radu.

Ključne riječi: osobe starije životne dobi, grupni rad, mentalno zdravlje

PSIHOLOGIJA NA UDALJENOSTI: MOŽE LI MENTALNO ZDRAVLJE BITI DOSTUPNO SVIMA?

Ivan Sušanj
Zavod za javno zdravstvo Ličko-senjske županije, Gospić
✉ *isusanj@gmail.com*

Psihologija na udaljenosti: može li mentalno zdravlje biti dostupno svima? (dostupnost psihološke podrške u ruralnim i slabije dostupnim sredinama) Mentalno zdravlje predstavlja važan dio općeg zdravlja pojedinca, no mogućnost dobivanja pravodobne i kvalitetne psihološke pomoći nije jednako dostupna svim građanima. Osobe koje žive u ruralnim, slabije naseljenim i prometno izoliranijim područjima često se susreću s dodatnim preprekama u ostvarivanju psihološke podrške. Velika udaljenost od mjesta pružanja usluga, nedostatak stručnjaka, ograničene mogućnosti javnog prijevoza, starija dob stanovništva, stigma povezana s traženjem psihološke pomoći te specifičnosti života u manjim sredinama mogu dovesti do odgađanja traženja stručne pomoći. Poseban izazov predstavljaju manje lokalne zajednice u kojima se ljudi međusobno poznaju, zbog čega zabrinutost oko privatnosti i povjerljivosti može dodatno utjecati na spremnost osobe da potraži pomoć. Dostupnost psihološke podrške stoga ne podrazumijeva samo postojanje psihologa ili određene usluge, nego i stvarnu mogućnost korisnika da do te usluge pravodobno dođe. Razvoj digitalnih tehnologija i telepsihologije otvara nove mogućnosti pružanja psihološke podrške na udaljenosti, ali istodobno donosi izazove povezane s digitalnom pismenošću, tehničkim mogućnostima korisnika, povjerljivošću te očuvanjem kvalitete terapijskog odnosa. U sustavu javnog zdravstva posebno je važno razvijati modele kojima se psihološka podrška približava korisniku kroz suradnju zdravstvenih, obrazovnih i socijalnih službi, rad u lokalnoj zajednici, preventivne aktivnosti te kombiniranje neposrednih i digitalnih oblika pomoći. U predavanju će biti predstavljeni ključni izazovi dostupnosti psihološke podrške u ruralnim i slabije dostupnim sredinama, uz naglasak na iskustva kliničke prakse i mogućnosti razvoja dostupnijih modela zaštite mentalnog zdravlja.

Ključne riječi: dostupnost psihološke podrške, ruralne sredine, mentalno zdravlje, javno zdravstvo, telepsihologija

FACILITACIJA PRILAGODBE DJECE U DJEČJEM VRTIĆU: PRIKAZ AKTIVNOSTI PRVE GODINE ZNANSTVENOG PROJEKTA ADJUST_WELL

Sanja Tatalović Vorkapić
Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Rijeka
✉ *sanjatv@uniri.hr*

Znanstveni projekt Prilagodba u dječjem vrtiću: Unapređenje odgojno-obrazovne prakse kao facilitatora ranih prijelaza i dobrobiti djece (Adjust_Well, uniri-iz-25-115), kojeg financira Europska unija u okviru programskih ugovora za period od 2025. do 2029. godine fokusiran je na izradu smjernica za organizaciju prijelaza iz obitelji u dječji vrtić i prilagodbe u dječjem vrtiću, te odgojno-obrazovnih aktivnosti za rad s djecom rane dobi sa svrhom facilitacije prilagodbe djece u dječjem vrtiću, te njihove veće dobrobiti. Istraživački dio projekta vidljiv je u tri faze. Prva je vezana uz analizu postojećeg stanja o organizaciji prijelaza i prilagodbe djece primjenom ankete na reprezentativnom uzorku dječjih vrtića u RH. S ciljem ostvarenja druge faze projekta, projektni tim je izradio smjernice i aktivnosti koji će se implementirati u dječjim vrtićima. Primjenom kvazi-eksperimentalnog nacrta, provjerit će se učinkovitost implementiranih aktivnosti. I treće, kako bi se provjerili mogući dugoročni efekti primijenjenih aktivnosti, tijekom trogodišnjeg perioda provest će se i longitudinalno praćenje razvoja djece. S obzirom na prvi, jednogodišnji period projekta, u ovoj prezentaciji prikazat će se provedene aktivnosti projekta: ostvarivanje suradnje s dječjim vrtićima, provedba istraživanja u vezi organizacije prijelaza i prilagodbe djece, te izrada odgojno-obrazovnih aktivnosti koje su obuhvatile metodičke aspekte glazbe, likovnosti, motorike i pokreta, pričanja priča i slikovnica, unutarnjeg i vanjskog prostora, prijelaznih objekata, te razvoja privrženosti, prilagodljivosti i odnosa. Nakon izrade aktivnosti provedena je edukacija odgojiteljica koje će implementirati Adjust_Well aktivnosti u svojim, eksperimentalnim grupama u rujnu ove godine. Prvo mjerenje u eksperimentalnim i kontrolnim grupama bit će tada, a drugo u ožujku/travnju 2027. godine. Procjene će vršiti odgojitelji i roditelji, a primjenom ginjol lutki će se i djecu u obje grupe pitati o doživljaju vrtića i njihovom emocionalnom odnosu prema boravku u vrtiću. Zaključno, prema hodogramu projekta prikazat će se dinamika projekta u njegovoj prvoj godini, te najaviti projektne aktivnosti za drugu godinu.

Ključne riječi: aktivnosti, djeca rane dobi, dječji vrtić, dobrobit, prilagodba, projekt

PSIHOLOZI U SUSTAVU JAVNOGA ZDRAVSTVA: IZAZOVI U INTERDISCIPLINARNOJ SURADNJI

Marina Gulin
Zavod za javno zdravstvo Šibensko-kninske županije, Šibenik
✉ *marina.gulin101@gmail.com*

Psiholozi u zavodima za javno zdravstvo područne (regionalne) samouprave članovi su standardnoga multidisciplinarnog tima u djelatnosti zaštite mentalnoga zdravlja, prevencije i izvan bolničkog liječenja ovisnosti, u kojoj je zakonskim izmjenama i dopunama od 2013. godine stavljen snažniji naglasak na prevenciju, rano otkrivanje, unapređenje i liječenje u području mentalnoga zdravlja te izvanbolničku skrb za ovisnosti. Budući da se ova djelatnost razvila reorganizacijskim promjenama u zdravstvu iz Centara za bolesti ovisnosti u kojima su djelovali multidisciplinarni timovi sastavljeni od psihijatara, liječnika specijalista javnoga zdravstva/školske medicine/epidemiologije, medicinskih sestara, psihologa, socijalnih radnika, socijalnih pedagoga i sociologa, danas djelujuće službe sastoje se od istih kadrova. Kontinuirani značajan i zabrinjavajući porast poremećaja i problema mentalnoga zdravlja, rizičnih ponašanja djece i mladih te problema svih ovisnosti, unatoč zakonskom i postavljenom organizacijskom okviru te naglasku na važnost ove djelatnosti, pokazuje da sustav nema adekvatan odgovor na zahtjeve situacije, što je opravdan razlog za preispitivanje uloge svih dionika u djelatnosti. S obzirom na kapacitet psihološke djelatnosti za doprinos rješavanju ovih gorućih problema u području javnoga zdravstva i aktivno sudjelovanje psihologa u djelatnosti već dva desetljeća, cilj analize je sagledati ulogu i situaciju u kojoj djeluju psiholozi, sa svrhom identificiranja izazova u obavljanju djelatnosti rješavanjem kojih bi se moglo značajnije doprinijeti rješavanju aktualnih problema. Na temelju vlastitoga radnog iskustva psihologa, aktivnog profesionalnog angažmana te suradnje/kontakata s pripadnicima ostalih struka u ovoj djelatnosti, učinjena je SWOT analiza. Analizirani su resursi i ograničenja psihološke struke, te mogućnosti koje sustav/organizacija javnoga zdravstva daje i ograničenja koja postavlja. Kao glavni izazov učinkovitijem obavljanju djelatnosti zaštite mentalnoga zdravlja, prevencije i izvan bolničkog liječenja ovisnosti, te boljoj uspješnosti u rješavanju aktualnih javnozdravstvenih problema, pokazuju se organizacijska obilježja sustava zavoda za javno zdravstvo. Unutar djelokruga psihološke struke, radnoj učinkovitosti i uspješnosti moglo bi doprinijeti kvalitetnije mentoriranje profesionalnoga razvoja psihologa koji ulaze u zavode za javno zdravstvo.

Ključne riječi: psiholozi, javno zdravstvo, interdisciplinarna suradnja

PRIJEDLOG EDUKACIJE BUDUĆIH VOZAČA U AUTOŠKOLAMA – UVOĐENJE MODULA PROMETNA PSIHOLOGIJA I KULTURA

Ljiljana Mikuš, Ida Juranić, Dino Posavec
Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb
✉ *ljmikus@gmail.com*

Temeljem odredbi Zakona o sigurnosti prometa na cestama, ministar unutarnjih poslova donosi Pravilnik o osposobljavanju kandidata za vozače. Edukacija budućih vozača o psihološkim aspektima sigurnosti u prometu trebala bi biti jednako važna kao i tehnički aspekt vožnje i znanje o prometnim propisima. Sigurnost cestovnog prometa ovisi prvenstveno o ponašanju sudionika u prometu, posebno vozača, a sustav sigurnosti cestovnog prometa mora uzeti u obzir mogućnost ljudske pogreške i neprihvatljivog ponašanja te ga ispraviti. Program osposobljavanja kandidata za vozače nije se mijenjao već godinama i nedovoljno uzima u obzir kognitivne, emocionalne, motivacijske i psihosocijalne čimbenike koji izravno određuju ponašanje vozača u prometu, unatoč sve većem broju istraživanja koja ističu važnost tih aspekata vožnje. Budući da su najavljene izmjene Zakona o sigurnosti cestovnog prometa, predlažemo dopunu: uvođenje modula PROMETNA PSIHOLOGIJA I KULTURA. Modul bi se izvodio u trajanju od 5 sati, izvođači bi bili posebno educirani psiholozi. Ciljevi psihološke edukacije u osposobljavanju budućih vozača: poboljšati psihološke kompetencije potrebne za sigurnu vožnju, smanjiti vjerojatnost opasnih ponašanja, povećati sposobnost procjene opasnosti, anticipacije i donošenja odluka, djelovati na samoregulaciju emocija i upravljanje stresom u vožnji te uvesti psihološku perspektivu u razumijevanje prometnih pravila i tehnologije. Sadržaj modula obuhvatio bi sljedeće teme: kognitivno opterećenje u vožnji (noćna vožnja, monotonija, gužva u prometu), samoprocjena vlastitih psihomotoričkih sposobnosti i trenutnog psihofizičkog stanja, emocije u vožnji (umor, pospanost, ljutnja, bijes, stres, upravljanje emocijama u konfliktnim situacijama), osobine ličnosti i stil vožnje (impulzivnost, agresivnost, sklonost riziku), distraktori u vožnji (mobitel, razgovor sa suputnicima), kultura vožnje (predviđanje ponašanja ugroženih skupina u prometu, tolerancija i ljubaznost prema pješacima i vozačima bicikala, djeci, starijim osobama i osobama s invaliditetom), utjecaj alkohola, droga i psihoaktivnih lijekova na vozača, psihološka spremnost vozača na implementaciju novih tehnologija, osobine ličnosti i stil vožnje (impulzivnost, agresivnost, sklonost riziku, potreba za uzbuđenjem i dokazivanjem).

Ključne riječi: edukacija, vozači, prometna psihologija, prometna kultura

ALAT ZA PROCJENU VJEŠTINA SPREMNOSTI ZA ŠKOLU KOD DJECE I UČENIKA S AUTIZMOM: PRIMJENA U PRAKSI

Ivana Sladić Kljajić, Jelena Klopotan
Centar za autizam, Zagreb
✉ *ivana.sladic2@gmail.com*

U procjeni djece i njihove spremnosti za školu nerijetko se pažnja usmjerava na razvoj kognitivnih sposobnosti te akademskih vještina dok se razvoj socioemocionalnih vještina, poput samoregulacije i sposobnosti funkcionalnog sudjelovanja u razrednom okruženju, često zanemaruje ili izjednačava s dobi. Razlog tome često je nepostojanje ujednačenih kriterija između ustanova i stručnjaka, naglasak na testiranju izoliranih vještina ili nedostatak alata koji povezuju procjenu s planiranjem intervencije. Razvojni procesi kod osoba/djece s autizmom karakterizirani su disharmoničnim profilom pri čemu su socioemocionalne vještine u pravilu razvijene ispod razine kronološke, ali i mentalne dobi. To utječe na manju spremnost za školu djece s autizmom u usporedbi s njihovim vršnjacima. Cilj ovog rada je predstaviti Alat za procjenu vještina spremnosti za školu razvijen tijekom europskog projekta u kojem je Centar za autizam bio partner te prikazati njegovu primjenu u predškolskom i osnovnoškolskom okruženju prilagođenom za djecu s autizmom. Sam alat fokusira se na procjenu u tri domene koje su izdvojene kao ključne za uspjeh u učionici: A. Temeljne vještine, B. Vještine socijalne interakcije, C. Vještine samoregulacije i samozastupanja U sklopu projekta izrađen je Paket za podučavanje spremnosti za školu koji uključuje Kurikul (s opisom osnovnih vještina spremnosti za školu, alatom za procjenu te metodama i strategijama podučavanja prilagođenih djeci s autizmom) kao i Plan aktivnosti koji sadrži 12 aktivnosti osmišljenih kao praktičan alat za poboljšanje socioemocionalnih kompetencija djece s autizmom. Paket pruža holistički okvir za procjenu i intervenciju u temeljnim područjima kompetencija koja se smatraju ključnima za uspjeh u školskom okruženju. U ovom radu predstavit će se rezultati ciljane intervencije u svrhu poboljšanja funkcionalnih kompetencija kod dvoje polaznika predškolskog (6-7 godina) i dvoje polaznika osnovnoškolskog programa (10-14 godina) CZA temeljenih na procjeni i unaprijed definiranim planovima aktivnosti. Napredak će biti praćen i evaluiran nakon dvomjesečne provedbe programa istim alatom za procjenu tijekom rujna i listopada 2026.

Ključne riječi: autizam, pred-akademske i funkcionalne vještine, podučavanje temeljno na procjeni i praćenju

OD PODATAKA DO AKCIJE: RAZVOJ ŠKOLSKOG PREVENTIVNOG PROJEKTA KAIROS NA MREŽI

Manuela Ujević Vukić, Daniela Radan
Srednja škola Ivana Lucića, Trogir
✉ *manuela.ujevic@skole.hr*

Elektroničko nasilje predstavlja izazov školskim preventivnim programima jer se digitalne navike mladih, platforme koje koriste i oblici rizičnih ponašanja kontinuirano mijenjaju. U Srednjoj školi Ivana Lucića – Trogir stoga je primijenjen pristup u kojem je psihološka procjena potreba učenika poslužila kao polazište za oblikovanje preventivnih intervencija. Cilj je bio razviti preventivni projekt utemeljen na stvarnim iskustvima mladih te povezati učenike, roditelje, odgojno-obrazovne djelatnike i stručnjake lokalne zajednice u zajedničkom djelovanju protiv elektroničkog nasilja. Početna procjena potreba provedena je istraživanjem digitalnih navika te stavova i iskustava elektroničkog nasilja među 192 učenika. Rezultati su ukazali na intenzivno korištenje društvenih mreža, učestalo svjedočenje elektroničkom nasilju i prisutnost njegove trivijalizacije, osobito među mladićima. Identificirane potrebe neposredno su pretočene u međuškolski preventivni projekt „Kairos na mreži“, proveden s učenicima srednje škole i osmih razreda dviju trogirskih osnovnih škola. Projekt je obuhvatio preventivne radionice i edukativne aktivnosti za učenike, roditelje i odgojno-obrazovne djelatnike, suradnju sa stručnjacima i institucijama lokalne zajednice te izradu edukativnih materijala, brošure i videouradaka. Aktivnosti su bile usmjerene na prepoznavanje i smanjenje trivijalizacije elektroničkog nasilja, razvoj sigurnog i odgovornog ponašanja na internetu te jačanje kompetencija odraslih koji rade s mladima. Iskustvo provedbe pokazalo je da procjena potreba može biti više od istraživačkog postupka, može postati neposredan alat za planiranje psiholoških intervencija. Posebnom vrijednošću pokazalo se povezivanje škole i lokalne zajednice te razvoj materijala i metoda rada koji ostaju primjenjivi nakon završetka projekta. Predstavljeni pristup može poslužiti školskim psiholozima kao model razvoja ciljanih i održivih preventivnih programa utemeljenih na potrebama učenika.

Ključne riječi: elektroničko nasilje, prevencija, procjena potreba, školska psihologija, adolescenti

TIHA SNAGA ŠKOLSKOG PROSTORA: PSIHOLOŠKI UČINCI SENZORNOG DIZAJNA NA UČENIKE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Tatjana Žižek, Robert Posavec, Bojan Miljančić
Centar za odgoj i obrazovanje Čakovec, Čakovec
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb
✉ *psihotanja@gmail.com*

Školski prostor djeluje kao tihi, ali snažni regulator ponašanja, emocionalnog doživljavanja i socijalnih interakcija učenika. Polazište rada temelji se na spoznaji da školski prostor ne pruža samo fizički okvir obrazovanju, već predstavlja tihu snagu koja oblikuje iskustvo učenja, ponašanje i dobrobit učenika. Cilj izlaganja je prikazati kako arhitektura, prostorna organizacija i senzorno okruženje mogu funkcionirati kao psihološka intervencija koja podržava učenike, osobito one s teškoćama u razvoju na primjeru nove školske zgrade Centra za odgoj i obrazovanje Čakovec, posebne odgojno-obrazovne ustanove za učenike s većim teškoćama u razvoju koja ima 202 polaznika u dobi od 6 do 21 godine. Učenici su u novu školsku zgradu preselili u listopadu 2025. godine, a ispitivanje o upotrebi različitih školskih prostora i promjenama u ponašanju učenika u novoj zgradi je provedeno u svibnju 2026. godine. U fokusu izlaganja je praćenje elemenata okruženja u funkcioniranju u novoj školskoj zgradi u školskoj godini 2025./2026. koji izravno utječu na regulaciju i ponašanje: socijalna gustoća, mogućnost povlačenja, dostupnost senzorno regulacijskih resursa, vizualna preglednost prostora i estetski podražaji. Ispitani su krajem svibnja školske godine 2025./2026. kroz proces samovrednovanja škole i provođenje upitnika za učitelje koji su tom prilikom procjenjivali promjenu u ponašanju učenika u toj školskoj godini u različitim prostornim uvjetima, učestalosti konflikata i kriznih situacija, učestalost korištenja senzorne dvorane, tihe zone, kutaka za odmor i senzornog vrta te evaluirali učinak na emocionalnu stabilnost i socijalno funkcioniranje učenika. Posebno se istaknulo opažanje da povećanje prostranosti školskog prostora omogućuje slobodnije kretanje, više privatnosti i bolju regulaciju ponašanja što je vidljivo u smanjenju konflikata među učenicima i potrebe za intervencijama odraslih, povećanju osjećaja sigurnosti, boljoj samoregulaciji i većoj motivaciji za učenje kod djece. Učenici s razvojnim teškoćama posebno profitiraju od prostora koji omogućuje smanjenje osjetilnog preopterećenja i brže emocionalno smirivanje. Izazovi uključuju edukaciju osoblja, usklađivanje korištenja prostora i održavanje dosljednosti u primjeni. Preporuke za druge škole obuhvaćaju planiranje prostora prema psihološkim potrebama učenika, uvođenje senzorno regulacijskih zona te interdisciplinarnu suradnju u dizajnu školskog okruženja.

Ključne riječi: školski prostor, senzorno okruženje, socijalna gustoća, učenici s teškoćama u razvoju, dobrobit učenika

KOGNITIVNO-BIHEVIORALNE INTERVENCIJE U UNAPREĐENJU TAKMIČARSKOG FUNKCIONIRANJA KARATISTKINJE: PRIKAZ SLUČAJA

Remzija Šetić, Diana Riđić
Psihološki centar dr. Šetić, Sarajevo
✉ *remi.setic@gmail.com*

Cilj rada je prikazati primjenu kognitivno-bihevioralnih intervencija u psihološkoj pripremi sedamnaestogodišnje karatistkinje s desetogodišnjim trenažnim iskustvom i zapaženim rezultatima na domaćim i međunarodnim natjecanjima. Sportašica se obratila psihologu radi unapređenja natjecateljske izvedbe, navodeći poteškoće u održavanju fokusa prije i tijekom natjecanja, izraženiju natjecateljsku anksioznost, strah od poraza i strah od pogreške. Specifični ciljevi psihološkog rada bili su smanjenje natjecateljske anksioznosti, razvoj stabilnijeg samopouzdanja i unapređenje sposobnosti usmjeravanja i održavanja pažnje na zadacima relevantnim za izvedbu. Kognitivno-bihevioralne intervencije integrirane su u tjelesnu, tehničku, taktičku i psihološku pripremu sportašice. Primijenjene su intervencije prepoznavanja i modificiranja disfunkcionalnih obrazaca razmišljanja, razvoja funkcionalnog pozitivnog unutarnjeg govora, tehnike usmjeravanja pažnje, relaksacije i emocionalne regulacije, prednatjecateljska rutina, unapređenje oporavka i higijene spavanja te smanjenje distraktora. Razvoj samopouzdanja povezivan je s konkretnim pokazateljima pripremljenosti: tjelesnom spremnošću za najmanje četiri borbe, osvještavanjem tehnički jakih strana i razvojem napadačkog taktičkog pristupa. Fokus s krajnjeg ishoda i mogućnosti pogreške preusmjeravan je na elemente izvedbe pod osobnom kontrolom i neposredni zadatak, operacionaliziran načelom „bod po bod“. Ishodi primijenjenih intervencija procijenjeni su na temelju subjektivnih procjena sportašice, trenera i psihologa tijekom psihološke pripreme. Prema njihovim procjenama, zabilježene su pozitivne promjene u vidu stabilnijeg samopouzdanja, smanjenog doživljaja natjecateljske anksioznosti i bolje usmjerenosti pažnje na izvršavanje tehničko-taktičkih zadataka. Navedene promjene povezivane su s primjenom kognitivno-bihevioralnih intervencija, osobito tehnikama kognitivnog restrukturiranja, funkcionalnog unutarnjeg govora, regulacije anksioznosti i usmjeravanja pažnje. Budući da nisu provedena standardizirana mjerenja prije i nakon intervencija, nije moguće pouzdano utvrditi njihov zaseban doprinos opaženim promjenama. Tijekom razdoblja psihološke pripreme sportašica je osvojila brončanu medalju na Europskom prvenstvu za juniorke, zlatnu medalju na Karate 1 – Youth League te naslov državne prvakinje BiH. Zaključak: Prikaz slučaja upućuje na potencijalnu praktičnu vrijednost kognitivno-bihevioralnih intervencija integriranih u tjelesnu, tehničku i taktičku pripremu sportašice, osobito u razvoju samopouzdanja, regulaciji natjecateljske anksioznosti i usmjeravanju pažnje na elemente izvedbe pod osobnom kontrolom. Iako subjektivne procjene sportašice, trenera i psihologa ukazuju na pozitivne promjene, za potvrdu učinkovitosti primijenjenih intervencija potrebna su objektivnija i sustavna mjerenja.

Ključne riječi: kognitivno-bihevioralne intervencije, karate, takmičarska anksioznost, samopouzdanje, fokus

ŠKOLA NEPUŠENJA ZA DJECU I MLADE U UDOMITELJSTVU – ISKUSTVA MEĐURESORNE SURADNJE I EVALUACIJA UČINAKA PROGRAMA

Berta Bacinger Klobučarić, Nikola Petričević, Petra Takač, Biljana Crnčević Lapat
Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije, Čakovec
✉ *biljana.crnceviclapat@socskrb.hr*

Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije pokrenuo je prvi ciklus Škole nepušenja u ožujku 2023. godine kako bi i na taj način doprinijelo smanjivanju štetnih posljedica bolesti ovisnosti. Otada je provedeno pet ciklusa Škole nepušenja pri ZZJZ Međimurske županije. Značajan javnozdravstveni izazov predstavlja pušenje i uporaba nikotinskih proizvoda među djecom i mladima, osobito kod skupina izloženih povećanim razvojnim i socijalnim rizicima. U suradnji Hrvatskog zavoda za socijalni rad i Zavoda za javno zdravstvo Međimurske županije tijekom 2026. godine proveden je program „Škola nepušenja" namijenjen djeci i mladima smještenima u udomiteljskim obiteljima. Cilj programa bio je povećati znanje o štetnosti pušenja, osnažiti motivaciju za promjenu ponašanja te smanjiti uporabu cigareta i drugih nikotinskih proizvoda. U programu je sudjelovalo 10 djece i adolescenata u dobi od 9 do 18 godina. Početna procjena pokazala je vrlo ranu izloženost nikotinskim proizvodima. Čak 8 sudionika imalo je iskustvo pušenja, 9 ih je navodilo pušenje roditelja ili skrbnika, a 7 pušenje udomitelja. Vršnjački utjecaj bio je izražen jer je 7 sudionika prvu cigaretu dobilo od prijatelja. Početno mjerenje ukazalo je na visoku rizičnost skupine, ali i prisutnu motivaciju za promjenu. Provedeno je 12 radionica s temama važnima za mijenjanje stavova o pušenju i motiviranja za prestanak pušenja. Evaluacija nakon završetka programa pokazala je pozitivan pomak u znanju, stavovima i ponašanju sudionika. Prosječan broj popušenih cigareta smanjen za približno 29 %. Zabilježen je i pomak sudionika iz faza razmišljanja o promjeni prema fazama akcije i održavanja nepušačkog ponašanja. Rezultati potvrđuju da preventivno-edukativni programi temeljeni na suradnji zdravstvenog i sustava socijalne skrbi mogu doprinijeti jačanju zdravstvene pismenosti, motivacije i zaštitnih čimbenika kod djece i mladih u udomiteljstvu te predstavljaju važan oblik podrške skupinama s povećanim rizikom za razvoj ovisnosti.

Ključne riječi: Škola nepušenja, djeca i mladi, udomiteljstvo

CJELOVITI PRISTUP OBITELJI – PRIKAZ PSIHOSOCIJALNOG RADA S OBITELJIMA IZ AŠKALIJSKE ZAJEDNICE

Katja Borovac, Ivana Azinović Vukelić
Centar za pružanje usluga u zajednici „Izvor“ Selce, Rijeka
✉ *katja.borovac@gmail.com*

Jedna od djelatnosti Centra za pružanje usluga u zajednici Izvor Selce jest pružanje socijalnih usluga djeci, mladima i njihovim biološkim obiteljima. U postizanju pozitivnih ishoda nužan je cjeloviti pristup obitelji koji uz rad s djetetom obuhvaća stručni rad s roditeljima i drugim članovima obitelji. Jedna od ključnih obilježja naših usluga je njihova dostupnost, naglasak na stvaranju suradnje i partnerskog odnosa te iskreni interes za živote korisnika. Kroz naše iskustvo uvidjeli smo koliko je to u najvećoj mjeri moguće ostvariti tzv. odlascima na teren odnosno pružanjem naših usluga u domovima naših korisnika. Osim navedenog, posebno važan čimbenik koji osigurava kvalitetu rada s korisnicima je suradnja sa svim važnim dionicima unutar lokalne zajednice ovisno o specifičnim potrebama korisnika. U ovome predavanju ćemo prikazati naš model psihosocijalnog rada s obiteljima, s posebnim naglaskom na obitelji iz tzv. 'romskog' naselja u Crikvenici, većinom pripadnika Aškalijske zajednice. Uz opis našeg rada s obiteljima, prikazati ćemo i najvažnije rezultate kvalitativnog istraživanja koje je provedeno s navedenim obiteljima a vezano uz njihovu integraciju i položaj manjinske zajednice Aškalija u Crikvenici. Uz izrazito važne rezultate istraživanja koji se odnose na bolje obrazovne ishode za djecu u smislu završavanja osnovnoškolskog obrazovanja, nastavka srednjoškolskog obrazovanja, druge pozitivne ishode, posebno važna poruka istraživanja odnosila se i na iznimno visoku razinu obostrane društvene prihvaćenosti – članovi zajednice jasno ističu da se osjećaju integrirano, Crikvenicu doživljavaju kao svoj dom i imaju snažan osjećaj pripadnosti lokalnoj sredini, ne percipiraju da građani ili institucije rade bilo kakvu negativnu razliku među njima.

Ključne riječi: obitelj, Aškalije, psihosocijalan rad, zajednica, suradnja

PREPOZNAVANJE PRISILNE KONTROLE I VRAĆANJE AUTONOMIJE ŽRTVI: PRIKAZ IZ PRAKSE

Iva Jerkić Matičević
Obiteljski centar, Područna služba Dubrovačko-neretvanska, Metković
✉ *ivajerkic96@gmail.com*

Prisilna kontrola (coercive control) suptilan je, ali razoran oblik psihološkog nasilja koji kroz obrasce zastrašivanja, izolacije, mikromenadžmenta i manipulacije postupno narušava žrtvinu autonomiju i osjećaj vlastite realnosti. Ovo izlaganje prikazuje stručnu praksu i način razgovora razvijen kroz savjetodavni rad sa žrtvama prisilne kontrole i obiteljskog nasilja. Glavni je cilj rada prikazati načine za prepoznavanje ovih obrazaca te opisati specifične konverzacijske intervencije usmjerene na dekonstrukciju nasilnog odnosa i postupno obnavljanje žrtvine osobne autonomije. Prikazane aktivnosti obuhvaćaju određene tehnika podržavajućeg razgovora, upotrebu neupravljačkih pitanja te rad na prepoznavanju "gaslightinga" i ponovnom uspostavljanju unutarnjeg kompasa žrtve. Analizom novije literature uočeno je da pravovremena identifikacija prisilne kontrole od strane stručnih djelatnika može skratiti vrijeme potrebno za uočavanje nasilnog odnosa te smanjuje rizik od sekundarne traumatizacije. Izazovi u provedbi najčešće se odnose na snažnu ambivalentnost žrtve, normativni pritisak okoline i visoku razinu usvojene bespomoćnosti, što od stručnjaka zahtijeva iznimno strpljenje i izbjegavanje patologiziranja. Lekcije naučene iz prakse ukazuju na to da direktno nagovaranje na napuštanje odnosa često aktivira obrambene mehanizme i dodatno izolira žrtvu, dok fokus na osnaživanje donošenja malih, samostalnih odluka unutar savjetodavnog odnosa daje najodrživije rezultate. Jačanjem autonomije žrtava nasilja i prisilne kontrole pomaže osobi pri uvidu i donošenju vlastitih odluka. Prikazana metoda lako je primjenjiva u kliničkom, zdravstvenom i socijalnom sektoru, kao i u drugim savjetodavnim i kriznim kontekstima.

Ključne riječi: prisilna kontrola, obiteljsko nasilje, autonomija

PROGRAM TUTORSKI CENTAR – POKRETAČ VOLONTERIZMA U ZAJEDNICI

Sanja Milković Šipek, Sandra Matošina Borbaš
Obiteljski centar, Područna služba Virovitičko-podravska, Virovitica
✉ *smsipek@socskrb.hr*

Program Tutorski centar osmišljen je nakon osnivanja Obiteljskih centara 2007 godine u Virovitičko-podravskoj županiji po uzoru na mentorske preventivne programe za djecu i mlade u riziku. Primarna skupina korisnika programa su djeca osnovnoškolske dobi s poteškoćama u savladavanju školskog gradiva dok su sekundarna skupina korisnika mladi srednjoškolci koji se javljaju kao volonteri koji pomažu u učenju i savladavanju školskih obaveza osnovnoškolcima. Program se provodio u gradu Virovitici u suradnji s 3 osnovne škole i 3 srednje škole. Volonteri – srednjoškolci početkom školske godine uparuju se s učenikom osnovne škole kojeg prijave njegovi roditelji radi teškoća u usvajanju školskog gradiva (kriterij za ulazak u program je prosječno intelektualno funkcioniranje) te dogovaraju redovno učenje i praćenje školskog uspjeha kao jedne od važnijih rizičnih varijabli za razvoj djece. Kao posredni pozitivni ishod (uz poboljšan školski uspjeh) ovog programa razvija se zdrav i promjeren odnos s vršnjačkim mentorom koji može služiti kao model za učenje socijalnih vještina i vještina nošenja s emocionalnim izazovima, izgradnju samopouzdanja i razvijanje psihološke otpornosti te se prevenira cijeli niz rizičnih ponašanja kod djece. Odnosi volontera i učenika često traju i puno duže nego sam program. Kod volontera se razvija prosocijalno ponašanje, potiče građanski angažman mladih i osnažuje ih se za aktivnije sudjelovanje u zajednici. Obiteljski centar sa sjedištem u Virovitici uspješno je provodio ovu programsku aktivnost od 2007. do 2012. godine kada je prekinut radi organizacijskih razloga te je njegovo provođenje započelo ponovno od 2024. godine pod okriljem Obiteljskog centra, PS Virovitičko-podravske. Tijekom tih godina oko 20 volontera i korisnika godišnje je bilo uključeno u program. Program predstavlja primjer dugoročno održive preventivne aktivnosti u zajednici koja istodobno osnažuje djecu s obrazovnim teškoćama i potiče razvoj volonterstva među mladima.

Ključne riječi: zaštitni čimbenici, vršnjačka podrška, volonterstvo, školski uspjeh, preventivni programi

VIŠE OD RADIONICA: SUSTAV PODRŠKE RASTIMO ZAJEDNO U NOVOJ OBITELJI

Martina Špaček
Obiteljski centar, Područna služba Osječko-baranjska, Osijek
✉ *spacekmartina@gmail.com*

Posvojenje djeteta ne završava zasnivanjem posvojenja: obiteljima je potrebna dostupna i kontinuirana postadopcijska podrška koja uvažava djetetova iskustva odvajanja i gubitka, moguća traumatska iskustva te biološku obitelj kao važan dio posvojiteljskog sustava. Cilj je rada prikazati program Rastimo zajedno u novoj obitelji (RZ UNO) kao multimodalni sustav podrške posvojiteljskim obiteljima te iskustva njegove primjene, s posebnim osvrtom na revidirani i 2026. godine objavljeni priručnik i prateće materijale. Program licem u lice obuhvaća 13 tjednih susreta: paralelne 90-minutne radionice s posvojiteljima i djecom u dobi od 4 do 10 godina te 30 minuta zajedničke igre. U radu s roditeljima povezuju se razumijevanje djetetova ponašanja s potrebama i mogućim učincima ranih traumatskih iskustava, razvoj privrženosti, gubitak i tugovanje, komunikacija o posvojenju te odnos prema biološkim roditeljima i obitelji. Djeca kroz igru, priču i kreativno izražavanje upoznaju emocije, jačaju otpornost i sliku o sebi te povezuju dijelove svoga životnog puta. Sustav uključuje i online program za posvojitelje, s 12 radionica i trima susretima zajedničke igre, samostalno dostupne mrežne resurse UNO WEB – među kojima su sadržaji o biološkoj obitelji, gubitku i tugovanju te traumi – kao i Klub UNO za nastavak podrške nakon ciklusa. Novi priručnik i prateći materijali ugrađuju iskustva dosadašnjih provedbi te voditeljima nude strukturirane aktivnosti, priloge i zajedničke igre. Preliminarna evaluacija online programa u pet skupina (N = 24) pokazala je porast roditeljske samoefikasnosti, morala i otvorenosti u komunikaciji o posvojenju te smanjenje roditeljskog stresa. Glavni provedbeni izazovi jesu geografska raspršenost malobrojne ciljne skupine, okupljanje razvojno i iskustveno dovoljno usklađene grupe te koordinacija paralelnog rada s roditeljima i djecom. Iskustva upućuju na važnost međuinstitucijskog upućivanja obitelji, kombiniranja više modaliteta podrške te kontinuirane mentorske i supervizijske podrške voditeljima. RZ UNO stoga je primjenjiv kao prilagodljiv sustav postadopcijske podrške, a ne samo kao jednokratni ciklus radionica.

Ključne riječi: posvojenje, podrška nakon posvojenja, otpornost, roditeljske kompetencije

POSTER IZLAGANJA

Digitalno okruženje, mediji i suvremene tehnologije

NEKE ODREDNICE RODITELJSKE UPORABE MOBITELA TIJEKOM OBITELJSKIH INTERAKCIJA IZ PERSPEKTIVE RODITELJA I DJECE (P25) 214
Marina Merkaš, Marina Kotrla Topić, Ana-Marija Ćorić, Tihana Brkljačić, Maja Kućar Kveder

AI TERAPIJSKI PLANER (P14) 215
Sanja Sladić

Klinička i zdravstvena psihologija: procjena, dijagnostika i tretman

RAZVOJ RANE RAZVOJNE PODRŠKE – CPUZ LIPIK (P17) 216
Ana Marija Ević

PRIKAZ SLUČAJA: KOGNITIVNO-BIHEVIORALNI TRETMAN SOCIJALNE ANKSIOZNOSTI UZ UKLJUČIVANJE TERAPIJSKOG PSA (P8) 217
Josipa Nišandžić

KAKO RODITELJI DONOSE ZDRAVSTVENE ODLUKE ZA DJECU S KRONIČNIM BOLESTIMA? PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA (P26) 218
Andrija Piskać, Sanda Pletikosić Tončić

Mentalno zdravlje u različitim životnim razdobljima i kontekstima

OPRAŠTANJE – ULOGA OBITELJSKOG CENTRA U RAZRJEŠAVANJU MEĐULJUDSKIH ODNOSA (P6) 219
Jasenka Barković, Melita Horvat

OD RAZVOJNIH RIZIKA PREMA OTPORNOSTI: ULOGA POZITIVNIH ISKUSTAVA U DJETINJSTVU I SOCIJALNE PODRŠKE U OČUVANJU MENTALNOG ZDRAVLJA ODRASLIH OSOBA (P1) 220
Milica Benić

OD RANJIVOSTI DO OTPORNOSTI: ULOGA SAVJETOVANJA U JAČANJU MENTALNOG ZDRAVLJA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU I OSOBA S INVALIDITETOM (P23) 221
Gordana Berc

TJELESNO SAMOPOIMANJE I ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM: MEDIJACIJSKA ULOGA PROCJENE KVALITETE ŽIVOTA POVEZANE SA ZDRAVLJEM (P2) 222
Ivana Duvnjak, Iva Šklempe Kokić

EMOCIONALNO FUNKCIONIRANJE ADOLESCENATA S MOTORIČKIM POREMEĆAJIMA PO KRITERIJU FUNKCIONALNE SAMOSTALNOSTI (P28) 223
Jasminka Horvatić

STUDIRATI I RADITI, A NE IZGORJETI? OSOBNI ZAHTJEVI I RESURSI KAO PREDIKTORI IZGARANJA KOD STUDENATA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU (P11) 224
Iva Ignjačić, Marta Mutić, Petar Obad, Klara Slatinac, Maša Tonković Grabovac

SUOČAVANJE, RUMINACIJE I SUBJEKTIVNO BLAGOSTANJE (P3) 225
Sanja Jurjako, Nina Radović

ULOGA PSIHOLOGA U PODRŠCI RAZVOJU EMOCIONALNE REGULACIJE DJECE I UČENIKA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA (P18) 226
Jelena Klopotan, Ivana Sladić Kljajić

PSIHOLOŠKA OTPORNOST OD NAJRANIJE DOBI: ISKUSTVO PROVEDBE PROGRAMA RESCUR (P15) 227
Petra Malnar, Majda Čadež

ULOGA PSIHOLOGA U PROMICANJU MENTALNOG ZDRAVLJA U ŠKOLSKOM KONTEKSTU- PRIMJER IZ PRAKSE (P21) 228
Mia Masnjak Kalčik

NEKE ODREDNICE RODITELJSKOG SAGORIJEVANJA I MENTALNOG ZDRAVLJA STUDENATA RODITELJA (P10) 229
Kate Musa

SPOJ TEORIJE I PRAKSE – IZRADA PLAKATA/BROŠURE O TEHNIKAMA NOŠENJA SA STRESOM I RAZVOJU VEĆE PSIHOLOŠKE FLEKSIBILNOSTI (P4) 230
Neda Pleić, Ivna Grbavac

UTJECAJ AKUTNE TJELOVJEŽBE NA BRZINU PROCESIRANJA INFORMACIJA STUDENATA (P9) 231
Klara Saganić, Ana Petak

POTREBE RODITELJA DJECE S RAZVOJNIM RIZICIMA I TEŠKOĆAMA U POSTOJEĆEM SUSTAVU RANE INTERVENCIJE U DJETINJSTVU (P27) 232
Marina Šimanović, Blanka Turza, Andreja Rukavina

ULOGA CENTRA ZA KARIJERNU I PSIHOLOŠKU PODRŠKU U DOSTUPNOJ I KVALITETNOJ PODRŠCI STUDENTIMA (P12) 233
Marko Toth, Kristina Perišić

Psihologija u obrazovanju i razvoju karijere

PROPUŠTENA PRILIKA ILI INFLACIJA INTELEKTUALNOG KAPITALA? (P29) 234
Jasminka Horvatić, Luka Modrić

DOPRINOS INTERAKCIJE NASTAVNIKA S UČENICIMA OBJAŠNJENJU SAMOEFIKASNOSTI U MATEMATICI (P20) 235
Lozena Ivanov, Izabela Sorić

KAD POGREŠKU NIJE LAKO RAZVRSTATI – PISANJE UČENIKA S TEŠKOĆAMA (P19) 236
Lana Kologranić Belić, Jasminka Čavužić Čajko

Rad, organizacije i specifični profesionalni sustavi

NOĆNI RAD I KVALITETA SPAVANJA ZDRAVSTVENIH DJELATNIKA (P13) 237
Olivera Petrak, Ana Majić

Zajednica, društveni kontekst i sustavi skrbi

PODRŠKA DJECI U USTANOVAMA SOCIJALNE SKRBI: ULOGA PSIHOLOGA U OSIGURAVANJU DOSTUPNE I KVALITETNE PODRŠKE (P22) 238
Lidija Erceg

ZNAČAJ RANE RAZVOJNE INTERVENCIJE ZA USPJEŠNU INKLUZIJU U OBRAZOVNI SUSTAV – PRIKAZ SLUČAJA (P16) 239
Marija Krip, Silvija Crnković, Kristina Stankijević Balenović, Ines Marijanović

OD BOLNICE PREMA ZAJEDNICI: INTERDISCIPLINARNI STRUČNI SKUP KAO PRIMJER POVEZIVANJA SUSTAVA U SKRBI ZA MENTALNO ZDRAVLJE DJECE I ADOLESCENATA (P7) 240
Kristina Pavuna

PSIHOLOŠKA PODRŠKA KROZ LOGOTERAPIJSKE KONCEPTE – MOGUĆNOSTI PRIMJENE (P5) 241
Ana Ratković Parat

UVJERENJA O INTENZIVNOM RODITELJSTVU I PERCEPCIJA DRUŠTVENOG PRITISKA KAO PREDIKTORI PREZAŠTITNIČKOG RODITELJSTVA U ADOLESCENCIJI (P24) 243
Ana Tokić Milaković, Tanja Erjavec Posejpal

NEKE ODREDNICE RODITELJSKE UPORABE MOBITELA TIJEKOM OBITELJSKIH INTERAKCIJA IZ PERSPEKTIVE RODITELJA I DJECE

Marina Merkaš, Marina Kotrla Topić, Ana-Marija Ćorić, Tihana Brkljačić, Maja Kućar Kveder
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb
✉ *marina.merkas@unicath.hr*

Korištenje digitalnih tehnologija (DT), posebice mobitela, postalo je dijelom svakodnevnog obiteljskog života. Takvo korištenje može dovesti do ometanja interakcije između roditelja i djece. Još uvijek se malo zna o individualnim obilježjima roditelja povezanima s upotrebom mobitela tijekom obiteljskih interakcija. Cilj rada je ispitati pridonose li roditeljsko vrijeme uporabe DT, stavovi prema dječjoj uporabi DT i socioekonomska obilježja objašnjenju roditeljske procjene prihvatljivosti korištenja mobitela tijekom obiteljskih interakcija te dječje procjene učestalosti takve upotrebe. Podatci su prikupljeni u sklopu projekta DigiLitA: „Utjecaj okoline na razvoj djeteta: Povezanost uporabe digitalne tehnologije, obiteljskog okruženja pismenosti i tjelesne aktivnosti s dobrobiti djece u ranim godinama školovanja“, kroz dva istraživačka vala. U prvom valu 220 roditelja djece u dobi od šest do osam godina izvijestilo je o svojoj prosječnoj dnevnoj uporabi DT, stavovima prema dječjoj uporabi DT, stupnju obrazovanja i prihodima kućanstva. Osam mjeseci poslije roditelji su procijenili prihvatljivosti korištenja mobitela tijekom obiteljskih interakcija, dok su djeca procijenila učestalosti roditeljskog korištenja mobitela tijekom takvih interakcija. Analiza korelacija pokazala je kako je dulje roditeljsko vrijeme uporabe DT bilo pozitivno povezano s pozitivnijim stavovima prema dječjoj upotrebi DT i većom roditeljskom procjenom prihvatljivosti uporabe mobitela tijekom obiteljskih interakcija. Pozitivniji roditeljski stavovi povezani su s većom procjenom prihvatljivosti takve uporabe. Veća roditeljska prihvatljivost korištenja mobitela tijekom obiteljskih interakcija povezana je s višim dječjim procjenama roditeljskog korištenja mobitela tijekom obiteljskih interakcija. Regresijska analiza nije potvrdila očekivanja o doprinosu roditeljskog vremena korištenja tehnologije i stavova prema dječjoj uporabi DT objašnjenju roditeljske prihvatljivosti i učestalosti korištenja mobitela tijekom obiteljskih interakcija. Nalazi upućuju na to da obilježja roditeljske upotrebe DT, stavovi prema dječjoj upotrebi DT i socioekonomska obilježja pružaju ograničen uvid u roditeljsku upotrebu mobitela u prisutnosti djeteta tijekom obiteljskih interakcija. Za razumijevanje takva korištenja mogla bi biti važna neposrednija i kontekstualna obilježja, poput razloga korištenja mobitela, sadržaja aktivnosti i obilježja obiteljske situacije.

Ključne riječi: uporaba mobitela, prihvatljivost korištenja mobitela, interakcije između roditelja i djece, roditeljski stavovi, obiteljske interakcije

AI TERAPIJSKI PLANER

Sanja Sladić
Zagreb
✉ *sanja006@yahoo.com*

Suvremeno društvo suočava se s globalnom krizom mentalnog zdravlja pandemijskih razmjera. Umjetna inteligencija (AI) nudi potencijal za revoluciju u mentalnom zdravlju. Kao grana računalne znanosti, AI omogućuje sustave za obavljanje zadataka koji zahtijevaju ljudsku inteligenciju, unapređujući dijagnostiku, liječenje i praćenje poremećaja. Razvijen je prototip "AI Terapijski Planer" – alat koji automatizira kreiranje terapijskih planova, odnosno strukturiranih programa liječenja prilagođenih specifičnim potrebama klijenta. Terapijski planer analizira terapeutove kompetencije i klijentove karakteristike te generira personalizirane intervencije, štedeći vrijeme stručnjaka i osiguravajući dokazima utemeljen pristup. Kako bi se konkretizirala primjena AI u psihoterapiji, razvijen je prototip web aplikacije pod nazivom "AI Terapijski planer". Ovaj alat služi kao praktičan primjer kako umjetna inteligencija može pomoći terapeutima u jednom od ključnih aspekata njihovog rada - kreiranju strukturiranih i personaliziranih terapijskih planova. Korišteni su moderni digitalni alati i platforme, uključujući razvojno okruženje za web aplikacije i OpenAI API za pristup jezičnom modelu GPT-4. Međutim, postoje ključna ograničenja u primjeni ovog alata kao što su etičke dileme i nedostatak empatije. Etičke dileme uključuju privatnost podataka, algoritamsku pristranost i odgovornost. Nedostatak autentične empatije i nemogućnost dubokog terapijskog odnosa ostaju temeljna razlika između ljudske i umjetne inteligencije. Kvaliteta odnosa terapeuta i klijenta nezamjenjiva je za uspješnost psihoterapije. Prikaz AI psihoterapijskog alata i kritički osvrt prikazan je kroz poster izlaganje.

Ključne riječi: AI, planer, mentalno zdravlje, web aplikacija

RAZVOJ RANE RAZVOJNE PODRŠKE – CPUZ LIPIK

Ana Marija Ević
Centar za pružanje usluga u zajednici Lipik, Lipik
✉ *ana.marija.evic8@gmail.com*

Cilj ovog rada je prikazati iskustva stručnog tima u prelasku s pružanja usluge u obiteljskom okruženju na rad u ustanovi te postupnu promjenu u omjeru djece kojima je usluga pružana po dobi. U sklopu projekta „Korak prema vama“, provedenog od 2020. do 2022. godine, Centar za pružanje usluga u zajednici Lipik započinje s pružanjem socijalne usluge rane razvojne podrške. Cilj projekta jest razvoj, širenje i unaprjeđenje kvalitete izvaninstitucijskih socijalnih usluga kao podrška procesu deinstitucionalizacije te je omogućio uspostavu mobilnog tima za ranu intervenciju (socijalni radnik, psiholog, logoped, fizioterapeut). Po završetku projekta, stručni tim dobiva uređen prostor uključujući i senzornu sobu te pružanje usluge u obiteljskom okruženju postupno prestaje. 2025. godine je u tim uključen i edukacijski rehabilitator. Trenutni način rada donosi brojne prednosti: omogućava pružanje usluga većem broju korisnika, poboljšava se organizacija vremena i prostora, osigurava optimalne uvjete rada te olakšava pristup didaktičkim materijalima i aktivnostima. Također, kroz naše iskustvo zamijetili smo kako je pružanje usluge unutar ustanove pozitivno utjecalo na ostvarivanje optimalne suradnje korisnika tijekom tretmana. Međutim, postoje određeni izazovi poput dodatnih vremenskih i financijskih zahtjeva za roditelje, smanjenih prilika za primjenu stečenih vještina u svakodnevnim situacijama te rjeđeg izravnog sudjelovanja roditelja u terapijskom procesu. Usporedba podataka za vrijeme provođenja projekta i trenutnih podataka pokazuje porast broja korisnika uključenih u ranu intervenciju. Tijekom projekta usluga se pružala za 18 djece u ranoj razvojnoj i psihosocijalnoj podrški, a tijekom ove godine do sada su se obje usluge pružale za 58 djece. U 2022. rana razvojna podrška se pružala za 17 djece, a do 1.10.2026. se pruža za 25 djece. Omjer rane razvojne i psihosocijalne podrške se promijenio s obzirom na često potrebno produljenje tretmana. Kroz naše dosadašnje iskustvo, prepoznali smo niz pozitivnih i negativnih aspekata trenutnog sustava rane intervencije u Požeško-slavonskoj županiji i Republici Hrvatskoj. Među pozitivnim pomacima ističemo veću osviještenost roditelja o važnosti rane intervencije, dostupnost usluga unutar županije, njihovu učinkovitost te kvalitetnu interdisciplinarnu timsku suradnju. S druge strane, određeni izazovi i dalje su prisutni, uključujući centraliziranost sustava, nedostatak stručnjaka u odnosu na potrebe, duge liste čekanja na terapiju, nedovoljnu međuresorsku suradnju, nedostatak formalnog sustava razmjene informacija među različitim sustavima te složenost i dugotrajnost postupka dijagnosticiranja. Kroz daljnje unaprjeđenje sustava i bolju međuresorsku suradnju, moguće je povećati dostupnost i kvalitetu usluga, čime bi se pružila adekvatnija podrška djeci i obiteljima te potencijalno poboljšala njihova kvaliteta života.

Ključne riječi: rana intervencija u djetinjstvu, rana razvojna podrška, kvaliteta usluga

PRIKAZ SLUČAJA: KOGNITIVNO-BIHEVIORALNI TRETMAN SOCIJALNE ANKSIOZNOSTI UZ UKLJUČIVANJE TERAPIJSKOG PSA

Josipa Nišandžić
Centar za rehabilitaciju Stančić, Dugo Selo
✉ *josipa.nisandzic@gmail.com*

Socijalna anksioznost u dječjoj i ranoj adolescentskoj dobi obilježena je izraženim strahom od procjenjivanja, pogreške ili sramoćenja u socijalnim i izvedbenim situacijama uz moguće izbjegavanje kontakta i razgovora, teškoće javnog nastupa i odgovaranja pred drugima, tjelesnim simptomima anksioznosti te pojačanim oslanjanjem na roditelje. Prema suvremenim smjernicama, kognitivno-bihevioralna terapija jedna je od preporučenih pristupa tretmanu socijalne anksioznosti kod djece i adolescenata. Djevojčica u dobi od 10 godina sa socijalnom anksioznošću i teškoćama u učenju uključena je u tretman psihologa u CZR Stančić. Tretman je trajao 8 mjeseci, odvijao se jednom tjedno u trajanju od 45 min. Ciljevi tretmana bili su povećanje samostalnosti prilikom odlaska u školu, sudjelovanje na javnom nastupu u glazbenoj školi, započinjanje i održavanje razgovora s vršnjacima i odraslima, te zauzimanje za sebe u vršnjačkim odnosima. U sklopu tretmana primjenjivane su kognitivno-bihevioralne tehnike: psihoedukacija, biblioterapija (za djevojčicu i roditelje), tehnike relaksacije, kognitivna restrukturacija, postupno izlaganje, bihevioralni eksperimenti, uvježbavanje socijalnih i komunikacijskih vještina. U dio intervencija uključen je i terapijski pas. Rezultati dosadašnjih istraživanja potvrđuju da kontakt sa psom kod djece može pridonijeti smanjenju doživljaja stresa, anksioznosti, te fiziološke pobuđenosti i tako stvarati povoljnije uvjete za emocionalnu samoregulaciju, kao i povećati motivaciju i uključenost. S obzirom na to da je djevojčica pokazivala visoku motivaciju za radom sa psom, terapijski pas je bio podrška djevojčici tijekom postupnog izlaganja situacijama koje su joj izazivale anksioznost. Predstavljao je sigurnu temu razgovora i spontani povod za kontakt s odraslim osobama ili vršnjacima. U evaluaciji tretmana djevojčica i roditelji izvještavaju o većoj samostalnosti i spontanosti u socijalnim situacijama: samostalno odlazi u školu, nastupala je na koncertu u glazbenoj školi, češće ostvaruje kontakt s odraslima, uspješnije postavlja granice u odnosima s vršnjacima, ostvarila je nova prijateljstva. Prikaz slučaja ukazuje na potencijal korištenja terapijskog psa kao podrške u kognitivno-bihevioralnom tretmanu.

Ključne riječi: socijalna anksioznost, kognitivno-bihevioralna terapija, terapijski pas, djeca

KAKO RODITELJI DONOSE ZDRAVSTVENE ODLUKE ZA DJECU S KRONIČNIM BOLESTIMA? PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA

Andrija Piskać, Sanda Pletikosić Tončić
Sveučilište u Zagrebu, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Zagreb
✉ *apiskac86@gmail.com*

Roditelji djece s kroničnim bolestima kontinuirano donose složene odluke o liječenju i skrbi, pri čemu usklađuju medicinske preporuke, vlastita uvjerenja i preferencije te potrebe djeteta. Unatoč sve većem naglasku na zajedničkom donošenju odluka, ovo je područje konceptualno i metodološki heterogeno. Cilj ovog pregleda literature bio je sustavno prikazati načine na koje se roditeljsko donošenje zdravstvenih odluka konceptualizira i mjeri te utvrditi čimbenike koji se u literaturi istražuju u odnosu na donošenje odluka. Pretražene su baze PubMed i Scopus za empirijska istraživanja dostupna do studenoga 2025. koja uključuju roditelje ili primarne skrbnike djece s kroničnim bolestima. Podaci su sintetizirani deskriptivno, a čimbenici istraživani u odnosu na donošenje odluka grupirani su induktivnom tematskom analizom. U pregled su uključena 104 istraživanja, od kojih je gotovo 70 % objavljeno od 2015. nadalje. Najzastupljenije su bile respiratorne bolesti (n = 42), zatim endokrine i metaboličke (n = 18) te dermatološke i alergijske bolesti (n = 14). Roditeljsko donošenje odluka obuhvaćalo je četiri široke domene: preferencije (n = 70), procese donošenja odluka (n = 91), aktivnosti povezane s donošenjem i provedbom odluka (n = 93) te kvalitetu odluke (n = 64). Mjerenje je bilo izrazito heterogeno; 69 istraživanja koristilo je strukturirane mjere ili upitnike, a 27 od njih uključivalo je barem jednu specifično razvijenu ili nevalidiranu mjeru. Identificirano je pet skupina čimbenika: roditeljski, dječji, interpersonalni, obiteljski i socijalni te čimbenici povezani sa zdravstvenim sustavom. Širi psihološki i dispozicijski čimbenici roditelja i djece bili su razmjerno rijetko ispitivani. Nalazi pokazuju rastuće, ali konceptualno fragmentirano područje istraživanja te upućuju na potrebu za dosljednijim i standardiziranijim mjerenjem, kao i sustavnijim uključivanjem psiholoških čimbenika u buduća istraživanja roditeljskog donošenja zdravstvenih odluka.

Ključne riječi: roditeljsko donošenje odluka, zajedničko donošenje odluka, kronične bolesti djece, zdravstvena psihologija, pregled literature

OPRAŠTANJE – ULOGA OBITELJSKOG CENTRA U RAZRJEŠAVANJU MEĐULJUDSKIH ODNOSA

Jasenka Barković, Melita Horvat
Obiteljski centar, Područna služba Varaždinska, Varaždin
✉ *melita.horvat2@socskrb.hr*

Tijekom života ulazimo u brojne odnose u kojima neminovno dolazi do povređivanja. I povrijeđena osoba i osoba koja je povrijedila drugoga pritom doživljavaju neugodne emocije, a suočavanje s njima posebno je zahtjevno u bliskim odnosima. Opraštanje se smatra jednim od funkcionalnih načina suočavanja s iskustvima povređivanja te doprinosi očuvanju mentalnog i fizičkog zdravlja kroz smanjenje stresa, jačanje otpornosti, razvoj empatije i unaprjeđenje kvalitete međuljudskih odnosa. Cilj rada je prikazati rezultate preliminarnog istraživanja o iskustvima i potrebama građana vezanim uz opraštanje te utvrditi interes za organizaciju radionica na navedenu temu. Istraživanje je provedeno po transverzalnom nacrtu na slučajnom uzorku od 54 ispitanika (M = 49.0 godina, SD = 14.6), metodom papir-olovka. Za potrebe istraživanja konstruiran je anketni upitnik kojim su ispitivani iskustva i načini opraštanja, poteškoće u procesu opraštanja, potreba za dodatnim znanjima te interes za sudjelovanje u edukativnim aktivnostima. Rezultati pokazuju da većina ispitanika koristi opraštanje temeljeno na odluci, pri čemu ne dolazi nužno do emocionalne prerade iskustva niti obnove narušenih odnosa. Ispitanici iskazuju značajne poteškoće u opraštanju sebi, navode nedostatak informacija o procesu opraštanja te procjenjuju da tijekom života nisu imali priliku učiti o načinima razvijanja ove vještine. Istodobno, većina izražava interes za stjecanje znanja i vještina vezanih uz opraštanje. Sukladno utvrđenim potrebama, Obiteljski centar, Područna služba Varaždinska planira provedbu ciklusa od šest radionica u trajanju od 90 minuta namijenjenih prvenstveno odrasloj i starijoj populaciji. Radionice će provoditi psihologinje Obiteljskog centra s ciljem razvoja kompetencija opraštanja, jačanja psihološke otpornosti te unaprjeđenja kvalitete obiteljskih i drugih bliskih odnosa.

Ključne riječi: opraštanje, međuljudski odnosi, jačanje kompetencija, otpornost, edukacija

OD RAZVOJNIH RIZIKA PREMA OTPORNOSTI: ULOGA POZITIVNIH ISKUSTAVA U DJETINJSTVU I SOCIJALNE PODRŠKE U OČUVANJU MENTALNOG ZDRAVLJA ODRASLIH OSOBA

Milica Benić
Hrvatski zavod za socijalni rad, Područni ured Vinkovci, Vinkovci
✉ *mbenic.vk@gmail.com*

Nepovoljna iskustva u djetinjstvu predstavljaju važan razvojni čimbenik rizika za narušeno mentalno i tjelesno zdravlje u odrasloj dobi. Posljednjih godina sve se veća pozornost usmjerava na razvojne zaštitne čimbenike koji pridonose otpornosti i povoljnijim zdravstvenim ishodima. Među njima se posebno izdvajaju pozitivna iskustva u djetinjstvu, koja obuhvaćaju osjećaj sigurnosti, podržavajuće odnose i osjećaj pripadnosti tijekom odrastanja, te socijalna podrška u odrasloj dobi kao važan aktualni zaštitni resurs. Cilj rada bio je ispitati doprinos pozitivnih iskustava u djetinjstvu i zadovoljstva socijalnom podrškom mentalnom i tjelesnom zdravlju odraslih osoba nakon kontrole učinka nepovoljnih iskustava u djetinjstvu. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od 404 odrasle osobe iz Vukovarsko-srijemske županije u dobi od 30 do 65 godina (M = 43.94). Žene su činile 57.7 % uzorka, muškarci 40.8 %, dok se 1.5 % sudionika nije izjasnilo o spolu. Podaci su prikupljeni metodom samoprocjene primjenom Upitnika nepovoljnih iskustava u djetinjstvu, Skale pozitivnih iskustava u djetinjstvu, Upitnika čestine i zadovoljstva socijalnom podrškom, Upitnika psihosomatskih simptoma (PSS), Skale depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21) te Skale simptoma PTSP-a prema DSM-5 (PCL-5). Doprinos pozitivnih iskustava u djetinjstvu i socijalne podrške ispitan je hijerarhijskim regresijskim analizama uz kontrolu sociodemografskih obilježja, materijalnog statusa kućanstva i nepovoljnih iskustava u djetinjstvu. Rezultati su pokazali da su nepovoljna iskustva u djetinjstvu ostala najsnažniji prediktor svih promatranih zdravstvenih ishoda. Nakon kontrole njihova učinka, veći broj pozitivnih iskustava u djetinjstvu i veće zadovoljstvo socijalnom podrškom bili su povezani s manjom izraženošću tjelesnih simptoma, posttraumatskih stresnih reakcija i internaliziranih problema te su značajno pridonijeli objašnjenju zdravstvenih ishoda. Nalazi potvrđuju da zaštitni čimbenici mogu ublažiti posljedice nepovoljnih iskustava, ali ih ne neutraliziraju u potpunosti. Dobiveni nalazi upućuju na potrebu da psihološka procjena i planiranje intervencija budu usmjereni ne samo na razvojne rizike nego i na sustavno prepoznavanje razvojnih zaštitnih čimbenika i dostupnih izvora podrške. Takav pristup predstavlja važnu osnovu za razvoj trauma-informiranih i individualiziranih intervencija usmjerenih na jačanje otpornosti i očuvanje mentalnog zdravlja.

Ključne riječi: nepovoljna iskustva u djetinjstvu, pozitivna iskustva u djetinjstvu, socijalna podrška, mentalno zdravlje

OD RANJIVOSTI DO OTPORNOSTI: ULOGA SAVJETOVANJA U JAČANJU MENTALNOG ZDRAVLJA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU I OSOBA S INVALIDITETOM

Gordana Berc
Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb
✉ *gberc@pravo.hr*

Mentalno zdravlje djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom potrebno je promatrati u kontekstu njihovih životnih uvjeta, obiteljskih odnosa i mogućnosti sudjelovanja u zajednici. Dugotrajna izloženost stresu, iskustva stigmatizacije i socijalne isključenosti, komunikacijske i funkcionalne teškoće te prepreke u pristupu obrazovanju, zdravstvenim i socijalnim uslugama mogu nepovoljno utjecati na emocionalnu dobrobit i kvalitetu života. Istodobno, obitelj, socijalna podrška i dostupni resursi mogu imati važnu zaštitnu ulogu. Cilj je rada, na temelju pregleda relevantne znanstvene i stručne literature, razmotriti ključne odrednice mentalnog zdravlja te mogućnosti savjetovanja kao oblika profesionalne i preventivne podrške djeci s teškoćama u razvoju, osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima. Pregled literature upućuje na važnost savjetovanja u ranom prepoznavanju potreba i rizika, pružanju emocionalne i informacijske podrške, jačanju osjećaja kompetentnosti i samostalnosti, unapređivanju komunikacije i odnosa te razvoju učinkovitijih strategija suočavanja. Posebno se ističe značaj rada s obitelji, koja često predstavlja temeljni i dugoročni izvor podrške. Savjetovanje može pridonijeti osnaživanju obitelji, mobilizaciji postojećih resursa i razvoju otpornosti pojedinca i obiteljskog sustava. Zaključno, savjetovanje treba promatrati kao dio šireg sustava psihosocijalne podrške, a ne kao izoliranu intervenciju. Razvoj dostupnih, kontinuiranih i individualiziranih savjetovališnih usluga, uz međuresornu suradnju, može pridonijeti očuvanju mentalnog zdravlja, jačanju otpornosti, kvaliteti života i socijalnoj uključenosti.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, osobe s invaliditetom, savjetovanje, otpornost, psihosocijalna podrška

TJELESNO SAMOPOIMANJE I ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM: MEDIJACIJSKA ULOGA PROCJENE KVALITETE ŽIVOTA POVEZANE SA ZDRAVLJEM

Ivana Duvnjak, Iva Šklempe Kokić
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Kineziološki fakultet Osijek, Osijek
✉ *iduvnjak@kifos.hr*

Kvaliteta života obuhvaća čimbenike povezane sa zdravljem i zdravstvenim intervencijama. Subjektivna procjena kvalitete života važan je indikator učinkovitosti programa vježbanja, intervencija, kao i općenito tjelesne aktivnosti. Tjelesno samopoimanje povezano je sa zdravim životnim stilom. Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati odnos između općeg tjelesnog samopoimanja, kvalitete života povezane sa zdravljem i zadovoljstva životom. U istraživanju su sudjelovala 223 studenta studija kineziologije (M = 21.91 godina; 71.3 % mladića). Za procjenu općeg tjelesnog samopoimanja korišten je Upitnik tjelesnog samoopisivanja, kvaliteta života povezana sa zdravljem procijenjena je Upitnikom zdravstvenog statusa, a zadovoljstvo životom Skalom zadovoljstva životom. Provedena je serijalna medijacijska analiza za ispitivanje posredovanja tjelesne i psihičke komponente kvalitete života povezane sa zdravljem na odnos između tjelesnog samopoimanja i zadovoljstva životom. Dobiveni rezultati pokazuju da je tjelesno samopoimanje značajno povezano sa zadovoljstvom životom ($B = 0.50$, $p < 0.001$), pri čemu se dio tog odnosa objašnjava putem zdravstvenog statusa. Studenti koji imaju pozitivnije opće tjelesno samopoimanje procjenjuju boljim tjelesno ($B = 5.27$, $p < 0.001$) i psihičko zdravlje ($B = 7.21$, $p < 0.001$). Nadalje, tjelesno zdravlje kao komponenta kvalitete života značajno je povezano s boljim psihičkim zdravljem ($B = 0.30$, $p < 0.001$). Ovakav nalaz potvrđuje povezanost tjelesnog i psihološkog funkcioniranja. Nakon uključivanja medijatora tjelesno samopoimanje ima značajan izravan doprinos zadovoljstvu životom ($B = 0.21$, $p < 0.05$). Navedeno ukazuje da pozitivna procjena vlastitog tjelesnog samopoimanja doprinosi zadovoljstvu životom neovisno o zdravstveno povezanim komponentama. Komponenta psihičko zdravlje snažan je pozitivan prediktor zadovoljstva životom ($B = 0.03$, $p < 0.001$), dok je doprinos komponente tjelesnog zdravlja granično značajan ($B = 0.01$, $p = 0.05$). Cjelokupni model objašnjava 29.2 % varijance kriterija zadovoljstva životom. Analiza indirektnih učinaka pokazala je značajan ukupni indirektni učinak općeg tjelesnog samopoimanja na zadovoljstvo životom ($B = 0.284$, 95% CI [0.168, 0.427]). Nadalje, dobiven je značajan indirektni učinak putem komponente tjelesnog zdravlja ($B = 0.043$, 95% CI [0.006, 0.092]), kao i indirektni učinak putem komponente psihičkog zdravlja ($B = 0.198$, 95 % CI [0.103, 0.320]). Potvrđen je i značajan serijalni indirektni učinak kroz komponente tjelesnog i psihičkog zdravlja ($B = 0.044$, 95% CI [0.017, 0.084]). Nalazi su u skladu s teorijskim modelom o povezanosti tjelesnog samopoimanja i zadovoljstva životom kroz posrednički mehanizam komponente psihičkog zdravlja povezanog s kvalitetom života. Implikacije za primjenu u praksi ukazuju da razvoj pozitivnog tjelesnog samopoimanja ne treba promatrati samo kroz poboljšanje tjelesnih sposobnosti i sportskih rezultata, nego i kroz potencijalni doprinos psihičkom zdravlju i ukupnom zadovoljstvu životom.

Ključne riječi: tjelesno samopoimanje, zadovoljstvo životom, kvaliteta života povezana sa zdravljem

EMOCIONALNO FUNKCIONIRANJE ADOLESCENATA S MOTORIČKIM POREMEĆAJIMA PO KRITERIJU FUNKCIONALNE SAMOSTALNOSTI

Jasminka Horvatić
Otvoreni um d.o.o., Zagreb
✉ *jasminka.horvatic@gmail.com*

Motorički poremećaji podrazumijevaju skupinu poremećaja fine i grube motorike i/ili balansa tijela, koji stvaraju teškoće u svakodnevnom motoričkom funkcioniranju. Etiološki faktori su: oštećenja lokomotornog sustava, oštećenja centralnog živčanog sustava, oštećenja perifernog živčanog sustava ili su oštećenja nastala kao posljedica kroničnih somatskih oštećenja ili bolesti. Za razliku od drugih razvojnih teškoća/invaliditeta, poremećaji motorike su uočljivi okolini, koja često neadekvatno reagira (povređivanjem, ruganjem, socijalnom izolacijom), što posljedično rezultira emocionalnim problemima kod djece/adolescenata. Težina motoričkih poremećaja/funkcionalna samostalnost objektivizirana je rezultatima Barthelovog indeksa funkcionalne samostalnosti, kojim se utvrđuju funkcije/disfunkcije na deset područja motoričkog funkcioniranja, a koje su neophodne za samozbrinjavanje u svakodnevnom životu. Na osnovi dobivenih rezultata prigodni uzorak ispitanika (N = 402) podijeljen je u tri skupine: potpuno ovisni o pomoći druge osobe, djelomično samostalni i potpuno samostalni. Emocionalne funkcije i osobine ličnosti adolescenata ispitane su primjenom Indeks profila emocija. Cilj istraživanja je bio utvrditi postoje li razlike između rezultata dobivenih na Indeks profilu emocija između tri skupine adolescenata s motoričkim poremećajima po kriteriju funkcionalne samostalnosti. Adolescentima je posebno važan tjelesni izgled. Percipiraju ga jednim od faktora pozicije u društvu vršnjaka urednog razvoja. Postojanje motoričkih poremećaja od diskretnih do teških, dodatno im pojačava nesigurnost i nezadovoljstvo zbog vlastitih reduciranih sposobnosti i socijalnog prihvaćanja. Rezultati sugeriraju da nisu utvrđene statistički značajne razlike između rezultata na Indeksu profila emocija po kriteriju funkcionalne samostalnosti. Dobiven je tipični profil osobina ličnosti za prigodni uzorak adolescenata čiji su motorički poremećaji distribuirani od diskretnih do teških, koji sugerira da se radi o usamljenim osobama visoke samokontrole, anksioznima, depresivnijima, neborbenima i dezorganiziranima.

Ključne riječi: adolescenti, emocionalno funkcioniranje, funkcionalna samostalnost, motorički poremećaji

STUDIRATI I RADITI, A NE IZGORJETI? OSOBNI ZAHTJEVI I RESURSI KAO PREDIKTORI IZGARANJA KOD STUDENATA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Iva Ignjačić, Marta Mutić, Petar Obad, Klara Slatinac, Maša Tonković Grabovac
Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Zagreb
✉ *iignjacic@fhs.hr*

Dosadašnja istraživanja navode kako veliki broj studenata u Hrvatskoj doživljava izgaranje tijekom studija. Prema Modelu zahtjeva i resursa, višoj pojavnosti izgaranja može doprinijeti više zahtjeva koje pojedinac ima, a kod studenata to primjerice mogu biti istovremeno i studiranje i posao. S obzirom na to da dostupni podaci govore kako na Sveučilištu u Zagrebu značajan dio studenata radi nekakav posao tijekom svojega studija, cilj ovoga istraživanja je bio ispitati doprinos sociodemografskih obilježja, socioekonomskog statusa, osobina ličnosti te osobnih zahtjeva i resursa prilikom predviđanja simptoma izgaranja kod studenata Sveučilišta u Zagrebu koji imaju dvostruku ulogu. Prigodni se uzorak sastojao od 163 studenta i studentica, prosječne dobi 22 godine, od kojih je 75 % bilo ženskoga reda. Sudionici su regrutirani metodom snježne grude, a ispunjavali su online upitnik koji je sadržavao IPIP-20, Skalu ravnoteže poslovnog i privatnog života, Skalu percipiranog akademskog stresa, Kratku skalu otpornosti, Skalu percipirane akademske kontrole, Upitnik izgaranja BAT-G te sociodemografska pitanja. Prosječni ukupni rezultat uzorka na upitniku BAT-G odgovara 90. centilu s obzirom na norme hrvatskih zaposlenika, što se smatra vrlo visokim rizikom od izgaranja. Nadalje je provedena korelacijska analiza kojom se pokazalo kako su dimenzije izgaranja negativno povezane sa zadovoljstvom studijem, procjenom socioekonomskog statusa, osobnim mjesečnim prihodima i zadovoljstvom njima, emocionalnom stabilnošću, dimenzijama ravnoteže poslovnog i privatnog života, psihološkom otpornošću, a pozitivno s percipiranim akademskim stresom. Hijerarhijska regresijska analiza pokazala je da sociodemografske varijable, socioekonomski status, ličnost i osobni zahtjevi značajno doprinose predviđanju središnjih simptoma izgaranja, pri čemu je konačni model objasnio više od 60 % njihove varijance. Teorijski doprinos istraživanja ogleda se u integraciji osobnih zahtjeva i resursa u objašnjenju izgaranja studenata s dvostrukom ulogom. Praktično, rezultati upućuju na važnost pravovremenog prepoznavanja rizičnih čimbenika te razvoja intervencija usmjerenih na upravljanje akademskim stresom, ravnotežu studiranja i rada te jačanje osobnih resursa studenata.

Ključne riječi: izgaranje, Model zahtjeva i resursa, osobine ličnosti, posao uz studij, zaposleni student

SUOČAVANJE, RUMINACIJE I SUBJEKTIVNO BLAGOSTANJE

Sanja Jurjako, Nina Radović
Ministarstvo hrvatskih branitelja, Područni odjel Rijeka, Rijeka
✉ *sanjajurjako@gmail.com*

Rad "Suočavanje, ruminacije i subjektivno blagostanje" istražuje kako se ljudi nose sa stresom te kakvu ulogu imaju u tome ruminacije, suosjećajnost i stilovi suočavanja. Cilj je bio ispitati povezanost tih psiholoških čimbenika s tjelesnim zdravljem i subjektivnim zadovoljstvom životom. U istraživanju je sudjelovalo 97 osoba u dobi od 21 do 70 godina. Korišteni su upitnici za procjenu suočavanja sa stresom, ruminacija, suosjećajnosti, zadovoljstva životom, depresivnosti, anksioznosti i stresa kao i pokazatelji tjelesnog zdravlja. Rezultati pokazuju kako je način na koji se osoba nosi sa stresom važniji od samog postojanja stresora. Ruminiranje se pokazuje kao nepovoljan obrazac - dugotrajno vraćanje na negativne misli i događaje povezano je s lošijim psihološkim i zdravstvenim ishodima. Suosjećajnost ima zaštitnu ulogu te može pomoći u smanjenju negativnog utjecaja stresa. Rezultati upućuju na povezanost stresa, ruminiranja i psihičkog opterećenja s lošijim subjektivnim doživljajem zdravlja i zadovoljstva. Posebno je zanimljiv zaključak da se zdravstvene posljedice ne mogu promatrati odvojeno od načina na koji osoba interpretira i emocionalno obrađuje stresne događaje. Rad naglašava potencijal terapijskog rada na smanjenju ruminiranja i razvijanju suosjećajnosti, jer bi takav pristup mogao pridonijeti boljem psihičkom i tjelesnom funkcioniranju. Nije presudno samo koliko stresa doživljavamo, nego kako na njega reagiramo. Zato razvijanje zdravijih strategija suočavanja, smanjivanje ruminiranja i njegovanje suosjećajnosti može biti važno za očuvanje mentalnog i tjelesnog zdravlja te veće zadovoljstvo životom.

Ključne riječi: stres, tjelesno zdravlje, subjektivno zadovoljstvo, ruminacije, stilovi suočavanja, suosjećajnost

ULOGA PSIHOLOGA U PODRŠCI RAZVOJU EMOCIONALNE REGULACIJE DJECE I UČENIKA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Jelena Klopotan, Ivana Sladić Kljajić
Centar za autizam, Zagreb
✉ *jelena.klopotan@gmail.com*

Djeca i učenici s poremećajem iz spektra autizma često se suočavaju sa značajnim izazovima u prepoznavanju, razumijevanju i upravljanju vlastitim emocijama. Teškoće u emocionalnoj regulaciji kod ove populacije nerijetko rezultiraju anksioznošću, frustracijom te izazovnim ponašajnim reakcijama što u konačnici može otežati proces uspješnog uključivanja u socijalnu sredinu i pojačati socijalnu izolaciju. Cilj ovog rada je prikazati specifičnosti uloge psihologa u osmišljavanju i provođenju strukturiranih intervencija usmjerenih na podršku razvoju vještina emocionalne regulacije kod djece i učenika s poremećajem iz spektra autizma. U radu se analizira proces kroz koji psiholog podučava i pruža podršku učenicima kroz četiri međusobno povezana koraka: 1. Prepoznavanje vlastitih emocija: Razvijanje unutarnje svjesnosti i prepoznavanje signala ugode/neugode uz pomoć kartica za učenje emocija, vizualnih ljestvica i termometara osjećaja 2. Prepoznavanje emocija kod drugih: Poučavanje prepoznavanje izraza lica, govora tijela i situacijskih znakova kroz slikovne kartice, dramatizacije i socijalne priče 3. Samoregulacija: Usvajanje personaliziranih strategija za prepoznavanje okidača i ranih znakova te podučavanje tehnikama za umirivanje i upravljanje intenzivnim stanjima (vježbe opuštanja i disanja, senzorne pauze, strategije preusmjeravanja) 4. Prilagodba i odgovor: Implementacija naučenog u realnim socijalnim i školskim situacijama uz postizanje funkcionalnog i okolini prihvatljivog ponašanja Zaključak: Psiholog ima nezaobilaznu ulogu u vođenju ovog procesa, prilagođavajući svaki korak kognitivnim, funkcionalnim i senzornim specifičnostima djeteta. Sustavni rad na ovim koracima, uz edukaciju roditelja i učitelja za njihovo provođenje u svakodnevnom okruženju, jedan je od osnovnih preduvjeta za smanjivanje nepoželjnih ponašanja, jačanje socijalnih vještina i zaštitu mentalnog zdravlja učenika i djece s poremećajem iz spektra autizma.

Ključne riječi: poremećaj iz spektra autizma, emocionalna regulacija, uloga psihologa, koraci samoregulacije

PSIHOLOŠKA OTPORNOST OD NAJRANIJE DOBI: ISKUSTVO PROVEDBE PROGRAMA RESCUR

Petra Malnar, Majda Čadež
Dječji vrtić Maksimir, Zagreb
✉ *petra.hrupacki@gmail.com*

Psihološka otpornost definira se kao uspješna prilagodba koja uključuje dobrobit, kvalitetne odnose i odsutnost poteškoća, unatoč prisutnosti rizika i zapreka. Otpornost se ne odnosi samo na suočavanje s nedaćama, već i na sposobnost pojedinca da se unatoč teškoćama razvija, napreduje i ostvaruje svoje potencijale. RESCUR je međunarodni europski program usmjeren na razvoj psihološke otpornosti djece u dobi od 4 do 12 godina. Cilj programa je osnažiti djecu za uspješno suočavanje s teškoćama i izazovima te poticati njihov osobni rast i razvoj kroz razvoj socijalnih, emocionalnih i kognitivnih kompetencija. Na razvoj djeteta značajno utječu okruženja u kojima odrasta, pri čemu obitelj, vršnjaci i vrtić imaju važnu ulogu te mogu djelovati kao zaštitni čimbenici i pridonositi zdravom razvoju djeteta, čak i u okolnostima povećanog rizika. Budući da se temelji psihološke otpornosti grade od najranije dobi, Dječji vrtić Maksimir uključio se u provedbu programa RESCUR. Cilj je ovog izlaganja prikazati način i tijek provedbe programa. Prvi korak bila je edukacija svih stručnih radnika, nakon čega je započela provedba programa kroz planirane aktivnosti koje odgojitelji integriraju u svakodnevni odgojno-obrazovni rad. Provedbu koordiniraju psihologinja i logopedinja putem redovitih radnih dogovora i stručnih aktiva, na kojima se provodi osvrt na aktivnosti i iskustva odgojitelja, planiranje aktivnosti za naredno razdoblje a prema potrebi prilagođavanje postojećih aktivnosti. Odgojitelji ističu da im u radu najviše pomaže međusobna razmjena iskustava kao i podrška pri izradi potrebnih materijala za rad s djecom. Na kraju pedagoške godine provodi se evaluacija odnosno odgojiteljska procjena razine usvojenosti pojedinih vještina kod djece, a rezultati pokazuju da je većina djece usvojila vještine koje su se programom poticale. Provedba programa potiče stručne radnike na sustavno promišljanje o organizaciji okruženja i planiranju aktivnosti kojima se podupire dječja dobrobit i doprinosi stvaranju uvjeta za sigurno okruženje, razvoj kvalitetnijih odnosa i zaštitnih čimbenika te očuvanju mentalnog zdravlja.

Ključne riječi: psihološka otpornost, RESCUR, socio-emocionalne kompetencije, djeca rane i predškolske dobi

ULOGA PSIHOLOGA U PROMICANJU MENTALNOG ZDRAVLJA U ŠKOLSKOM KONTEKSTU – PRIMJER IZ PRAKSE

Mia Masnjak Kalčik
Osnovna škola Alojzija Stepinca, Zagreb
✉ *mia.masnjak.skole@gmail.com*

Mentalno zdravlje u školskom kontekstu jedan je od ključnih čimbenika za cjelokupni zdravi rast i razvoj učenika, a obuhvaća prevenciju stresnih situacija, stjecanje socio-emocionalnih vještina i stvaranje sigurnog i podržavajućeg okruženja za učenike. Psiholog svojim svakodnevnim radom doprinosi zaštiti i unapređenju mentalnog zdravlja te pruža kvalitetnu i stručnu podršku učenicima čime je ključna osoba za održavanje mentalnog zdravlja učenika. Školski psiholog kroz svakodnevni rad upoznaje dinamiku škole, specifičnosti učenika, roditelja i učitelja te može kvalitetno i ciljno planirati i usmjeriti svoje djelovanje na područja na kojima je nužna prevencija, edukacija i identifikacija teškoća te pravovremeno djelovanje u svrhu očuvanja mentalnog zdravlja. Aktivnosti koje se provode prilagođene su specifičnom školskom kontekstu i strukturi učenika, roditelja i učitelja, te su usmjerene na rizična područja u kojima je potrebno djelovati. Većina aktivnosti odnosi se na rad s učenicima te kreću od prvog razreda kada se provode opservacije, upoznavanje sa školskim psihologom, radionice o prelasku u školski kontekst iz vrtićkog. Tijekom drugog razreda nastavlja se opservacije te po potrebi individualan rad s učenicima. U trećem razredu kreće psihoedukacija učenika o prepoznavanju i reguliranju osnovnih emocija, te poželjnim i nepoželjnim oblicima ponašanja. Tijekom četvrtog razreda su aktivnosti usmjerene na područje pripreme za promjene i jačanja kompetencija za prelazak u predmetnu nastavu. Tijekom petog razreda se provode radionice u svrhu upoznavanja svojeg stila učenja i organizacije vremena za učenje te se time podržava razvoj vještina za akademsko učenja, tijekom šestog razreda provode se radionice o ispitnoj anksioznosti i mehanizmima samoregulacije, tijekom sedmog razreda s učenicima se provodi "screening" mentalnog zdravlja koji uključuje primjenu upitnika CORE-YP, Rosenberg-ove skale samopoštovanja, upitnik emocionalne kompetentnosti i skala pozitivnih i negativnih afekata. Tijekom osmog razreda se usmjerava na područje introspekcije i upoznavanja vlastitih interesa i sposobnosti kako bi pomogli pri izboru za daljnje školovanje. Tijekom sedmog i osmog razreda provode se radionice i edukacija o sredstvima ovisnosti i elektroničkim medijima i njihovom nepovoljnom utjecaju na fizičko i mentalno zdravlje osoba. U proces rada uključeni su roditelji koji prolaze individualna i grupna savjetovanja i edukacije kako bi pomogli jačanju roditeljskih kompetencija. Aktivnosti su usmjerene i na individualni i grupni rad s učiteljima u svrhu osnaživanja učitelja u području identifikacije ranih teškoća kod učenika. Planirane aktivnosti uz svakodnevnu stručnu podršku i djelovanje u kriznim situacijama u konačnici produciraju spremnost na suradnju i otvorenost prema školskom psihologu te omogućuju ranu intervenciju i očuvanje mentalnog zdravlja.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, škola, samoregulacija, samopoštovanje, emocionalna kompetentnost, identifikacija

NEKE ODREDNICE RODITELJSKOG SAGORIJEVANJA I MENTALNOG ZDRAVLJA STUDENATA RODITELJA

Kate Musa
Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Split
✉ *katemusa27@gmail.com*

Roditeljstvo je kompleksna uloga koja sa sobom nosi brojne emocionalne, društvene i fizičke izazove, a kada se uz to nadoda još jedna uloga - uloga studenta, svi izazovi postaju dodatno otežani. Skupina studenata roditelja odnosi se na specifičnu skupinu s dvostrukom ulogom, a čine je svi oni koji se istovremeno nalaze u sustavu visokog obrazovanja i imaju najmanje jedno dijete. Premda u Hrvatskoj čine svega 3 % ukupne studentske populacije, njihova je svakodnevica obilježena brojnim preprekama poput financijskih poteškoća, nedostatka vremena, nerazumijevanja od strane akademske zajednice te ograničenih institucionalnih prilagodbi. Zbog nedostatka istraživanja ove tematike na uzorku hrvatskih studenata s djecom, cilj ovog istraživanja bio je ispitati razinu sagorijevanja u roditeljstvu i mentalnog zdravlja studenata roditelja s obzirom na glavne sociodemografske i druge čimbenike (poput dobi, trenutačnog studentskog i radnog statusa, samoprocijenjene financijske situacije, planiranosti trudnoće, kao i ovisno o tome kada su prvi put postali roditelji, jesu li samohrani roditelji, ali i ovisno o procijenjenoj podršci koju primaju od obitelji te zadovoljstvu svojom partnerskom vezom). Istraživanje je provedeno online metodom na prigodnom uzorku od 124 sudionika, od kojih je 96 % njih bilo ženskog spola. U istraživanju su pored Upitnika općih podataka, korišteni Upitnik sagorijevanja u roditeljstvu, Subskala mentalnog zdravlja SF-36 upitnika te Skala procjene kvalitete veze. Rezultati su pokazali da uzorak studenata roditelja koji je sudjelovao u provedenom istraživanju u prosjeku ima niže razine sagorijevanja u roditeljstvu te nešto više razine mentalnog zdravlja u odnosu na opću hrvatsku populaciju, bez statistički značajnih razlika s obzirom na studentski i radni status, planiranost trudnoće te vrijeme kad su sudionici prvi put postali roditelji, kao i bez značajne povezanosti s dobi i financijskom situacijom sudionika. Utvrđeno je da su viša razina obiteljske podrške te viša razina kvalitete partnerske veze značajno povezani s nižim sagorijevanjem i boljim mentalnim zdravljem studenata roditelja, te da samohrani studenti roditelji u prosjeku imaju nižu razinu mentalnog zdravlja od studenata koji nisu samohrani roditelji. Dobiveni nalazi upućuju na to da obiteljska podrška i kvaliteta partnerske veze djeluju kao zaštitni čimbenici u kontekstu roditeljstva tijekom studiranja, dok samohrani studenti roditelji predstavljaju posebno ranjivu skupinu kojoj bi trebalo posvetiti dodatnu pozornost u budućim istraživanjima i institucionalnim mjerama podrške.

Ključne riječi: studenti roditelji, sagorijevanje u roditeljstvu, mentalno zdravlje, kvaliteta partnerske veze

SPOJ TEORIJE I PRAKSE – IZRADA PLAKATA/BROŠURE O TEHNIKAMA NOŠENJA SA STRESOM I RAZVOJU VEĆE PSIHOLOŠKE FLEKSIBILNOSTI

Neda Pleić, Ivna Grbavac
Klinički bolnički centar Split, Split
✉ *ivna.split@yahoo.com*

Terapija prihvaćanja i posvećenosti (Acceptance and Commitment Therapy; ACT) posljednjih godina zauzima sve značajnije mjesto u psihoterapijskoj praksi, a sve je veći broj psihologa educiranih za primjenu njezinih principa i tehnika u terapijskom i savjetodavnom radu. ACT je usmjeren na razvoj psihološke fleksibilnosti, a dosadašnje spoznaje upućuju na njegovu korisnost u radu s djecom i adolescentima, posebice u razvoju vještina koje mogu pridonijeti uspješnijem suočavanju sa stresom i jačanju psihološke otpornosti. Cilj ovog rada bio je povezati teorijske spoznaje ACT-a s praktičnom primjenom te izraditi mladima razumljiv i lako dostupan materijal s konkretnim vježbama za samostalnu primjenu u stresnim situacijama. Klinički i školski psiholog pregledom stručne i znanstvene literature izdvojili su vježbe usmjerene na šest temeljnih procesa psihološke fleksibilnosti u ACT-u: prihvaćanje, kognitivnu defuziju, kontakt sa sadašnjim trenutkom, self kao kontekst, vrijednosti i posvećeno djelovanje. Vježbe su isprobane u radu s djecom i adolescentima, a potom su, vodeći računa o razumljivosti, jednostavnosti i mogućnosti samostalne primjene, odabrane po tri vježbe za svaki proces. Na taj je način izrađen edukativno-praktični materijal „Tehnike za nošenje sa stresom i povećanje psihološke fleksibilnosti“, koji obuhvaća ukupno 18 kratkih vježbi. Materijal je namijenjen primjeni u školama, zdravstvenim ustanovama i savjetovalištima, kao i objavljivanju na njihovim mrežnim stranicama, čime vježbe postaju lako dostupne djeci i adolescentima i izvan neposrednog terapijskog ili savjetodavnog konteksta. Šira dostupnost ovakvih stručno utemeljenih materijala može pridonijeti razvoju vještina suočavanja sa stresom i psihološke fleksibilnosti te promociji i zaštiti mentalnog zdravlja djece i adolescenata.

Ključne riječi: ACT, psihološka fleksibilnost, stres, djeca i adolescenti, mentalno zdravlje

UTJECAJ AKUTNE TJELOVJEŽBE NA BRZINU PROCESIRANJA INFORMACIJA STUDENATA

Klara Saganić, Ana Petak
Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Zagreb
✉ *ksaganic@fhs.unizg.hr*

Brojna istraživanja potvrdila su postojanje pozitivnog učinka akutne tjelovježbe na razne kognitivne funkcije, no nalazi istraživanja usmjerenih na ispitivanje njezina učinka na brzinu procesiranja informacija nisu konzistentni. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati učinak akutne tjelovježbe na brzinu procesiranja informacija studenata. U istraživanju je sudjelovalo 52 studenta 3. godine preddiplomskog studija psihologije, od čega su 94.6 % činile žene. Sudionici kontrolne (n = 24) i eksperimentalne skupine (n = 28) bili su smješteni u dvije zasebne predavaonice, gdje su prvo ispunili test zamjene slova brojevima (TZSB; Jolles i sur., 1998). Zatim je eksperimentalna skupina prakticirala fizičku aktivnost umjerenog intenziteta, odnosno hodala ubrzanim hodom u trajanju od 10 minuta, dok je kontrolna skupina za to vrijeme sjedila u predavaonici i čekala ponovljeno testiranje. Po isteku 10 minuta i povratku eksperimentalne skupine, primijenjena je paralelna forma testa zamjene slova brojevima (TZSB). Rezultati provedene analize kovarijance, uz statističku kontrolu rezultata iz prvog testiranja, pokazali su da je eksperimentalna skupina imala značajno veći broj točnih zamjena slova brojevima, što ukazuje na veću brzinu procesiranja informacija nakon akutne tjelovježbe. Navedeni rezultati u skladu su s teorijskim očekivanjima temeljenima na Yerkes-Dodsonovom zakonu, prema kojem umjerena pobuđenost ima pozitivan učinak na kognitivne funkcije.

Ključne riječi: akutna tjelovježba, fizička aktivnost, kognitivne funkcije, brzina procesiranja informacija

POTREBE RODITELJA DJECE S RAZVOJNIM RIZICIMA I TEŠKOĆAMA U POSTOJEĆEM SUSTAVU RANE INTERVENCIJE U DJETINJSTVU

Marina Šimanović, Blanka Turza, Andreja Rukavina
Hrvatska udruga za ranu intervenciju u djetinjstvu – HURID, Zagreb
✉ *blanka.turza@hurid.hr*

Rana intervencija u djetinjstvu (RID) sustav je individualiziranih i učinkovitih usluga koje stručnjaci različitih struka pružaju u prirodnom okruženju djeteta s razvojnim rizicima ili teškoćama, od rođenja do polaska u školu. Hrvatska nema visokokvalitetan sustav RID sa svim sastavnicama – od ranog otkrivanja do tranzicije u školski sustav niti postoji koordinacija između različitih stručnjaka, ustanova i sustava. Zato prve godine djetetova života obitelj često izgubi lutajući u potrazi za uslugama. Glavni cilj istraživanja bio je prikupiti podatke o potrebama obitelji djece s teškoćama te ih koristiti za zagovaranje utemeljeno na dokazima. Istraživanja su proveli studenti psihologije u okviru kolegija „Psihologija roditeljstva" Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu metodom društveno korisnog učenja pod mentorstvom prof. dr. sc. Gordane Keresteš, od 2022. do 2026. godine. Prezentirani rezultati proizašli su iz kvantitativnih istraživanja provedenih putem online anketa te kvalitativnih istraživanja provedenih putem polustrukturiranih intervjua. Kvantitativnim istraživanjem obuhvaćen je prigodni uzorak roditelja (većinom majki) različite dobi i socioekonomskog statusa s područja Krapinsko-zagorske i Sisačko-moslavačke županije, a upitnicima su se detaljno ispitivali njihovo zadovoljstvo organizacijom i dostupnošću usluga, izvori i intenzitet roditeljskog stresa, percipirana podrška okoline te procjena vlastitog razumijevanja i snalaženja u sustavu rane intervencije. Rezultati istraživanja ukazali su na nisku razinu zadovoljstva roditelja pravovremenošću i dostupnošću intervencija, nedostatak informacija, stručnjaka i obitelji usmjerenog pristupa u ranoj intervenciji. U odnosu sa stručnjacima, roditelji ističu da se često osjećaju osuđivani ili okrivljavani za poteškoće djeteta, dok se podrška često svodi na šturo navođenje problema bez adekvatne psihoedukacije. Prvi susret s dijagnozom ili sumnjom na teškoće je za većinu roditelja obilježen traumom, neizvjesnošću i osjećajem prepuštenosti samima sebi. Pristup informacijama je dodatni izvor stresa roditeljima, a njihova svakodnevnica obilježena je velikim emocionalnim, logističkim i financijskim zahtjevima. Dobiveni podaci jasno ukazuju na hitnu potrebu za sustavnim promjenama, boljom međusektorskom koordinacijom i uvođenjem pristupa usmjerenog na cijelu obitelj.

Ključne riječi: rana intervencija u djetinjstvu, potrebe obitelji i djece, mentalno zdravlje

ULOGA CENTRA ZA KARIJERNU I PSIHOLOŠKU PODRŠKU U DOSTUPNOJ I KVALITETNOJ PODRŠCI STUDENTIMA

Marko Toth, Kristina Perišić
Veleučilište Velika Gorica, Velika Gorica
✉ *kristina.perisic@vvg.hr*

Veleučilište Velika Gorica je privatna visokoobrazovna ustanova u sklopu koje od 2015. godine djeluje Centar za karijernu i psihološku podršku. Centar je osnovan s ciljem pružanja dostupne, pravovremene i kvalitetne podrške studentima u različitim aspektima njihova akademskog, profesionalnog i osobnog razvoja. U radu Centra primjenjuje se individualni i grupni pristup, pri čemu se aktivnosti prilagođavaju potrebama i specifičnostima studentske populacije. Centar provodi razne radionice, predavanja, preventivne i edukativne aktivnosti te organizira događaje poput Dana karijera. Osobitu važnost u djelatnosti Centra ima psihološka podrška. Posebne zadaće su očuvanje i unapređivanje mentalnog zdravlja, razvoj učinkovitih strategija suočavanja sa stresom, jačanje osobnih resursa te pružanje podrške studentima u situacijama osobnih i akademskih teškoća. Uz redovno zaposlene psihologe Centar ima dobru suradnju sa srodnim službama i udrugama Zagrebačke županije u području zdravstva i socijalne skrbi kao i brojnim stručnjacima iz područja psihologije i zdravstva. Posebna vrijednost Centra ogleda se u dostupnosti i raznolikosti podrške unutar visokoškolske ustanove, koja je prepoznata i posljednjem ciklusu reakreditacije Veleučilišta. Time se studentima, ali i zaposlenicima i suradnicima, omogućuje pravovremeno prepoznavanje potreba i lakši pristup odgovarajućim oblicima pomoći. Svrha ovog izlaganja je prikazati oblike psihološke i karijerne podrške u odgovoru na suvremene potrebe studenata i funkcioniranje organizacijske jedinice visokoobrazovne ustanove koja je posvećena psihološkoj dobrobiti studenata, zaposlenika i suradnika Veleučilišta.

Ključne riječi: psihološka podrška, karijerno savjetovanje, studenti, visoko obrazovanje

PROPUŠTENA PRILIKA ILI INFLACIJA INTELEKTUALNOG KAPITALA?

Jasminka Horvatić, Luka Modrić
Otvoreni um d.o.o., Zagreb
✉ *jasminka.horvatic@gmail.com*

Racionalni raspored ljudskih resursa svake uspješne ekonomije podrazumijeva optimizaciju između kompetencija radnika i njihovih pozicija na tržištu rada. U periodu od 2013.-2020. godine provedeno je istraživanje s ciljem utvrđivanja intelektualnih kapaciteta prigodnog uzorka 6252 radnika (98 % muškaraca i 2 % žena), rođenih od 1947.-2002. godine, pri čemu prema godini rođenja kohorte variraju po broju sudionika od N = 1 do N = 220) na radnim mjestima s posebnim uvjetima rada u odnosu na stupanj obrazovanja, složenost poslova koje aktualno obavljaju i godinu rođenja (radi raspona dobi sudionika od pedeset pet godina) te utvrditi moguće uzroke razlika, koji podatci u literaturi nisu dostupni. Dobiveni rezultati na testu inteligencije TN 10 su u rasponu IQ od 59 do 152 (MIQ = 98.90; σ = 14.25). Iznadprosječnih do superiornih kognitivnih kapaciteta je 826 (13 %) sudionika koji, kako navode tijekom intervjua, do sada nisu identificirani, nisu adekvatnog izbora zvanja, jer su tijekom osnovnoškolskog obrazovanja postizali lošiji akademski uspjeh, čime im je sužen izbor nastavka obrazovanja. Prema stupnju obrazovanja 4365 (69.99 %) sudionika je završilo osnovnoškolsko, 1875 (30 %) srednjoškolsko i 12 (0.002 %) visokoškolsko obrazovanje. U skupini sudionika iznadprosječnih intelektualnih sposobnosti samo su 4 osobe (0.005 %) visokoškolskog obrazovanja i zaposleni su na odgovarajućim pozicijama. Analiza podataka o pozicijama i zadatcima koje obavljaju ostali iznadprosječno inteligentni sudionici sugerira značajnu potkapacitiranost zahtjeva radnog mjesta u odnosu na njihove intelektualne sposobnosti, jer je nedostatno obrazovanje ograničavajući faktor boljeg pozicioniranja na tržištu rada. Utvrđene su međugeneracijske razlike postignuća na testu inteligencije na način da se bilježi pad uspjeha mlađih sudionika u odnosu na starije. Unatoč metodološkim ograničenjima ove studije (prigodni uzorak, neproporcionalna spolna i dobna zastupljenost, samo test IQ-a i intervju te broj različitih pozicija), dobiveni rezultati sugeriraju potrebu rane identifikacije djece visokih intelektualnih sposobnosti, potpore od početka školovanja te kasnije omogućavanje najboljeg karijernog razvoja kako bi se snizila inflacija intelektualnog kapitala.

Ključne riječi: inteligencija, obrazovanje, posebni uvjeti rada

DOPRINOS INTERAKCIJE NASTAVNIKA S UČENICIMA OBJAŠNJENJU SAMOEFIKASNOSTI U MATEMATICI

Lozena Ivanov, Izabela Sorić
Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar
✉ *livanov@unizd.hr*

Iako raniji školski uspjeh predstavlja jedan od važnijih prediktora samoefikasnosti, nije dovoljno istraženo u kojoj mjeri različiti oblici nastavničke interakcije pridonose njenom objašnjenju. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati doprinos akademske podrške tijekom nastave, kao oblika interakcije nastavnika s cijelim razredom, te nastavničkih povratnih informacija, kao oblika interakcije nastavnika s pojedinim učenikom, objašnjenju samoefikasnosti u matematici nakon kontrole razine školovanja, spola i prethodnog školskog uspjeha. U istraživanju su sudjelovala 473 učenika osnovne i srednje škole. Kao pokazatelj prethodnog školskog uspjeha korištene su zaključne ocjene iz matematike na kraju prvoga polugodišta, dok su samoefikasnost u matematici, akademska podrška te pozitivne i negativne povratne informacije procijenjene pred kraj drugoga polugodišta iste školske godine. Doprinos pojedinih skupina prediktora ispitan je hijerarhijskom regresijskom analizom u četiri koraka u kojoj su sukcesivno uključeni razina školovanja i spol, školski uspjeh, akademska podrška te pozitivne i negativne povratne informacije. Navedeni prediktori zajedno objašnjavali su 54 % varijance samoefikasnosti u matematici. Pri tome je doprinos povratnih informacija koje su dodane u završnom koraku povećao objašnjenu varijancu za značajnih 10 % (pozitivne povratne informacije pokazale su se najsnažnijim prediktorom samoefikasnosti, dok negativne nisu bile značajne). Uvođenjem povratnih informacija doprinos školskog uspjeha i akademske podrške se smanjio, no obje su varijable ostale značajne, ali razina školovanja i spol više nisu bile prediktivne. Nalazi upućuju na to da samoefikasnost u matematici nije povezana samo s prethodnim iskustvima školskog uspjeha, nego i s različitim oblicima nastavničke interakcije s učenicima. Dok akademska podrška tijekom nastave može pridonositi razvoju samoefikasnosti stvaranjem poticajnoga okruženja za učenje, pozitivne povratne informacije mogu dodatno jačati uvjerenja o vlastitim sposobnostima kroz afirmativne poruke učeniku o njegovom radu i napretku. Dobiveni nalazi proširuju spoznaje o ulozi interakcije nastavnika s učenicima u razvoju njihove samoefikasnosti te upućuju na važnost razvoja komunikacijskih kompetencija nastavnika kao važnog područja stručnog usavršavanja nastavnika i preventivnog rada školskih psihologa.

Ključne riječi: samoefikasnost u matematici, interakcija nastavnika s učenicima, povratne informacije, akademska podrška, školski uspjeh

KAD POGREŠKU NIJE LAKO RAZVRSTATI – PISANJE UČENIKA S TEŠKOĆAMA

Lana Kologranić Belić, Jasminka Čavužić Čajko
Poliklinika SUVAG, Zagreb
✉ *lana.kologranic@gmail.com*

Školska zadaća jedan je od oblika pisanoga izražavanja zastupljenih u Kurikulu nastavnog predmeta Hrvatski jezik te pruža uvid u učenikovu jezičnu i komunikacijsku kompetenciju, pismenost i sposobnost oblikovanja pisanoga teksta. U okviru projekta Školarac – tragovi u riječima prikuplja se korpus školskih zadaća učenika radi istraživanja razvoja pismenosti i obilježja učeničkoga pisanog jezika. Prikupljeni tekstovi digitaliziraju se, računalno obrađuju i analiziraju primjenom suvremenih jezičnih tehnologija. Analiza obuhvaća leksička, morfološka, sintaktička i diskursna obilježja učeničkoga pisanja. Dosad su prikupljena 8 533 teksta s ukupno 2 330 195 riječi. U okviru korpusa izdvojen je potkorpus tekstova učenika s teškoćama, odnosno učenika koji se obrazuju po redovitom programu uz individualizirane postupke i/ili prilagodbu sadržaja. S obzirom na to da podaci o vrsti teškoće nisu dostupni, analiza nije usmjerena na pojedinačne kategorije teškoća. Dosadašnja istraživanja učeničkoga pisanja u Hrvatskoj provedena su uglavnom na manjim uzorcima (Češi, 2015) ili su obuhvaćala uži dobni raspon (Budinski, 2012), dok su istraživanja pisanja učenika s teškoćama rijetka (Kuvač Kraljević, Matić Škorić i Olujić Tomazin, 2022). Prikupljeni korpus omogućuje analizu pisanja ove skupine učenika na većem broju školskih tekstova. Cilj je ovoga rada opisati različite vrste pogrešaka u pisanju učenika s teškoćama te razmotriti izazove njihove kategorizacije. Na posteru će se prikazati primjeri pravopisnih, morfoloških, sintaktičkih, leksičkih i drugih pogrešaka, uključujući i pogreške koje nije moguće jednoznačno kategorizirati.

Ključne riječi: učenički pisani jezik, korpus učeničkih tekstova, pogreške u pisanju, učenici s teškoćama

NOĆNI RAD I KVALITETA SPAVANJA ZDRAVSTVENIH DJELATNIKA

Olivera Petrak, Ana Majić
Zdravstveno veleučilište Zagreb, Zagreb
✉ *olivera.petrak@zvu.hr*

Noćni rad zdravstvenih djelatnika predstavlja značajan izazov za očuvanje zdravlja zbog narušavanja cirkadijalnog ritma, a povezan je s poremećajima spavanja poput nesanice i prekomjerne pospanosti tijekom dana, što rezultira smanjenjem ukupne količine i kvalitete sna. Dugotrajna izloženost ovakvom režimu rada povećava rizik od kardiovaskularnih bolesti, metaboličkih poremećaja te psihičkog stresa, a može umanjiti i kognitivne funkcije i radnu učinkovitost, što ima izravne implikacije na kvalitetu pružene zdravstvene skrbi. Svrha ovog istraživanja bila je ispitati kakav je odnos noćnog rada zdravstvenih djelatnika i kvalitete njihovog sna, te odnos s nekim sociodemografskim obilježjima. U istraživanju su sudjelovala 82 zdravstvena djelatnika koji rade noćne smjene, od čega najviše medicinskih sestara (50), te liječnici specijalisti, specijalizanti i radiološki tehničari. 64.6 % ispitanika bilo je ženskog, a 35.4 % muškog spola. Uzorkovanje je provedeno tipom snježne grude. Prosječna dob ispitanika iznosi 30.5 godina (20-56). Prvi dio instrumenta kojim se ispituje doživljaj noćnog rada sastavljen je za potrebe ovog istraživanja, a sastoji se od 20 čestica koje se grupiraju u dva faktora: pozitivni, odnosno negativni aspekti noćnog rada. Drugi dio instrumenta je PSQI – Pittsburgh Sleep Quality Index autora Buyssea i sur. (1989) kojim se ispituje kvaliteta spavanja. Zdravstveni djelatnici koji rade u smjenama imaju u prosjeku granični poremećaj sna. Unatoč tome, kvalitetu svog sna procjenjuju uglavnom veoma dobrom. Broj noćnih smjena tijekom zadnjih mjesec dana najčešće iznosi 8, no kreće se do čak 16 smjena. Ipak, pozitivni aspekti noćnog rada značajno su zastupljeniji u odnosu na negativne. S povećanjem broja noćnih smjena, dnevna disfunkcija postaje izrazitija. Žene u prosjeku imaju negativniji odnos prema noćnom radu, ali imaju i značajno nižu razinu obrazovanja. Također, žene provode značajno više vremena u krevetu, a muškarci se značajno češće bude zbog kašljanja ili hrkanja. PSQI se pokazao donekle neprikladnim za osobe koje rade u dnevnim i noćnim smjenama.

Ključne riječi: noćni rad, san, smjenski rad, spavanje, zdravstveni djelatnici

PODRŠKA DJECI U USTANOVAMA SOCIJALNE SKRBI: ULOGA PSIHOLOGA U OSIGURAVANJU DOSTUPNE I KVALITETNE PODRŠKE

Lidija Erceg
Centar za pružanje usluga u zajednici Zagreb-Dugave, Zagreb
✉ *lidijaerceg@yahoo.com*

Djeca koja odrastaju u ustanovama socijalne skrbi često su izložena nepovoljnim životnim okolnostima, uključujući iskustva gubitka, zanemarivanja i različitih oblika traume. Navedeni rizični čimbenici mogu imati dugoročne posljedice na njihov emocionalni, socijalni i kognitivni razvoj, što dodatno naglašava potrebu za sustavnom, kontinuiranom i stručno utemeljenom psihološkom podrškom. Cilj ove poster prezentacije je prikazati specifičnosti psihološkog rada s djecom i mladima smještenim u ustanovi socijalne skrbi kroz prikaz iskustva iz prakse. Jedan od ključnih zadataka stručnjaka u institucionalnom kontekstu jest osiguravanje sigurnog, strukturiranog i poticajnog okruženja koje omogućuje razvoj osjećaja stabilnosti, predvidljivosti i pripadnosti. Kvalitetni i dosljedni odnosi s odraslim osobama predstavljaju temelj za razvoj povjerenja i emocionalne sigurnosti, što je preduvjet za uspješan psihosocijalni oporavak. Psihološka intervencija uključuje individualni i grupni rad usmjeren na razvoj emocionalne regulacije, socijalnih kompetencija i pozitivne slike o sebi, kao i poticanje adaptivnih strategija suočavanja. Poseban naglasak stavlja se na važnost stabilnih i podržavajućih odnosa koji djeluju kao zaštitni čimbenik u ublažavanju negativnih učinaka ranijih iskustava. U tom procesu psiholozi imaju višestruku ulogu: provode procjenu potreba djeteta, planiraju i implementiraju savjetodavne i terapijske intervencije te pružaju kontinuiranu stručnu podršku odgajateljima i drugim članovima tima. Rad s djecom u institucionalnoj skrbi zahtijeva interdisciplinarni pristup, kontinuiranu suradnju različitih stručnih profila te redovitu evaluaciju intervencija. Istodobno, nužno je voditi računa o dobrobiti stručnjaka kroz osiguravanje supervizije, edukacije i profesionalne podrške s ciljem prevencije sagorijevanja. Zaključno, pravovremena, kontinuirana i individualizirana psihološka podrška ključna je za poticanje razvoja potencijala djece, jačanje njihove otpornosti te izgradnju funkcionalnih i zadovoljavajućih interpersonalnih odnosa i dugoročne socijalne uključenosti. Primjeri u ovom radu mogu poslužiti kao smjernice za razvoj kvalitetnije i učinkovitije psihološke podrške djeci i mladima koja odrastaju u ustanovama socijalne skrbi.

Ključne riječi: ustanove socijalne skrbi, djeca, podrška, psihosocijalni oporavak

ZNAČAJ RANE RAZVOJNE INTERVENCIJE ZA USPJEŠNU INKLUZIJU U OBRAZOVNI SUSTAV – PRIKAZ SLUČAJA

Marija Krip, Silvija Crnković, Kristina Stankijević Balenović, Ines Marijanović
Opća županijska bolnica Požega, Požega
✉ *ines.marijanovic@socskrb.hr*

Roditelji imaju ključnu ulogu u stvaranju optimalnih uvjeta za rast i razvoj svoje djece, a njihovo sudjelovanje je posebno važno u razdobljima ranog djetinjstva. U Hrvatskoj je rana razvojna intervencija definirana Zakonom o socijalnoj skrbi, a u pružanju cjelovite usluge veoma je značajna međusektorska suradnja: od zdravstva, preko socijalne skrbi, do školstva. Poremećaj iz spektra autizma (PSA) predstavlja heterogenu skupinu poremećaja čija su osnovna obilježja atipičnosti u socijalnoj interakciji i komunikaciji te prisustvo repetitivnih i stereotipnih ponašanja, interesa i/ili aktivnosti. Cilj ovog rada je na prikazu slučaja dječaka s teškoćama iz autističnog spektra utvrditi važnost rane intervencije za inkluziju i obrazovanje s krajnjim ciljem poboljšanja kvalitete života dječaka i njegove obitelji. U dobi od dvije godine dječak je prvi puta obrađivan kod neuropedijatra, nakon čega je upućen psihologu kada se registrira izostanak komunikacije primjeren dobi, te se uključuje u tretmane logopeda, edukcijskog rehabilitatora uz kontinuirano praćenje psihomotoričkog razvoja po psihologu. Rezultati multidisciplinarne obrade u predškolskoj dobi upućivali su na neujednačeno intelektualno funkcioniranje, odstupanja u komunikacijskim te jezično-govornim sposobnostima, uz stereotipne interese i periode povremene isključenosti. Timskom procjenom preporučen je polazak dječaka u školu u redovnom sustavu obrazovanja u kojem je bio funkcionalan do prelaska u peti razred, nakon čega je zbog specifičnih interesa te veće fleksibilnosti u organiziranju radnog dana, prebačen u posebni razredni odjel u kojem izvrsno funkcionira, ostvarujući zadovoljavajuću socijalnu mrežu te svladavajući gradivo u punom opsegu uz uključenost pomoćnika u nastavi, stručnu pomoć učitelja edukacijskog rehabilitatora te adekvatnu podršku stručne službe škole. Obzirom na prisustvo dječakovih teškoća te obiteljske potrebe preporučeno je ostvarivanje pripadajućih mu prava iz područja socijalne skrbi. Zaključno, međusektorska suradnja u modelu rane intervencije osigurava bržu, koordiniranu i učinkovitiju podršku djeci i njihovim obiteljima, poboljšavajući dugoročne ishode za djetetov razvoj te igra značajnu ulogu u osiguravanju pravovremene i sveobuhvatne podrške.

Ključne riječi: inkluzija, rana razvojna intervencija, autizam

OD BOLNICE PREMA ZAJEDNICI: INTERDISCIPLINARNI STRUČNI SKUP KAO PRIMJER POVEZIVANJA SUSTAVA U SKRBI ZA MENTALNO ZDRAVLJE DJECE I ADOLESCENATA

Kristina Pavuna
Neuropsihijatrijska bolnica „Dr. Ivan Barbot“ Popovača, Popovača
✉ *kpavuna@gmail.com*

Mentalno zdravlje djece i adolescenata zahtijeva koordinirano djelovanje zdravstvenog, odgojno-obrazovnog i socijalnog sustava. Unatoč zajedničkom cilju zaštite dobrobiti djece, suradnja među stručnjacima različitih sustava često je ograničena zbog različitih organizacijskih okvira i nedostatka prilika za razmjenu iskustava. Cilj ovog rada je prikazati organizaciju i rezultate suradnje interdisciplinarnog skupa kao primjer aktivnosti usmjerene na jačanje međusektorske suradnje i unaprjeđenje skrbi za djecu i adolescente s teškoćama mentalnog zdravlja. Djelatnici Poliklinike za dječju i adolescentnu psihijatriju Neuropsihijatrijske bolnice Dr. Ivan Barbot Popovača povodom Svjetskog dana mentalnog zdravlja organizirali su stručni skup Snaga otpornosti: Integrativni pristupi i uloga tima u mentalnom zdravlju djece i adolescenata. Program okuplja stručnjake različitih profila iz bolničkog sustava, osnovnih škola i vrtića, školske medicine, sustava socijalne skrbi te učenike srednje medicinske škole. Kroz stručna predavanja, okrugli stol, prikaze kliničke prakse i iskustvenu radionicu sudionici razmjenjuju znanja, razvijaju međusobno razumijevanje profesionalnih uloga i uspostavljaju temelje za kvalitetniju buduću suradnju. U radu će biti prikazane višestruke koristi ovakvog skupa, za bolničke psihologe i zdravstveni sustav, za škole i vrtiće, školsku medicinu, sustav socijalne srbi, buduće zdravstvene djelatnike kao i potencijalne koristi za dijete i obitelj. Sudjelovanje na zajedničkom stručnom skupu omogućilo je upoznavanje osoba iza institucije, stvaranje mreže kontakata za buduće konzultacije, bolje razumijevanje kompetencija i ograničenja pojedinih profesija i sustava, razvoj zajedničkog stručnog jezika, razmjenu primjera dobre prakse, prepoznavanje zajedničkih poteškoća i mogućnosti njihovog rješavanja, jačanje međusobnog povjerenja između sustava i lakšu organizaciju preventivnih aktivnosti. Interdisciplinarni stručni skup nije samo oblik stručnog usavršavanja, već i alat za izgradnju profesionalne mreže. Poznavanje ljudi, njihovih kompetencija i načina rada stvara preduvjete za bržu komunikaciju i koordiniraniju skrb usmjerenu na dobrobit djeteta i njegove obitelji.

Ključne riječi: interdisciplinarnost, zajednica, prevencija, mentalno zdravlje djece i adolescenata

PSIHOLOŠKA PODRŠKA KROZ LOGOTERAPIJSKE KONCEPTE – MOGUĆNOSTI PRIMJENE

Ana Ratković Parat
Hrvatski zavod za socijalni rad, Područni ured Knin, Knin
✉ *ratkusha@gmail.com*

Viktor Emil Frankl (1905. – 1997.) bio je slavni austrijski neurolog, psihijatar, filozof i osnivač logoterapije. Njegov neumorni rad na razvijanju tada novog psihoterapijskog pravca nastavila je njegova učenica Elizabeth Lukas, poznata austrijska psihoterapeutkinja i klinička psihologinja. Bitno je obogatila teoretske koncepcije profesora Frankla te je razvila logoterapijske tehnike i metode, na temelju velikog kliničkog iskustva, kao i empirijskih istraživanja. Kao tzv. treća bečka škola (nakon Freuda i Adlera), logoterapijom se otvara nova dimenzija, dimenzija duhovnog u čovjeku, dimenzija istinski ljudskog. Ovaj pravac ne poništava nalaze velikih pionira, nego se na njih nastavlja. Frankl smatra kako je liječenje uzaludno ako se ne razjasni problematika smisla. Logoterapija smatra kako se psihologija predugo izgrađivala na mehaničkoj slici čovjeka, dok živa stvarnost razbija okvir te redukcionističke slike o čovjeku. Naglašava se u psihologiji dotada zanemarena čovjekova dimenzija, ona duhovna. Nasuprot bitno sudbinskom stanju, čovjek je slobodan izabrati kakav će stav zauzeti prema okolnostima i u tome leži snaga duhovne dimenzije. Život Viktora E. F. bio je protkan nezamislivom patnjom, budući da je bio zatvorenik koncentracijskih logora u II. svjetskom ratu te je unatoč poniženju, patnji i gubitku voljenih osoba, uspio reći „da“ životu, kao i unijeti osobno iskustvo u najvažnije misli i koncepte pravca. Naziv logoterapija upućuje na smisao (značenje grč. riječi logos), na čovjekovu duboku težnju da pronađe smisao u postojanju. Čovjekova primarna motivacija jest potraga za smislom, a ne užitak ili moć. U suvremenom društvu, volja za smislom prečesto je frustrirana te se javlja stanje unutarnje praznine. Živimo u industrijskom i potrošačkom društvu koje teži za tim da zadovolji sve ljudske potrebe, dok ona najljudskija od svih potreba, biva frustrirana. Frankl tvrdi kako u svim okolnostima život ima smisao, čak i u onim najtežim i patnjom ispunjenim. Prema Franklu, uzaludno je pitati "Koji je smisao mog života?". Umjesto toga, moramo shvatiti da je život taj koji postavlja pitanje (o smislu), a mi mu svojim djelima i odgovornošću dajemo odgovor. Značajna je misao: „Onaj koji zna zašto, može se nositi s gotovo svakim kako.“ Logoterapija nudi koncepte, filozofske misli, smjernice i metode koje patnjom izmućenim ljudima pomažu da prevladaju duševnu nevolju i da nađu novi početak. Razdoblja nevolje i krize mogu čak ljude stimulirati na ostvarenja za koja se prije nisu smatrali sposobni. Prividno negativne strane ljudske egzistencije mogu se pretvoriti i u nešto pozitivno, u neko ostvarenje. Nastoje se angažirati čovjekove zdrave snage protiv snaga sudbine. Neki od važnijih koncepata i specifičnih tehnika su nadrastanje samoga sebe, derefleksija i paradoksna intencija. „Čovjek je posve čovjek zapravo tek tamo gdje se posve predaje nekoj stvari, gdje se posve posvećuje nekoj drugoj osobi.

I posve on sâm postaje tamo, gdje ne vidi i zaboravlja sama sebe." (Frankl) Hiperrefleksiju logoterapijski se suzbija tehnikom derefleksije. Kod vrlo teških smetnji, važno je pomoći osobi prikovati pažnju uz neku drugu važnu i značajniju misao ili zadaću. Za kratko liječenje neuroza straha i prisile nudi se tehnika zvana paradoksna intencija. Mnogi terapeuti iz najrazličitijih pravaca ugrađuju tu tehniku u vlastiti sustav. Primjenjuje se što više humora koji je bitno ljudski fenomen i omogućuje čovjeku distanciranje i od samog sebe, kako bi potpuno ovladao sobom. Psiholozi zaposleni u raznim djelatnostima primijenjene psihologije, u bogatoj filozofskoj misli V. Frankla i nadalje razrađenim tehnikama i metodama, mogu pronaći inspiraciju u radu s klijentima i korisnicima njihovih usluga, kroz sažeti prikaz na poster izlaganju. Prikazana je i relevantna logoterapijska literatura.

Ključne riječi: duhovna dimenzija, smisao egzistencije, smisao patnje, životna zadaća, logoterapijske tehnike

UVJERENJA O INTENZIVNOM RODITELJSTVU I PERCEPCIJA DRUŠTVENOG PRITISKA KAO PREDIKTORI PREZAŠTITNIČKOG RODITELJSTVA U ADOLESCENCIJI

Ana Tokić Milaković, Tanja Erjavec Posejpal
Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb
✉ *ana.tokic@pravo.unizg.hr*

Prezaštitničko roditeljstvo podrazumijeva pružanje zaštite koja je pretjerana s obzirom na razvojnu razinu djeteta. U razdoblju adolescencije takvi se obrasci ponašanja najčešće očituju kroz rješavanje teškoća umjesto adolescenata, pružanje visoke razine materijalne podrške, narušavanje privatnosti te pretjeranu brigu o sigurnosti adolescenata. Premda je u znanstvenoj literaturi koja se bavi odrednicama prezaštitničkog roditeljstva relativno često istraživana uloga individualnih obilježja roditelja i djece, doprinos društvenih okolnosti ostaje znatno slabije zastupljen. Cilj istraživanja je ispitati doprinos uvjerenja roditelja u ideologiju intenzivnog majčinstva i očinstva te percepcije društvenog pritiska na roditelje u predviđanju razine prezaštitničkog roditeljstva na završetku srednjoškolskog obrazovanja adolescenata. U istraživanju je sudjelovalo 450 roditelja ili skrbnika maturanata u Hrvatskoj (42.7 % očevi/skrbnici) koji su ispunili upitnik o prezaštitničkom roditeljstvu, uvjerenjima u ideologiju intenzivnog majčinstva i intenzivnog očinstva, percipiranom društvenom pritisku na roditelje te određenim relevantnim obilježjima roditelja i adolescenata. Rezultati hijerarhijske regresijske analize pokazuju da je korištenim skupom prediktora objašnjeno oko 20 % ukupne varijance prezaštitničkog roditeljstva. Iako se pritom percipirana anksioznost adolescenata istaknula kao najznačajniji prediktor, značajan doprinos objašnjenju varijance kriterija, povrh obilježja adolescenata i roditelja, ostvaruju i uvjerenje u ideologiju intenzivnog očinstva te percepcija društvenog pritiska. Doprinos uvjerenja u ideologiju intenzivnog majčinstva u ovoj konstelaciji prediktora nije se pokazao statistički značajan. Dobiveni nalazi naglašavaju da se prezaštitničko roditeljstvo ne može razumjeti isključivo kroz obilježja roditelja i adolescenata, već je potrebno uzeti u obzir i društvena očekivanja te uvjerenja o roditeljskoj ulozi.

Ključne riječi: prezaštitničko roditeljstvo u adolescenciji, uvjerenja o roditeljskoj ulozi, intenzivno roditeljstvo, percepcija društvenog pritiska, anksioznost adolescenata

OKRUGLI STOLOVI

Mentalno zdravlje u različitim životnim razdobljima i kontekstima

1. MEĐURESORNA SURADNJA U KONTEKSTU REALIZACIJE PSIHOLOŠKIH KRIZNIH INTERVENCIJA 246
Mladen Kosanović, Sanja Tatalović Vorkapić, Linda Rajhvajn Bulat, Elvira Vučković, Petra Kremenjaš

2. PSIHOLOGIJA U SUPROTSTAVLJANJU STIGMATIZACIJI POREMEĆAJA MENTALNOG ZDRAVLJA 247
Siniša Brlas, Ljiljana Lukačević, Mislav Staničić, Gorka Vuletić, Gina Lugović

Profesionalni identitet, etika i razvoj struke

3. NOVI POGLED NA KODEKS ETIKE PSIHOLOŠKE DJELATNOSTI 248
Elvira Vučković, Marcela Kovačić Tomac, Ida Juranić, Omer Ćorić, Sandra Matošina Borbaš

Psihologija u obrazovanju i razvoju karijere

4. CJELOŽIVOTNIM OBRAZOVANJEM NA PUTU DUGOVJEČNOSTI … SVEUČILIŠTE ZA TREĆU ŽIVOTNU DOB - USPJEŠAN MODEL PODIZANJA KVALITETE ŽIVOTA STARIJIH OSOBA, HRVATSKA ISKUSTVA I PERSPEKTIVE 249
Jasna Čurin, Sanja Smojver-Ažić, Vesna Božica Raguž Staničić, Jasminka Despot Lučanin, Damir Lučanin

Rad, organizacije i specifični profesionalni sustavi

5. PSIHOLOŠKA POTPORA PROVEDBI VOJNE OBVEZE 250
Ida Šintić Verem, Marcela Kovačić Tomac, Marina Bajs Pribisalić, Amalija Petrić, Sanja Radica, Irena Horvat, Ariana Andreić, Matija Vršić, Nikolina Šikić, Sebastijan Kuprešak, Milana Kljajić, Ivana Ereiz, Marija Bajić, Lolita Cikojević, Vlatka Hoffmann, Lucija Perković

Zajednica, društveni kontekst i sustavi skrbi

6. KAKVU KVALITETU ŽIVOTA OČEKUJU NOVE GENERACIJE STARIJIH OSOBA – A ŠTO IM PSIHOLOŠKA STRUKA PRUŽA? 251
Jasna Čurin, Jasminka Despot Lučanin, Sandra Kuharić, Damir Lučanin, Ljiljana Mikuš, Marija Orlić, Vesna Božica Raguž Staničić

7. REGIONALNA SURADNJA PSIHOLOGA U KRIZNIM INTERVENCIJAMA: OD UMREŽAVANJA PREMA ZAJEDNIČKOM DJELOVANJU 252
Diana Riđić, Mitra Mirković Hajdukov, Remzija Šetić, Dijana Đurić, Josip Lopižić

MEĐURESORNA SURADNJA U KONTEKSTU REALIZACIJE PSIHOLOŠKIH KRIZNIH INTERVENCIJA

Moderira: **Mladen Kosanović**
Sudjeluju: **Sanja Tatalović Vorkapić, Linda Rajhvajn Bulat, Elvira Vučković, Petra Kremenjaš**
Centar za pružanje usluga u zajednici „Ruža Petrović“, Pula
✉ *mlatko_x@yahoo.com*

Prema vodećoj organizaciji za edukaciju i superviziju provedbe psiholoških kriznih intervencija u Hrvatskoj, Društvu za psihološku pomoć u Zagrebu, organizacija pružanja psihološke podrške nakon traumatskih događaja uglavnom je realizirana u dva resora: socijalnoj skrbi i odgojno-obrazovnom sustavu. U okviru dugogodišnjeg rada DPP-a razvijen je program osposobljavanja stručnjaka za provedbu psiholoških kriznih intervencija koji se realizira u suradnji s Ministarstvom zdravstva, Ministarstvom rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, te Ministarstvom znanosti, obrazovanja i mladih. Premda je do sada ovaj program osposobljavanja završilo oko 450 stručnjaka, te su u pitanju ova tri resora, dosadašnja praksa nameće nekoliko ključnih pitanja: kakva je međuresorna suradnja po pitanju provedbe psiholoških kriznih intervencija, postoje li potreba za uključivanjem drugih resora, te u kojoj mjeri je organizacija provedbe psiholoških kriznih intervencija razvijena unutar pojedinih resora. Drugim riječima, naglasak ovog okruglog stola bit će na otvaranju pitanja kvalitete komunikacije kako unutar resora tako i u kontekstu međuresorne suradnje. Rasprava će uključiti perspektive predstavnika različitih resora i ustanova: socijalne skrbi, odgoja i obrazovanja, zdravstva… Također će se nastojati uvidjeti postoje li razlike u provedbi KRIN-a po pojedinim resorima glede odgovarajućeg honoriranja članova timova za KRIN i omogućavanja supervizije članovima te može li se honoriranje i supervizija standardizirati neovisno o kojem se resoru radi. Cilj ovog okruglog stola jest donijeti zaključke o smjernicama za unapređenje postojeće međuresorne suradnje, senzibilizirati psihologe na ovu važnu temu, potaknuti uključivanje novih psihologa u timove za KRIN, nastojati uvidjeti razloge osipanja broja članova timova za KRIN te zaustaviti ovaj proces prijedlozima za standardiziranje honoriranja i omogućavanja supervizije članovima timova za KRIN (nezavisno o kojem se resoru radi) u kontekstu kvalitetne realizacije psiholoških kriznih intervencija za sve uključene.

Ključne riječi: KRIN, komunikacija, međuresorna suradnja, psihološke krizne intervencije

PSIHOLOGIJA U SUPROTSTAVLJANJU STIGMATIZACIJI POREMEĆAJA MENTALNOG ZDRAVLJA

Moderira: **Ljiljana Lukačević**
Sudjeluju: **Siniša Brlas, Mislav Staničić, Gorka Vuletić, Gina Lugović**
Zavod za javno zdravstvo „Sveti Rok" Virovitičko-podravske županije, Virovitica
✉ *sinisa.brlas@zzjzvpz.hr*

Cilj je okruglog stola potaknuti na raspravu o ulozi psihologije u suprotstavljanju stigmi teškoća s mentalnim zdravljem. Psihologija je jedna od ključnih struka u skrbi za mentalno zdravlje. Iako je skrb prevladavajuće reaktivna, i u kontekstu proaktivne skrbi psiholozi mogu dati značajan doprinos promicanju mentalnog zdravlja i prevenciji rizika. Kolektivna svijest o psihičkim (mentalnim) teškoćama sporo se mijenja pa pojedinci koji imaju teškoće s mentalnim zdravljem često budu „označeni" i „etiketirani", što kao žig i znamen negativno obilježava njihov status u socijalnom okruženju. Prati ih stigma sa svim nepoželjnim posljedicama. Stigma ili stigmata u ovome je kontekstu „znak srama" koji pojedinca obilježava i dovodi do njegova neprihvaćanja, pokušaja socijalne izolacije, radno-pravne diskriminacije i sličnih izbjegavajućih reakcija, a osobito nepovoljno na skrb o mentalnom zdravlju djeluje autostigmatizacija (samostigmatizacija) koja za pojedinca može biti problem veći i od samih njegovih teškoća s mentalnim zdravljem. Negativan stav prema mentalnim odnosno psihičkim poremećajima najviše proizlazi iz nedovoljnog poznavanja mehanizama psihopatoloških promjena. Stoga nije utemeljen na činjenicama, uglavnom je pogrešan i kao takav je u psihološkom smislu utemeljen na predrasudama. Okrugli stol kroz aktivnosti voditelja (moderatora) potaknut će pitanjima sudionike na: promišljanje i raspravu o ulozi psihologa i psihologije u suprotstavljanju socijalnoj stigmatizaciji osoba s teškoćama s mentalnim zdravljem, dosezima psihologije kao struke u senzibiliziranju opće i stručne javnosti o izazovima i odgovorima na socijalnu stigmatizaciju osoba s teškoćama s mentalnim zdravljem, isticanje primjera dobre prakse u suprotstavljanju stigmi mentalnih poremećaja te perspektivi struke za učinkovite odgovore na izazove u ovome području. U okviru okruglog stola, u samom uvodu, bit će predstavljena publikacija „Psihologija u suprotstavljanju stigmi mentalnih teškoća i poremećaja" autora Siniše Brlasa (Zavod za javno zdravstvo „Sveti Rok" Virovitičko-podravske županije, 2025.), isključivo kao uvod i poticaj za raspravu i primjer dobre psihološke prakse u psihoedukaciji, ali je težište okruglog stola rasprava o temi stigmatizacije. Predviđeno trajanje okruglog stola je 60 minuta.

Ključne riječi: okrugli stol, stigma, mentalno zdravlje

NOVI POGLED NA KODEKS ETIKE PSIHOLOŠKE DJELATNOSTI

Moderira: **Sandra Matošina Borbaš**
Sudjeluju: **Elvira Vučković, Marcela Kovačić Tomac, Ida Juranić, Omer Ćorić**
Hrvatska psihološka komora, Zagreb
✉ *smborbas@gmail.com*

Kodeks etike psihološke djelatnosti temeljni je dokument koji usmjerava profesionalno i etičko postupanje psihologa, no njegov je sadržaj oblikovan u kontekstu psihološke prakse prošlog stoljeća. U međuvremenu se područje psihološke djelatnosti značajno razvilo, pojavili su se novi oblici rada, uloge i odgovornosti psihologa, kao i brojni izazovi koje postojeći Kodeks ne prepoznaje ili ih ne regulira dovoljno jasno. Cilj okruglog stola je otvoriti prostor za stručnu razmjenu iskustava i promišljanje o tome u kojoj mjeri postojeći Kodeks etike psihološke djelatnosti odgovara suvremenoj psihološkoj praksi te koje bi njegove odredbe trebalo mijenjati, dopuniti ili jasnije definirati. U raspravi će sudjelovati članovi Etičkog odbora, Tajništva Hrvatske psihološke komore te predstavnici zainteresiranih stručnih razreda, čime se nastoji obuhvatiti različitost područja i konteksta u kojima ovlašteni psiholozi danas djeluju. Rasprava će biti usmjerena na četiri ključna područja: primjenjivost postojećeg Kodeksa u različitim područjima psihološke djelatnosti; etičke izazove i situacije koje Kodeksom nisu adekvatno obuhvaćene; pitanja i teškoće iz svakodnevne profesionalne prakse koja zahtijevaju jasnije etičke smjernice; te pitanje granica između profesionalnog i privatnog ponašanja psihologa, uključujući opravdanost i opseg reguliranja privatnog ponašanja Kodeksom etike. Okrugli stol zamišljen je kao početak šireg dijaloga o potrebama suvremene psihološke profesije i važan doprinos procesu promišljanja i izrade Kodeksa koji će bolje odgovarati stvarnim potrebama, odgovornostima i izazovima psihologa. Poseban naglasak bit će na razmjeni konkretnih iskustava iz prakse te prepoznavanju područja u kojima su potrebne jasnije etičke smjernice, uz uvažavanje različitosti profesionalnih konteksta i područja rada psihologa.

Ključne riječi: etika psihološke djelatnosti, Kodeks etike, etički izazovi, psihološka praksa, profesionalna odgovornost, ovlašteni psiholog, etičke smjernice, profesionalne granice

CJELOŽIVOTNIM OBRAZOVANJEM NA PUTU DUGOVJEČNOSTI … SVEUČILIŠTE ZA TREĆU ŽIVOTNU DOB – USPJEŠAN MODEL PODIZANJA KVALITETE ŽIVOTA STARIJIH OSOBA, HRVATSKA ISKUSTVA I PERSPEKTIVE

Moderira: **Jasna Čurin**
Sudjeluju: **Sanja Smojver-Ažić, Vesna Božica Raguž Staničić, Jasminka Despot Lučanin, Damir Lučanin**
Hrvatsko psihološko društvo, Sekcija psihologa u mirovini, Zagreb
✉ *jasna.curin@gmail.com*

Otkad je 1973. godine pokrenuto prvo Sveučilište za treću životnu dob (STŽD) pri Sveučilištu u Toulouseu u Francuskoj ideja o cjeloživotnom obrazovanju starijih osoba proširila se diljem Europe i svijeta. U praksi se ostvarila kroz različite organizacijske forme, iako je osnovni programski koncept STŽD vezan uz znanstvene discipline. Koncept aktivnog starenja (Active Ageing) kojeg deklarativno promoviraju i europske i globalne politike podrazumijeva održavanje funkcionalnih sposobnosti, aktivno sudjelovanje u društvu, kontinuirano usvajanje novih informacija, znanja i vještina, socijalnu uključenost, očuvanje samopoštovanja i dostojanstva starijih. Programi tipa Sveučilišta za treću životnu dob mogu zadovoljiti navedene kriterije koje u konačnici pridonose kvaliteti života u starijoj životnoj dobi. U Hrvatskoj je prvo Sveučilište za treću životnu dob pokrenuto 1992. godine u Zagrebu pri Pučkom otvorenom učilištu Zagreb, potom 2009. godine na Sveučilištu u Rijeci, a od ove godine djeluje i pri Sveučilištu u Dubrovniku. Interes, inicijativa i početna organizacija ovih programa krenula je od naše struke. Kakva smo organizacijska iskustva do sada stekli, kako su programe prihvatili polaznici, gdje su mogućnosti suradnje i razvoja, kako pokretati slične programe i u drugim sredinama. Interes za programima cjeloživotnog obrazovanja starijih osoba postoji i raste. Koliko je u tome prisutna i potrebna psihološka struka, razgovarat ćemo na okruglom stolu na kojem su dobrodošli sudionici svih generacija.

Ključne riječi: Sveučilište za treću životnu dob, cjeloživotno obrazovanje, aktivno starenje, kvaliteta života, razmjena iskustva, programska suradnja

PSIHOLOŠKA POTPORA PROVEDBI VOJNE OBVEZE

Moderiraju: **Ida Šintić Verem, Marcela Kovačić Tomac, Marina Bajs Pribisalić**

Sudjeluju: **Amalija Petrić, Sanja Radica, Irena Horvat, Ariana Andreić, Matija Vršić, Nikolina Šikić, Sebastijan Kuprešak, Milana Kljajić, Ivana Ereiz, Marija Bajić, Lolita Cikojević, Vlatka Hoffmann, Lucija Perković**

Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb
✉ *sintic.ida@gmail.com*

Izmjenom Zakona o obrani u 2026. godini ponovo je aktivirana vojna obveza. Zakon o obrani navodi da je vojna obveza dužnost svih za to sposobnih državljana Republike Hrvatske i sastoji se od novačke obveze, temeljnog vojnog osposobljavanja odnosno civilne službe i služenja u pričuvnom sastavu Oružanih snaga. U prethodnom razdoblju, obvezno temeljno vojno osposobljavanje u Republici Hrvatskoj provodilo se do 2008. godine, a od 2008. do 2026. provodilo se dragovoljno vojno osposobljavanje. Obzirom da je temeljno vojno osposobljavanje konceptualno nešto drugačije od provedbe dragovoljnog vojnog osposobljavanja te obuhvaća veliki broj obveznika, potrebno je bilo organizirati i pripremiti sve potrebno za kvalitetnu provedbu uključivo i iz područja psihološke struke. Psihološka priprema/edukacija instruktora za provedbu temeljnog vojnog osposobljavanja, provedba kvalitetnog psihologijskog ispitivanja novaka te psihološka potpora ročnicima glavna su područja psihološke struke u potpori provedbe vojne obveze i prevencije izvanrednih (negativnih) događaja. Prije početka provedbe temeljnog vojnog osposobljavanja ročnika (TVO), Oružane snage RH provele su sveobuhvatnu obuku djelatnika-instruktora koji su neposredno angažirani u provedbi TVO. Obuka iz psiholoških tema, koja se kontinuirano provodi za sve koji rade s ročnicima, uključuje teme vezane uz neprilagođeno ponašanje (prepoznavanje i adekvatno reagiranje), zlouporabu sredstava ovisnosti, motivaciju, davanje povratnih informacija i provedbu psiholoških kriznih intervencija. Jedna od obveza novaka je i pristupanje psihologijskom ispitivanju u svrhu pregleda psihičke sposobnosti za vojnu službu. Uz opće propise trebalo je prilagoditi i propise za navedena ispitivanja, osigurati kompetentne provoditelje i potrebna materijalna sredstva. Sa samim ispitivanjima se započelo u siječnju 2026. u Vojno zdravstvenom središtu. Tijekom TVO vojni psiholozi provode predavanja ročnicima iz tema psihološke prilagodbe osobitostima vojničkog života, o psihičkim stanjima i ponašanjima u vojničkom životu te provode mjere prevencije i potpore - prema potrebi savjetovanja ročnika i instruktora. Na kraju TVO provode evaluacijsko ispitivanje ročnika i instruktora s ciljem dobivanja povratnih informacija u svrhu eventualnih potrebnih poboljšanja za nove naraštaje.

Ključne riječi: vojna obveza, temeljno vojno osposobljavanje, psihologijska ispitivanja novaka, psihološka prevencija i potpora ročnika, psihološka obuka instruktora

KAKVU KVALITETU ŽIVOTA OČEKUJU NOVE GENERACIJE STARIJIH OSOBA – A ŠTO IM PSIHOLOŠKA STRUKA PRUŽA?

Moderira: **Jasminka Despot Lučanin**
Sudjeluju: **Jasna Čurin, Sandra Kuharić, Damir Lučanin, Ljiljana Mikuš, Marija Orlić, Vesna Božica Raguž Staničić**
Hrvatsko psihološko društvo, Sekcija psihologa u mirovini, Zagreb
✉ *jasminka.despotl@gmail.com*

Svaka nova generacija starijih ljudi u EU i Hrvatskoj živi sve duže i u sve boljem stanju – zdraviji, obrazovaniji te osobno i društveno aktivniji. To im omogućuje lakšu prilagodbu na promjene u starosti i bolju kvalitetu života, čak i onima slabije funkcionalne sposobnosti. Pri tome je važna i raspoloživost usluga i okolina primjerenih i naklonjenih starijim osobama. U planiranju usluga za osobe starije dobi važno je čuti i same korisnike – što im je potrebno, što žele odnosno kakva su njihova očekivanja o kvaliteti života u starosti. Cilj je okruglog stola prikazati iskazana očekivanja starijih osoba koja su utvrđena u stručnim projektima usmjerenima povećanju kvalitete života u starosti, usporediti nalaze projekata te raspraviti o mogućim ponudama i prilagodbama psiholoških usluga koje bi doprinijele kvalitetnijem životu osoba starije dobi. Psihologinje i psiholog: Marija Orlić (Udruga 55+), Jasna Čurin, Jasminka Despot Lučanin, Damir Lučanin i Ljiljana Mikuš (Hrvatsko psihološko društvo) prikazat će projekt: "Očekivanja kvalitetnog života novih generacija starijih osoba Grada Zagreba" (financijska potpora: Grad Zagreb, 2025.), izveden kroz javna interaktivna predavanja, izradu i analizu Upitnika o očekivanjima kvalitete života te okrugli stol sa stručnjacima iz područja socijalne skrbi. Sandra Kuharić, terapeutkinja iz Doma za starije osobe „Mali Kartec" u Krku, prikazat će koje se psihološke usluge pružaju, ali i koje su još moguće s obzirom na iskazana očekivanja o kvaliteti života stanara u domu za starije osobe. Psihologinja Vesna Božica Raguž Staničić prikazat će projekt "Senior day" - panel konferencija za osobe starije životne dobi, koji se provodi od 2023. godine u organizaciji Dubrovačkog medijskog centra, okupljanjem brojnih stručnjaka, predstavnika ustanova i organizacija te građana, radi zajedničkog djelovanja u cilju dostojanstvenog i kvalitetnog života starijih osoba. Nakon prikaza projekata očekuje se rasprava svih prisutnih sudionika i slušatelja/ica.

Ključne riječi: starije osobe, nove generacije, kvaliteta života, psihološke usluge, psihosocijalne usluge

REGIONALNA SURADNJA PSIHOLOGA U KRIZNIM INTERVENCIJAMA: OD UMREŽAVANJA PREMA ZAJEDNIČKOM DJELOVANJU

Moderira: **Diana Riđić**
Sudjeluju: **Mitra Mirković Hajdukov, Remzija Šetić, Dijana Đurić, Josip Lopižić**
Društvo psihologa u Federaciji Bosne i Hercegovine, Sarajevo
✉ *psdomino1@gmail.com*

Krizne situacije zahtijevaju pravodobnu, dostupnu, stručno utemeljenu i etički odgovornu psihološku podršku. Iskustva iz različitih kriznih događaja ukazuju na važnost povezivanja psihologa i strukovnih organizacija, osobito u okolnostima u kojima potrebe pogođenih pojedinaca i zajednica nadilaze postojeće lokalne ili institucionalne kapacitete. Regionalno povezivanje psihologa u području kriznih intervencija inicirano je okruglim stolom održanim u Splitu 2025. godine, nastavljeno susretom u Sarajevu u proljeće 2026. godine, dok okrugli stol u Vodicama predstavlja sljedeći korak u osiguravanju kontinuiteta i konkretizaciji započete suradnje. Dosadašnje rasprave potvrdile su potrebu za uspostavljanjem funkcionalnog regionalnog modela suradnje koji bi omogućio učinkovitiju mobilizaciju stručne podrške u kriznim situacijama, razmjenu iskustava i primjera dobre prakse, razvoj zajedničke baze znanja i stručnih resursa te kontinuirano unaprjeđenje stručnih kompetencija. Kao važna pitanja prepoznati su i osiguravanje kvalitete i etičnosti psiholoških intervencija te održivost zajedničkih aktivnosti, uključujući mogućnosti financiranja kroz nacionalne i europske mehanizme potpore. Poseban naglasak okruglog stola u Vodicama bit će na prijelazu s načelne suradnje prema konkretnim modelima zajedničkog djelovanja. Rasprava će biti usmjerena na četiri ključna pitanja: 1. Kako uspostaviti učinkovit sustav regionalne komunikacije, koordinacije i brze mobilizacije psihologa u kriznim situacijama kada lokalni ili institucionalni kapaciteti nisu dovoljni? 2. Koje minimalne standarde stručnih kompetencija, profesionalne odgovornosti i etičkog djelovanja trebaju ispunjavati psiholozi uključeni u pružanje krizne psihološke podrške? 3. Kako organizirati zajedničke edukacije, razmjenu stručnih resursa i iskustava te razvijati regionalnu bazu znanja i primjera dobre prakse? 4. Koji su realni i održivi modeli financiranja regionalne suradnje, uključujući mogućnosti zajedničkog prijavljivanja projekata na nacionalne i europske izvore financiranja? Okrugli stol namijenjen je predstavnicima psiholoških strukovnih organizacija iz regije, psiholozima s iskustvom u kriznim intervencijama te stručnjacima uključenima u organizaciju i pružanje psihološke podrške tijekom kriznih događaja. Predviđeno trajanje okruglog stola je 60 minuta, uz moderiranu raspravu usmjerenu na razmjenu iskustava, prepoznavanje zajedničkih izazova i definiranje provedivih prijedloga za daljnju suradnju. Cilj okruglog stola jest definirati konkretne sljedeće korake u razvoju regionalne suradnje, s posebnim naglaskom na koordinaciju, stručne i etičke standarde, zajedničko jačanje kompetencija i

održivost aktivnosti. Očekivani rezultat jest formuliranje zajedničkih preporuka i prijedloga daljnjih aktivnosti koji će poslužiti kao osnova za razvoj održivog regionalnog modela suradnje u području kriznih intervencija, usmjerenog na dostupnu, kvalitetnu i odgovornu psihološku podršku.

Ključne riječi: krizne intervencije, regionalna suradnja, psihološka podrška, profesionalna etika, mentalno zdravlje

PANEL RASPRAVE

Mentalno zdravlje u različitim životnim razdobljima i kontekstima

1. ZAŠTITA DOBROBITI I PRAVA DJETETA U POSTUPCIMA DONOŠENJA ODLUKA O RODITELJSKOJ SKRBI U SLUČAJU PREKIDA ZAJEDNICE RODITELJA 256
Marina Ajduković, Anita Lauri Korajlija, Štefica Karačić, Dubravka Svilar Blažinić, Davorka Osmak Franjić

Rad, organizacija i specifični profesionalni sustavi

2. STRUČNI NADZOR NAD OBAVLJANJEM PSIHOLOŠKE DJELATNOSTI 257
Omer Ćorić, Andreja Bogdan, Antun Pretković

ZAŠTITA DOBROBITI I PRAVA DJETETA U POSTUPCIMA DONOŠENJA ODLUKA O RODITELJSKOJ SKRBI U SLUČAJU PREKIDA ZAJEDNICE RODITELJA

Moderira: **Davorka Osmak Franjić**
Sudjeluju: **Marina Ajduković, Anita Lauri Korajlija, Štefica Karačić, Dubravka Svilar Blažinić**
Pravobranitelj za djecu, Zagreb
✉ *davorka.osmakf@dijete.hr*

Ured pravobraniteljice za djecu kontinuirano upozorava kako se dugotrajni postupci donošenja odluka o roditeljskoj skrbi u slučajevima prekida bračne ili izvanbračne zajednice roditelja negativno odražavaju na djetetovu dobrobit i njegova prava. Dijete u odnosu na koje se odluka donosi nerijetko je izloženo riziku povrede prava na zaštitu najboljeg interesa i prava djeteta na sudjelovanje/participaciju u skladu s temeljnim pretpostavkama za sigurnu i svrhovitu participaciju navedenima u Općem komentaru broj 12 (2009) UN-ovog Odbora za prava djeteta, o pravu djeteta da se njegovo mišljenje sasluša i uzme u obzir. Iako je prema UN-ovoj Konvenciji o pravima djeteta dijete subjekt prava, ono u ovim postupcima nerijetko postaje sredstvo manipulacije, izloženo je dodatnom emocionalnom pritisku, nalazi se u središtu roditeljskog spora i ne dobiva potrebnu podršku. Važnu ulogu u zaštiti dobrobiti i prava djeteta u postupcima roditeljske skrbi imaju stručni radnici (psiholozi i socijalni radnici) Hrvatskog zavoda za socijalni rad, Centra za posebno skrbništvo, stručni suradnici na obiteljskim odjelima općinskih sudova, sudski vještaci, kao i stručnjaci uključeni u pružanje savjetodavne, psihoterapijske i psihosocijalne pomoći i podrške djeci i roditeljima. Oni trebaju imati kompetencije za procjenu najboljeg interesa djeteta u odlukama o roditeljskoj skrbi, što uključuje i procjene sigurnosti djeteta i roditelja te odabir intervencija u najboljem interesu djeteta, osobito u slučajevima u kojima postoji sumnja na prisilnu kontrolu ili druge oblike partnerskog nasilja. Sudionice panela će govoriti o doprinosu profesionalnih uvjerenja stručnjaka u sustavu socijalne skrbi u procesu procjene i izboru intervencija u obitelji, o važnosti edukacije stručnjaka koji sudjeluju u procjeni najboljeg interesa djeteta, osobito u situacijama obiteljskog nasilja, u slučajevima u kojima je prisutna prisilna kontrola, kao i o potrebama psihologa i socijalnih radnika koji su uključeni u procese donošenja odluka o roditeljskoj skrbi. Kroz raspravu će dati preporuke za poboljšanje aktualne situacije usmjerene stvarnoj zaštiti dobrobiti i prava djeteta. Planirano trajanje: 90 min.

Ključne riječi: roditeljski sporovi, pravo na sudjelovanje/participaciju, najbolji interes djeteta, prisilna kontrola, potrebe stručnjaka

STRUČNI NADZOR NAD OBAVLJANJEM PSIHOLOŠKE DJELATNOSTI

Moderira: **Andreja Bogdan**
Sudjeluju: **Omer Ćorić, Antun Pretković**
Hrvatska psihološka komora, Zagreb
✉ *tajnik@psiholoska-komora.hr*

Stručni nadzor predstavlja ključni mehanizam očuvanja kvalitete, etičnosti i zakonitosti psihološke djelatnosti. Donošenjem novog Pravilnika o stručnom nadzoru nad obavljanjem psihološke djelatnosti Hrvatska psihološka komora učinila je važan korak prema unaprjeđenju i podizanju kvalitete psiholoških usluga, jačanju stručnog rada psihologa, zaštiti korisnika te razvoju profesionalnih standarda. Temeljna svrha stručnog nadzora jest unaprjeđenje i osiguravanje kvalitete psiholoških usluga i rada psihologa, u skladu sa zakonima, pravilima struke i Kodeksom etike psihološke djelatnosti. Novi Pravilnik dodatno osnažuje i precizno definira ulogu Povjerenstva za stručni nadzor kao ključnog tijela koje koordinira, provodi i nadzire zakonitost, stručnost i etičnost psihološke djelatnosti. Uvedene su i novosti u načinu obavješćivanja sudionika, a jasnije su definirani i postupci financiranja te planiranja troškova nadzora. Time se sustav stručnog nadzora čini transparentnijim, učinkovitijim i prilagođenijim potrebama suvremene psihološke prakse, čime se dodatno osigurava zaštita korisnika i podiže razina povjerenja u psihološku struku.

Ključne riječi: stručni nadzor, kvaliteta psiholoških usluga, zakonitost i etičnost, Hrvatska psihološka komora, zaštita korisnika

RADIONICE

1. MENTALNO ZDRAVLJE U SJENI DIGITALNOG NASILJA: PREPOZNAVANJE RIZIKA I PSIHOLOŠKA PODRŠKA ŽRTVAMA 260
Dean Ajduković, Marina Ajduković

2. NE MORAŠ GORJETI, DA BI SVIJETLIO! 261
Dijana Bačani, Josipa Krsnik, Lucija Matjačić Kovačić, Jelena Ptiček Perković

3. *BRIDGE OVER TROUBLED WATER:* POMOĆ POMAGAČIMA 262
Jelena Birsa, Anita Milanović Lambeta

4. ŠTO BIH VOLIO DA SU ME NAUČILI NA FAKULTETU? MOJE PORUKE SADAŠNJIM STUDENTIMA 263
Ivan Buljan

5. ŠIZA KRIZA - PSIHOLOZI ZA MIKROFONOM 264
Davorka Čavar-Lovrić, Darija Mataić-Agičić, Josip Lopižić

6. RADIONICA BIBLIOTERAPIJE NA PREDLOŠKU TROGIRSKIH LEGENDI 265
Ivana Jarebić Špika

7. GDJE SE SUSREĆU RAZLIČITI PUTEVI PROMJENE – KBT I GT TEHNIKE U PRAKSI 266
Dina Klarić, Jelena Kalinić

8. KADA TIŠINA GOVORI – ŠTO TAJNA POKREĆE U PSIHOLOGU? ISKUSTVENA RADIONICA IZ PERSPEKTIVE SISTEMSKE OBITELJSKE PSIHOTERAPIJE 267
Sofija Mastelica Stokuća, Kristina Pavuna, Marija Markotić

9. SPECIFIČNOSTI GRUPNOG RADA S OSOBAMA STARIJE ŽIVOTNE DOBI 268
Rea Modesti Beribak, Josipa Sivrić

10. IZMEĐU POVEZANOSTI I ZAŠTITE: GRANICE KOJE ČUVAJU POMAGAČA 269
Tatjana Ninić, Tamara Dabov

11. KAD PAS POSTANE DIO TRETMANA 270
Josipa Nišandžić

12. MOJE GRANICE 271
Mia Redovniković

13. KADA VJERUJEMO UMJETNOJ INTELIGENCIJI? PSIHOLOŠKI ČIMBENICI POVJERENJA U AI, ANTROPOMORFIZACIJA I KOGNITIVNE PRISTRANOSTI U DONOŠENJU ODLUKA 272
Nelija Rudolfi

14. TAKTILNE IGRE KAO UVOD U RAD S DJECOM 273
Anita Savić, Ivana Garilović

15. OD ODNOSA DO REGULACIJE: RELACIJSKO-SOMATSKA PERSPEKTIVA U PRE- I PERINATALNOJ PSIHOLOGIJI 274
Martina Trboglav Podvorac

MENTALNO ZDRAVLJE U SJENI DIGITALNOG NASILJA: PREPOZNAVANJE RIZIKA I PSIHOLOŠKA PODRŠKA ŽRTVAMA

Dean Ajduković, Marina Ajduković
Društvo za psihološku pomoć, Zagreb
✉ *dean.ajdukovic@ffzg.hr*

Digitalno nasilje sve je prisutniji oblik nasilja u partnerskim vezama, a uključuje nadzor i praćenje, digitalno uhođenje, kontrolu komunikacije, zlouporabu djece za prikupljanje informacija, te različite oblike uznemiravanja i zlostavljanja korištenjem digitalnih tehnologija. Mogućnost sveprisutne prisilne kontrole života žrtava uz pomoć tehnologije može narušiti osjećaj sigurnosti i pojačati bespomoćnost, te dodatno ugroziti mentalno zdravlje žrtava. Stoga je pravodobno prepoznavanje i zaustavljanje digitalnog nasilja važno ne samo radi neposredne zaštite i sigurnosti, nego i zbog prevencije daljnjih psiholoških posljedica i očuvanja mentalnog zdravlja. Psiholozi u različitim područjima rada imaju važnu ulogu u prepoznavanju digitalne dimenzije nasilja, procjeni rizika te pružanju pravodobne, dostupne i kvalitetne psihološke podrške. Cilj radionice je unaprijediti kompetencije psihologa za prepoznavanje tehnološki potpomognutog nasilja u partnerskim odnosima i integriranje digitalne dimenzije nasilja u procjenu rizika, planiranje sigurnosti i psihološku podršku žrtvama. Sudionici će upoznati praktične alate razvijene kroz projekt DeStalk EU, te ih primijeniti na primjerima slučaja. Očekivani ishodi su povećana sposobnost sudionika radionice za prepoznavanje oblika i znakova digitalnog nasilja i njihovih psiholoških posljedica, identificiranje čimbenika rizika i zaštite, razgovor sa žrtvom o digitalnom nasilju, te doprinos planiranju osobne sigurnosti i unapređenju međusektorske suradnje. Pozornost će se posvetiti načinima pružanja podrške koji osnažuju žrtvu i povećavaju njezin osjećaj sigurnosti i kontrole. Planirane aktivnosti: interaktivno upoznavanje s digitalnim nasiljem i DeStalk EU alatima (25 min); analiza slučaja u manjim grupama (25 min); procjena rizika, potreba za psihološkom podrškom i mogućnosti sigurnosnog planiranja (25 min); zajednička rasprava i preporuke za psihološku praksu (15 min).

Ključne riječi: digitalno nasilje, mentalno zdravlje, partnersko nasilje, procjena rizika, psihološka podrška

NE MORAŠ GORJETI, DA BI SVIJETLIO!

Dijana Bačani, Josipa Krsnik, Lucija Matjačić Kovačić, Jelena Ptiček Perković
Obiteljski centar, Područna služba Međimurska, Čakovec
✉ *dijanay@gmail.com*

Stručnjaci mentalnog zdravlja svakodnevno ulažu emocionalne, kognitivne i profesionalne resurse u pružanje podrške drugima. Istodobno, briga o vlastitom mentalnom zdravlju često ostaje u drugom planu, unatoč tome što predstavlja jedan od temeljnih preduvjeta kvalitetnog profesionalnog djelovanja. Dugotrajna izloženost emocionalnim situacijama u radnom okruženju povećava rizik od kroničnog stresa, iscrpljenosti i sindroma sagorijevanja. Profesionalni stres javlja se kada postoji neravnoteža između zahtjeva radnog mjesta i mogućnosti, resursa, sposobnosti te očekivanja pojedinca da na te zahtjeve uspješno odgovori. Posebno su izloženi stručnjaci čiji rad uključuje visoku razinu odgovornosti za druge ljude ili materijalne vrijednosti, rad pod stalnim vremenskim pritiskom te neposredan i intenzivan kontakt s ljudima. Zbog prirode posla, pomagačke profesije ubrajaju se među najstresnija zanimanja, što dodatno naglašava važnost razvoja strategija očuvanja mentalnog zdravlja i prevencije profesionalnog sagorijevanja. Radionica polazi od pretpostavke da kvaliteta podrške koju pružamo drugima ovisi o našoj sposobnosti prepoznavanja, očuvanja i obnavljanja vlastitih resursa. Njezin je cilj osnažiti stručnjake za bolje razumijevanje profesionalnog stresa, prepoznavanje njegovih izvora te razvoj učinkovitih strategija očuvanja mentalnog zdravlja. Kroz različite aktivnosti sudionici će identificirati najčešće izvore stresa u vlastitom radu, osvijestiti razliku između okolnosti na koje mogu utjecati i onih koje su izvan njihove kontrole te usmjeriti energiju i resurse na područja osobnog utjecaja. Posebna će se pozornost posvetiti prepoznavanju obrazaca reagiranja na stres te osobnih i organizacijskih čimbenika koji povećavaju ili smanjuju rizik od razvoja profesionalnog sagorijevanja. Tijekom radionice sudionici će izraditi osobni plan prevencije profesionalnog sagorijevanja, a isti će biti usmjeren na očuvanje profesionalne učinkovitosti, zadovoljstva poslom i dugoročne dobrobiti. Predviđene metode uključuju vođenu raspravu, rad u paru i rad u manjim skupinama, čime će se omogućiti razmjena različitih perspektiva, međusobna podrška i zajedničko traženje mogućih rješenja za izazove s kojima se stručnjaci mentalnog zdravlja susreću u svakodnevnom radu. Predviđeno vrijeme trajanja radionice je 90 minuta.

Ključne riječi: stres, sagorijevanje, prevencija sagorijevanja, mentalno zdravlje

BRIDGE OVER TROUBLED WATER: POMOĆ POMAGAČIMA

Jelena Birsa, Anita Milanović Lambeta
Obiteljski centar, Područna služba Splitsko-dalmatinska, Split
✉ *jbirsa@yahoo.com*

Sekundarni traumatski stres kako ga opisuju Pearlman i suradnici, nastaje kao posljedica empatijskog angažmana u radu s traumatskim iskustvima korisnika, te osjećaja odgovornosti za njihovu dobrobit. Za razliku od kratkotrajnog stresa ili profesionalnog sagorijevanja, ona predstavlja kumulativan proces promjena koji se postupno razvija uslijed kontinuiranog svjedočenja ljudskoj patnji i trajne izloženosti traumatskom materijalu. Empatija, koja čini temelj pomagačkih profesija, istodobno predstavlja i ključni mehanizam nastanka sekundarne traume. Rizik njezina razvoja proizlazi iz složene interakcije osobnih obilježja pomagača, njegovih životnih okolnosti, radnog okruženja i šireg kulturalnog konteksta. Sekundarni traumatski stres zahvaća cjelokupno funkcioniranje pojedinca. Može narušiti kapacitete samoregulacije i osjećaj sigurnosti, te dovesti do promjena u osobnim uvjerenjima, vrijednostima i međuljudskim odnosima. Posebno je izražen njezin utjecaj na kognitivne sheme pomagača, odnosno, na način na koji osoba doživljava sebe, druge i svijet. Radionica je namijenjena psiholozima koji rade s klijentima s traumatskim iskustvima. Cilj ove radionice je osnaživanje stručnjaka u pravovremenom prepoznavanju vlastitih nezadovoljenih potreba u profesionalnim situacijama izloženosti tuđoj patnji, te unaprjeđenje brige o sebi i samozaštite od sekundarne traumatizacije. Dodatno, cilj radionice je i potaknuti razvoj kulture zajedničke otpornosti u kojoj se zahtjevna profesionalna iskustva ne nose u izolaciji, nego se kroz refleksivnu praksu normaliziraju i potiču pomagača u traženju i nuđenju podrške. Time se osnažuju osjećaj povezanosti i zajedništva, te se teška iskustva pretvaraju u izvor profesionalnog rasta. Nakon kratkog psihoedukativnog uvoda, sudionici će kroz metaforu prepoznati vlastite nezadovoljene potrebe u situacijama izloženosti sekundarnoj traumi. Zatim će kroz metodu “pazar znanja” međusobno podijeliti do sada korištene strategije nošenja s profesionlanim stresom i jačanja otpornosti, osvijestiti granice vlastite profesionalne odgovornosti, te će se mapirati iskustva grupe. U završnom dijelu, kroz individualni te grupni rad osvijestit će se prepreke u traženju i nuđenju pomoći u radnom okruženju.

Ključne riječi: sekundarni traumatski stres, psihološke potrebe, otpornost, odgovornosti

ŠTO BIH VOLIO DA SU ME NAUČILI NA FAKULTETU? MOJE PORUKE SADAŠNJIM STUDENTIMA

Ivan Buljan
Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Split
✉ *ibuljan@ffst.hr*

Prijelaz sa studija psihologije u profesionalnu praksu pred mlade psihologe postavlja niz zahtjeva za koje ih formalno obrazovanje može pripremiti u različitoj mjeri. Istovremeno, psiholozi koji rade u različitim područjima imaju neposredno iskustvo s kompetencijama, znanjima i izazovima koji postaju posebno važni tek nakon ulaska na tržište rada. Cilj ove radionice u trajanju od 90 minuta je okupiti psihologe iz prakse i kroz strukturiranu raspravu identificirati teme, znanja i vještine za koje smatraju da bi ih studenti psihologije trebali usvojiti već tijekom studija, a da trenutno nisu dio kurikuluma. Sudionici će biti podijeljeni u manje grupe u kojima će raspravljati o tome što bi, iz perspektive vlastitog profesionalnog iskustva, trebalo snažnije uključiti u obrazovanje budućih psihologa, zbog čega je pojedina tema važna te na koji bi se način mogla poučavati i uvježbavati tijekom studija. Zaključci pojedinih grupa potom će se predstaviti i usporediti u zajedničkoj raspravi, s ciljem prepoznavanja tema oko kojih postoji slaganje, ali i specifičnih potreba različitih područja psihološke prakse. Sve ideje i prijedlozi nastali tijekom radionice bit će sustavno zabilježeni i objedinjeni. Kao konkretan ishod radionice izradit će se lista preporučenih tema, kompetencija i mogućih načina njihova poučavanja. Takav pregled može poslužiti kao polazište visokoškolskim ustanovama pri razmatranju dopuna postojećih kurikuluma te kao doprinos daljnjem dijalogu između akademske zajednice i psihologa iz prakse o pripremi studenata za profesionalni rad.

Ključne riječi: obrazovanje psihologa, kompetencije, profesionalna praksa, tržište rada

ŠIZA KRIZA – PSIHOLOZI ZA MIKROFONOM

Davorka Čavar-Lovrić, Darija Mataić-Agičić, Josip Lopižić
Opća bolnica „Dr. Josip Benčević“ Slavonski Brod, Slavonski Brod
✉ *dacavar@gmail.com*

Šiza kriza radijska je emisija o najrazličitijim temama iz psihologije. Emisija je pokrenuta 2020. s ciljem pružanja podrške zajednici tijekom pandemije koronavirusa. Od tada se Šiza kriza redovito emitira na Radiju 92FM gdje ju uređuju i vode psihologinje. Svaki drugi tjedan dio naše emisije je stalna rubrika: Odloži brige na policu za knjige, koju uređuje viša knjižničarka. Ovom emisijom široj javnosti želimo približiti stručna znanja, graditi povjerenje prema struci i istaknuti primjenjivost u svakodnevnom životu. Sadržajima emisije potičemo brigu o mentalnom zdravlju. Dosadašnje iskustvo pokazuje da psiholozi ponekad izbjegavaju sudjelovanje u medijima zbog treme i nelagode povezane s javnim nastupom. Stoga je cilj radionice osnažiti psihologe za jasno, zanimljivo i odgovorno komuniciranje stručnih sadržaja u radijskom mediju. Radionica će trajati 90 minuta i obuhvatit će kratko uvodno izlaganje, praktičan rad u skupinama, snimanje radijskih priloga i zajedničku analizu odabranih uradaka. Četrdeset sudionika bit će raspoređeno u osam skupina od po pet članova. Sve skupine imat će isti zadatak, osmisliti i snimiti kratak radijski prilog o temi prema svom izboru. Unutar svake skupine sudionici će preuzeti uloge voditelja, stručnog sugovornika, snimatelja te osoba zaduženih za pripremu medijske najave i odabir prigodne glazbe. Zadatak svake skupine bit će osmisliti i snimiti kratak radijski prilog koji uključuje zanimljiv uvod, pitanja koja potiču razgovor, stručno utemeljene informacije i poruku primjenjivu u svakodnevnom životu. Očekivani ishodi radionice su da sudionici mogu oblikovati temu za radijsku emisiju, prilagoditi stručni jezik široj publici, osmisliti pitanja za kvalitetan razgovor te sudjelovati u pripremi i snimanju kratkog radijskog priloga. Analizom odabranih snimki i konstruktivnom povratnom informacijom sudionici će prepoznati obilježja kvalitetne radijske komunikacije i vlastite mogućnosti za razvoj medijskih vještina. Radionicom želimo potaknuti psihologe na aktivnije sudjelovanje u medijskom prostoru te pokazati kako se stručna znanja mogu komunicirati razumljivo, zanimljivo i odgovorno, uz očuvanje znanstvene utemeljenosti.

Ključne riječi: radio, psihologija, Šiza kriza

RADIONICA BIBLIOTERAPIJE NA PREDLOŠKU TROGIRSKIH LEGENDI

Ivana Jarebić Špika
Osnovna škola bana Petra Berislavića, Trogir
✉ *jarebic.ivana@gmail.com*

Na početku radionice terapije čitanjem (biblioterapije) predstavila bih povijest njezinog razvoja i nastanka te načine na koje se može primjenjivati. Nakon toga održala bih iskustvenu radionicu na predlošku triju trogirskih legendi. Odabrane legende su: Kamerlengova kći, Gospođica Rafioli i Tri sestre. Legende bi se interpretativno pročitale, a potom bih tijekom grupnog rada na kreativnim zadacima pojasnila kako se može raditi terapija čitanjem s mlađom, ali i sa starijom populacijom na temelju navedenih tekstova. Radionica bi na kraju bila evaluirana dojmovima sudionika. Napominjem, po zanimanju sam terapeutkinja čitanjem i profesorica književnosti s iskustvom terapijskog rada i rada u nastavi i aktivno promičem terapiju čitanjem i kreativno pisanje, što u suvremenom dobu smatram jako važnim kao pomoć ljudima s problemima mentalnog zdravlja, ali i ostalima koji se nose s bremenom ubrzanog načina života.

Ključne riječi: terapija čitanjem, mentalno zdravlje, trogirske legende

GDJE SE SUSREĆU RAZLIČITI PUTEVI PROMJENE – KBT I GT TEHNIKE U PRAKSI

Dina Klarić, Jelena Kalinić
Obiteljski centar, Područna služba Splitsko-dalmatinska, Split
✉ *jelena.kalinic@socskrb.hr*

Gdje se susreću različiti putevi promjene - KBT i GT tehnike u praksi Radionica je namijenjena psiholozima s manje radnog iskustva, na početku karijere, zainteresiranima za proširivanje znanja o suvremenim psihoterapijskim pristupima te istraživanje mogućnosti njihove primjene u radu s klijentima. Cilj radionice je predstaviti temeljne postavke Kognitivno - bihevioralne terapije (KBT) i Gestalt psihoterapije te pokazati na koji se način, unatoč razlikama, pojedini koncepti i tehnike međusobno nadopunjuju i mogu doprinijeti dobrobiti pojedinca i poboljšanju mentalnog zdravlja. Kroz iskustvene aktivnosti i kratko teorijsko izlaganje, sudionici će upoznati ključne principe oba pristupa, usporediti način razumijevanja psiholoških teškoća, otkriti sličnosti i razlike u tehnikama koje se koriste te analizirati zajedničke ciljeve. Poseban naglasak bit će stavljen na prepoznavanje sličnosti između pojedinih koncepata i tehnika, primjerice rada s automatskim mislima i istraživanja osobnog doživljaja „ovdje i sada“. Planirane aktivnosti uključuju kratka interaktivna predavanja, rad u parovima ili manjim grupama te zajedničku raspravu o mogućnostima primjene pojedinih intervencija u svakodnevnom radu s klijentima. Dakle, sudionici će se na radionici upoznati s kreativnošću i fleksibilnošću oba pristupa, primjenom različitih tehnika uz uvažavanje potreba klijenta te istražiti kako ova dva različita psihoterapijska pristupa mogu dovesti do sličnih promjena zadržavajući vlastite teorijske postavke. Predviđeno trajanje radionice je 90 minuta. Zbog iskustvenog karaktera rada preporučuje se ograničenje na 21 do 24 sudionika, uz mogućnost rada u manjim skupinama i prostor koji omogućuje interakciju među sudionicima.

Ključne riječi: kognitivno-bihevioralna terapija, gestalt psihoterapija, mentalno zdravlje, iskustveno učenje, svjesnost, automatske misli, dijalog

KADA TIŠINA GOVORI – ŠTO TAJNA POKREĆE U PSIHOLOGU? ISKUSTVENA RADIONICA IZ PERSPEKTIVE SISTEMSKE OBITELJSKE PSIHOTERAPIJE

Sofija Mastelica Stokuća, Kristina Pavuna, Marija Markotić
Centar za sistemsku obiteljsku psihoterapiju, Zagreb
✉ *info@cesop.hr*

Različiti oblici tajni prisutni su u svim aspektima ljudskih odnosa, od pojedinaca, parova, obitelji, sve do šireg društvenog, socijalnog i kulturološkog konteksta. Kao relacijski fenomen, tajne nastaju i održavaju se u odnosima te mogu značajno utjecati na psihološko funkcioniranje pojedinca, kvalitetu međuljudskih odnosa, razvoj emocionalnih poteškoća te psihopatoloških simptoma. Iz perspektive sistemske obiteljske psihoterapije, tajne oblikuju obiteljsku dinamiku, granice, uloge, odnose moći i lojalnosti. Bez obzira na kontekst, rad s tajnama često može biti profesionalni izazov. Uz razumijevanje zaštitne funkcije tajne, potrebno je ispitati njezin utjecaj na psihološku dobrobit klijenta te planirati rad koji će sačuvati savez s klijentom, njegovu autonomiju i načela profesionalne etike. Rad s tajnama može kod psihologa potaknuti snažne emocionalne reakcije te preispitivanje i osvještavanje vlastitih uvjerenja i vrijednosnih sudova o tajnama. Obzirom da kvaliteta našeg rada ne ovisi samo o poznavanju intervencija, već i sposobnosti da prepoznamo vlastite emocionalne reakcije, implicitna uvjerenja i profesionalne dileme koje mogu oblikovati odnose s klijentima, ova iskustvena radionica usmjerena je na razvoj refleksivne prakse psihologa. Sudionici će imati priliku prepoznati kako osobna iskustva i implicitna uvjerenja oblikuju profesionalne odluke te istražiti načine očuvanja etičnosti, neutralnosti i autentične prisutnosti u radu s klijentima. Polazeći od perspektive sistemske obiteljske psihoterapije, sudionici će istražiti funkciju i ulogu tajni, prepoznati utjecaj održavanja tajne na razvoj unutrašnjih konflikata i potencijalne simptomatologije, kao i razmotriti intervencije za rad s tajnama koje podržavaju psihološku dobrobit i kvalitetnije odnose unutar obitelji. Kroz grupnu diskusiju i rad u malim grupama, pokušati ćemo istražiti kako da na rad s tajnama gledamo kao na dijaloški proces koji osnažuje autonomiju, autentičnost i povezivanje. Završna diskusija obuhvaća dijeljenje iskustva tijekom radionice, kao i osvrt na sadržaj i proces rada. Uz razvoj refleksivne prakse i etičke osjetljivosti, radionica je osmišljena s ciljem povećanja profesionalnih kompetencija psihologa u radu sa složenim relacijskim temama.

Ključne riječi: refleksivna praksa, tajne, sistemska obiteljska psihoterapija

SPECIFIČNOSTI GRUPNOG RADA S OSOBAMA STARIJE ŽIVOTNE DOBI

Rea Modesti Beribak, Josipa Sivrić
Društvo za psihološku pomoć, Zagreb
✉ *rea@dpp.hr*

Na temelju višegodišnjeg iskustva u provedbi grupnih programa za osobe starije životne dobi, psihologinje Društva za psihološku pomoć održat će iskustvenu radionicu na kojoj će sudionici upoznati i isprobati odabrane aktivnosti iz tri grupna programa osmišljena i provedena s osobama starije životne dobi: program kognitivnog osnaživanja, program jačanja socio-emocionalnih kompetencija te program asertivne komunikacije i jačanja psihološke otpornosti. Cilj radionice je sudionicima približiti konkretne aktivnosti koje se provode na grupnim programima s osobama starije životne dobi. Radionica će započeti kratkim prikazom provedena tri grupna programa za osobe starije životne dobi, nakon čega će sudionici proći odabrane aktivnosti iz sva tri područja iz perspektive sudionika. Radionica će biti iskustvena, uključivat će radne listove i individualni rad, a nakon svake aktivnosti slijedit će kratka refleksija. Voditeljice će podijeliti vlastita praktična iskustva iz provedbe aktivnosti, uključujući dojmove i reakcije sudionika, aktivnosti koje su se pokazale posebno zanimljivima i poticajnima te elemente na koje je važno obratiti pažnju pri njihovoj provedbi. Na temelju iskustava iz rada sa starijim osobama ponudit će konkretne smjernice za prilagodbu i primjenu prikazanih aktivnosti u vlastitom radu. Po završetku radionice očekuje se da će sudionici biti upoznati s različitim aktivnostima iz navedenih područja te će ih imati priliku vidjeti, iskusiti i isprobati iz perspektive sudionika grupe. Dobit će uvid u specifičnosti provedbe aktivnosti sa starijim osobama, uključujući način na koji sudionici prihvaćaju ili odbijaju pojedine aktivnosti, što potiče njihovo uključivanje te na koje je elemente važno obratiti pažnju pri odabiru, provedbi i prilagodbi aktivnosti različitim potrebama i mogućnostima sudionika. Stečena znanja moći će primijeniti ili prilagoditi vlastitom radu s osobama starije životne dobi, ali i drugim korisnicima.

Ključne riječi: osobe starije životne dobi, grupni rad, aktivnosti, iskustveno učenje

IZMEĐU POVEZANOSTI I ZAŠTITE: GRANICE KOJE ČUVAJU POMAGAČA

Tatjana Ninić, Tamara Dabov
Obiteljski centar, Područna služba Šibensko-kninska, Šibenik
✉ *tamara.dabov@socskrb.hr*

Pomagačke profesije počivaju na uspostavljanju kvalitetnih odnosa, empatiji i emocionalnoj dostupnosti. Međutim, istraživanja pokazuju da nedovoljno jasne osobne i profesionalne granice povećavaju rizik od emocionalne iscrpljenosti, stresa i profesionalnog sagorijevanja. Sposobnost održavanja bliskosti uz istovremeno očuvanje vlastite autonomije smatra se važnim pokazateljem emocionalne diferencijacije i profesionalne zrelosti. Upravo sposobnost da ostanemo povezani s drugima bez preuzimanja njihove odgovornosti ili emocionalnog tereta predstavlja jedan od ključnih zaštitnih čimbenika mentalnog zdravlja pomagača. Cilj ove interaktivno-edukativne radionice je osnažiti sudionike za prepoznavanje, razumijevanje i postavljanje zdravih granica prema sebi i drugima. Kroz kratki teorijski uvod, samoprocjenu granica, iskustvene vježbe, rad u parovima i malim grupama te vođenu refleksiju sudionici će istražiti vlastite obrasce povezivanja, prepoznati različite vrste granica te osvijestiti situacije u kojima dolazi do njihovog narušavanja. Koristit će se vježbe mapiranja osobnih i profesionalnih granica, analiza izazovnih situacija iz prakse, iskustvene vježbe razlikovanja odgovornosti te uvježbavanje asertivnog komuniciranja granica kroz igranje uloga. Radionica će sudionicima omogućiti razvoj konkretnih vještina za uspostavljanje ravnoteže između povezanosti i zaštite, uz očuvanje autentičnog terapijskog i pomagačkog odnosa. Stečeni uvidi i alati doprinijet će jačanju profesionalne otpornosti, prevenciji sagorijevanja i očuvanju mentalnog zdravlja pomagača.

Ključne riječi: granice, mentalno zdravlje pomagača, emocionalna diferencijacija, obiteljska sistemska psihoterapija, profesionalna otpornost, asertivnost, prevencija sagorijevanja, briga o sebi

KAD PAS POSTANE DIO TRETMANA

Josipa Nišandžić
Centar za rehabilitaciju Stančić, Dugo Selo
✉ *josipa.nisandzic@gmail.com*

Terapijski pas je posebno školovan pas koji se, uz stručno vođenje, uključuje u terapijski ili rehabilitacijski proces radi ostvarivanja unaprijed definiranih ciljeva korisnika. Uključivanje terapijskih pasa u rad različitih vrsta stručnjaka je sve češća pojava, međutim utjecaj terapijskih pasa na različita područja funkcioniranja njihovih korisnika nije dovoljno istražena. Rezultati novijih istraživanja ukazuju na to da terapijski psi imaju pozitivne učinke u području emocionalne regulacije, podnošenja emocionalno zahtjevnih situacija, motivacije i angažmana djece tijekom tretmana. Također, istraživanja pokazuju niže razine kortizola tijekom intervencija uz psa kod djece s posebnim obrazovnim potrebama i djece s ADHD-om. S druge strane, rezultati vezani uz šire promjene u ponašanju, socijalne vještine i kognitivno funkcioniranje nisu ujednačeni, zbog čega se još uvijek ne može se zaključivati o utjecaju terapijskog psa na rezultate tretmana. Cilj radionice je prikazati mogućnosti uključivanja terapijskog psa u rad psihologa s djecom s teškoćama u razvoju, te sudionicima pružiti priliku da sudjelovanjem u aktivnostima s terapijskim psom iskuse specifičnosti takvog oblika rada. U uvodnom dijelu radionice bit će kratko prezentiran proces školovanja i nabave terapijskog psa, edukacija psihologa kao stručnog voditelja psa, te vlastito iskustvo uključivanja terapijskog pas u tretman djece s različitim teškoćama. Nadalje, voditeljica radionice će uz terapijskog psa demonstrirati aktivnosti i vježbe koje provodi u radu s djecom, a sudionici će moći sudjelovati u pojedinim aktivnostima. Osim iskustvenog dijela, sudionici će imati priliku na temelju prikaza slučajeva djece i terapijskih ciljeva osmišljavati vlastite aktivnosti s djecom u koje bi mogli uključiti terapijskog psa. Na taj način sudionici će dobiti konkretniji uvid u planiranje tretmana uz terapijskog psa, povezivanje aktivnosti s terapijskim ciljevima te prostor za kreativnost koji rad uz terapijskog psa pruža.

Ključne riječi: terapijski pas, djeca s teškoćama u razvoju, psihološki tretman

MOJE GRANICE

Mia Redovniković
Glazbena škola Zlatka Grgoševića, Zagreb
✉ *miredo86@gmail.com*

Osobne granice su kao tema aktualne bilo u osobnom ili profesionalnom segmentu - ljudi svakodnevno ulaskom u kontakt s drugim ljudima imaju priliku iskazivati ih (manje ili više svjesno). Cilj ove radionice je pokušati osvijestiti osobne granice koje su vidljive na radnom okruženju - jesu li prelabave, prečvrste ili optimalne. Ishodi ove radionice su: osviješten mehanizam biranja, odnosno (ne)biranja u kontekstu granica, primjećivanje sličnosti i razlika između osobnih i profesionalnih granica, detektiranje tjelesnog momenta granice- gdje ju pojedinac osjeti unutar tijela. Kroz različite tehnike rada u prostoru/rad s tijelom, pojedinci će moći osjetiti sebe kroz kontakt s nekom drugom osobom i u odnosu na to potencijalno donositi buduće odluke koje mogu biti u većoj službi osobne dobrobiti. S obzirom na to da su fenomeni kontakta i svjesnosti dva centralna principa gestalt psihoterapije, kroz fenomenološko istraživanje, sudionici će imati priliku primijetiti što i u kojem trenutku doživljavaju i koju odluku donose u skladu s doživljajem. Nakon uvodnog predstavljanja sudionika, slijedi niz vježbi kojima je cilj upravo opisano - na licu mjesta doživjeti, primijetiti i povezati sa svojim svakodnevnim iskustvom. Prva vježba se tiče pukom osvještavanja tijela u trenutnom prostoru nakon čega se radi u parovima kroz temu „Moja prostor“. Slijedi kratki teorijski dio te ponovno uklapanje vježbe kojoj je cilj bavljenje „automatskim“ govorenjem riječi „da“ i pristajanjem na ono što traži netko iz naše okoline. Nakon toga se bavimo temom „zbog čega mi je teško reći ne“ gdje sudionici kroz proučavanje opcija koje su postavljene na papire u prostoru promišljaju o tome koliko su povezane uz njih. Posljednje dvije vježbe orijentirane su na profesionalne granice i to koliko se na radnom mjestu uspijevamo jasno pozicionirati sa svojim „ne“. Zadnja vježba tematizira utjelovljenje granice – davanja glasa granici, na koji način sve može biti izgovorena. Predloženo vrijeme trajanja je 90 minuta.

Ključne riječi: granice, tijelo, prostor, gestalt, profesionalni razvoj

KADA VJERUJEMO UMJETNOJ INTELIGENCIJI? PSIHOLOŠKI ČIMBENICI POVJERENJA U AI, ANTROPOMORFIZACIJA I KOGNITIVNE PRISTRANOSTI U DONOŠENJU ODLUKA

Nelija Rudolfi
Digitus d.o.o., Split
✉ *nelija@admoneo.hr*

Uvod: Radionica se bavi psihološkim čimbenicima koji oblikuju povjerenje u umjetnu inteligenciju (AI), s naglaskom na antropomorfizaciju, kognitivne pristranosti i donošenje odluka. AI alati koji se koriste sve više u profesionalnom i svakodnevnom okruženju otvaraju pitanja kada i zašto ljudi vjeruju preporukama AI sustava te kako takvo povjerenje utječe na proces donošenja odluka te na ispravnost donešemih odluka. Cilj: Upoznati sudionike s ključnim psihološkim mehanizmima povjerenja u AI te potaknuti razvoj kritičkog i odgovornog pristupa korištenju AI alata u psihološkoj praksi. Metoda: Radionica kombinira teorijsko predavanje s interaktivnim aktivnostima, procjenu odgovora nastalih uz pomoć umjetne inteligencije i grupnu raspravu o psihološkim i etičkim izazovima primjene AI-a. Rezultati: Sudionici će prepoznati čimbenike koji utječu na povjerenje u AI, identificirati najčešće kognitivne pristranosti pri korištenju AI sustava te usvojiti praktične smjernice za odgovornu primjenu AI-a u profesionalnom radu.

Ključne riječi: cyber psihologija, donošenje odluka, umjetna inteligencija (AI)

TAKTILNE IGRE KAO UVOD U RAD S DJECOM

Anita Savić, Ivana Garilović
Obiteljski centar, Područna služba Požeško-slavonska, Požega
✉ *anita.savic@socskrb.hr*

Obrada informacija u ljudskom iskustvu započinje na kinestetičkoj i osjetilnoj razini. Zbog toga je pristup senzornim podražajima ključan u svim životnim dobima, a osobito u djetinjstvu, gdje čini temelj za razumijevanje emocija i izgradnju doživljaja sebe. U radu s djecom, zadatak je psihologa osnažiti kontakt korisnika s vlastitim osjetilima, tijelom i osjećajima kako bi se olakšao kasniji rad na dubljim unutarnjim procesima. Ova interaktivna radionica osmišljena je s ciljem upoznavanja psihologa s taktilnim igrama kao učinkovitim uvodnim alatom u radu s djecom (i odraslima). Senzorna igra potiče istraživanje okoline, stimulira osjetila i jača neuronske puteve, čime izravno pridonosi fizičkom, kognitivnom, socijalnom i emocionalnom razvoju. Osim toga, taktilne igre nose niz terapeutskih dobrobiti: olakšavaju opuštanje i regulaciju neugodnih emocija poput nemira i ljutnje, potiču samopouzdanje i osjećaj kompetentnosti, razvijaju socijalne vještine kroz interakciju s vršnjacima te potiču dječju kreativnost i uživanje. Cilj radionice je upoznati polaznike s različitim taktilnim igrama koje mogu upotrijebiti u radu sa svojim korisnicima. Nakon završetka radionice, polaznici će moći: Prepoznati i objasniti ulogu taktilnih igara u poticanju kognitivnog, socijalnog i emocionalnog razvoja djece te u osnaživanju kontakta s vlastitim osjetilima i tijelom. Kritički analizirati vlastito iskustvo sudjelovanja u igarama iz perspektive korisnika (razumijevanje osjetilnih podražaja, doživljaja i terapijskih dobrobiti poput samoregulacije, opuštanja i jačanja samopouzdanja). Odabrati i prilagoditi odgovarajuće taktilne igre specifičnim potrebama i emocionalnom stanju individualnog korisnika ili skupine djece. Implementirati prikazane taktilne igre u vlastitom psihološkom radu s djecom kao uvodni alat za dublji rad na unutarnjim procesima. Planirane aktivnosti su: 1. teorijski uvod u radionicu 2. iskustveni prolazak kroz 10 različitih taktilnih igara 3. refleksija na radionicu Trajanje radionice: 90 minuta Ovom radionicom se polaznicima omogućuje da dožive učinak igara te steknu konkretna znanja i vještine za njihovu samostalnu primjenu i prilagodbu u vlastitom radu s korisnicima.

Ključne riječi: taktilne igre, djeca, emocionalni razvoj, samoregulacija

OD ODNOSA DO REGULACIJE: RELACIJSKO-SOMATSKA PERSPEKTIVA U PRE- I PERINATALNOJ PSIHOLOGIJI

Martina Trboglav Podvorac
Privatna psihološka praksa Corium, Zagreb
✉ *martina.trboglav.podvorac@gmail.com*

Trudnoća, porod i rani period roditeljstva predstavljaju razdoblja intenzivnih psiholoških, tjelesnih i relacijskih promjena, u kojima se mijenja način na koji osoba doživljava sebe, druge i odnos s djetetom. U radu s majkama i obiteljima u ovom razdoblju posebno je važno istodobno imati na umu njihovo psihološko iskustvo, tjelesne procese i odnose u kojima se ono odvija. Somatsko-relacijska perspektiva omogućuje da se iskustvo roditelja sagleda kao neodvojiva cjelina odnosa, tjelesnog doživljaja i regulacije. Cilj radionice je predstaviti važnost primjene somatsko-relacijske perspektive u pre- i perinatalnom psihološkom radu, uz povezivanje somatskih principa s konceptima privrženosti, sigurnosti, regulacije i ko-regulacije. Kroz prikaze iz kliničke prakse, iskustvene vježbe i zajedničku refleksiju sudionici će istražiti kako tjelesno iskustvo majke može biti važan izvor informacija o njezinom doživljaju sebe, djeteta i odnosa te kako se kroz odnos mogu stvarati uvjeti za veću sigurnost i regulaciju. Posebna će se pažnja posvetiti prepoznavanju tjelesnih i relacijskih signala preplavljenosti, obrambenih odgovora i regulacije te mogućnostima njihova uključivanja u psihološki rad s majkama i obiteljima. Sudionici će imati priliku istražiti kako terapeutova prisutnost, sposobnost praćenja tjelesnih signala i kvaliteta odnosa mogu postati važni elementi podrške regulaciji i povezivanju. Očekivani ishodi Polaznici će: - bolje razumjeti psihološku, tjelesnu i relacijsku osjetljivost majke u pre- i perinatalnom razdoblju - prepoznati kako se preplavljenost i obrambeni odgovori mogu izražavati kroz tijelo, ponašanje i odnos majke s djetetom i okolinom - razvijati sposobnost uočavanja tjelesnih i relacijskih signala kod majke i vlastitih odgovora u susretu s njom - upoznati mogućnosti pružanja ko-regulacije i podrške majci kroz relacijsko-somatski pristup Planirane aktivnosti Kroz kratki teorijski uvod, primjere iz kliničke prakse, iskustvene vježbe i refleksiju sudionici će istraživati iskustvo majke u pre- i perinatalnom razdoblju, različita stanja preplavljenosti i regulacije te njihovo izražavanje kroz tijelo i odnos. Iskustveno će istražiti kako prisutnost, kontakt i ko-regulacija mogu podržati majku te kako iz tog iskustva može postupno razvijati sposobnost prepoznavanja i podržavanja vlastitih stanja.

Ključne riječi: somatsko-relacijski pristup, pre- i perinatalna psihologija, privrženost, regulacija, ko-regulacija

PREDSTAVLJANJE KNJIGA

Mentalno zdravlje u različitim životnim razdobljima i kontekstima

1. PSIHOLOGIJA ZA (NE)POČETNIKE: POVIJESNI, TEORIJSKI I KONCEPTUALNI PROBLEMI PSIHOLOGIJE KAO NAUKE 276
Ivan Jerković, Josip Lopižić

Profesionalni identitet, etika i razvoj struke

2. 100 LICA MAJČINSTVA – IZMEĐU STVARNOG ISKUSTVA, DRUŠTVENIH OČEKIVANJA I PSIHOLOŠKIH PROMJENA 277
Ivana Štulić

PSIHOLOGIJA ZA (NE)POČETNIKE: POVIJESNI, TEORIJSKI I KONCEPTUALNI PROBLEMI PSIHOLOGIJE KAO NAUKE

Predstavljaju: **Ivan Jerković**, **Josip Lopižić**
Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Novi Sad
✉ *ivan.jerkovic@ff.uns.ac.rs*

O nepokolebivoj popularnosti psihologije od njenih početaka do danas svjedoči stalni rast broja studenata psihologije i psihologa širom svijeta. Stoga ne čudi što je većina psihologa uvjerena da povijest naše nauke odlikuje neprekidan razvoj, usavršavanje metoda i stalni napredak u razumijevanju ljudi. Ideja da je današnja psihologija najbolja moguća i upravo onakva kakva treba da bude, rijetko se osporava i uglavnom se slijepo prihvaća. Psiholozi spremni da preispituju svoje ideje, temelje psihologije kao nauke i djelatnosti, njene domete i ograničenja, te kulturne, historijske, socijalne i političke okolnosti njenog nastanka i razvoja, predstavljaju krajnje ugroženu vrstu. Knjiga koju prezentiramo nudi preispitivanje psihičkih pojava i psiholoških teorija, granica, ograničenja i (ne)moći psihologije, uloga, identiteta i (bes)korisnosti psihologa, njihovo sagledavanje iz više uglova, kao i sveobuhvatnu analizu danas skrajnutih tema u psihologiji, poput subjektivnosti i psihoanalize.

Ključne riječi: psihologija, nauka, struka

100 LICA MAJČINSTVA – IZMEĐU STVARNOG ISKUSTVA, DRUŠTVENIH OČEKIVANJA I PSIHOLOŠKIH PROMJENA

Predstavlja: **Ivana Štulić**
Obrt IS – KORAK, Zagreb
✉ *ivana@ivanastulic.com*

Knjiga „100 lica majčinstva“ donosi interdisciplinaran pogled na psihološke izazove suvremenog majčinstva, povezujući osobno iskustvo autorice i svjedočanstva više od stotinu žena sa spoznajama pozitivne psihologije, razvojne psihologije te istraživanjima mentalnog zdravlja. Kroz teme poput matrescencije, identitetskih promjena, perfekcionizma, roditeljskog sagorijevanja, nevidljivog mentalnog opterećenja, partnerskih odnosa, ravnoteže između poslovnog i privatnog života, bolesti djeteta te samosuosjećanja, knjiga otvara prostor za intimnu, stručnu i društvenu raspravu o psihološkoj stvarnosti majčinstva. Knjiga objedinjuje iskrena iskustva i znanstvene spoznaje s praktičnim primjerima, čime predstavlja koristan resurs stručnjacima koji rade u području savjetovanja, zdravstva i bilo kojeg oblika rada s majkama i obiteljima. Poseban naglasak stavlja na zaštitne čimbenike mentalnog zdravlja majki, važnost pravovremene psihološke podrške te mogućnosti razvoja preventivnih programa usmjerenih na dobrobit roditelja i djece. Predstavljanje će obuhvatiti strukturu knjige, njezina teorijska polazišta i praktičnu primjenjivost u praksi. Raspravit će se kako iskustva opisana u knjizi odražavaju aktualne izazove s kojima se susreću stručnjaci u radu s majkama i obiteljima te na koji način knjiga može poslužiti kao most između osobnih iskustava, znanstvenih spoznaja, stručne prakse i šire javnosti. Posebna će se pozornost posvetiti destigmatizaciji psiholoških teškoća u razdoblju majčinstva te promicanju mentalnog zdravlja kroz osnaživanje, samosuosjećanje i razvoj podržavajućih zajednica. Knjiga je objavljena u izdanju Mozaik knjige, 2025. godine, Zagreb, 414 stranica. Dostupna je u tiskanom izdanju u svim većim knjižarama u Hrvatskoj te u audio verziji (Book&Zvook), uz autoričin glas. Knjiga je prvenstveno namijenjena majkama, zatim očevima/roditeljima i njihovim obiteljima jer približava psihološke koncepte na jasan i razumljiv način. Obzirom da ima i stručnu pozadinu korisna je i za sve psihologe/stručnjake koji rade s majkama i obiteljima. Po naravi spada u publicistiku - pisana je razumljivim jezikom za širu publiku, sadrži osobne stavove autorice, intimna iskustva drugih, te dublju interpretaciju psiholoških koncepata uz stručno pojašnjenje informacija. Predviđeno trajanje: 30 minuta.

Ključne riječi: majčinstvo, mentalno zdravlje, matrescencija, roditeljsko sagorijevanje, pozitivna psihologija

STRUČNI DOMJENCI

1. PRAVILNIK O IZMJENAMA I DOPUNAMA PRAVILNIKA O STRUČNOM USAVRŠAVANJU OVLAŠTENIH PSIHOLOGA – ŠTO SE MIJENJA? 280
Dubravka Svilar Blažinić, Sandra Matošina Borbaš

2. PSIHOLOŠKI ŠKOLSKI KAFIĆ: RAZGOVORI O BUDUĆNOSTI ŠKOLSKE PSIHOLOGIJE 281
Elvira Vučković, Nada Kegalj, Snježana Kovač, Tatjana Žižek, Vera Šušić

PRAVILNIK O IZMJENAMA I DOPUNAMA PRAVILNIKA O STRUČNOM USAVRŠAVANJU OVLAŠTENIH PSIHOLOGA – ŠTO SE MIJENJA?

Dubravka Svilar Blažinić, Sandra Matošina Borbaš
Hrvatska psihološka komora, Zagreb
✉ *dsvilar@gmail.com*

Nakon stupanja na snagu Pravilnika o stručnom usavršavanju ovlaštenih psihologa 1. 7. 2024., uočeno je kako Pravilnik nije u cijelosti obuhvatio kategorije i oblike stručnih usavršavanja koja ovlašteni psiholozi i organizatori stručnih usavršavanja prijavljuju. Od strane Hrvatske psihološke komore i drugih provoditelja organizirani su novi oblici stručnih usavršavanja, doneseni su novi propisi u različitim sustavima temeljem kojih je bilo potrebno dodatno urediti vrednovanje rada psihologa, a ukazano je i na važnost strukturiranja znanstvenih i stručnih publikacija. Dodatno je uočena potreba za korigiranjem terminologije i bodovanja pojedinih kategorija i oblika stručnih usavršavanja. Uz navedeno, pokazala se i potreba modifikacije obrazaca za prijavu stručnih usavršavanja vezano za kategorizaciju i bodovanje kao i za način provjere stručnosti ovlaštenog psihologa. Stoga je Povjerenstvo za stručno usavršavanje Hrvatske psihološke komore izradilo prijedlog izmjena i dopuna Pravilnika o stručnom usavršavanju ovlaštenih psihologa, koji je Upravni odbor prihvatio. Nakon provedenog savjetovanja sa zainteresiranom javnošću, poslan je na prihvaćanje Skupštini HPK te će stupiti na snagu danom donošenja. Kroz stručni domjenak namjera je prikazati i raspraviti promjene nastupile novim Pravilnikom te što znače za proces praćenja u narednom razdoblju.

Ključne riječi: stručno usavršavanje, ovlašteni psiholozi, izmjene i dopune Pravilnika

PSIHOLOŠKI ŠKOLSKI KAFIĆ: RAZGOVORI O BUDUĆNOSTI ŠKOLSKE PSIHOLOGIJE

Elvira Vučković, Nada Kegalj, Snježana Kovač, Tatjana Žižek, Vera Šušić
Osnovna škola „Petar Zoranić“ Nin, Nin
✉ *elvira.vuckovic@skole.hr*

Stručni razred za školsku psihologiju Hrvatske psihološke komore poziva sudionike na Psihološki školski kafić, interaktivnu World Café radionicu posvećenu raspravi o prioritetima i smjernicama razvoja školske psihologije u razdoblju 2026.–2030. godine. Polazeći od Strateškog razvojnog plana Stručnog razreda za školsku psihologiju, sudionici će kroz strukturirane razgovore razmijeniti iskustva, prepoznati ključne izazove i zajednički promišljati o mogućnostima daljnjeg razvoja struke. Rasprava će se usmjeriti na aktualna pitanja s kojima se suočavaju školski psiholozi, uključujući rastuće potrebe za podrškom mentalnom zdravlju djece i mladih, administrativna opterećenja te dostupnost psiholoških usluga u različitim odgojno-obrazovnim sredinama. Kroz nekoliko tematskih stolova sudionici će imati priliku raspravljati o četirima strateškim područjima djelovanja: unapređenju profesionalnog statusa školskih psihologa, razvoju stručnih smjernica i standardizaciji rada, stručnom usavršavanju te međuinstitucionalnoj suradnji, vidljivosti i zagovaranju struke. Poseban naglasak bit će stavljen na prepoznavanje potreba školskih psihologa, svakodnevnih izazova, kao i razmjenu primjera dobre prakse te oblikovanje prijedloga aktivnosti koje mogu pridonijeti kvalitetnijem radu i snažnijem položaju struke. Cilj Psihološkog školskog kafića jest okupiti stručnjake u otvorenom i suradničkom dijalogu kako bi se prikupile ideje, prijedlozi i preporuke, podijelila iskustva iz prakse, identificirali izazovi i predložila učinkovita rješenja za provedbu strateških ciljeva Stručnog razreda za školsku psihologiju te osnažila profesionalna zajednica školskih psihologa u Hrvatskoj.

Ključne riječi: školska psihologija, World Café, strateški razvoj, profesionalni razvoj, mentalno zdravlje učenika, stručne smjernice

SASTANCI STRUČNIH SEKCIJA

1. 9. SASTANAK STRUČNE SEKCIJE ZA ŠKOLSKU PSIHOLOGIJU HPD-A: MENTALNO ZDRAVLJE I DOBROBIT U ODGOJU I OBRAZOVANJU 284
Sanja Tatalović Vorkapić, Mirela Sirovica

2. SASTANAK SEKCIJE ZA PSIHOLOGIJU OBITELJI, BRAKA I PARTNERSTVA 285
Andreja Brajša-Žganec, Danijela Ivanović

3. SASTANAK SEKCIJE PSIHOLOGA U MEDICINI RADA 286
Mateja Matić

4. SASTANAK SEKCIJE PSIHOLOGA U MIROVINI (PUM-A): SIJEDE, KOLIKO VRIJEDE? 287
Jasna Čurin

5. SASTANAK SEKCIJE ZA KLINIČKU PSIHOLOGIJU 288
Siniša Brlas

6. SASTANAK SEKCIJE ZA PROFESIONALNO USMJERAVANJE 289
Natalija Marković

7. SASTANAK SEKCIJE ZA VOJNU PSIHOLOGIJU 290
Ida Šintić Verem

8. SEKCIJA BOLNIČKIH PSIHOLOGA 291
Josip Lopižić

9. SEKCIJA ZA EKOLOŠKU PSIHOLOGIJU – VRIJEME JE ZA OSNIVANJE EKOLOŠKE SEKCIJE I DOPRINOS STRUKE ZAŠTITI LJUDI I OKOLIŠA 292
Josip Lopižić

9. SASTANAK STRUČNE SEKCIJE ZA ŠKOLSKU PSIHOLOGIJU HPD-A: MENTALNO ZDRAVLJE I DOBROBIT U ODGOJU I OBRAZOVANJU

Sanja Tatalović Vorkapić, Mirela Sirovica
Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Rijeka
✉ *sanjatv@uniri.hr*

Na 9. sastanku Stručne sekcije za školsku psihologiju HPD-a, prikazat će se rad sekcije u 2026. godini, te aktualizirati tema mentalnog zdravlja u odgojno-obrazovnom kontekstu. Na sastanku će se prikazati plan rada za 2026. godinu kao i rezime svih provedenih sastanaka, aktivnosti te edukacija u okviru sekcije uz osvrt pročelnice i zamjenice sekcije. Ujedno će svi prisutni biti informirani o znanstveno-stručnim skupovima relevantnim za područje školske psihologije, kao i o drugim važnim informacijama za rad sekcije. O važnosti i brizi za mentalno zdravlje i psihološku dobrobit učenika i učitelja raspravit će se s različitih aspekata a najviše s aspekta uloge školskih psihologa. Tijekom rasprave aktualizirat će se tema o potrebama školskih psihologa u kontekstu rada s i pružanja podrške učenicima i njihovim obiteljima te učiteljima, ali i u kontekstu profesionalnih potreba samih psihologa u sustavu odgoja i obrazovanja. Obuhvatit će se perspektive školskih psihologa početnika, te različitih oblika suradnje s roditeljima učenika, svih dionika škola, te posebice suradnje s drugim ustanovama s ciljem ostvarenja najviše razine dobrobiti za učenike. Kako u kontekstu ove važne teme, tako i općenito zajedno s prisutnim članovima sekcije i svima drugima, kreirat će se prijedlozi za aktivnosti i edukacije u narednoj godini za koje školski psiholozi smatraju da su im potrebne, tj. da postoji interes. Naposljetku, svi prisutni će se senzibilizirati za važnost okupljanja i rasprava unutar ove sekcije HPD-a, te za ulaganje zajedničkih napora u profesionalizaciji školskih psihologa u Hrvatskoj.

Ključne riječi: dobrobit, edukacije, mentalno zdravlje, suradnje, školski psiholozi

SASTANAK SEKCIJE ZA PSIHOLOGIJU OBITELJI, BRAKA I PARTNERSTVA

Andreja Brajša-Žganec, Danijela Ivanović
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb
✉ *danivanovic@gmail.com*

Na ovogodišnjoj konferenciji održat će se redoviti sastanak članova Sekcije za psihologiju obitelji, braka i partnerstva. Raspravljat će se o vrlo aktualnim temama vezanim za današnju suvremenu obitelj, partnerske odnose i brak u kontekstu poboljšavanja kvalitete života članova obitelji, kvalitete partnerskih odnosa i zadovoljstva životom. Izazovi koji se postavljaju pred psihologe u području kvalitete života obitelji, braka i partnerstva iz dana u dan sve su veći, raznolikiji i stalno drugačiji, stoga kao struka moramo jedni drugima pomagati u cilju postizanja najviših standarda.
Pozivaju se kolegice i kolege, članice i članovi Sekcije za psihologiju obitelji, braka i partnerstva Hrvatskog psihološkog društva te ostali zainteresirani sudionici konferencije na sastanak ove stručne Sekcije.
Napravit će se plan za aktivnosti u sljedećoj godini te prikupiti potencijalne teme od interesa za članove sekcije u kojem smjeru bi se organizirala stručna predavanja. Ujedno se pozivaju svi koji imaju neke nove spoznaje iz provedenih istraživačkih projekata u ovom području i/ili stručnih edukacija koje bi željeli podijeliti s članovima sekcije da nam se pridruže.

Ključne riječi: rad Sekcije za psihologiju obitelji, braka i partnerstva

SASTANAK SEKCIJE PSIHOLOGA U MEDICINI RADA

Mateja Matić
Agape - Agencija za psihodijagnostiku i psihološki tretman, Karlovac
✉ *maticmateja.mm@gmail.com*

Stručne sekcije psihologa izvrstan su oblik suradnje, učenja i razmjene iskustva. Osim toga stručna sekcija ostvaruje i kontakt s korisnicima usluga iz njenog područja rada. Sekcija psihologa u medicini rada ima zaista bogatu i aktivnu, a moglo bi se reći i turbulentnu, prošlost. Kroz sve to vrijeme pomogla je mnogima od nas da napredujemo i razvijamo se kao psiholozi. Nažalost, zbog mnogobrojnih obaveza, zbog specifičnih teškoća koje donosi rad u području medicine rada, zbog obima posla kao i različitih osobnih razloga, aktivnost Sekcije se smanjila. Svrha ovog sastanka je realno razmotriti pravac u kojem kao Sekcija idemo te uočiti probleme i poteškoće s kojima se suočavamo prilikom ispunjavanja zadaća stručne sekcije. Također, cilj je razmotriti opcije koje nam stoje na raspolaganju kako bismo oživjeli aktivnost Sekcije. Želimo skupiti ideje kako bismo u većoj mjeri aktivirali članove sekcije s ciljem da nastavimo pomagati jedni drugima, a i doprinositi zajednici u kojoj živimo i djelujemo.

Dnevni red sastanka:

1. Otvaranje sastanka
2. Sekcija psihologa u medicini rada – u kojem smjeru idemo?
3. Kako Sekcija može doprinijeti kvaliteti rada – što možemo poboljšati?
4. Razno

Sastanak Sekcije psihologa u medicini rada trajao bi 30 minuta, a očekivani broj prisutnih je između 15 i 30 osoba.

Ključne riječi: aktivnost, medicina rada, ideje za rad, doprinos zajednici

SASTANAK SEKCIJE PSIHOLOGA U MIROVINI (PUM-A): SIJEDE, KOLIKO VRIJEDE?

Jasna Čurin
Hrvatsko psihološko društvo, Sekcija psihologa u mirovini (PUM-a), Zagreb
✉ *jasna.curin@gmail.com*

Sekcija psihologa u mirovini, kratica PUM-a, osnovana je u veljači 2024. godine. Cilj sekcije bio je okupiti kolege u mirovini na zajedničkim projektima, posebno onima vezanim uz starije osobe ili namijenjenih starijim osobama. Na taj način smo dio našeg profesionalnog znanja i iskustva ponovo ugradili u zajednicu, te povećali vidljivost starijih osoba govoreći o aktualnim temama vezanim uz tu, često „nevidljivu generaciju".
Koje smo programe do sada unutar sekcije realizirali, gdje su mogućnosti za daljnju aktivnost, razgovarat ćemo na sastanku.

Pozivamo zainteresirane kolege, posebno one koje zanima uključenje u sekciju da se priključe sastanku.

Planiran je i aktualni dodatak!

Uz zapise iz Dnevnika jednog umirovljenika... pokušat ćemo odgovoriti na pitanje... Sijede, koliko vrijede ?

Ključne riječi: sastanak, sekcija, dodatak, sijede

SASTANAK SEKCIJE ZA KLINIČKU PSIHOLOGIJU

Siniša Brlas
Zavod za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko-podravske županije, Virovitica
✉ *sinisa.brlas@zzjzvpz.hr*

Sekcija za kliničku psihologiju Hrvatskog psihološkog društva reorganizirana je imenovanjem novoga pročelnika (Siniša Brlas) koncem 2024. godine i dva člana čelništva Sekcije (zamjenica pročelnika Ljiljana Lukačević i tajnik Mislav Staničić) u prvoj polovini 2025. godine. Od tada je održano više sastanaka Sekcije u virtualnom prostoru, a sastanak Sekcije na ovoj Konferenciji jedini je sastanak uživo u tekućoj godini. Cilj je sastanka ustrojiti učinkovitu mrežu suradnje kliničkih psihologa, potaknuti međusektorsku suradnju dionika u kojima klinički psiholozi profesionalno djeluju i ohrabriti kliničke psihologe na djelovanje u akademskoj i lokalnoj zajednici kako bi se poboljšala vidljivost struke u javnom prostoru. Sadržaj ovoga sastanka predviđa neposredno predstavljanje čelništva Sekcije članovima, izbor preostala dva člana čelništva, dogovor oko načina motiviranja članstva za sudjelovanje u radu Sekcije i raspravu članova o viziji djelovanja Sekcije u akademskom prostoru i društvenoj zajednici kako bi se što učinkovitije afirmirali Standardi rada kliničkih i zdravstvenih psihologa koji proizlaze iz temeljnih zadataka kliničke i zdravstvene psihologije, a to su: prevencija, psihodijagnostička procjena, tretman neprilagođenog i aberantnog doživljavanja i ponašanja te istraživanja. Također, članstvu će biti predstavljen i novi vizualni identitet Sekcije koji prati rad Sekcije jer psihologija kao struka razumije kako je i neverbalna komunikacija neizostavan i važan dio komunikacije kao ključnog alata i vještine u međuljudskoj interakciji, a ideja je da ovakav pristup doprinese boljoj vidljivosti i prepoznatljivosti rada kliničkih psihologa, ali i psihologije kao struke u akademskoj i lokalnoj zajednici.

Ključne riječi: sastanak, sekcija, klinička psihologija

SASTANAK SEKCIJE ZA PROFESIONALNO USMJERAVANJE

Natalija Marković
Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područna služba Rijeka, Rijeka
✉ *natalija.markovic@hzz.hr*

Profesionalno usmjeravanje u RH datira od 19. lipnja 1931. godine kada je osnovana Stanica za savjetovanje pri izboru zvanja u Zagrebu, što predstavlja početak primijenjene psihologije i profesionalnog usmjeravanja u Hrvatskoj. Osnivanje Stanice pokrenuo je Zavod za unapređivanje obrta pri Komori za trgovinu, obrt i industriju. Rad ove ustanove postavio je temelje današnjim suvremenim uslugama profesionalnog usmjeravanja koje provodi Hrvatski zavod za zapošljavanje u Odjelima/Odsjecima za profesionalno usmjeravanje i obrazovanje, te kroz CISOK-centre. Sastanak sekcije za profesionalno usmjeravanje održat će se s ciljem izvještavanja sudionika sastanka o radu Sekcije kroz proteklu godinu kao i o planiranju aktivnosti za naredni period. Raspravit će se o idejama i prijedlozima vezanima uz aktivnosti Sekcije, mogućnosti sklapanja suradnje i povezivanja s drugim sekcijama kao i učlanjenju potencijalno novih članova Sekcije. Dotaknut ćemo se i ideja za poboljšanje rada psihologa u području profesionalnog usmjeravanja, raspravit će se o položaju psihologa na Hrvatskom zavodu za zapošljavanje te o potrebama za dodatnim mogućnostima stručnog usavršavanja. Također, revidirat će se članovi čelništva Sekcije, obzirom da je dosadašnja pročelnica Sekcije, Tihana Hrkač, otišla na novo radno mjesto, te će se izvršiti reizbor novog čelništva.

Planirano vrijeme trajanja je devedeset minuta.

Ključne riječi: profesionalno usmjeravanje, sekcija Hrvatskog psihološkog društva, Hrvatski zavod za zapošljavanje

SASTANAK SEKCIJE ZA VOJNU PSIHOLOGIJU

Ida Šintić Verem
Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb
✉ *sintic.ida@gmail.com*

Prema Pravilniku o osnivanju i načinu rada stručnih sekcija Hrvatskog psihološkog društva, Sekcija za vojnu psihologiju kontinuirano održava sastanke sa stručnim predavanjima odnosno u okviru seminara, konferencija i sličnih strukovnih događanja. Cilj ovoga sastanka je iskoristiti priliku kada je na okupu veći broj vojnih psihologa, kao i drugih psihologa te ostalih zainteresiranih sudionika Konferencije, održati sastanak o trenutno aktualnim temama vezano za rad Sekcije te se dogovoriti oko aktivnosti koje nam uskoro slijede.
Teme dnevnog reda ovoga sastanka se odnose na planiranje aktivnosti početkom 2027. godine, kao i aktivnost koju smo započeli, a odnosi se na izradu Povjesnice Hrvatske vojne psihologije.
U planu je prvo podsjetiti da se tradicionalno održava Tjedan psihologije (od 2026. g. u ožujku) u organizaciji Hrvatskog psihološkog društva te potaknuti što veći broj članova Sekcije da se uključe u tu aktivnost.
Pod drugom točkom ustanovit će se što smo učinili po pitanju izrade Povjesnice i što ćemo dalje poduzeti.
Treće, dogovorit ćemo se za termin i teme održavanja sljedećeg sastanka Sekcije s predavanjima. Sudionici sastanka imat će priliku dati prijedloge za rad Sekcije u 2027. godini, kao i prijedloge za vlastitu aktivnost.
Pozivamo sve kolegice i kolege, članice i članove Sekcije te ostale zainteresirane sudionike Konferencije na sastanak stručne Sekcije za vojnu psihologiju HPD-a.

Ključne riječi: stručna sekcija HPD-a, vojna psihologija, povijest hrvatske vojne psihologije

SEKCIJA BOLNIČKIH PSIHOLOGA

Vodi: **Ivana Rede**
Klinički bolnički centar Rijeka, Rijeka
Josip Lopižić
Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb
✉ *ivanarede@gmail.com*

Značajan broj psihologa, koji djeluju u područjima kliničke, zdravstvene i organizacijske psihologije aktualno je zaposleno u bolničkom sustavu RH. Sama struktura sustava i specifičnosti radnog okruženja utječu i na prirodu izazova s kojima se svakodnevno suočavamo - rad s hospitaliziranim i ambulantnim pacijentima svih dobi i njihovim obiteljima, položaj i uloga u interdisciplinarnom timskom radu, organizacija službe, ugovaranja ambulanti, fakturiranje provedenih postupaka, norme, vrednovanje, uspostavljanje standardnih operativnih postupaka u specifičnim situacijama, specifična stručna pitanja, zaštita prava i pacijenata i djelatnika, prepoznatljivost struke od strane suradnika i nadređenih, mentorstva, studentske prakse, sudjelovanje u poslovima kadrovskih službi, testiranje kandidata za zaposlenje, suradnja s fakultetima i mnoge druge. U nedostatku platforme koja omogućava protočnost informacija i neposredan kontakt za dogovor, svoje probleme, nedoumice i prijedloge još uvijek najčešće prosljeđujemo nadležnim institucijama osobno ili ispred organizacijske jedinice, dijeleći odgovore koje smo dobili i svoja iskustva s onim kolegama koje smo imali priliku upoznati, a to uvelike ovisi o tome u kojem mjestu ili gradu radimo. Sekcija bolničkih psihologa pri Hrvatskom psihološkom društvu omogućit će prostor za međusobno upoznavanje, neposredniju komunikaciju, lakše dogovaranje te zajedničko predstavljanje i traženje rješenja u sadržajima koji su od važnosti za sve nas koji u ovom sustavu radimo. Osnaživanje naše struke i izazovi s kojima se srećemo u svakodnevnom radu, sve više zahtijevaju usuglašavanje o načinima uključenosti i provedbi zadanih aktivnosti psihologa u bolnicama.
Pozivamo sve psihologe zaposlene u bolničkom sustavu RH na osnivački sastanak sekcije.

Ključne riječi: bolnički sustav, dogovor, suradnja

SEKCIJA ZA EKOLOŠKU PSIHOLOGIJU – VRIJEME JE ZA OSNIVANJE EKOLOŠKE SEKCIJE I DOPRINOS STRUKE ZAŠTITI LJUDI I OKOLIŠA

Josip Lopižić
Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb
✉ *josiplopizic@gmail.com*

Ekološka psihologija se najčešće definira kao grana teorijske i primijenjene psihologije s ciljem istraživanja odnosa pojedinca i okoliša. Dakle, istraživanje se odnosi na interakciju čovjeka i prirode koja ga okružuje s ciljem odgovora na pitanje – kako nas priroda, okoliš oblikuje i koje su posljedice na ponašanje pojedinaca i skupina (bilo pozitivne, bilo negativne). Krajnji cilj ovih istraživanja trebao bi biti usmjeren na dobrobit pojedinca i zajednice. Sekcija za ekološku psihologiju Hrvatskog psihološkog društva trenutačno je u „stanju mirovanja“, premda je nekoliko godina bila vrlo aktivna.
Cilj ovog konferencijskog susreta je raspraviti potrebu za aktiviranjem rada sekcije, potaknuti psihologe i psihologinje na jačanje i promicanje ove grane psihologije koja, kako u zajednici, tako i u našem obrazovanju nije dovoljno kvalitetno zastupljena.

Ključne riječi: ekološka psihologija, sekcija za ekološku psihologiju

KAZALO AUTORA

A

Aguila Munoz, Sanja, 32
Ajduković, Dean, 184, 260
Ajduković, Marina, 162, 256, 260
Andreić, Ariana, 250
Azinović Vukelić, Ivana, 206

B

Babić Čikeš, Ana, 62, 64
Babić, Mirna, 158
Bacinger Klobučarić, Berta, 205
Bačani, Dijana, 261
Bajić, Marija, 250
Bajs Pribisalić, Marina, 250
Balja, Tamara, 153
Barković, Jasenka, 219
Batinić, Lana, 158
Begić Alić, Matea, 33
Benić, Milica, 220
Berc, Gordana, 221
Betlehem, Ruben, 165, 193
Bilać, Snježana, 185
Bilić, Klara, 158
Biondić, Vesna, 159
Birsa, Jelena, 262
Blažeka, Josipa, 179
Blažević, Nensi, 153
Bodrožić Selak, Matea, 85, 86, 154, 158
Bogdan, Andreja, 257
Bogović, Paula, 149
Bohaček, Ana-Marija, 49, 138
Bölte, Sven, 17
Borčić, Marina, 100
Borovac, Katja, 206
Bošković, Gordan, 159, 160
Brajša-Žganec, Andreja, 285
Branje, Susan, 19
Brdarić, Blanka, 108
Brekalo, Maja, 78
Brkljačić, Tihana, 214
Brlas, Siniša, 247, 288
Brlek, Eva, 161
Bukovčan, Tanja, 184
Bukvić, Maja, 190
Buljan, Ivan, 94, 263
Burić, Irena, 25

C

Car, Matea, 85
Cazin, Melita, 129
Cepanec, Maja, 49, 107, 108
Ciboci Perša, Lana, 158
Cikojević, Lolita, 250
Crnčević Lapat, Biljana, 205
Crnković, Silvija, 239

Č

Čačko, Sana, 50
Čadež, Majda, 227
Čarija, Dina, 185
Čavar-Lovrić, Davorka, 264
Čavužić Čajko, Jasminka, 236
Čorkalo, Dinka, 184
Čurin, Eva, 161
Čurin, Jasna, 249, 251, 287

Ć

Ćaleta, Tomislav, 77
Ćorić, Ana-Marija, 214
Ćorić, Omer, 176, 248, 257
Ćosić, Toni, 158
Ćubela, Vlado, 163

D

Dabov, Tamara, 269
Dejanović, Dunja, 185
Dekanić Arbanas, Gracia, 76
Despot Lučanin, Jasminka, 25, 249, 251
Dežmar, Dina, 140
Dobša, Jasminka, 178
Dobša, Nina, 178
Domaćinović Pičuljan, Vedrana, 186
Dukić, Ida, 39, 40
Dušević, Damjan, 187
Duvnjak, Ivana, 222

Đ

Đurić, Dijana, 252

E

Erceg Milković, Tena, 186
Erceg Tušek, Maja, 45
Erceg, Inja, 72
Erceg, Lidija, 238
Ereiz, Ivana, 250
Erjavec Posejpal, Tanja, 243
Ević, Ana Marija, 216

F

Ferić-Živaljić, Stela, 113
Filjak, Suzana, 118, 119
Filjak, Tomislav, 120
Findrik, Petra, 185

G

Gačal, Hana, 87
Galeković, Martina, 164
Garilović, Ivana, 273
Glavaš, Dragan, 165
Gleđ, Renata, 180
Grbavac, Ivna, 230
Greblo Jurakić, Zrinka, 36, 37, 38, 39, 40
Grujić, Mirna, 193
Gulin, Marina, 199

H

Haramina, Ana, 158
Hoffmann, Vlatka, 250
Horvat, Irena, 250
Horvat, Melita, 219
Horvatić, Jasminka, 223, 234
Hrastinski, Iva, 101, 103

I

Ignjačić, Iva, 224
Igrec Tomašinec, Helena, 109
Ivančić, Ivana, 166, 187
Ivanov, Lozena, 235
Ivanović, Danijela, 285
Ivšac Pavliša, Jasmina, 52, 109

J

Jakiša, Marija, 190
Jaman, Kamea, 128
Jantolek, Ana, 66
Jarebić Špika, Ivana, 265
Jerkić Matičević, Iva, 207
Jerković, Ivan, 276
Ježovita, Josip, 158
Jokić-Begić, Nataša, 15, 71
Jozipović, Marija, 100, 102
Jukić Talaja, Matea, 129, 131
Juranić, Ida, 200, 248
Jurčec, Renato, 39
Jurdana, Sara, 66
Jurin, Anamarija, 139
Jurin, Tanja, 71
Jurjako, Sanja, 225

K

Kalaus Žulj, Dora, 117
Kalebić Maglica, Barbara, 124, 125, 153, 166, 187
Kalinić, Jelena, 266
Kamenov, Željka, 70
Karačić, Štefica, 256
Karin, Ana, 64
Karin, Jakov, 116
Katić, Marina, 188
Katušić, Ana, 77
Kegalj, Nada, 281
Keresteš, Gordana, 68, 69, 72
Kivač Jurešić, Mia, 190
Klapčić, Bojan, 177
Klarić, Dina, 266
Klobučar, Sanja, 187
Klopotan, Jelena, 201, 226
Kljajić, Milana, 250
Knežević, Lovro, 158
Kologranić Belić, Lana, 236
Kosanović, Mladen, 246
Kostelić Martić, Andreja, 181, 182
Kostović Srzentić, Mirna, 77
Kostrenčić, Veronika, 66
Kotrla Topić, Marina, 86, 154, 214
Kovač, Snježana, 281
Kovačić Tomac, Marcela, 248, 250
Kovačić, Marina, 116
Kralj, Maja, 59
Kranjčić, Ivan, 184
Krašić, Sandro, 70, 71
Kremenjaš, Petra, 246
Krip, Marija, 239
Križan, Helena, 153
Križić, Marin, 40
Krsnik, Josipa, 261
Krstinić, Ida, 167
Kućar Kveder, Maja, 214

Kuharić, Sandra, 251
Kukić, Miljana, 167
Kukulj, Staša, 70, 72
Kuljanić, Karin, 44, 80
Kuprešak, Sebastijan, 250
Kuterovac Jagodić, Gordana, 46, 90, 92

L

Lauri Korajlija, Anita, 68, 69, 71, 146, 256
Limov, Stanka, 119
Lisak, Natalija, 33
Livajić Pezer, Višnja, 114
Lopižić, Josip, 10, 123, 124, 252, 264, 276, 291, 292
Lovrić, Barbara, 79
Lucić, Klara, 85
Lučanin, Damir, 42, 249, 251
Lugović, Gina, 247
Lukačević, Ljiljana, 247

Lj

Ljubotina, Damir, 95, 155, 168

M

Magaš, Nikolina, 179
Maglica, Toni, 87
Majić, Ana, 237
Mališa, Snježana, 158
Malnar, Petra, 227
Mamić, Severina, 65
Mamula, Maja, 144, 145
Maravić, Jasminka, 158
Marelja Ušljebrka, Anamarija, 75
Marijanović, Ines, 239
Markotić, Marija, 189, 267
Marković, Natalija, 289
Masnjak Kalčik, Mia, 228
Mastelica Stokuća, Sofija, 267
Mataić-Agičić, Darija, 264
Matić, Mateja, 286
Matijaš, Marijana, 78
Matjačić Kovačić, Lucija, 261
Matošina Borbaš, Sandra, 208, 248, 280
Mehulić, Jasmina, 70
Merkaš, Marina, 21, 85, 86, 154, 158, 214
Mihić, Josipa, 87
Mikuš, Ljiljana, 200, 251
Milanović Lambeta, Anita, 262
Miletić, Irena, 3
Milković Šipek, Sanja, 208
Miljančić, Bojan, 203
Miočić, Marijana, 156
Mirković Hajdukov, Mitra, 252
Mitar, Karla, 85
Mladić, Martina, 190
Modesti Beribak, Rea, 196, 268
Modrić, Luka, 234
Mohorić, Tamara, 166, 187
Musa, Kate, 229
Musa, Sanja, 134
Musić Milanović, Sanja, 153
Muslić, Ljiljana, 23
Muškić, Maja Marija, 160, 183
Mutić, Marta, 224

N

Nakić Radoš, Sandra, 74, 78, 79
Ninić, Tatjana, 269
Nišandžić, Josipa, 217, 270
Novak, Miranda, 82, 87, 178
Novak, Natalija, 194
Novotny, Mia, 37, 38

O

Obad, Petar, 224
Olujić Tomazin, Marina, 98, 100, 101, 102, 103
Ombla, Jelena, 65
Orlić, Marija, 251
Osmak Franjić, Davorka, 256

P

Palić, Petra, 158
Pandža Topić, Maja, 163, 170
Pandža, Vanesa, 110
Pandžić, Mario, 158
Patrčević, Sonja, 162
Paulić, Dobrila Zvonimira, 192
Pavela Banai, Irena, 165, 193
Pavlin-Bernardić, Nina, 170
Pavuna, Kristina, 240, 267
Pećnik, Ninoslava, 186
Perić Pavišić, Katarina, 86
Perišić, Kristina, 233
Perković, Lada, 54, 57
Perković, Lucija, 250
Petak, Ana, 231
Petrak, Olivera, 237
Petričević, Nikola, 205
Petrić, Amalija, 250

Piskać, Andrija, 218
Plavšić, Marlena, 124
Pleić, Neda, 230
Pletikosić Tončić, Sanda, 218
Pokrajac-Bulian, Alessandra, 187
Poljak, Ivona, 43
Popčević, Klara, 52
Popov, Severina, 137
Posavec, Dino, 200
Posavec, Robert, 203
Premuž, Tihana, 194
Pretković, Antun, 257
Prskalo, Iva, 195
Ptiček Perković, Jelena, 261
Pucić, Mia, 193
Pukljak, Zrinka, 55
Puljiz, Tatjana, 185

R

Radan, Daniela, 202
Radeka, Igor, 156
Radica, Sanja, 250
Radić Bursać, Sanja, 32
Radman, Morana, 56, 59
Radošević, Danijel, 178
Radošević, Tomislav, 101
Radović, Nina, 225
Raguž Staničić, Vesna Božica, 249, 251
Rajhvajn Bulat, Linda, 84, 246
Rak, Ivana, 3
Rakvin, Nena, 134
Ratković Parat, Ana, 241
Rede, Ivana, 44, 291
Redovniković, Mia, 271
Rezo Bagarić, Ines, 84
Riđić, Diana, 204, 252
Romić, Ivona, 107
Rosandić Grgić, Monika, 51
Roviš, Darko, 87
Rudolfi, Nelija, 272
Rukavina, Andreja, 232
Rukavina, Melita, 58, 77

S

Saganić, Klara, 37, 38, 231
Sajfert, Lidija, 185
Savić, Anita, 273
Sedinić, Dijana, 117
Segnan Bilović, Klaudia, 188
Selak, Ivana, 115
Senjak, Marijana, 147
Sirovica, Mirela, 284
Sivrić, Josipa, 196, 268
Sladić Kljajić, Ivana, 201, 226
Sladić, Sanja, 215
Slatinac, Klara, 224
Smojver-Ažić, Sanja, 66, 249
Sorić, Izabela, 235
Staničić, Filipa Gisele, 171
Staničić, Mislav, 247
Stankijević Balenović, Kristina, 239
Stella Stanković, Gabrijella, 193
Stipčević, Elizabeta, 113
Stošić, Jasmina, 30, 31, 110
Sučić Šantek, Ivana, 65
Sušac, Nika, 84
Sušanj, Ivan, 197
Svilar Blažinić, Dubravka, 93, 256, 280

Š

Šakić Velić, Marija, 154, 158
Šarčević, Tea, 168
Šetić, Remzija, 204, 252
Šikić, Nikolina, 250
Šikić, Silvija, 66
Šimanović, Marina, 136, 142, 232
Šimleša, Sanja, 9, 34, 48, 50, 51, 106, 108, 110
Šintić Verem, Ida, 112, 250, 290
Šklempe Kokić, Iva, 222
Škrapić, Mirjana, 3
Škugor, Lucija, 141
Šoštarić Živković, Matea, 71
Špaček, Martina, 209
Štulić, Ivana, 277
Šušić, Vera, 281
Šutić Barbarić, Lucija, 87

T

Takač, Petra, 205
Takšić, Iva, 59
Tatalović Vorkapić, Sanja, 198, 246, 284
Tatalović, Ana, 116
Tokić Milaković, Ana, 243
Tomašić Humer, Jasmina, 64
Tonković Grabovac, Maša, 224
Topić, Branko, 163
Toth, Marko, 233
Trboglav Podvorac, Martina, 274
Turza, Blanka, 232
Tuta, Matea, 130

U

Ujević Vukić, Manuela, 202
Utović Horvat, Vlatka, 107

V

Vac Burić, Neda, 133
Varga, Vanesa, 86
Vasilj Perković, Vida, 70, 72
Velki, Tena, 156
Vidaković, Marina, 65, 77
Vlahović-Štetić, Vesna, 170
Vračić, Ivan, 118
Vrbas Novak, Natalija, 34
Vrdoljak, Gabrijela, 87
Vrlić, Katarina, 169
Vršić, Matija, 250
Vučković, Elvira, 246, 248, 281
Vujčić, Ena, 63
Vuk Parag, Ivana, 109
Vukadinović, Minja, 132
Vukota, Ljiljana, 45
Vukšić, Nikolina, 78
Vuletić, Gorka, 247
Vuletin, Sanja, 130

Z

Zec, Lorena, 148

Ž

Žegura, Iva, 122, 124, 126
Žižek, Tatjana, 203, 281
Žulec Ivanković, Ana, 85, 86, 154, 158
Žutić, Maja, 78, 79

ZAHVALA SPONZORIMA

CERTITUDO
d.o.o. za zastupanje u osiguranju

NAKLADA SLAP

Selekcija.hr
... i radiš ono što voliš!

Grad Vodice

VODICE
moje mjesto

MUZEJ GRADA ŠIBENIKA
Šibenik City Museum

KORNATI
Nacionalni park
National Park

KRKA
Nacionalni park
National Park